

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

*Anden forøgede Udgave
ved Niels Thulstrup*

OTTENDE BIND

FØRSTE HALVBIND

*Søren Kierkegaards Optegnelser
fra 1847 24. Januar til 1848 15. Maj
Gruppe A*

*Udgivet af
Det danske Sprog- og Litteraturselskab
og Søren Kierkegaard Selskabet*

GYLDENDAL

Søren Kierkegaards Papirer

Bind 8, 1. halvbind, der udkom første gang 1917,
er et uændret fotografisk optryk af originaludgaven,
udført af S. L. Møllers Bogtrykkeri,
København.

Printed in Denmark 1968.

SØREN KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

UDGIVNE AF P. A. HEIBERG OG V. KUHR

OTTENDE BIND FØRSTE HALVBIND

SØREN KIERKEGAARDS OPTEGNELSER
FRA 1847 24. JANUAR TIL 1848 15. MAJ

GRUPPE A

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCCXVII

INDHOLD

	Side
Fortale	VII—IX
Tidstavle	XI—XXI
S. K.s Optegnelser af Gruppe A:	
Journalen 1847 24. Jan.—1848 15. Maj	5—300
Løse Papirer (1847—48)	303—326
Kilde-Angivelse, Manuskript-Beskrivelse og textkritiske Oplysninger	329—370

gsto
70x

B
4376
13
1909
4.8.1

FORTALE

Med Hensyn til Udgavens Plan, Inddeling og Materiale, Stoffets Ordning, Principperne for Udgavens Fuldstændighed og Gengivelsen af Texten henvises til Fortalen til første Bind.

Original-Manuskripterne til nærværende Bind hører alle til Universitets-Bibliotekets Samling. Kun til tre hele Numre (A 86. 117 og 118) og største Delen af et fjerde (A 116) har Barfods Udgave maattet benyttes som Kilde.

Skøndt Bindet kun omfatter Tidsrummet fra 24. Januar 1847 til 15. Maj 1848, har vi dog ogsaa denne Gang (ligesom ved forrige Bind) paa Grund af Manuskript-Materialets Omfang maattet dele Bindet i to Halvbind, hvoraf det her foreliggende første Halvbind alene indeholder det angivne Tidsrums Gruppe A (Optegnelser med Karakteren af Dagbogs-Optegnelser), medens andet Halvbind vil bringe Gruppen B med Optegnelser knyttede til Forfatterskab af en eller anden Art (bl. a. Manuskripter til „Kjerlighedens Gjerninger“, „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“, „Christelige Taler“, Afhandlingen „Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?“ og „Sygdommen til Døden“) og Gruppen C med Optegnelser knyttede til Studium og Læsning.

Gruppen A har to Afdelinger, hvoraf den første (A 1-653) giver Indholdet af Journalerne for hele Tidsrummet, nemlig Slutningen af den første NB-Journal, Journal NB² (paabegyndt 14. Maj 1847), Journal NB³ (paabegyndt i Novbr. 1847) og Journal NB⁴ (paabegyndt 28. Decbr. 1847); den følgende Journal (NB⁵) er paabegyndt 15. Maj 1848. En i Journal NB⁴ tilføjet Optegnelse (A 644) har Datering udover Bindets Tidsperiode, idet den nemlig er fra 17. Maj 1848; i Overensstemmelse med de i Fortalen til første Bind udviklede Principper er den dog optaget i dette Bind

paa samme Plads som den har i Manuskriptet og dens Dateringsangivelse i Marginen anført i Parenthes, medens der paa dens Plads i den kronologiske Rækkefølge i det følgende Binds Journal-Afdeling kun vil blive givet en Henvisning. Ved at følge og samle Fodnoternes Sammenvisninger vil man kunne skaffe sig Oversigt over Materialet til flere af de hyppigt tilbagevendende Hovedtanker i den store Masse af Journal-Optegnelser, som dette Bind bringer.

Anden Afdeling (A 654-681) indeholder under Betegnelsen „løse Papirer“ en Del Optegnelser af blandet Indhold, hvis Tidsbestemmelse gennemgaaende er ret sikker. For Optegnelsen A 654 (om Hostrups „Gjenboerne“) er Tiden givet ved den utvivlsomme Tilknytning til Journal-Optegnelsen A 458, som kan dateres 6. Decbr. 1847. Manuskriptet til A 655 hører til en Samling Papirer, der af S. K. har været betegnet: „Hvad der laae i Bibel-foderalet, ældre end 1848“; efter Indholdet kan den tidsfæstes til Decbr. 1847. Manuskriptet til A 656 bestaaer dels af Rettelser i Teksten til VII A 176, dels af en større Tilføjelse til samme Stykke paa tre løse Blade, som findes indlagt i Journal NB, der har Henvisning til „Hoslagte“; det er denne Bearbejdelse af det oprindelige Journal-Stykke fra Novbr. 1846, der senere af S. K. er renskrevet og benyttet som „Bilag“ til „Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed“, nemlig Nr. 1 af de „tvende „Noter“ betræffende min Forfatter-Virksomhed“ (S. V. XIII, S. 591-598), om hvilken det i en Anmærkning (anf. St. S. 598) hedder, at det oprindelig er skrevet i 1846, „omend senere overarbejdet og betydeligt forøget“; til en Del af Nr. 2 af disse „tvende Noter“ er benyttet Stykket A 482 i Journal NB³ fra Decbr. 1847. Efter Indholdet af den store Tilføjelse kan A 656 med al Sandsynlighed tidligst sættes til Tiden nærmest efter den politiske „Katastrofe“ i Marts 1848. Manuskripterne til A 657-658 har efter B-Fortegn. ligget sammen, og den første Optegnelse knytter sig til Journal-Optegnelse A 399 fra Novbr. 1847. Manuskriptet til A 659, et Kvarrtblad med Udkast til Tale ved Altergang om Fredagen, har været fastklæbet foran i Journal NB², og knytter sig til en Række Journal-Optegnelser med Texter til „Fredags-Taler“, der begynder med

A 260 og følgende Numre (fra Aug. 1847) i denne Journal; S. K. var nemlig begyndt at optræde som Taler ved Skriftemaalet inden Altergang om Fredagen, saavidt vides første Gang i Frue Kirke Fredagen den 27. August 1847. Manuskriptet til A 660, et løst Ark med Afskrift af et ikke benyttet Stykke af det oprindelige Manuskript til „Hedningenes Bekymringer“, henhørende til Første Afdeling af „Christelige Taler“, findes indlagt i Journal NB⁴ med Paategning af et Sidetal, som henviser til det Sted i denne Journal, hvor Optegnelsen A 602 fra 27. Marts 1848 (om Udgivelsen af „Christelige Taler“) findes. Manuskripterne til A 661-681 er af en Samling Papirer der findes i et Omslag, som af S. K. er paa tegnet: „Løse Papirer fra 48 som laae i Bibel-Foderalet“. Nogle af disse Optegnelser (A 665-669) refererer sig tydeligt nok til Tiden nærmest efter „Martsdagene“ 1848; A 677 har Henvisning til Journal-Optegnelse A 621 fra Marts-April 1848, og Resten (med Undtagelse af 681, hvis nærmere Tidsbestemmelse indenfor Aaret er tvivlsom) har efter Tankeindholdet mere eller mindre tydelig Tilknytning til andre af Periodens Journal-Optegnelser.

Texten i Journalerne er gengivet in extenso og med opløste Forkortelser i Overensstemmelse med det i Fortalen til Bind VII, 1, S. IX f. udviklede Synspunkt og Princip. I Afdelingen „Løse Papirer“ er Texten gengivet uden Opløsning af Forkortelser; i det ovenfor omtalte Stykke A 656 er kun Rettelserne og Tilføjelsen gengivet in extenso, medens de uforandrede Dele af Stykket VII A 176 ikke er optrykt men anført ved Henvisning til Texten i Bind VII; forøvrigt er ogsaa i denne Afdeling Alt gengivet uden Udeladelser.

Vi har ved Udgivelsen af dette Bind i ganske overordentlig høj Grad Anledning til at forny vor Tak til Carlsbergfondets Direktion; kun ved meget rundhaandet pekuniær Støtte fra Fondet er der skaffet Mulighed tilveje for Udgavens planmæssige Fortsættelse. At denne Mulighed iaar er bleven til Virkelighed, skyldes Velvilje og Omsigt fra Forlagets Side, hvorfor vi ogsaa bringer dette vor Tak.

København i September 1917.

UDGIVERNE

TIDSTAVLE

- 1813 Maj 5. S. K. født i Faderens Ejendom paa Nytorv i Kbh. (gl. Nr. 2, nyt Nr. 27).
- Juni 3. S. K. døbt i Helliggeist Kirke i Kbh.
- 1821 S. K. sat i Skole i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1823 Jan. 23. Regine Olsen født.
- Febr. 15. Regine Olsen døbt i Vor Frue Menighed i Kbh.
- 1828 April 20. S. K. konfirmeret i Vor Frue Menighed i Kbh., ved første Kapellan J. P. Mynster.
- 1830 Oktbr. 30. S. K. indskrevet som Student ved Universitetet (laud.; Udarbejdelse i Modersmaalet, Græsk, Historie, Fransk: laud. p. c.).
- Novbr. 1. S. K. indskrevet i Kongens Livkorps, 7. Kompagni.
- — 4. S. K. faaet sin Afsked fra Kongens Livkorps som utjenstdygtig.
- 1831 April 25. S. K. fuldendt 2den Examens 1ste Del (Latin, Græsk, Hebraisk, Historie: laud.; Matematik: laud. p. c.).
- Oktbr. 27. S. K. fuldendt 2den Examens 2den Del (Filosofi, Fysik, Matematik: laud. p. c.).
- 1836 April 18. S. K. Samtale med Jørgen Jørgensen (se I A 166).
- 1837 Maj (imellem S. og 16.) S. K. ved et Besøg hos Rørdams paa Frederiksberg første Gang truffet sammen med Regine Olsen (se II A: 67. 68).
- 1837—38 S. K. undervist i Latin i næstøverste Klasse i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1838 April 22. Regine Olsen konfirmeret i Holmens Kirke i Kbh.
- Maj 19. Form. Kl. 10^{1/2}. S. K.s Optegnelse om „en ubeskrivelig Glæde“ (se II A 228).
- Aug. 8.—9. Nat Kl. 2. S. K.s Fader død.
- — 14. S. K.s Fader begravet paa Assistents-Kirkegaard i Kbh. (i Familie-Gravstedet).
- Septbr. 7. udkom: „Af en endnu levendes Papirer. Udgivet mod hans Villie af S. Kierkegaard“. Hos C. A. Reitzel. Trykt hos Bianco Luno. (Om Andersen som Romandigter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: „Kun en Spillemand“). — 42 SS.
- 1839 Febr. 2. Optegnelse af S. K.: „Du mit Hjertes Herskerinde „Regina“, gjemt i mit Brysts dybeste Løndom“ osv. (se II A 347).
- Aug. 29. S. K. opgjort sin pekuniære Status (Obligationer, Aktier, Part i Ejendommen Nytorv Nr. 2, Løsøre osv.) til: 16797 Rdl.
- 1840 Juni 2. S. K. indgivet sin Examens-Ansøgning til det teologiske Fakultet.

- 1840 Juli 3. S.K. fuldendt teologisk Embeds-Examen (laud.).
 — — 19.—Aug. 6. S. K.s Jyllandsrejse.
 — Aug. 9.—Septbr. „kan i strengere Forstand siges at være den Tid, i hvilken jeg tilnærmede mig hende“ (se Kske Papirer, S. 76).
 — Septbr. 8. S. K. friet til Regine Olsen (se Kske Papirer, S. 76).
 — — 10. S. K. faaet Jaord af Regine Olsen (se Kske Papirer, S. 77).
 — Oktbr. 8. Første Nummer af „Corsaren“, udgivet af Goldschmidt.
 — Novbr. 17. S. K. indtraadt i det Kongelige Pastoral-Seminarium som Nr. 252.
 — — Vidnesbyrd fra Rektor ved Borgerdydskolen i Kbh. Michael Nielsen om S. K.s „ikke almindelige Herredømme over det latinske Sprogs baade mundtlige og skriftlige Behandling“.
- 1841 Jan. 12. om Middagen S. K. efter Tur prædiket i Holmens Kirke over opgiven Text (se III C 1).
 — Juli 16. S. K.s Afhandling: „Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates“ erklæret af det filosofiske Fakultet for værdig til at forsvares for Magistergraden.
 — Aug. c. 11. S. K. sendt Regine Olsen hendes Ring tilbage.
 — Septbr. 16. S. K.s Disputats (paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag) færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 300 SS.
 — — 29. Kl. 10—2 og 4—7 $\frac{1}{2}$ S. K. forsvaret sin Disputats for Magistergraden.
 — Oktbr. 11. S. K. endelig brudt med Regine Olsen.
 — — 25. S. K. pr. Dampskib forladt Kbh. for at rejse til Berlin.
 — Novbr. (imellem 15. og 22.) Schellings anden Forelæsning i Berlin.
- 1842 Febr. 4. Sidste Datering i S. K.s Kollegie til Schellings Forelæsninger.
 — Marts 6. S. K. med Dampskibet „Christian VIII“ ankommen til Kbh. fra Kiel.
 — Maj 29. og Juni 5. Anmeldelse i Fædrelandet, Nr. 890 og 897, af S. K.s Disputats ved Dr. Beck.
 — Juni 12. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 904: „Aabenbart Skriftemaal“, med en „Efterskrift“ til Dr. Beck (S.V. XIII, S. 397 ff.).
 — Septbr. 10. S. K.s Broder Peter Christian kaldet til Sognepræst for Pedersborg-Kindertofte.
 — Novbr. 11. S. K.s Broder Peter Christian ordineret.
 — — S. K. afsluttet Manuskript til Udgiwerens Forord til „Enten—Eller“.
- 1843 Febr. 15. „Enten—Eller. Et Livs-Fragment, udgivet af Victor Eremita. Første Deel, indeholdende A.'s Papirer. Anden Deel, indeholdende B.'s Papirer, Breve til A.“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 470 + 368 SS.
 — — 20. „Enten—Eller“ kommen i Handelen (hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel), og s. D. foreløbig anmeldt i Fædrelandet Nr. 1155.
 — — 27. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1162 (underskrevet A. F. . . .): „Hvo er Forfatteren af Enten—eller“ (se S.V. XIII, S. 407 ff.).
 — Marts 1. Anmeldelse af „Enten—Eller“ af J. L. Heiberg i Intelligensblade Nr. 24, i Artiklen: „Litterær Vintersæd“.

- 1843 Marts 5. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1168 (underskrevet Victor Eremita): „Taksigelse til Hr. Professor Heiberg“ (se S. V. XIII, S. 411 ff.).
- April 16. Første Paaskedag til Aftensang i Frue Kirke (Biskop Mynsters Prædiken), Regine Olsen nikket til S. K.; i Tiden nærmest forud har hun „hver Mandag mellem 9—10 Formiddag“ mødt ham (se IV A 97).
- Maj 5. Datering af Forordet til S. K.s „To opbyggelige Taler“.
- — 6. „To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 52 SS.
- — 8. S. K. afrejst fra Kbh. til Berlin.
- — 16. „To opbyggelige Taler“ kommen i Handelen (hos Boghandler P. G. Philipsen).
- — — Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1236: „En lille Forklaring“ (se S. V. XIII, S. 416 f.).
- — — Poststempel-Dato for Brev fra S. K. til Emil Boesen fra Berlin.
- — 25. Poststempel-Dato for Brev fra S. K. til Emil Boesen fra Berlin. „Om en liden Stund skulle I see mig igjen. Jeg er bleven færdig med et Arbejde, der er mig af Vigtighed, jeg er i fuld Fart med et nyt, og mit Bibliothek er mig nødvendigt, ligesom ogsaa et Trykkerie“.
- — Berlin. Datering over Begyndelsen af Manuskriptet til „Gjentagelsen“ (se IV B 97, 3).
- Juli Datering over Manuskriptet til Brevet til Læseren i Slutningen af „Gjentagelsen“ (se IV B 97, 30). — Sandsynligvis har S. K. ved denne Tid faaet Kundskab om Regine Olsens Forlovelse med Fritz Schlegel.
- Aug. 9. Datering i Manuskriptet til Forordet til „Tre opbyggelige Taler“ (se IV B 159, 7).
- Oktbr. 7. „Frygt og Bæven. Dialektisk Lyrik af Johannes de silentio“ og „Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologi af Constantin Constantius“ færdige fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 135 SS. og 157 SS.
- — 13. „Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 62 SS.
- — 16. „Frygt og Bæven“, „Gjentagelsen“ og „Tre opbyggelige Taler“ kommen i Handelen, de to første hos C. A. Reitzel, den sidste hos Boghandler P. G. Philipsen.
- — Anmeldelse af „Enten—Eller“ af H. P. Kofoed-Hansen i „For Literatur og Kritik. Et Fjerdingaarsskrift udgivet af Fyens Stifts literære Selskab“, 1. Bd. 4. Hefte.
- Decbr. 6. „Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 84 SS.
- — 19. „Urania. Aar bog for 1844, udgiven af J. L. Heiberg“, med Omtale

- af „Gjentagelsen“ i Artiklen: „Det astronomiske Aar“, averteret i Adresseavisen Nr. 298.
- 1844 Jan. 1. Artikel af Biskop Mynster i Intelligensblade Nr. 41—42 (under Mærket Kts): „Kirkelig Polemik“ (med Omtale af S. K.s „Opbyggelige Taler“).
- Febr. 24. Lørdag S. K. holdt sin Demis-Prædiken i Trinitatis Kirke (laud.).
- — Slutn. Anmeldelse af „Frygt og Bæven“ af J. Fr. Hagen i Theologisk Tidsskrift, udg. af Scharling og Engelstoft. 8. Bd.
- Marts 5. „To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 59 SS.
- — S. K. tilendebragt Udarbejdelsen af: „Post-Scriptum til Enten—Eller“ (IV B 59).
- Juni 8. „Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 70 SS.
- — 13. „Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 137. — 164 SS.
- — 17. „Begrebet Angst. En simpel psykologisk-paapegende Overveielse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden. Af Vigilius Haufniensis.“ og „Forord. Morskabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed. Af Nicolaus Notabene.“ (Begge hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averterede i Adresseavisen Nr. 140. — 184 og 111 SS.
- — 30. Omtale af „Forord“ i Ny Portefeuille (udg. af G. Carstensen, red. af J. C. Schytte). 2. Bd., Nr. 13.
- Aug. 31. „Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard.“ (Hos Boghandler P. G. Philipsen. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 205. — 111 SS.
- Oktbr. 16. S. K. flyttet fra Nørregade 230 (nu Nr. 38) til Ejendommen paa Nytorv.
- 1845 Febr. 9. S. K. hørt Prædiken af Biskop Mynster i Slotskirken (se VI B 157).
- Marts Oprindelig Datering til Hilarius Bogbinders Forord til „Stadier paa Livets Vei“. (Se VI B 7, 4. 8, 2).
- April 29. „Tre Taler ved tænkte Leiligheder. Af S. Kierkegaard“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 98. — 100 SS.
- — 30. „Stadier paa Livets Vei. Studier af Forskjellige Sammenbragte, befordrede til Trykken og udgivne af Hilarius Bogbinder“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 99. — VIII + 383 SS.
- — — Anmeldelse af „Philosophiske Smuler“ [af Dr. Fr. Beck] i Neues Repertorium für die theol. Literatur und kirchl. Statistik, hrsgeg. von H. Th. Bruns. 2. Bd., 1. Heft.

- 1845 Maj 6. „Stadier paa Livets Vei“ anmeldt i Berlingske Tidende Nr. 108.
- — 9. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1883 (underskrevet S. Kierkegaard): „En Erklæring og Lidt til“ (se S. V. XIII, S. 418 ff.).
- — 10. Boghandler P. G. Philipsen forpligter sig med Hensyn til det af ham af S. K. købte Rest-Oplag af 18 opbyggelige Taler: „ikke at tilstille Redakteur noget Fri-Exemplar eller foranledige dem paa nogen Maade gjorde til Gjenstand for kritisk Anmeldelse eller Besprechen i Bladene“.
- — 13. S. K. med Dampskibet „Geiser“ forladt Kbh. for over Stettin at rejse til Berlin.
- — 19.20. Feuilleton-Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1890-91 (underskrevet A.): „En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i Don Juan“ (se S. V. XIII, S. 445 ff.).
- — 24. S. K. med Dampskibet „Geiser“ kommen tilbage til Kbh. fra Berlin over Stettin.
- — 29. „Atten opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ udkomne paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 52 + 62 + 84 + 59 + 70 + 111 SS.
- Decbr. 20. „Gæa“, æsthetisk Aarbog for 1846, udg. af P. L. Møller (med Omtale af „Stadier paa Livets Vei“, særligt „Skyldig? — Ikke-Skyldig?“ i Artiklen: „Et Besøg i Sorø“) averteret i Tillæg til Berlingske Tidende Nr. 302 som skullende udkomme den 22.
- — 25. S. K. sender Afslag til P. L. Møller paa Anmodning om Bidrag til „Gæa“.
- — 27. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 2078: „En omreisende Æstetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gjæstebudet“, underskrevet: Frater Taciturnus, Høvidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vei“, i hvilken det bl. a. hedder: „Gid jeg nu blot snart maatte komme i Corsaren . . . Og dog, jeg har jo allerede været der; thi ubi spiritus, ibi ecclesia: ubi P. L. Møller, ibi Corsaren“.
- — 29. Svar i Fædrelandet Nr. 2079 fra P. L. Møller: „Til Hr. Frater Taciturnus, Høvidsmand for 3die Afdeling af Stadier paa Livets Vei“.
- — 30. Manuskript til „Afsluttende Efterskrift“ indleveret i Bianco Lunos Bogtrykkeri. (Se E. P. III, S. 269 Note).
- 1846 Jan. 2. Artikel i Corsaren Nr. 276: „Hvorledes den omvandrende Philosoph fandt den omvandrende virkelige Redacteur af Corsaren“, med Tegninger.
- — 10. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 9: „Det dialektiske Resultat af en literair Politi-Forretning“, underskrevet: Frater Taciturnus.
- Febr. 7. S. K.s Idee: at uddanne sig til at blive Præst (se VII A 4).
- — Datering til „En første og sidste Forklaring“, og oprindelig Datering til Forordet til „En literair Anmeldelse“ (se B VII 135,2).
- — 20. „Afsluttende Efterskrift“ færdig fra Trykkeriet.
- — 27. „Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift til de philosophiske Smuler. Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammenskrift, existentielt Ind-

- læg, af Johannes Climacus. Udgiven af S. Kierkegaard". Med: „En første og sidste Forklaring“, underskrevet: S. Kierkegaard. (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 49. — X + 480 + 4 SS.
- 1846 Marts 9. S. K. paabegynder sin „Rapport“ i den første „NB-Journal“. (Se VII A 98).
- — 27. 28. Anmeldelse af „Afsluttende Efterskrift“ i Kjøbenhavnsposten Nr. 73 og 74, af „Prosper naturalis de molinasky“ [?: P. L. Møller].
- — 29. Artikel i Dansk Kirketidende Nr. 29, Sp. 475 ff.: „Troen og Dialektiken. Imod S. Kierkegaard“, af P. W. Christensen, Cand. theol.
- — 30. „En literair Anmeldelse. To Tidsaldr, Novelle af Forfatteren til „En Hverdagshistorie“, udgiven af J. L. Heiberg. Kbhv. Reitzel. 1845, anmeldt af S. Kierkegaard.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 75. — 114 SS.
- — 30. 31. Artikel i Nyt Aftenblad (Udgiver og Redaktør H. Trojel) Nr. 75 og 76: „Kjøbenhavnspostens Anmeldelse af „afsluttende uvidenskabelig Efterskrift“, og: Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift“.
- Maj 2. 3. S. K. med Dampskibet „Geiser“ forladt Kbh. for over Stettin at rejse til Berlin.
- — 5. Oprindelig Datering for Forordet til første Afdeling af „Opbyggelige Taler i forskjellig Aand“ (se VII B: 148. 150. 192, 6).
- — 7. „Theologisk Tidsskrift. Ny Række. Udg. af Scharling og Engelseft“, 4. Bds 1. Hefte, med Anmeldelse af „Philosophiske Smuler“ undertegnet: 80. [?: Licent. theol. J. F. Hagen] averteret i Adresseavisen Nr. 107.
- — 16. S. K. med Dampskibet „Geiser“ kommen tilbage til Kbh. fra Berlin over Stettin.
- Juni 12. S. K. anskaffet sig Magister P. Adlers: „Studier og Exempler“, „Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen i dens Logik“ og „Theologiske Studier“.
- — 27. Hostrups „Gjenboerne“ (med „Søren Torp, Theolog“) opført 1. Gang paa det kongelige Teater.
- — 30. og Juli 2. „Gjenboerne“ opført paa det kongelige Teater.
- Septbr. 7. S. K.s Optegnelse i NB-Journalen: Rapport. Resultat.
- — 20. Artikel i Dansk Kirketidende Nr. 52, Sp. 841 ff.: „Troens Dialektik“, af P. W. Christensen, Cand. theol.
- Oktbr. 2. Goldschmidt fratraadt Redaktionen af Corsaren med Nr. 315.
- — 7. Goldschmidt afrejst fra Kbh. med Dampskibet „Christian VIII“ for over Kiel at paabegynde en Udenlandsrejse til Tyskland og Italien.
- Novbr. 19. „Dr. H. Martensens trykte moralske Paragrapher, eller det saakaldte „Grundrids til Moralphilosophiens System af Dr. Hans Martensen“, i dets forvirrede, idealistisk-metaphysiske og phan-

tastisk-speculative, Religion og Christendom undergravende, fatalistiske, pantheistiske og selvforguderske Væsen, belyst og bedømt af Magnús Eiríksson, Cand. theol.“ averteret i Adresseavisen Nr. 274.

- 1847 Jan. 24. S. K.s Optegnelse: „Gud være lovet, at alle Pøbelagtighedens Angreb kom over mig. Jeg har nu ret faaet Tid til at lære ind efter, og forvisse mig om, at det dog var en tungsindig Idee med det at ville leve ude paa en Præstegaard, for i Afsideshed og Glemthed at gjøre Poenitentse. Nu staaer jeg ganske anderledes besluttet paa Pletten end jeg nogensinde har gjort.“ osv. (se VII A 229).
- — Datering for Forord til den første Renskrift til Bogen om Adler.
- Febr. 5. S. K. Køretur til Lyngby.
- — 20. til Septbr. 4. Emilie Carlén, En Nat ved Bullar-Søen, oversat paa Dansk, som Feuilleton i Berlingske Tidende Nr. 43-206. (Se A 196).
- — S. K.s Læsning af: Adolf Trendelenburg, Geschichte der Kategorienlehre. Zwei Abhandlungen. Berlin 1846.
- Marts 1. S. K. Køretur til Lyngby.
- — 6. S. K. Køretur til Fredensborg.
- — 13. „Opbyggelige Taler i forskjellig Aand af S. Kierkegaard. Første Afdeling: En Leiligheds-Tale. Anden Afdeling: Hvad vi lærer af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler. Tredie Afdeling: Lidelsernes Evangelium. Christelige Taler.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 61. — 4 + 155 + 64 + 140 SS.
- — 16.18. S. K. Køreture til Lyngby.
- — 27. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- April 6. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — 8. S. K. Køretur til Fredensborg.
- — 16. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — 22. S. K. Køretur til Roskilde.
- — 29. S. K. Køretur til Pedersborg ved Sorø (hos Broderen, 3 Dage).
- — — Billet fra C. Molbech til S. K. ang. „Enten—Eller“ som udsolgt (se A 84).
- Maj 5. Optegnelse af S. K. om Forskel mellem Synd og Anfægtelse (A 93).
- — 7. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — 14. S. K. paabegyndt Journal NB² (A 107).
- — 16. H. Martensen udnævnt til Hofprædikant.
- — 17. S. K. Køretur til Lyngby.
- — S. K. paatænkt Rejse til Berlin, men i Stedet aflagt Besøg hos Christian VIII (se A 249).
- — 25.29. S. K. Køreture til Røjels Kro (Nyholte).
- Juni 4. S. K. Køretur til Fredensborg.
- — Plan for Anden Afdeling af „Christelige Taler: Stemninger i Lidelser Strid“ (A 180-184).

- 1847 Juni 12. J. L. Ussing, Reisebilleder fra Syden 2. Hefte averteret i Adresse-
avisen Nr. 136 (se A 194).
- — 14. S. K. Køretur til Pedersborg ved Sorø (hos Broderen, 3 Dage).
- — 28. Biskop Mynster faaet tildelt Rang i 1. Klasse Nr. 13.
- — 29. S. K. Køretur til Fredensborg.
- Juli 10. S. K. Køretur til Fredensborg.
- — 14. S. K. Køretur til Dyrehaven, Røjels Kro (Nyholte).
- — 18. 20. S. K. Køreture til Lyngby.
- — 27. S. K. Køretur til Fredensborg.
- Aug. 2. S. K. færdig med Tryk-Manuskript til „Kjerlighedens Gjerninger“.
(A 219).
- — 3. S. K. paatænkt Rejse til Stettin, og til Efteraaret „en ordentlig
Udenlandsrejse i længere Tid.“ (A 227).
- — S. K. i Underhandlinger med Boghandler Reitzel om dennes
Overtagelse af Rest-Oplagene af de hos ham udkomne Skrifter
af S. K.; tillige indledet Forhandling med en Mand om Salg af
Huset Nytorv Nr. 2. (A 227).
- — S. K.s Optegnelse: „Fra nu af skulde der altsaa rykkes ind i det
specifik Christelige“ (med Brug af „de occultis non judicat eccle-
sia“), „Synds-Forladelsen“, „Et strengere videnskabeligt Værk
om den geistlige Talekunst med stadigt Hensyn til Aristoteles
Rhetorik“. (A 229).
- — S. K. foretaget Revision af sine ældre Dagbøger (se A 231).
- — 5. S. K. Køretur til Fredensborg, Frederiksborg (2 Dage).
- — 13. S. K. Køretur til Dyrehaven, Røjels Kro (Nyholte).
- — 14. S. K. tænkt paa Rejse til Berlin, men holdt tilbage bl. a. ved
Tanken paa de indledede Forhandlinger med en Mand om Salg
af Huset Nytorv Nr. 2. (A 246).
- — 15. S. K. Samtale med Jørgen Jørgensen om Hamanns Ægteskab
(se A 251).
- — 16. S. K. besluttet at blive hjemme, begyndt en Badekur. „Imorgen
bringes Manuscript [til „Kjerlighedens Gjerninger“] i Trykkeriet“.
„Jeg føler nu Trang til i en dybere Forstand at komme til mig
selv ved at komme nærmere til Gud i Forstaaelsen af mig selv.
Jeg maa blive paa Stedet, og fornyes ind efter. . . . Mit
Tungsind maa jeg see at faae nærmere fat. . . . Der rører sig
Noget i mig, som tyder paa en Metamorphose.“ (A 250).
- — Ideen til Tredie Afdeling af „Christelige Taler: Tanker som saare
bagfra — til Opbyggelse.“ (A 256).
- — Plan for Afhandlingen „Har et Menneske Lov til at lade sig
ihjelslaae for Sandheden?“ (A 271-276).
- — 23. Boghandler Philipsen tilbyder S. K. 500 Rdl. for et nyt Oplag af
„Enten—Eller“ paa 1000 Exemplarer; S. K. vil have 700 Rdl.
- — 27. S. K. prædikat i Frue Kirke ved Skriftemaal før Altergang om
Fredagen.

- 1847 Aug. 28. Boghandler Philipsen vil kun give 500 Rdl. for det nye Oplag af „Enten—Eller“.
- — 29. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte), Frederiksborg.
- — 30. S. K. nægter Boghandler Philipsen Forlaget for det nye Oplag af „Enten—Eller“.
- Septbr. 1. S. K. Køretur til Fredensborg, Frederiksborg (2 Dage).
- — 10. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte), Dyrehaven.
- — 20. S. K. Køretur til Fredensborg, Frederiksborg (2 Dage).
- — 28. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — 29. „Kjerlighedens Gjerninger. Nogle christelige Overveielser i Talers Form af S. Kierkegaard. Første og Anden Følge“. (Paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 229. — 2 + 224 + 203 SS.
- Oktbr. 1. S. K. Køretur til Frederikssund.
- — 3. S. K. Køretur til Lyngby.
- — S. K. paatænkt under Titlen „Ungdoms-Arbejder“ at udgive:
1) Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv. 2) Lovtale over Efteraaret. 3) Rosenkilde som Hummer. 4) Skrift-Prøver. (A 339).
- — 11. S. K. Køretur til Pedersborg ved Sorø (hos Broderen, 3 Dage).
- — — Billet til S. K. fra Professor F. C. Petersen med Tak for tilsendt Exemplar af „Kjerlighedens Gjerninger“.
- — 14. Brev til S. K. fra Magnús Eiríksson med Bøn om pekuniær Understøttelse.
- — 20. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — Datering for et oprindeligt Forord til den senere Fjerde Afdeling af „Christelige Taler: Taler ved Altergang om Fredagen“.
- — Ideen til Nr. III af „Indøvelse i Christendom: Fra Høiheden vil han drage Alle til sig“. (A 371).
- — Ideen til Nr. II af „Indøvelse i Christendom: Salig Den, som ikke forarges paa mig“. (A 381).
- — 31. S. K. Køretur til Rudersdals Kro.
- Novbr. 3. S. K. Køretur til Lyngby. — Regine Olsen viet til Fridrich Schlegel i Vor Frelzers Kirke paa Christianshavn.
- — 4. S. K. Besøg hos Biskop Mynster: „Han sagde han havde meget travlt — saa jeg øieblikkeligt gik. Men han var ogsaa meget kold mod mig. Han er dog nok stødt for den sidste Bog [Kjerlighedens Gjerninger].“
- — 9. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — 15. S. K. Køretur til Frederiksborg.
- — S. K. paabegyndt Journal NB³ (A 400).
- — Datering for Forord til Bogen om Adler i omlagt Skikkelse.
- Decbr. 1. S. K. afsluttet Omlægning af Bogen om Adler i dens tredie Skikkelse (A 440).
- — 2. S. K. Køretur til Lyngby. — P. L. Møller, Kritiske Skizzer fra Aarene 1840-47, averteret i Adresseavisen Nr. 284.

- 1847 Decbr. 4. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
 — — 6. Artikel i Flyve-Posten Nr. 293, om Opførelsen af Hostrups „Gjenboerne“ i Christiania. (A 458).
 — — 10. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
 — — 14. 15. 17. Anmeldelse af „Kjerlighedens Gjerninger“ i Nyt Aftenblad Nr. 291. 292. 294. (A 496).
 — — 14. J. P. Mynster, Prædikener holdte i Kirkeaaet 1846-47, averteret i Adresseavisen Nr. 294.
 — — 20. Anmeldelse af „Kjerlighedens Gjerninger“ i Berlingske Tidende Nr. 297.
 — — 23. M. Goldschmidt, Nord og Syd. Et Maanedskrift. Første Kvar-
 tals 1. Hefte averteret i Adresseavisen Nr. 302.
 — — 24. S. K. tilskødet Ejendommen Nytorv 2 til Christiane Elisabeth
 Bützow f. Schöne, Enke efter Vexelmægler F. C. Bützow (Lav-
 værge A. T. Hagen); Købesum 22000 Rdl., hvoraf 10000 Rdl.
 kontant, Resten i 4 p. Cts Prioritets-Obligationer paa 5000 og
 7000 Rdl. henholdsvis til S. K. og Broderen. Skødet (tinglæst
 3. Jan. 1848) indeholder Klausul om S. K.s Fraflytning af Lej-
 ligheden „søndre Halvdel af 1. Sals Etage“ til Paaskedag 1848.
 — — Udkast til „Introduktion“ til Afhandlingen „Har et Menneske Lov
 til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?“ (A 469). — Datering
 af Forordet i den endelige Udarbejdelse til Afhandlingen.
 — — 28. S. K. paabegyndt Journal NB* (A 483).
 — — Plan for Tredie Afdeling af „Christelige Taler: Tanker som saare
 bagfra — til Opbyggelse“. (A 486).
 — — Idee til „Sygdommen til Døden“. (A 497).
 1848 Jan. Instrux for Anden Afdeling af „Christelige Taler: Stemninger i
 Lidelsers Strid“. (A 504).
 — — Udkast til paatænkt Subskriptions-Indbydelse af S. K. paa „Op-
 byggelig Læsning“, et Fjerdingaarsskrift begyndende fra 1. Juli.
 — — 20. Christian VIII død.
 — — 25. M. Goldschmidt, Nord og Syd. Et Maanedskrift. Første Kvar-
 tals 2. Hefte averteret i Adresseavisen Nr. 20.
 — — 28. S. K. afsluttet Lejekontrakt med Garvermester Gram om Lejlig-
 heden Hjørnet af Rosenborggade og Tornebuskegade 156, fra
 April Flyttedag; aarlig Leje 290 Rdl.
 — Febr. 11. P. Chr. Kierkegaard, Fortsættelser fra Pedersborg, Kirkeligt
 Tidsskrift. 1. Hefte averteret i Adresseavisen Nr. 35. (A 545).
 — — Plan for en ny Bog af S. K. under Titel: „Tanker, der helbrede
 i Grunden, christelig Lægedom“, hvori „Sygdommen til Døden“
 anføres som en Afdeling. (A 558). — Anfægtelser med Hensyn
 til Udgivelsen af „Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse“.
 — — 29. Professor Sibbern paabegynder en Række Artikler: „Foranledi-
 gede Betragtninger i politisk Hensigt“, Nyt Aftenblad Nr. 50.
 — Marts 6. Manuskript til „Christelige Taler“ indleveret i Trykkeriet.

- 1848 Marts 8. Artikel af Professor Sibbern om Goldschmidts „Nord og Syd“, i Nyt Aftenblad Nr. 57.
- — 20. Casino-Mødet med Vedtagelse af Adresse til Kongen.
- — 21. Folketog paa 10000 Mennesker til Christiansborg Slot.
- — 22. Marts-Ministeriet dannes.
- — 23. Oprøret udbrudt i Holsten.
- — 27. S. K.s Optegnelser om de politiske Begivenheder (A 602-609).
- April 9. Slaget ved Bov og Flensborg.
- — Udkast til Nr. I af „Indøvelse i Christendom: Kommer hid alle I som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile“. (A 637).
- — 19. S. K.s Optegnelse: „Mit hele Væsen er forandret. Min Skjult-hed og Indesluttethed er brudt — jeg maa tale“. Besøg af Lægen Oluf Bang. (A 640).
- — Udkast til: „Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gudelige Taler“. (A 643).
- — 23. 1. Paaskedag. Slaget ved Slesvig.
- — 24. 2. Paaskedag. S. K.s Optegnelse: „Nei, nei min Indesluttethed lader sig dog ikke hæve idetmindste ikke nu“.
- — 26. „Christelige Taler af S. Kierkegaard. Første Afdeling: Hedningenes Bekymringer. Christelige Taler. Anden Afdeling: Stemninger i Lidelsers Strid. Christelige Taler. Tredie Afdeling: Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse. Christelige Foredrag. Fjerde Afdeling: Taler ved Altergang om Fredagen. Christelige Taler“. (Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 101. — 103 + 74 + 96 + 77 SS.
- Maj 11. Brev til S. K. fra Sognepræst F. L. B. Zeuthen med Tak for „Kjerlighedens Gjerninger“ og Bemærkning om Næringsorg. (A 644).
- — — Optegnelser af S. K. om Synds-Forladelse og Tro. „Forunderligt, hvor dog Guds Kjerlighed overvælder mig... nu er der vaagnet et Haab i min Sjæl, at Gud dog kunne ville hæve hiin mit Væsens Grund-Elendighed“. (A 649. 650).
- — 13. S. K.s „Rapport angaaende Sygdommen til Døden“. (A 651).
- — 15. S. K. paaibegyndt Journal NB⁶.

FORKLARING TIL DE AF UDGIVERNE I TEXT OG NOTER BENYTTETEGN OG FORKORTELSER M. M.

Med *Kursiv* betegnes Udgiver-Bemærkninger.

- *U. D.* i Marginen betegnes de udaterede Stykker.
- {†} {*} osv. betegnes at † * osv. ikke findes i Original-Manuskriptet, men er tilføjet af Udgiverne.
- almindeligt Tryk i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv indenfor Textens Plads i Original-Manuskriptet (se Fortale I, S. XX).
- — — imellem | | betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blyant af S. K.
- — — imellem || || betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blæk af S. K.
- I, II, osv. efterfulgt af Nummer- eller Side-Angivelse henvises til de foregaaende Bind af denne Udgave.
- Ktl. Nr. betegnes Nummer i den trykte: „Fortegnelse over Dr. Søren A. Kierkegaards efterladte Bogsamling, som bortsælges ved offentlig Auction Tirsdagen den 8de April 1856 og følgende Dage“ osv.
- S. V. — „Søren Kierkegaards samlede Værker udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange“.
- Kske Papirer — „Kierkegaardske Papirer. Forlovelsen. Udg. af Raphael Meyer“ (Kbh. 1904).
- E. P. — „Af Søren Kierkegaard's Efterladte Papirer.“ Ved H. P. Barfod I. (II.) 1833-1843 (Kbh. 1869); III. 1844-1846 (Kbh. 1872); IV. 1847 (Kbh. 1877). Ved H. Gottsched V. 1848 (Kbh. 1880); VI. 1849 (Kbh. 1880); VII. 1850 (Kbh. 1880); VIII. 1851-53 (Kbh. 1881); IX. 1854-55 (Kbh. 1881).

A

JOURNALEN

1847 24. Jan.—1848 15. Maj

1847

Anlæget i de tre Taler om Lilierne og om Fuglene er saaledes,
at den første er æsthetisk, den anden ethisk, den tredje religiøs.

1

U. D.

Det er godt nok med det at skrive fyndige Ordsprog, men det
vanskelige er for Den, der skal realisere dem. Det enkelte Ord-
sprog er bestandigt ikke blot ensidigt men næsten epigrammatisk
ensidigt, men Den, der skal leve derefter, han skal tillige tage de
andre Ordsprog under Overveielse.

2

U. D.

Som Exempel vil jeg anføre Jesu Sirach 4,29: strid ikke mod
Strømmen og 4,31: forfægt Sandheden indtil Døden, saa skal den
Herre Gud stride for Dig.

At man ogsaa kan bekjende Christum ved at tie og at dette har
været Meningen i den ældste Kirke sees f. E. af Ignatii Epistola
ad Ephesios Cap. XV.

3

U. D.

Tilrods for Alt hvad Menneskene burde have lært om min
maieutiske Forsigtighed, med at gaa langsomt frem, og bestan-
digt lade som veed jeg ikke mere, ikke det Næste — vil man nu

4

U. D.

¹ Sml. 15. de tre Taler] 3: Opbyggelige Taler i forskjellig Aand, 2. Afdeling (S.V. VIII, S. 243 ff.). ² fyndige Ordsprog] sml. Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af N. F. S. Grundtvig (Kbh. 1845. — Ktl. Nr. 1549).

³ Sml. 42; II A 466. Ignatii... Cap. XV] i: Patrum apostolicorum opera ed. C. J. Hefele. 2. Udg. (Tüb. 1842. — Ktl. Nr. 152: 3. Udg. Tüb. 1847), S. 128 f.

⁴ maieutiske Forsigtighed] sml. 42.

1847

formodentlig i Anledning af mine nye Opbyggelige Taler vræle om at jeg ikke veed det Næste, ikke veed Noget om Socialiteten. De Daarer! Men paa den anden Side skylder jeg mig selv for Gud at tilstaae, at der i en vis Forstand er noget Sandt deri, kun ikke som Menneskene forstaae det, at nemlig det bestandigt, først naar jeg ret tydeligt og skarpt har draget den ene Side frem: saa gjør den anden sig desto stærkere gjældende.

Nu har jeg mit Thema til den næste Bog. Den skal hedde:

Kjærlighedens Gjerninger.

⁵Og Du, der, selv om man ikke menneskeligt talt tør beskyldes
U. D. Dig for at misbruge Din Gave, Du der dog er i Besiddelse af det lykkelige Fortrin, og vel ogsaa stundom med en vis Tilfredsstillelse føler hvor lykkeligt det er at kunne vinde Menneskene for Dig, Du der derfor maaskee sjældent fandt Den, som det ikke skulde lykkes Dig at indtage for Dig, Du der altsaa ligesom er fra første <af> udseet til at blive en Gjenstand for Forkjærlighed — har Du med ret dyb Alvor fornummet: at Gud er uforanderlig — at al Din Kløgt, al Din Gave, al Din Snildhed ikke blot er spildt, men er lige saa ubemærket og overseet som et lille Insekt, der kryber paa Jorden.

⁶ Forskjellen mellem den christelige Tale og
U. D. Prædikenen.

Den christelige Tale indlader sig til en vis Grad med Tvivlen — Prædikenen opererer absolut, ene og alene ved Myndigheden,

nye Opbyggelige Taler] Opbyggelige Taler i forskjellig Aand, I.-3. Afdeling (S.V. VIII, S. 107 ff.; sml. til I. 6), averteres som udkommen Adresseavisen 1847, Nr. 61 (13. Marts). det bestandigt] man kunde rette til: bestandigt næste Bog] „Kjærlighedens Gjerninger“ (S.V. IX) averteres som udkommen Adresseavisen 1847, Nr. 229 (29. Septbr.). — Sml. 121. 219. 250. ⁵ Sml. 57. ⁶ Sml. 293. christelige Tale] „Tredie Afdeling“ af Opbyggelige Taler i forskjellig Aand (sml. til I. 4) udgøres af: Lidelsernes Evangelium. Christelige Taler (S.V. VIII, S. 297 ff.; se særlig S. 303). — Sml. VII A 160. 224. B: 180. 189-191. 192, 32.

1847

Skriftens, Christi Apostlenes. Det er derfor absolut Kjætteri i en Prædiken at indlade sig med Tvivlene, selv om man forstod nok saa godt at haandtere dem.

Derfor staaer der i Forordet til mine christelige Taler: hvis en Lidende, der tillige er løben vild i mange Tanker.

En Prædiken forudsætter en Præst (Ordinationen); den christelige Tale kan være et almindeligt Menneske.

Man vil indbilde os, at Indvendingerne mod Christendommen komme af Tvivlen. Dette er aldeles en Misforstaaelse. Indvendingerne mod Christendommen komme af Insubordination, Ulyst til at lyde, Oprør mod al Auctoritet. Derfor har man hidtil kjæmpet i Luften med Indvendingerne, fordi man har kjæmpet intellectuelt med Tvivlen, istedenfor at der skal kjæmpes ethisk med Oprøret. 7
U. D.

Man beskylder mig for at jeg foranlediger unge Mennesker til at slaae sig til Ro paa deres Subjektivitet. Maaskee, et Øieblik. Men hvorledes skulde det være muligt at faae alle disse Objektivitetens Blendværker bort som Publikum o: s: v:, uden ved at faae Enkelthedens Kategorie frem. Man har under Skin af Objektivitet villet aldeles offre Individualiteterne. Derom dreier Sagen sig. 8
U. D.

Hele Verdens Udviklingen tenderer til den absolute Betydning af Enkelthedens Kategorie, der just er Christendommens Princip. 9
U. D.

Forordet til osv.] sml. VII B190.—S.V. VIII, S. 303. ¹ Indvendingerne mod Christendommen osv.] sml. R. Møller, Veiledning (se til 9), S. X („Mod Tvivlesygen har jeg advaret; og, da denne... saa ofte har sin Grund i Hovmod, er det vel ingen Feil, at jeg har anbefalet Bibellæserne Ydmyghed“). — Sml. ogsaa VII A 151.—S.V. IX, S. 113 f. ² Enkelthedens Kategorie] sml. 9. VII A 176. ³ Sml. 108. Enkelthedens Kategorie] sml. 8. 15.

1847

Men endnu ere vi ikke komne synderligt vidt i Concretion, thi in abstracto anerkjendes det. Deraf forklares det, at det endnu gjør Indtryk paa Folk som en stolt og hovmodig Anmasselse naar man taler om den Enkelte, istedenfor at dette just er den absolute Humanitet nemlig at Enhver er en Enkelt. Fromt udtrykker man stundom Misforstaaelsen. Naar saaledes afdøde Biskop Møller paa Lolland siger (i Indledningen til hans Veiledning), at det dog var tungt om Sandheden (in specie Christendommen) kun var tilgængelig for nogle Enkelte ikke for Alle: saa siger han vistnok noget Sandt, men tillige noget falsk, thi Christendommen er vistnok tilgængelig for Alle men vel at mærke derved og ene derved at hver især bliver en Enkelt, bliver den Enkelte. Men hverken haves endnu dette ethiske eller det religieuse Mod. De Fleste blive ganske bange, naar de skulde til hver især at være den Enkelte. Saaledes vender og dreier Sagen sig. I det ene Øieblik skal det være Hovmod at foredrage denne Anskuelse om den Enkelte, og naar saa den Enkelte skal til at forsøge saa finder han at denne Tanke snarere er ham meget for stor, for overvældende.

#

- 10 U. D. Blot en Mand skal være Præst paa Landet nogle Aar, erkyndiger han sig forud hvilke Familier, der leve paa Egnen, for Selskabets Skyld: skulde det dog ikke <være> vigtigere at betænke, hvilke Mennesker man vil komme til at leve med i Evigheden, og betænke forud at sørge for at komme i godt Selskab.

#

- 11 U. D. Kants Theorie om det radicale Onde har blot een Feil, at han ikke gjør det ret bestemt fast, at det Uforklarlige er en Categorie, at Paradoxet er en Categorie. Derom dreier egentlig Alt sig. Man

Biskop Møller... Veiledning] Dr. theol. Rasmus Møller [d. 1842 som Biskop over Lolland-Falsters Stift; Fader til Poul Martin Møller], Veiledning til en andægtig og forstandig Læsning af det Nye Testamente, især for ulærde Læsere (2. Udg. Kbh. 1824. — Ktl. Nr. 81). S. K. sigter til S. 1. ¹⁰ Sml. S. V. X, S. 224.

¹¹ Kants Theorie] sml. S. V. XIII, S. 195.

har nu bestandigt talt saaledes: det at sige at man ikke kan forstaae det eller det, tilfredsstiller ikke Videnskaben, som vil begribe. Her ligger Feilen; man maa lige omvendt sige, naar menneskelig Videnskab ikke vil erkjende at der er Noget den ikke kan forstaae, eller endnu nøiagtigere: Noget hvorom den med Klarhed kan forstaae, at den ikke kan forstaae det: saa er Alt forvirret. Det er nemlig en Opgave for den menneskelige Erkjenden at forstaae at der er, og hvilket det er, den ikke kan forstaae. Den menneskelige Erkjenden har gemenligen travlt med at forstaae og forstaae, men hvis den vil tillige gjøre sig Umage for at forstaae sig selv: maa den ligefrem etablere Paradoxet. Paradoxet er ikke en Concession, men en Kategorie, en ontologisk Bestemmelse, der udtrykker Forholdet mellem en eksisterende, erkjendende Aand og den evige Sandhed.

#

#

Naar man ret vil forstaae det, saa har egentlig ethvert Menneske, der i Sandhed vil forholde sig til Gud og omgaaes med ham, han har kun een Opgave, den: altid at være glad. Selv det bedste Menneske, til hvem man ganske turde betro sig og ganske stole paa, han kan jo dog f. E. behøve et Raad, eller behøve at vi erindrer ham om det og det, jeg kan virkeligen være klogere end han, virkeligen have Ret o: s: v.: Men alt Sligt behøves ikke i Forhold til Gud, *herunder et overkradset Dobbeltkors* <og at begynde paa Sligt er netop ugudeligt Travlhed, eller dog en vis Barnagtighed.>

12
U. D.

#

Forholdet bliver snart ironisk rigtigt igjen. Ligeoverfor den dumme politiske Alvor, og Speculanternes gyselige Festlighed reiste jeg Ironiens Spøg: i en forandret Omgivelse, som den nuværende, hvor næsten Alle ere blevne ironiske, bliver jeg, ironisk rigtigt, den meest Alvorlige.

13
U. D.

#

¹² altid at være glad] sml. 1 Thess. 5, 16. ¹³ Sml. B 81, 23.

1847

- 14 Forholdet mellem Schelling og Hegel er egentlig dette. Schelling fik afskaffet das Ding an sich ved Hjælp af det Absolute, idet hiint Schattenspiel paa hiin Side afskaffedes, og alt kom til at vise sig paa denne Side. Men Schelling standsede ved det Absolute, ved Indifferents, ved Nul-Punktet, fra hvilket han egentlig ikke gik ud, men som blot betegnede at bag ved det Absolute var der Intet. Hegel meente imidlertid at komme saa meget bag ved det Absolute paa hiin Side, at han fik Farten. Schellings Philosophie er i Ro; den hegelske Philosophie er formentligen i Fart, i Methodens Fart.

- 15 Forholdet mellem de tre Afdelinger i „opbyggelige Taler i
U. D. forskellig Aand.“

1). 1ste Afdeling.

Anlægget er væsentlig ethisk-ironisk, og derfra opbyggelig, socratisk.

Den meest ironiske Kategorie som vel at mærke tillige er den absolut sædelige er: Enkeltheden, hiin Enkelte. Den Enkelte kan nemlig betyde faktisk ethvert Menneske, og eminent Enhver der sædeligt idealt vil være det Høieste. Forholdet er ikke saaledes, at Nogen ved Differents er udelukket fra eminent at være den Enkelte og dog er det vistnok faktisk saa, at den Enkelte slet ikke lever. Dette er paa eengang det lige saa sædelige og ethiske som ironiske Forhold mellem Facticitet og Idealitet.

Forøvrigt har jeg for majeutisk at understøtte, bestandigt i Pseudonymerne brugt: hiin Enkelte i Differentsens Forstand, thi der hører naturligviis Differents-Forudsætninger til for at følge absolut dialektiske Udviklinger. I de opbyggelige Taler har derimod Kategorien: den Enkelte været brugt i sædelig og Ligelighedens Forstand absolut.

¹⁵ de tre Afdelinger] se til 1.4.6; „Første Afdeling“ (S.V. VIII, S. 113 ff.) udgøres af: En Leiligheds-Tale. Enkeltheden] sml. 9.108.

Categoryen den Enkelte er ligesaa ironisk som den er sædelig og absolut begge Dele, og da igjen absolut opbyggelig (i Immanentsens Religieusitet) idet den nemlig absolut afskaffer Differentserne som Sandsebedrag, og etablerer Evighedens væsentlige Ligelighed.

Anm. I Fremstilling er Talens Colorit stundom lige til Grændsen af det Comiske, dog i ironisk Pathos. Dersom nogen vil forsøge det, skal han see, at overalt hvor han i denne Skriftetale kommer til at lee, kommer han til at lee ironisk. Saaledes f. E. naar der etsteds staaer: en Mængde af det Godes Venner eller af gode Venner slutte sig om ham — det er sandt de troede tillige at slutte sig om det Gode, men det maa dog nok være en Misforstaaelse, da han selv gik uden om. Eller: de opførte en Bygning; det var Bindingsværk (de vare jo ogsaa Mange om den) og saaledes flere Steder.

Denne comiske Colorit er absolut medhenhørende.

2) 2den Afdeling er humoristisk.

Dialektiken i det Begreb: at lære er denne at den Lærende forholder sig til Læreren som til sit idealere genus proximum. Saasnart Læreren blot indenfor samme genus indtager en lavere Plads staaer under <den> Lærende: saa bliver Forholdet humoristisk. Saaledes det at lære af et Barn, eller af et dumt Menneske, thi Barnet eller den Dumme kan kun humoristisk kaldes Læreren.

Men endnu mere humoristisk bliver Forholdet, naar Læreren og den Lærende end ikke have genus tilfælles, men i kvalitativ Heterogenitet forholde sig omvendt til hinanden. Dette er det absolute humoristiske Forhold. Lilierne og Fuglene.

Fremstillingen er opbyggelig, formildet i det Humoristiskes rørende Spøg og spøgende Alvor. Læseren vil flere Steder komme til at smile, aldrig til at lee, aldrig til at lee ironisk. Eventyret om den bekymrede Lilie, der dog tillige er en Parabel, er absolut humoristisk. Saaledes den hele Diatribe

etsteds] S.V. VIII, S. 187. de opførte osv.] S.V. VIII, S. 187. Eventyret om osv.] S.V. VIII, S. 256 ff. Diatribe osv.] S.V. VIII, S. 274 f.

1847

om det at være paaklædt. Overhovedet er det Humoristiske tilstæde paa ethvert Punkt, fordi Anlægget selv er humoristisk.

De 3 Taler forholde sig igjen æsthetisk, ethisk, religiøst til hinanden.

cfr. p. 175.

3) 3de Afdeling. cfr.

denne Bog p. 179.

16
U. D.

Om de tre Taler 1847.

Det er ikke tilfældigt, at Eventyret er bleven brugt i den første; thi Jordlivet er saaledes, og ved Vanen især bleven saaledes, saa langt fra det Ideale, at den ideale Fordring maa lyde som et Eventyr. — Tillige undgaaes derved al Sammenligning.

Nogle ville vel finde, at disse Taler mangle Alvor. De mene nemlig, at Alvor i disse Forhold er at subscribere Pengebidrag, inventere offentligt Arbejde, aabne en Subscription o: s: v.; hvilket altsammen vistnok kan være meget priseligt men i strængeste Forstand ikke er Alvor. Saa prosaisk er imidlertid Verden bleven, at den eneste Sorg, man indrømmer Realitet, er Næringsorg, og da igjen i den fortrædelige Forstand, hvori Agitatorer, der tjene de Fattiges Penge, fremstille det for at hidse. Elskov, Anger, o: s: v: ansees for Chimairer, men Penge, Penge, Penge.

Jeg forpligter mig til engang i Evigheden, at læse disse 3 Taler høit, og jeg er forvissat om, at de ville blive hørte med Velbehag, ogsaa af dem, som her protestere og maaskee forhaane mig. Sorgen er nemlig her saaledes barnligt og fromt formildet, som en salig Aand vil mindes den. Om et Menneske nu, i Timeligheden, formaaer at handle saaledes, vil jeg ikke afgjøre; men dersom han er saa fortræden, at han trodsigt og forhaanende vender sig bort fra den rene evangeliske Mildhed: saa<er> han ingenlunde alvorlig, men oprørsk. Selv den Lidende bør kunne velvilligt høre en næsten barnlig, men rørende Opfattelse.

p. 175.] o: 1. p. 179.] o: 6. ¹⁰ de tre Taler] se til 1. Eventyret] se til 15, S. 11.

Den hellige Skrift taler forøvrigt langt strængere. Luc. 21,34: besmitter Eder ikke med Fraaserie, Drukkenskab, eller Sorg for Næring.

Naar Apostlene sige til den Værkbrudne: Guld og Sølv har jeg ikke, men hvad jeg har, det giver jeg Dig: stat op og gaae — saa er dette egentlig fornemt talt, thi et Mirakel er dog vel mere end Guld og Sølv. Men hvis de havde sagt: vi have blot en Tanke, en evig, en salig Tanke at byde Dig: havde det ikke været rigtigt talet! Og saaledes har jeg heller ei Sølv eller Guld, men en formildende, rørende, i Sandhed opbyggelig Betragtning.

Man vil see i den første Tale, hvorledes egentlig de rige Fugle fordærve de fattige. Der falder et næsten comisk Lys over de rige Duer, som „kroe sig“; og tillige en ethisk Accent paa dem: at just de have Næringssorg.

Der ligger noget saare dybsindigt i hvad der fortælles om Venusbjerget, at Den, der gik derind, ikke kunde finde Veien tilbage. Det Vanskelige er altid at finde Veien tilbage fra Lysten. — Noget Lignende er det, naar der fortælles i Sagnene, at den Fortryllede maatte spille det samme Stykke baglænds igiennem, og, for hver Gang han tog den mindste Feil, begynde forfra paa dette Arbeide bagfra. 17
U. D.

Der er dog ingen moderne Philosoph, af hvem jeg har haft den Gavn, som af Trendlenburg. Da jeg i sin Tid skrev Gjentagelsen havde jeg endnu ikke læst noget af ham — og nu da jeg har læst ham, hvor langt klarere og tydeligere bliver ikke Alt mig. Paa en underlig Maade staaer jeg i Forhold til ham. Noget af det der 18
U. D.

Apostlene] O: Peter, Ap. Gern. 3,6. — Sml. S.V. IX, S. 313. kroer sig] S.V. VIII, S. 263 øverst. ¹⁷ fortælles om Venusbjerget] sml. Des Knaben Wunderhorn (se til I C 101). 1. Bd., S. 86 ff. (Digtet „Der Tannhäuser“). spille det samme osv.] se II A 65. ¹⁸ ingen moderne...Trendlenburg] sml. C 1. (IV A 40.) V: A 98. C 11-12.

1847

længst tilbage har beskæftiget mig er den hele Lære om Kategorierne, (Problemerne i denne Henseende findes i mine ældre Optegnelser, paa Qvart-Papstykker). Og nu har Trendlenburg skrevet 2 Afhandlinger om Kategorie-Læren, hvilke jeg læser med den yderste Interesse.

Og da jeg første Gang kom til Berlin, da var Trendlenburg netop den Eneste jeg ikke brød mig om at høre — han var jo, saa sagdes der, Kantianer. Og den unge Svenske, med hvem jeg reiste, der ene skulde studere under Trendlenburg, ham oversaae jeg næsten. O, taabelige Opinion, som jeg da ogsaa har trællet under.

19
U. D.

Om Forholdet mellem de gode Gjerninger og Troen.

De gode Gjerninger i Betydning af Fortjenstfuldhed er naturligviis Gud en Vederstyggelighed. Dog fordres Gjerningerne af et Menneske. Men de skulle være og dog ikke være; de skulle være og han dog ydmygt være uvidende om, at de ere, eller at de skulde betyde Noget. Det er ligesom naar en Ret kun er denne bestemte ved Maaden paa hvilken den serveres: saaledes skulde de gode Gjerninger serveres i Ydmyghed, i Troen. Eller det er, som naar et Barn gjør Forældrene en Præsent men med hvad det selv har faaet af Forældrene til Gaven: al det Fordringsfulde, som ellers ligger i at gjøre en Foræring, forsvinder da Barnet af Forældrene har faaet den Gave, som det forærer Forældrene.

20
U. D.

<Det Christelige og> Pointen i den 5te af de christelige Taler er netop at Bibelens Myndighed gjøres gjældende, at det ikke er

i mine ældre Optegnelser] IV C 87-96 (sml. 63-70). 2 Afhandlinger om Kategorie-Læren] 2: Geschichte der Kategorienlehre. Zwei Abhandlungen von Adolf Trendelenburg (Berl. 1846. — Ktl. Nr. 848). — Sml. C 1. ¹⁹ Sml. 342. ²⁰ den 5te osv.] S. V. VIII, S. 370 ff.

Noget man har udtænkt, men noget befalet, noget med Myndighed
Befalet at Trængselen er Opgaven. Derfor bruges bestandigt
Analogien med Barnet, hvem Forældrene befale Noget: saaledes
er Bibelen, Guds Ord befalende i Forhold til den Ældre. <I en
opbyggelig Tale kunde jeg ikke urgere saa stærkt paa, at Bibelen
siger det.>

Det Christelige, Pointen i den VI Tale er netop det, at der ikke ²¹
gaaes ind i en Udvikling af, at Evighed og Timelighed naar de ^{U. D.}
sættes sammen maa give Begrebet: Lidelse, men at der argumen-
teres absolut fra det apostoliske Ord. Saaledes kunde aldrig en
opbyggelig Tale anlægges, der opererer ved Hjælp af Tænkning.

Sirach 2,12

„Vee de frygtagtige Hjerter og de efterladne Hænder, og en ²²
Synder, som gaaer paa to Veie.“ ^{U. D.}

„Mængden“ er egentlig Det, jeg har taget mit polemiske Sigte ²³
paa; og det har jeg lært af Socrates. Jeg vil gjøre Menneskene ^{U. D.}
opmærksomme, at de ikke ødsle og spille deres Liv. Aristokraterne
antage, at der bestandigt er en heel Masse Mennesker som gaae
tilspilds. Men dette fortie de, de leve tilbagetrukken, de lade som
vare disse mange, mange Mennesker slet ikke til. Dette er det
ugudelige i Aristokraternes Fornemhed, at de, for selv at have
det godt, end ikke gjøre Menneskene opmærksomme.

Saaledes vil jeg ikke. Jeg vil gjøre Mængden opmærksom paa
deres egen Ruin. Og vil de ikke med det Gode, saa vil jeg tvinge
dem med det Onde. Man forstaae mig, eller, man misforstaae mig

²¹ den VI Tale] S. V. VIII, S. 385 ff. ²² Mængden] sml. 108. VII A: 63.
176, S. 114.

1847

ikke. Det er ikke min Mening at jeg vil slaae dem (ak Een kan dog ikke slaae Mængden) nei jeg vil tvinge dem til at slaae mig. Saa tvinger jeg dem dog med det Onde. Thi slaae de mig først — saa blive de nok opmærksomme; og slaae de mig ihjel — saa blive de ubetinget opmærksomme, og jeg har absolut seiret. I den Henseende er jeg sammensat af lutter Dialektik. Der er allerede nu Mangen, som siger „hvad bryder man sig om Mag. Kierkegaard, det skal jeg vise ham“. Ak, men det at vise mig at man ikke bryder sig om mig, eller det at bryde sig om, at jeg faaer at vide, at man ikke bryder sig om mig, det er dog Afhængighed. Det slaaer ganske rigtigt til, naar man blot har Ataraxie nok. Man viser mig Respekt netop derved, at man viser mig, at man ikke respekterer mig.

Saa fordærvede ere Menneskene ikke, at de egentligen ville det Onde, men de ere forblindede og vide egentlig ikke hvad de gjøre. Alt dreier sig om at faae dem lokket ud i det Afgjørende. Et Barn kan længe være saa smaat opsætsig mod sin Fader; men kan Faderen blot faae det til at gjøre et rigtigt Attentat, saa er Barnet Frelsen langt nærmere. Derved er det, at „Mængdens“ Oprør seirer, at man gaaer afveien for det, saa den aldrig faaer at mærke, hvad den gjør. Mængden har ingen væsentlig Betragtning, naar den derfor kommer til at slaae en Mand ihjel, saa er den eo ipso standset, den bliver opmærksom, og den besinder sig.

Den, der, som det hedder, reformatorisk strider mod en Mægtig (en Pave, en Keiser kort en enkelt Mand) han maa see, at faae den Mægtige til at falde; men Den, der rigtigere har taget front mod „Mængden“, fra hvilken al Fordærvelse udgaaer, han maa selv see at falde.

#

#

24 U. D. Det, som jeg mindre kan forstaae i den orthodoxe christelige Anskuelse, er at der i den Enkeltes Guds-Forhold bliver en Comparison med Andre, saaledes, at han i det han forholder sig til

slaae mig | sml. 42. VI A 110. VII A 27. ²⁴ Sml. 528. — S. V. IX, S. 174 ff.

Gud bliver sig bevidst, hvorledes Andre forholde sig til Gud, om de blive salige eller ikke, om de gjøre hvad Gud fordrer af dem o: s: v:.

Saaledes tænker jeg mig det. Naar et Menneske (den Enkelte) forholder sig til Gud, da maa han let fatte, at Gud absolut ja grændseløst absolut har Ret til at fordre Alt af ham; men paa den anden Side, at ogsaa Guds-Forholdet selv absolut, ja grændseløst absolut er et Saligheds Dyb. Men er Forholdet dette, saa er jo eo ipso Hensynet til og Sammenligningen med ethvert andet Menneske glemt. Dette er aabenbart Meningen af Parabelen om Arbejderne i Viingaarden. Men er dette Meningen, saa er det ogsaa ugudeligt at sammenligne sig med Andre. Naar saaledes En vil sige „jeg udholder glad alt Ondt, alle Eders Forfølgelser, for Guds Skyld,“ og da tilføier „men I, mine Forfølgere, I ville ogsaa komme til at lide hisset“: saa er denne sidste Deel af Talen Verdslighed. Forholdet til Gud er aabenbart et saadant Gode, en saadan uhyre Vægt af Salighed, at naar jeg blot faaer det, saa er min Salighed <i> absoluteste Forstand absolut, og den bliver tvertimod mindre ved denne verdslige Sammenligning, at mine Fjender skulle blive udelukkede.

Om Guds Kjærlighed.

25
U. D.

„Men“ siger den Bekymrede „jeg seer jo dog ikke Gud, saa jeg deraf kunde vide, at han er Kjærlighed; jeg hører ham heller ikke sige til mig, at han er Kjærlighed. Og imidlertid hænder det mig, som jeg mindst af Alt kan begribe at det skulde være mig godt og mig gavnligt: hvor skal jeg saa troe, at han er Kjærlighed?“

Her viser det sig ret, at det egentligen absolut kommer an paa en religiøs Opdragelse, paa den Aprioritet, som derved vindes, at det er En fra tidligste Tid absolut afgjort, at Gud er Kjærlighed. Dette et uforklarligt Indtryks Beviis for at Gud er Kjærlighed,

om Arbejderne i Viingaarden] Matth. 20, 1 ff.

1847

et Indtryk som er voxet sammen med Ens hele Væsen fra tidligste Tid: det er egentlig Hovedsagen.

- 26 U. D. Meningen af Miraklet om de 5 Brød og de 2 Fiske er ikke, at et Menneske skal vente noget Saadant; ei heller er den dette Præste-Sludder om, hvorledes dog ofte Lidt har viist sig at være tilstrækkeligt — dette er nemlig et Forsøg paa at forklare et Mirakel ved Hjælp af et Non-Mirakel, ved at substituere Noget, som ikke er Mirakel —; men Meningen er, at den Bekymrede skal lade sig formilde, skal opbygges ved Tanken om Almagts Magt, opbygges og formildes ved den Frigjørelse som ligger i Miraklet. Miraklet har æsthetisk Betydning. Det er som et Skuespil, kun skal det troes; men det skal virke rensende og formildende paa Lidenskaben i den Bekymrede, at han ikke bliver aldeles sneverhjertet og prosaisk.

- 27 U. D. Mit Tungsind har gennem mange Aar gjort, at jeg ikke kunde komme til at sige i dybeste Forstand Du til mig selv. Imellem mit Tungsind og mit Du laae en heel Phantasie Verden. Det er den, som jeg tildeels har udtømt i Pseudonymerne. Som Den, der ikke har et lykkeligt Hjem, færdes ude saa meget som muligt, og helst vilde være af med sit Hjem: saaledes har mit Tungsind holdt mig ude fra mig selv medens jeg opdagende og digterisk oplevende har gennemreist en heel Phantasie-Verden. Som Den, der har overtaget et stort Jordegods, ikke kan blive færdig med at gjøre sig bekendt dermed — saaledes har jeg ved Tungsind forholdt mig til Muligheden.

- 28 U. D. Hvor forandret siden den Tid da Propheten raabte: sønderriver Hjerterne ikke Klæderne — nu da de Fleste have sønderrævet

²⁶ Sml. 39.65. Miraklet om osv.] Matth. 14,13 ff. ²⁷ Mit Tungsind] sml. 44. VII A 126. ²⁸ Propheten] Joel 2,13.

Hjerter og pæne Klæder (den elegante og pyntelige Fortvivlelse), uden dog i bibelsk Forstand at have et sønderrevet Hjerter.

‡

Ja og Nei

eller

de to Brødre.

29

U. D.

Hvilken af hine to Sønner var den forlorne, den der sagde Nei — og gjorde Faderens Villie, eller den der sagde Ja — men ikke gjorde Faderens Villie, og maaskee endog roste sig af, at han havde været villig nok — til at sige: Ja.

‡

I Hedenskabet meente man, at Gud var den Ubekjendte. Senere har man frækt nok villet ladet det være en smal Sag at kjende Gud. Dog har Gud, skjøndt han er bleven aabenbar, bedre sikkert sig; thi man kan kun kjende ham i Forhold til som man er kjendt, o: i Forhold til som man erkjender, at man er kjendt. Dette skal nok holde igjen mod al Næsviished.

30

U. D.

‡

NB

Der ligger noget saare opbyggeligt i den Tanke, at det gjælder om al Lidelse, hvad der staaer om Christi: hvad han leed, det leed han eengang. Man lider kun eengang: Seiren er evig. (Verdsligt hører man ofte nok denne Tale: nyd Livet — man lever kun eengang.)

31

U. D.

NB

Man lider kun een Gang — man seirer evigt. Forsaavidt seirer man jo ogsaa kun een Gang. Forskjellen er dog, at Lidelsens ene

32

U. D.

²⁹ Sml. IV B 168. 169. — S. V. IX, S. 91. ⁸⁰ Gud var den Ubekjendte] sml. S. V. IV, S. 211 f.; sml. Ap. Gj. 17, 23. ³¹⁻³² Sml. 180-183. ⁸¹ staaer om Christi] Hebr. 7, 27. 9, 12. 26. 28. 10, 10 ff. Man lider ... evig] sml. S. V. X, S. 101. ⁸² Man lider kun osv.] S. V. X, S. 103.

1847

Gang er Øieblikket (selv om Øieblikket var 70 Aar) — men Seirens ene Gang er Evigheden. Lidelsens ene Gang (selv om den varede 70 Aar) kan derfor ikke afbildes <eller> fremstilles i Kunst. Der er ved Alteret i Frelserens Kirke en Opsats som forestiller Engelen, der rækker Christus Lidelsens Kalk. Feilen er at det varer for længe, et Billede varer jo altid en Evighed; det seer for langvarigt ud; man seer ikke, at Lidelsen, fordi al Lidelse i sit Begreb eller i Seirens Idee er det, er Øieblikket. Seiren derimod er evig; den kan (forsaavidt den ikke var aandelig) fremstilles thi den varer.

Det første Indtryk af det Opbyggelige er imidlertid forfærdende, naar da Menneskene give sig Tid til at forstaae det ret, thi at lide eengang vil her være ligesom at være syg eengang o: hele Livet igjennem. Men jordisk Kløgt og Utaalmodighed maa heller ikke forlange at man skulde kunne tale den Trøst til — naar man da skal tale om det Christelige; thi det Christeliges Trøst begynder først der, hvor den menneskelige Utaalmodighed reent vilde fortvivle. Saa dybt ligger det Christelige: først maa man see nøie til for at finde det Forfærdende, og saa igjen nøie til, saa finder man det Opbyggelige. Ak i Almindelighed seer man hverken nøie til i første Forhold, ei heller i andet.

33
U. D.

Noget om min Interpunktion.

Hvad Bogstaverang angaaer, bøier jeg mig ubetinget under Auctoritet (Molbech); det falder mig aldrig ind at ville berigtige, fordi jeg veed jeg i denne Henseende mangler Kundskaber, hvorfor jeg villigt indrømmer, at vistnok enhver nogenlunde dansk Forfatter i denne Henseende maaskee er omhyggeligere end jeg.

Med Interpunktionen er det noget Andet; her bøier jeg mig ubetinget ikke for Nogen, og jeg tvivler høiligen paa, at der er

Der er ved Alteret osv.] sml. S. V. X, S. 108 f. et Billede... Evighed] sml. 88. Det første Indtryk osv.] sml. S. V. X, S. 102 f. ⁸⁸ Molbech] Ktl. Nr. 1032: C. Molbech, Dansk Ordbog. Kbh. 1833. — Sml. VII B 194.

nogen dansk Forfatter, der i denne Henseende kan tage det op med mig. Min hele Bygning som Dialektiker med usædvanlig Sands for det Rhetoriske, den hele stille <Samtalens> Omgang med min Tanke, min Øvelse i at læse høit: maa nødvendig gjøre mig til en Fortrinlig i denne Henseende.

Jeg gjør da Forskjel i min Interpunktion. Jeg interpungerer anderledes i et videnskabeligt end i et rhetorisk Skrift. Dette vil vel allerede være de Fleste nok, der kun kjende een Gramatik. Det følger forsaavidt af sig selv, at jeg, netop i Henseende til Interpunktion, ingenlunde tør fremlægge mine Skrifter ligefrem til Forskrifter for Skoledrenge eller ganske unge Mennesker. Saaledes pleier en god Latinlærer heller ikke at lære Disciplene Sprogets finere Nüancer, Conjunktivs mangfoldige yndige Smaa-Hemmeligheder; men selv skriver han saaledes. Men desto værre kjender jeg egentlig ingen dansk Forfatter, der egentlig i Idealitetens Forstand er opmærksom paa Interpunktionen, de følge blot det gramaticalske Normativ.

Især i det Rhetoriske er min Interpunktion afvigende fordi den er udviklet. Det der især beskæftiger mig er det arkitektoniske-dialektiske, at der paa eengang for Øiet viser sig den Sætningernes Proportion, som igjen for Stemmen, naar man læser høit, er Rythmen — og jeg tænker mig bestandigt en Læser der læser høit. — Deraf kommer det igjen at jeg stundom sparer meget paa Brugen af Comma. Hvor jeg saaledes vil have en Subdivision under et Semicomma, da inddeler jeg ikke saadanne Sætninger. f. E. „hvad man skylder en Anden eller hvad man skylder sig selv“. I denne Henseende lever jeg i en stadig Strid med Sætterne, der velmenende sætte Comma overalt og derved forstyrre mig Rythmiken.

De fleste danske Stilister bruge Punktum i mine Tanker paa en aldeles urigtig Maade. De opløse al deres Tale i lutter smaae Punktumer; men deraf følger, at det Logiske ingenlunde kommer til at nyde behørig Respekt, at Sætninger, der ere hinanden logisk underordnede komme til at blive hinanden koordinerede ved hver især at være Punktum.

For Alt maa jeg gentage, at jeg tænker mig Læsere, som læse

1847

høit og som da baade ere øvede i at følge hver en Tankes Svingning i det Mindste og igjen i at kunne eftergjøre det med Stemmen.^[†] Jeg vil ganske roligt underkaste mig den Prøve, at en Skuespiller eller en Taler, der er vant til at modulere læser til et Forsøg et lille Stykke af mine Taler: og jeg er overbeviist om, at han skal tilstaae, at Meget, som han ellers selv maa bestemme, Meget, som ellers oplyses ved instruerende Vink af Forfatteren, vil han her finde givet ved Hjælp af Interpunktionen. Den abstrakte grammaticalske Interpunktion strækker slet ikke til i Forhold til det Rhetoriske, især med Tilsætning af det Ironiske, det Epigrammatiske, det Underfundige, det i Ideens Forstand Ondskabsfulde o: s: v:.

I Marginen til 33:

- ³⁴ *U. D.* ^[†] Netop i disse Dage seer jeg, at gamle Fichte i hans, nu af Sønnen udgivne, Brevvexle med Schiller, klager i Forhold til sin Stil over, at Folk ikke kan declamere.

=

- ³⁵ *U. D.* I Almindelighed misbruges Spørgsmaalstegnet paa en taabelig Maade, ved abstrakt at bruges ved enhver Spørgesætning. Jeg bruger ofte Semicolon og saa et fælles Spørgsmaalstegn. Dette er ogsaa rhetorisk rigtigt, man kan ikke holde ud at læse de mange Spørgsmaal høit og hver Gang give det Spørgsmaal Form, man tager derfor blot gennem hele denne Række Spørgsmaalets stadi-
dige Fart.

#

- ³⁶ *U. D.* Det er da ogsaa en almindelig Skik at bruge Tankestreg, i Betydning af Skillestreg, til at begynde en mindre Afdeling, hvor en ny Udgang blev for meget.

³⁴ gamle Fichte... klager osv.] Schiller's und Fichte's Briefwechsel, aus dem Nachlasse des Erstern mit einem einleitenden Vorworte hrsg. von J. H. Fichte (Berl. 1847), S. 41.

#

Den ethiske Accent, Begrebs-Prægnantsen, Anthitesen, Anskueligheden i et Billedes tvende Leed paa een Linie, det Rhetoriske-Emphatiske o: s: v: — til alt Dette bruger jeg Colon og Tankestreeg; denne især til det Ironiske, for at gjøre det aabenbart. — Overhovedet bruger jeg Colon parlerende.

37
U. D.

#

Min fremtidige Interpunktion

38
U. D.

Overalt hvor Noget citeres vil jeg ikke som før bruge Colon og Citation, men blot Citation. I adskillige Tilfælde hvor den logiske Accent falder paa det enkelte Ord bruges ikke Colon men at spatiere eller Citation. f. E. <istedenfor> Begrebet: Næsten skrives nu Begrebet „Næsten“.

Colon vil derfor blive at bruge til at danne Eftersætningen og overalt hvor det skal udtrykkes, at to Sætninger i et Total-Forhold til hinanden indenfor dette sættes paa lige Linie med hinanden. Dette gjør Colon, som endog gjør det anskueligt for Øiet

— : —

Colon sætter i Sætningen Reflex Perspektivet Gjennemskueligheden, saaledes f. E., at i det Eftersætningen sættes igjennem Forsætningen og omvendt. Forsætning og Eftersætning staae ikke ved Siden af hinanden men staae, i et Grund Forhold til hinanden, paa lige Linie.

Saaledes med Forholdet mellem to Sætninger; men det Samme er i Grunden Tilfældet med Forholdet mellem to Tanker i een Sætning (f. E. Anthitesen), derfor maa jeg ogsaa der bruge Colon. Naar saaledes den ene lille Sætning er Replik den anden Contra-Replik og dette netop skal udtrykkes, saa der altsaa ikke skal udtrykkes to Tanker efter hinanden men deres zugleich i Forholdet som Replik og Contra-Replik saa bruger jeg Colon.

Overhovedet maa Colon bruges meget mere end det gjør; saaledes i Forhold til Begrebsbestemmelser; Eet er at construere en Sætning som simpelt Objekt, et andet at dermed tillige skal

1847

udtrykkes at det er Begrebet. Saaledes er det f. E. Eet at sige: Tvesindethed frygter det at lide Straf; et Andet at sige: Tvesindethed frygter det: at lide Straf. Denne Interpunktion udtrykker at det at frygte Straf er det Constituerende i Tvesindetheden, er Begrebs-Kjendet for Tvesindetheden, just fordi der deri er indeholdt en Selvmodsigelse en Vaklen, en Tvehed, som er eien-dommelig for Tvesindethed.

#

#

39

U. D.

Jairi Datter.

Skulle vi sige: Sligt er et Mirakel, det skeer ikke mere? Eller skulle vi sige: det lykkes dog stundom Lægevidenskaben paa overordentlig Maade o: s: v.; stundom hændes et saadant mærkeligt Tilfælde o: skulle vi sige Jairi Datters Opvækkelse er et Mirakel og for at forklare dette beraabe os paa hvad der ikke er et Mirakel?

Nei; men lader os hellere tale saaledes. Hvis Glæde er egentlig skjønnest og Gud velbehageligst, enten Dens, som ved Miraklet fik sit Ønske opfyldt (som nu Jairus) eller Dens, som i stille Smerte bar det negtede Ønskes Smerte, men mildt bevæget og rørt glædede sig med Den, i hvis Lod den overordentlige Glæde var falden. Hvis Glæde er egentlig saligst enten Dens som ved Fortællingen faaer at vide at hans Ønske er opfyldt, eller Dens, som endnu engang ved Fortællingen mindes om sin Smerte, men da ogsaa skjøndt veemodigt dog fromt opbygges ved Forestillingen om den fuldkomnere Tilværelse, i hvilken Miraklet hører hjemme. Hvo lytter værdigst til Digterens Sange enten Den, som er i Besiddelse af hvad Digteren besynger eller Den, hvem dette er negtet men hvem det sandeligen ikke er negtet — at begeistres af Digterens Sange?

#

40

U. D.

Det er en frygtelig Satire og et Epigram over den nyere Tids Timelighed, at den eneste Anvendelse man nu veed at gjøre af

[Tvesindethed frygter osv.] sml. S.V. VIII, S. 151. ³⁹ Sml. 26. 65. ⁴⁰ Sml. S.V. XI, S. 176.

Eensomheden er en Straf, er Fængslet. Hvilken Forskjel siden den Tid, da man, hvor verdslig end Timeligheden altid har været, dog troede paa Klosterets Eensomhed, da man altsaa ærede Eensomheden som det Høieste som det Eviges Bestemmelse — og nu da man afskyer den som en Forbandelse, saa den kun bruges som Straf over Forbrydere. Ak, hvilken Forandring.

‡

‡

Det var i en tidligere Tid en from Skik i Husene at der holdtes ⁴¹ Bøn før Maaltidet. Det er nu forandret, man veed nu at tale næsten ^{U. D.} kunstforstandigt om den Smagfuldhed og udvortes Dannelse, der hører til for at et Maaltid kan være et menneskeligt Maaltid, ikke en dyrisk Foring. Men al denne Dannelse er den et Fremskridt i Sammenligning med hiin fromme Vedtægt? Er det da et Fremskridt at anlægge Dyret som Maalestok og at ville udmærke sig i denne Henseende, er det et Fremskridt i Sammenligning med at forholde sig til Gud? Medens man i hine Tider samledes til et Maaltid med de Ord: husk paa Gud, saa samles man nu med de Ord: husk paa, at I ikke ere Dyr, eller i det Høieste husk paa at være Mennesker.

‡

‡

Man kan nu gjøre ved mig hvad man vil, forhaane mig, misunde ⁴² mig, lade være at læse mig, slaae mig i Hatten, slaae mig ihjel: ^{U. D.} det kan man i al Evighed ikke negte, hvad der var min Idee og mit Liv, at det var en af de originaleste Tanker i mange Tider, og den originaleste Tanke i det danske Sprog: at Christendommen behøvede en Maieutiker og jeg forstod at være det — medens Ingen forstod at paaskjønne det. Den Categorie at forkynde Christendommen at bekjende Christum passer ikke i Christen-

Eensomheden . . . Fængslet] sml. VII B 294, S. 350. ⁴¹ Sml. B 31, 8. Dyret som Maalestok] sml. 241. ⁴² slaae mig ihjel] sml. 23.80. bekjende Christum] sml. 3.310.

heden — her passer just det Maieutiske, der gaaer ud fra at Menneskene have det Høieste men vil hjælpe dem til at blive opmærksomme paa hvad de have.

#

- 43 U. D. Sagen er den, det vor Tid behøver er Opdragelse. Til den Ende skete Følgende, Gud greb En ud, som ogsaa behøvede Opdragelse, og opdrog nu ham privatissime, for at han kunde lære fra sig igjen.

#

#

- 44 U. D. See, Andersen han kan fortælle Eventyret om Lykkens Galscher — men jeg kan fortælle Eventyret om Skoen som trykker, eller rettere det kunde jeg fortælle men just fordi jeg ikke vil fortælle det, men gjemme det i dyb Taushed, derfor kan jeg fortælle adskilligt Andet.

#

- 45 U. D. Nogle Iagttagelser betræffende
Vægternes Sang.

Det Tilfældige, det Individuelle i den enkelte Vægter, i hans Stemme, i den Maade han begynder, hans Intonation, hvorledes han begynder, naar han lige ved den Tid staaer og taler med Andre, og nu skal begynde. Dette „Hau“. Som bekjendt raabes dette ogsaa til Stude, og jeg erindrer derfor engang paa Vesterbroe at have seet en Drift Stude, som aabenbart troede det var dem angaaende, at der raabtes „Hau“ — men see det var Vægteren og det næste lød saaledes: hau Vægter. — Om Vægteren synger og optræder med Selvfølelse. Varianterne f. E. „Piger og Dreng“ istedenfor Pige og Dreng. o: s: v: *Herunder et overkradset Dobbeltkors* <— Det virkelig Romantiske i den Vægter som raaber ude ved sorte Hest. at raabe ud i Natten; Landeveiens Situation, den naturlige Stilhed>

det Maieutiske] sml. 4. 49. B: 81, 18-24 30. 82, 13-15. 85, 21-26. ⁴³ Sml. 54. B 82, 12. VII B 235, S. 220. ⁴⁴ Skoen som trykker] sml. 27. 87. Taushed] sml. 78. 170. VII: A 6. B 235, S. 62 og se Noter dertil.

Pastor Lind, der forbedrer i Forbedringshuset er en fortræffelig 46
Mand, og ingen kan vist mere glæde sig end jeg ved at han har U. D.
været saa heldig at faae hvad han ogsaa upaatvivleligt selv anseer
for den eneste Ansættelse hvor han er absolut paa sin Plads. Han
har fra tidligere Tid haft en Tilbøielighed og et Hang til at betragte
den ham omgivende Verden under Categorien „Forbedringshuset“,
og med Forkjerlighed dvælet ved den Opfattelse af de Enkelte, at
ville forbedre dem. Denne Tilbøielighed kunde let have udviklet
sig til noget Don Quixotisk, medens den nu ved at faae en saa
naturlig og betydningsfuld Afledning vist vil gjøre ham til noget
Ualmindeligt, og hans Virksomhed ualmindeligt betydningsfuld i
Forbedringshuset.

Saa længe man har mange Brønde at tage Vand af, saa opdager 47
man slet ingen ængstelige Bekymringer med Hensyn til Vandets U. D.
mulige Udebliven. Men naar man kun har een eneste! Og saaledes
ogsaa naar Christendommen først er bleven En den eneste Brønd,
saa begynder ogsaa først Anfægtelserne. Anfægtelse er Udtrykket
for en Concentration paa det Christelige som den eneste Gjenstand.
Derfor have de Fleste ikke Anfægtelser.

Til 47:

I Billede paa Anfægtelse: er en beleiret By, der kun har een 48
Brønd. Det Første maa med. Det vil Menneskene udelade, man U. D.
vil have gode Dage og saa troe det Christelige, troe Christi For-
soning. Men at troe Forsoningen er forbilledligt fremstillet af
Jøderne, der de plagedes af Slanger i Ørkenen og han opreiste

⁴⁶ Pastor Lind] 2: Peter Engel Lind, f. 1814, Student fra Borgerdydskolen i
Kbh. 1831, theol. Kand. 1837, Lic. theol. 1839; 10. Novbr. 1844 Præst ved Tugt-,
Rasp- og Forbedringshuset paa Kristianshavn og Taarnene i Kastellet (til 1855).
(1875-88 Biskop over Aalborg Stift. D. 1903). ⁴⁸ plagedes af Slanger] sml.
4. Mos. 21, 6 ff.

1847

Korsets-Tegn. At troe Forsoningen det er: bidt af Slinger, medens Bidet smerter og frister Mennesket til blot at tænke derpaa eller paa om det dog ikke var muligt at faae Slingerne dræbte: saa at troe. Ikke enhver der bides af Slinger kan beslutte sig eller finde Naade til at troe Forsoningen.

#

- 49
U. D. Formodentlig vil det nu af de kloge Høns, som veed — at ramse Alt, blive en Indvending mod mine christelige Taler, at de ikke indeholde Forsoningen. Altsaa efter i 5 Aar at kunne have lært af mig, hvor maieutisk jeg gaaer frem, er man accurat bleven lige klog, — og vil formodentlig forblive det. Først det Første og saa det Næste. Men disse usalige Mennesker vrøvle Alt sammen i een Tale, hvad jeg Stykke for Stykke udvikler i store Bøger, bestandigt ladende en Braad tilbage i den enkelte Bog, hvilket er dens Forhold til den næste. Men Spekulanternes og tildeels Præsternes Fadhed er utrolig.

#

- 50
U. D. Den hellige Skrift er Veiviseren, Christus er Veien.

#

- 51
U. D. Elskov vier de Tvende til Forening, men Døden vier dem til Skilsmisse.

#

- 52
U. D. Man har et Stykke, som forestiller Rousseau og en ung Pige. Neden under staaer: Rousseaus første Kjerlighed. Ved Siden af hænger et andet Stykke, hvor paa der staaer „Rousseaus sidste Kjerlighed“. Hvor epigrammatisk! Hvad om der kun havde været eet Stykke, hvor under stod Rousseaus eneste Kjerlighed.

Forsoningen] sml. 49. VII A 123 og se Note dertil. ⁴⁹Sml. 4. christelige Taler] se til 6. Forsoningen] sml. 48.83. maieutisk] sml. 42.453.

Den utaknemligste Existents er og bliver at være en Forfatter, der skriver for Forfattere. Man kan dele Forfattere i to Classer, dem som skrive for Læsere, og de egentlige Forfattere dem som skrive for Forfattere. Disse sidste kan Læseverdenen ikke forstaae, den anseer dem for gale, næsten forhaaner dem — og imidlertid plyndrer Forfatterne af 2den Grad deres Skrifter og gjør stor furore med det Stjaalne og det Forvanskede. Disse Forfattere af 2den Grad blive saa gjerne hine første Forfatteres værste Fjender — det er dem nemlig af Vigtighed, at Ingen faaer at vide, hvorledes det sande Forhold er.

53
U. D.

Hver Gang Verdenshistorien skal gjøre et væsentlig Skridt frem og gennem en vanskelig Passage, saa kommer ogsaa strax en Formation af de rigtige Forspandsheste: de ugifte, de eenlige Mennesker, der kun leve for en Idee. Joh. v. Müller siger jo at der er to Magter som styre Verden: die Ideen und die Frauen — men skal det rigtigt gaae løs maa Ideerne alene styre.

54
U. D.

Bøn

Fader i Himlene! I Forhold til et Menneske hænder det vel stundom at vi sige Eet medens han er tilstede, og desto værre, naar han er gaaet bort noget Andet, vi tale anderledes om ham i hans Nærværelse end i hans Fraværelse. O, men Du vor Gud, hvorledes skulle vi kunne tale om Dig i Din Fraværelse — Du som er allestedsnærværende, hvorledes skulde vi kunne tale anderledes om Dig, Du som altid bliver den samme! Saa give Du, o Gud, at vi beflitte os paa at modarbeide den Aands-Fraværelse som vil indbilde os, at Du er fraværende, for at vi til Sindets

55
U. D.

⁵⁴ Sml. 43.158. ⁵⁵ Sml. S. V. IX, S. 362.

1847

Samling og til dets Opbyggelse, til Sindets Tugt og til dets Luttrelse maa betænke, at Du er altid nærværende.

56
U. D.

Evangeliet 2^d Paaskedag.

Frelsen gaaer usynlig med de Sørgende paa Veien. Det er i Grunden altid Tilfældet. Det Høieste er et Menneske allernærmest — men hans Øine ere lukkede. Saaledes følger det Høieste og Evigheden med et Menneske gennem Livets forskellige Aldere, han bliver ikke ret opmærksom derpaa, han seer ikke nær nok men ønsker, higer, har travlt. Ligesom man kan bestemme Klokkesletten ved at bestemme Legemets Forhold til Skyggen, saaledes kan man bestemme et Menneskes Modenhed ved denne Proportion hvor nær han mener at det høieste er ham. Saaledes gaaer Ungdom og Manddom hen; men først naar det begynder at aftnes og Dagen at hælde, da kommer Forstaaelsen at det Høieste ligger et Menneske allernærmest, har gaaet ved Siden af ham hele Livet igjennem, men han ikke paaskønnet det — give Gud, at det saa ogsaa maa „blive hos ham.“

57
U. D.

Tænk Dig en <ulykkeligt> forelsket Pige tale til en Klippe om sin Smerte: lige saa urokkeligt hører Gud paa Din Klage, naar Du vil indbilde Dig at Du skulde være Gjenstand for hans Forkjerlighed.

58
U. D.

Kong Lears Skjebne lader sig motivere som Nemesis. Hans Brøde er den Afsindighed, med hvilken Stykket begynder, at opfordre sine Børn, saadan udendvidere, til at sige, hvor høit de elskede ham. Børns Kjerlighed til Forældre er et uudtømmeligt Mysterium, grundet tillige i et Naturforhold. En Begivenhed kan

⁵⁶ Evangeliet 2^d Paaskedag] Luc. 24, 13-35; Dagen var i Aaret 1847 d. 5. April. ⁵⁷ Sml. 5.

derfor foranledige den til at vise, hvor dyb den er, men det er usømmeligt og Impietet og Skyld nysgjerrigt og selvisk, for egen Fornøielses Skyld, at ville ligesom vivisecere den. Sligt taales i erotiske Forhold (at den Elskende spørger den Elskede, hvor høit hun elsker ham) skjøndt det dog let er Lefleri.

⊕

Det er dog et sørgeligt Misgreb af Servantes at ende Don Quixote saaledes, at han bliver fornuftig — og dør. Og Servantes der selv har faaet den ypperlige Idee at lade ham blive Schäfer! Her burde den ende. Det vil sige, Don Quixote maa ikke ende, han maa fremstilles i Farten, saaledes <at> han aabner Udsigten til en uendelig Række af nye fixe Ideer. Don Quixote er uendelig perfectibel i Galskab, men det eneste han ikke kan blive (ellers kan han blive Alt) er netop at blive fornuftig. At danne denne romantiske Ende (at der ingen Ende er) synes Servantes ikke at have været Dialektiker nok til.

⊕

⊕

I Verdslighed er Kongen ubetinget den Eneste, som er bunden ved Samvittigheds-Forholdet, det er hans Fortrin, at han, han alene kun er Gud ansvarlig og sin Samvittighed. — Men gudeligt, hvor ganske anderledes. Paulus siger: „I Tjenere værer Eders Herrer underdanige og ikke blot for Frygtens Skyld men ogsaa for Samvittighedens.“ Det er altsaa et Samvittigheds-Forhold. En fattig Lugekone, der ligger i den Riges Have ved sit ringe Arbeide, hun kan sige: „jeg gjør dette Arbeide for 1 Mark om Dagen, men at jeg gjør det saa omhyggeligt, det er for Samvittighedens Skyld.“

⁵⁹ Servantes... Don Quixote osv.] se: Den sindrige Herremands Don Quixote af Mancha Levnet og Bedrifter. Forf. af Miguel de Cervantes Saavedra. Overs. ... af Charlotta Dorothea Biehl. (Ktl. Nr. 1937-40). 4. Tome (Kbh. 1777), S. 358 ff. (Ktl. Nr. 1935-36: Cervantes... Don Quixote... übers. von Heinr. Heine 1-2. Stuttg. 1837-39). lade ham blive Schäfer] Don Quixote, anf. Overs. 4. Tome, særlig S. 354 ff. ⁶⁰ Sml. S. V. IX, S. 131 f. Paulus siger] se Rom. 13,5 (og sml. Eph. 6,5f. Tit. 2,9. 1 Petr. 2,18f.).

I Sandhed kongelige Ord. Men Sligt maa man huske paa at man maa have for sig selv — med Gud. Det er netop det Herlige. Derfor er det saa taabeligt, naar man vil gjøre den ringere Classe utaalmelig ved sit Vilkaar. Thi den smule verdslige Forandring der var at opnaae, er dog som Intet; men dette Ord og denne Tanke: for Samvittighedens Skyld er en Sprogforandring, er det archimediske Punkt uden for Verden og hiin Lugekone kan sige, at hun ved det, naar det er i Tavshed i hende med Gud, bevæger Himmel og Jord.

#

#

61
U. D.

**Det indvortes Menneskes uforkrænelige
Væsen.**

en christelig Overveielse.

#

#

62
U. D.

Forskjellen i al Underviisning er egentlig blot: i hvilket Medium Underviisningen meddeles. Barnet og Ynglingen undervises i Phantasie-Mediets Idealitet. Hvad der siges er det Sande. Og dog kan dette Sande netop blive en Snare i Virkelighedens Medium. Der læres at det Gode skal man elske. Da vi nu alle lære dette, dersom vi saa alle gjorde derefter: saa vil Virkelighedens Medium være lige saa idealt som Phantasie-Mediet. Men nu er dette ikke Tilfældet. Saa kommer den sidste Underviisning; den lærer ganske det Samme som der læres Ynglingen, men lærer da tillige, hvorledes dette tager sig ud i Virkelighedens Medium: at det Gode forfølges, straffes som var det det Onde. At naar en Fræk har Held med sig i sin Frækhed, saa er det ikke denne Frække Menneskene ere bange for at være i Selskab med, men det er den Gode, hvem den Frække forfølger.

⁶¹ uforkrænelige Væsen] sml. 1 Petr. 3,4. ⁶² Sml. 91.127. — S. V. IX, S. 182 ff.

At elske Gud er den eneste lykkelige Kjerlighed; men paa den anden Side er det ogsaa forfærdeligt. Mennesket er lige overfor Gud uden Maalestok, uden al Sammenligning; han kan ikke sammenligne sig med Gud, her bliver han til Intet, og han tør ikke lige overfor Gud i Guds Nærværelse sammenligne sig med Menneskene, thi det er Adspredelse. Der er derfor vistnok i ethvert Menneske en klog Frygt for egentlig at indlade sig med Gud, fordi han ved at indlade sig med Gud bliver til Intet. Og selv om Mennesket end, menneskeligt talt, redeligt arbejder paa at ville det Gud vil: lige overfor Gud er det dog som kom han aldrig afstedet, hans smule Fremskridt forsvinder som et Intet for Guds Hellighed. Der er derfor vistnok i ethvert Menneske en klog Frygt for egentlig at indlade sig med Gud; de ønske dette Forhold paa Afstand, og anvende derfor egentlig deres Liv i Time-lighedens Adspredelse; thi al den Travlhed i Livet er dog egentlig Adspredelse.

63
U. D

Først synder et Menneske maaskee af Svaghed, ligger under for Svagheden (ak thi Din Svaghed er jo netop Lystens og Tilbøielighedens og Lidenskabens og Syndens Styrke); men da bliver han saa fortvivlet derover, at han maaskee synder igjen og synder af Fortvivlelse.

64
U. D

I Besisningen af de 5000 Mænd (Joh: 6,1-15) er fremstillet et mærkelig Exempel paa Forening af Riigdom og Sparsommelighed. Efterat ved et Mirakel (og hvilken Overflod er dog at sammenligne hermed) der er skaffet Føde nok til de 5000 Mænd, saa skulde man nu troe, at der vel blev ødslet med Levningerne. Ak, nei, saaledes

65
U. D

⁶³Sml. 77. ⁶⁴Sml. 497. — S. V. XI, S. 194. ⁶⁵Sml. 26. 39. 340. — S. V. X, S. 308. Besisningen osv.] Evang. Midfaste Søndag, i 1847 d. 14. Marts.

1847

er Gud aldrig, der blev nøiagtigt samlet alt op cfr. Evangeliet. See, det menneskelige er ikke at kunne gjøre Mirakler og saa dog at ødsle med Levninger; det Guddommelige er, at gjøre Miraklet at skaffe Overflod og saa at samle Smulerne op.

#

- ⁶⁶ U. D. Den ene af hine Tjenere, som hver modtog sit Pund, da Herren reiste bort, gik strax hen og grov det ned. Her strax Feilen, at han frembragte en Tilsyneladelse et Sandsebedrag. Den, der nemlig vil arbeide med sit Pund, han vover det i samme Øieblik, først i et næste Øieblik viser det sig, om han vandt Noget eller han endog tabte sit Pund. Den der graver det ned, han synes strax at have gjort Noget, at have udrettet Noget, har han ikke sikkret sig? Og naar man strax allerede har gjort Noget, saa har man jo god Tid. Ak, det er just Snaren — og hiin Tjener blev af Herren udkastet i det yderste Mørke

#

- ⁶⁷ U. D. Det, at et Gevær klikker betyder ikke blot, at det ikke gaaer af, (det Negative) men betyder tillige, at med hver saadan Klikken taber Fjederen <mere og mere> sin Spændkraft (det Positive i det Negative)

#

#

- ⁶⁸ U. D. Job. 17, 1-2. „Min Aand er fortæret; mine Dage ere udslukte; Gravene ere for mig; Ingen uden Spottere er hos mig.“ — Saaledes skal man anordne det, og saa udelade den paafølgende lille Sætning; saa er det rhetorisk fortræffeligt. I Bibelen staaer der Punktum foran „Ingen“.

⁶⁶ Sml. B 32, 3. Den ene... grov det ned] Matth. 25, 18 (sml. Luc. 19, 20). hiin Tjener blev osv.] Matth. 25, 30. ⁶⁷ Sml. B 32, 3. ⁶⁸ I Bibelen] 3: i Det Gamle Testamentes poetiske og prophetiske Skrifter... overs.... af Dr. J. Møller og Dr. R. Møller (Ktl. Nr. 86-88. 89-91). 1. Deel (Kbh. 1828), S. 38.

Moritz Carriere „Die philosophische Weltanschauung der Reformationszeit“ Stuttgart und Tübingen 1847 anfører pag. 181 et Sted af den tydske Theologie „Und in dem Paradies ist Alles erlaubt was darinnen ist ohne ein Baum und seine Frucht, das heisst von Allem ist nichts verboten und Gott zuwider, denn Eines allein, eigner Wille“. Det vil sige det forbudne Træ kunde ogsaa have et andet Navn end Kundskabens Træ, det er ligegyldigt hvilket det er, kun dette staaer fast, at til Paradiset hører eet Træ, som er det forbudne Træ.

69
U. D.

I samme Bog af Moritz Carriere anføres følgende Ord af Sebastian Franck p. 199: „Als ein Philosoph gefragt wurde, wann er angefangen ein Philosoph zu werden, antwortete er: da ich mir selbst anfang ein Freund zu werden. Wenn man einen Christen fragte, wann er ein Christ geworden, würde er antworten: da ich anfang mir selbst ein Feind zu werden.“

70
U. D.

I samme Bog af Carriere, anføres p. 214 et mærkeligt Ord: der Mensch steht höher, wenn er auf sein Unglück tritt.

71
U. D.

og p. 215 et Ord af Boccac.: „lieber thun und bereuen als nicht thun und bereuen.“

„Den gode Hyrde sætter Livet til for Faarene“. Dette seer saa fredeligt ud som Alt paa Afstand. Man tænker sig Faarene omringe Hyrden, og nu kommer Ulven. Ak, men sæt, at det var Faarene, selv der vare taabelige nok til at holde med Ulven om at slaae Hyrden ihjel.

72
U. D.

⁶⁹ Ktl. Nr. 458: Moriz Carriere, Die philosophische Weltanschauung der Reformationszeit in ihren Beziehungen zur Gegenwart. ⁷² Den gode osv.] Joh. 10, 11.

1847

#

73
U. D.

Først da er et Menneske paa Dybet, naar Evigheden er hans eneste Medhold. Der er ofte et Menneske, som vil være høimodig men indenfor den samme Timelighed over hvilken han høimodigt vil hæve sig. Dette er et Sandsebedrag. Man vil bringe det Gode Offer, men man vil at Menneskene skulle forstaae En. Det er netop ikke at bringe det Gode Offer.

#

I Marginen til 73:

74
U. D.

Men det frister saa øieblikkeligt at vinde Medholdet i Verden. Lad os tænke En der med Talent og Dygtighed angriber en Tids Feil, saa vil hans Venner og Velyndere saa gjerne sige om ham, at Alle anerkjende hans ædle Charakter o: s: v: — men saa er Polemiken jo Nonsens, thi saa er Tiden jo god.

#

75
U. D.

Tiden er ikke blot det Forfærdelige for et Menneske, men er ogsaa det Formildende, ikke blot hvad der gjør hans Liv saa anstrænget (thi hvilken Anstrængelse er at sammenligne med den: for en evig Aand at leve i Aar, i Uger, i Timer) men ogsaa hvad der lindrer. Dersom Du har nogensinde overtraadt Guds Bud, da turde Du vistnok ikke i samme Øieblik tænke paa Gud, ikke engang angrende. Men naar der dog var gaaet lidt Tid, i hvilken Du ikke havde syndet igjen, da fik Du Mod, det var som var din Skyld dog bleven noget mindre, fordi det var noget længere siden, og Du i den Tid ikke havde syndet oftere. For en evig Aand er denne Tilsyneladelse ikke til.

#

⁷³ Sml. S. V. IX, S. 116. 186. paa Dybet] sml. 144. ⁷⁵ Sml. 192. 193. VII A 237. — S. V. IX, S. 128.

I det Evangelium om den uforsonlige Tjener som ikke vilde tilgive sin Medtjener, læse vi: „da han kom udenfor“ Altsaa Det mellem Herren og ham det foregik indenfor. Ak, saaledes er det jo med os Alle, der indenfor der foregaaer Det mellem Gud og os, men naar vi saa komme udenfor!

76
U. D.

Istedenfor al denne Prædiken om høie Dyder, Troe, Haab og Kjerlighed, om at elske Gud o: s: v:, (— thi hvor Mange ere vel De, som egentlig bekymre sig derom, da det jo ansees for noget Stort, at en Mand een Gang om Ugen gaaer i Kirke) burde man hellere engang sige saaledes: Indlad Dig aldrig med Gud, og frem for Alt aldrig i nogen egentlig Fortrolighed. Indlad Dig med Menneskene og bild Dig saa ind i Forening med dem at I indlader Eder med Gud, fordi I nævne Guds Navn paa en lige saa intet-sigende Maade som det Zirat skrives, hvilket Lægerne skrive over Recepter. Indlad Dig aldrig i Eensomhed med Gud, at Du ikke skulde vove Dig for langt ud, men sørg for at Dit Guds-Forhold er saadan som de Andres, at Du strax kan have Nogen til Hjælp — hvis Gud skulde lade Dig i Stikken. Saa vil Du kunde leve mageligt og beqvemt, troe paa Gud og de høie Dyder, og i Forbi-gaaende nu og da sysle med det Indfald, om der virkelig er en Gud til — mere generende er Dit Guds Forhold ikke. Indlad Dig aldrig saa langt med Gud, at Anfægtelsen egentlig kan begynde, naar Du nemlig saadan hver 8d Dag engang tænker paa Gud og bukker for ham saadan som de Andre saa indestaaer jeg Dig for, Du skal aldrig blive forsøgt i nogen Anfægtelse. Men — for Gud i Himmels Skyld indlad Dig ikke saaledes med Gud, at han

77
U. D.

⁷⁶ Sml. B. 71,28. Evangelium om osv.] Matth. 18,23 ff. Ev. paa 22 S. e. Trin. (i 1847 d. 31. Oktbr.). ⁷⁷ Sml. 63. 98. — S. V. IX, S. 187 ff. X, S. 170 ff. denne Prædiken om osv.] maaske er der sigtet til: P. J. Spang, Prædikener og Leilighedstaler (Ktl. Nr. 243), hvoraf 1. Levering (indeholdende 15 Prædikener, sml. Berl. Tid. 1847, Nr. 88, 17. Apr.) er averteret som udkommen Berl. Tid. Nr. 82 (10. Apr.); sml. særlig S. 48 f. 58 ff. 66 ff. 103 ff. 146 ff.

bliver Din eneste Fortrolige, den Eneste Du Dag og Nat søger at indlade Dig med, den Eneste Du ret er betænkt paa at gjøre Dig forstaaet for, medens Du maaskee glemmer at snakke Forstaaelse med Menneskene — tænk Dig, at han saa lod Dig i Stikken, naar Du havde forstaaet om ham, at han i Sandhed er den eneste Hjælper og derfor ikke brydt Dig om andre Hjælpere, tænk Dig, han lod Dig i Stikken, tænk Dig — at han ikke var til! Nei, hold Dig til Virkeligheden, gaae ikke for meget i Kirke, gaae heller aldrig ene ind til Gud, thi det er farligt, han kunde gjøre for stærkt et Indtryk, og det er heller ei juridisk rigtigt, thi i Forhold til Gud maa man bestandig see at have Noget at holde sig til at han ikke ganske gjør En til Intet. Beed aldrig til Gud i Eensomhed, aldrig som Dit Hjerte vilde tilskynde Dig i grændseløs Tillid, nei lær visse Formularer udenad, hvorom Du med Sikkerhed veed, at Andre har med Held benyttet dem.

Saaledes skulde man tale, og man talte maaskee endda langt sandere baade i Forhold til de fleste Tilhøreres Tilstand og deres Trang end ved Hjælp af alt dette Høittravende.

... Og saa luk Dit Øie forøvrigt, og lad Dig ikke forstyrre af Menneskene.

⁷⁸ U. D. Der opmuntres saa meget til Fortrolighed men denne Tale er igjen af disse svigefulde Opfindelser. I jordisk Forstand gjør nemlig megen Fortrolighed Livet lettere : mere piattet og pianket. Men har jeg Lov til at forjadske mit Liv paa den Maade. Ved kun at have Gud til Fortrolig bliver Livet rædsomt anstrengt — men skal jeg ikke netop Det. Men overalt er der Forvirring. At stjæle kan maaskee gjøre den Fattige Livet langt bekvemmere, har han derfor Lov til det. Og saaledes ogsaa: det er meget tvivlsomt, hvorvidt Fortrolighed mellem Menneske og Menneske betræffende det Høieste og Inderligste er tilladeligt; thi vist er det, det taber ved denne Fortrolighed. Hvad Gud kan fordre af mig, det

⁷⁸ Sml. 44.80. — S. V. IX, S. 122 ff. 145.

tør ingen Ven fordre af mig; og hvad jeg ved kun at have Gud til Fortrolig nødsages til at gjøre, det kan Vennen strax hjælpe mig til at slaae af paa.

#

Vore Liberale ere de største Cujoner og veed blot at snakke. 79
De skrive angaaende Regjerings-Handlinger; naar man saa foreholder dem, at de ikke handle, saa svare de, at de jo ikke ere Regjeringen. Naar man saa siger til dem hvorfor de da ikke engang vende deres Vaaben mod Publikums Demoralisation, hvori de som Journalister ere saa høiligt indviklede, saa svare de: ja, det kan vi ikke have med at gjøre at Publikum demoraliserer. Summa summarum det er altsammen Ubetydelighed, ikke een eneste Charakter. U. D.

#

Man klager stundom over, at man ikke finder Venner. Men 80
dette er dog som oftest usandt og Ens egen Skyld. Det beroer paa U. D.
hvad et Menneske vil i Verden; vil han blot endelige Formaal, ligegyldigt hvilket, saa findes der dog altid Nogle som maae blive enige med ham. Men vil et Menneske det Høieste, med enhver Opoffrelse saa finder han ingen Ven; thi her er ingen fælles Interesse der kan forene dem, da der ingen Interesse er men lige det Modsatte idel Opoffrelse. *Herunder et overkradset Dobbeltkors* < I Forhold hertil vil derfor en Ven som oftest kun være sinkende, og derfor skal man være forsigtig. >

#

#

.....Og naar jeg da seer idel Forvirring og idel Misforstaaelse, 81
da er der dog een Alierede jeg endnu kalder mig til Hjælp. Vel U. D.
veed jeg at Din Skikkelse er Rædsel, at Du ikke er givet Menne-

⁷⁹ svare de, at osv.] maaske er der sigtet til en Artikel i Fædrelandet 1847, Nr. 97 (26. April), sml. Nr. 82 (9. April) og Berl. Tidende Nr. 94 (24. April). demoraliserer] 2: bliver demoraliseret ⁸⁰ Sml. S.V. IX, S. 118. Opoffrelse] sml. 42.99. en Ven] sml. 78.116. ⁸¹ Sml. 96.

skene til Trøst, men dog vover jeg at trøste mig ved Dig, thi bag Dig er jeg sikkert, da forhindre Ingen mig mere i at ville stræbe efter det Rigtige. Salig Den, der hvor meget Menneskenes Misundelse end arbejdede ham imod medens han levede, dog levede saaledes, at Enhver, saasnart han er død, vil misunde ham at have levet saaledes; levede saaledes, at Enhver i sin Dødsstund vilde sige at det var det Rigtige. Thi hvad menneskelig Misundelse og Fordærvethed bruger som Indvending mod en Medlevende — det Samme er Lovprisningen over ham naar han er død.

⁸² U. D. Jeg kunde nu have Lyst at holde et lille Coursus af 12 Forelæsninger: om Meddelelsens Dialektik. Dernæst Tolv Forelæsninger: om Elskov, Venskab og Kjerlighed.

⁸³ U. D. Naar jeg betragter Christi Død da er dette Syn (som Forbillede betragtet) lidet opbyggeligt. 1) er det lidet opbyggeligt at see, at den Hellige og Uskyldige skal lide saaledes, altsaa at Verden er saa fordærvet. 2) hvad opbyggeligt er der for mig (den Skyldige) i at den Uskyldige lider saaledes. Men da er det Forsoningen. Altsaa paa samme Tid som han støder fra sig, som sagde han: hvad Fællesskab er der mellem Dig og mig — paa samme Tid drager han ved Forsoningen til sig.

⁸⁴ U. D. Forstaaet bliver det Dialektiske egentlig ikke af Menneskene, allermindst Omvendtheds Dialektik. Det gaaer Menneskene med denne Art Dialektik ligesom Hundene med at lære at gaa paa To: det lykkes et Øieblik, men strax vender man tilbage til at gaa paa 4. Omvendtheds Dialektik kan de saaledes forstaae

⁸² Sml. 120. Elskov, Venskab og Kjerlighed | sml. 190. ⁸³ Forsoningen | sml. 49. 229. ⁸⁴ Det gaaer Menneskene osv. | sml. S. V. IX, S. 233.

i det Øieblik den foredrages dem, men saasnart Foredraget er forbi, saa forstaae de det ind igjen i Umiddelbarhedens Dialektik. — At have kun een Læser eller meget faae, forstaaes saaledes meget let ind i Umiddelbarhedens Dialektik: at det er en Ulykke for Forfatteren o: s: v:, men at det er smukt og godt af ham, at han finder sig deri o: s: v:. — Men i Omvendthedens Dialektik er Forfatteren selv frit virkende for at frembringe det, ønsker kun een eller faae Læsere: see dette bliver aldrig populairt. — At Enten-Eller er udsolgt skriver Molbeck mig til (i en Billet af 29d April 47) igaar er „et Phænomen i vor Tids Literatur-Historie, som kan behøve at studeres“ — og hvorfor? Etatsraaden veed ikke, at den er udsolgt for længere siden, han veed ikke, at Joh. Climacus i afsluttende Efterskrift allerede for eet Aar siden har forklaret sig desangaaende, han veed ikke, at Reitzel allerede for to Aar siden har talt om et nyt Oplag, at det er mig, der forhindrer det; han drømmer ikke om, hvorledes jeg i Omvendthedens dialektiske og i Sandhedens om muligt lidt rensende Tjeneste modarbejder mig selv. Om jeg nu i dette Øieblik vilde formaae at skaffe en Bog af mig udsolgt veed jeg ikke, men visseligen, førend jeg begyndte at forbittre Gemytterne lidt, formaaede jeg det. Et Par smigrende Ord til Den og Den, blot halv Delen eller $\frac{1}{10}$ Deel af det som ellers en Forfatter gjør for at faae sine Bøger solgte: saa havde de været udsolgte. Og selv nu, da jeg i den Grad har forbittret Menneskene, selv nu, naar jeg blot mindsker en lille Smule, blot gjør Produktiviteten lidt mindre (thi det der egentlig forbittret dem meest er den Maalestok min Produktivitet indeholder) skriver en lille Bog eller dog en mindre Bog og kun een (opbyggelige Taler i forskjellig Aand) saa begynder det igjen. — At nu atter her fra min Side var List med i Spillet, at jeg havde en meget stor Bog liggende fix og færdig, at jeg for Vitterlighedens Skyld havde viist Giødwad den samme Dag vi begyndte Correc- turen af Talerne, for at have et Vidne at beraabe mig paa, og at

Molbeck] se til VII A110. i afsluttende Efterskrift] S.V. VII, S. 548. Reitzel...nyt Oplag] sml. 227. en meget stor Bog...færdig] 3: „Bogen om Adler“. — Sml. 164. Giødwad] se til II A728. Talerne] 3: „Opbyggelige Taler i forskjellig Aand“, se til 4.

1847

jeg saa havde regnet paa at P. L. Møller eller en anden Bandit skulde gaae i Fælden og skrive en Lovtale over <de> opbyggelige Taler og sige: „naar Mag. Kierkegaard vil give sig Tid saa kan han præstere noget Stort o: s: v.; det seer man her, denne Bog er der anvendt en ganske anden Flid paa end ellers, og har derfor ogsaa taget ham langt længere Tid o: s: v.“ Lutter Løgn, som dog vilde blive troet og anseet for saare fornuftigt item at jeg jadskede i de store Bøger. Ak, at være bestemt til at være noget Overordentligt i en Kjøbstad! See, saa var det, at jeg skulde have rykket frem med den store Bog, med Giødwards Attest for at den var færdig samtidigt o: s: v.. Og hvad saa? Saa var hine Kjøbstadsfolk jeg lever med igjen blevet vrede, og hvorfor? Fordi de ikke kan taale Maalestokken. At kunne arbeide efter den Maalestok og at gjøre det med den Flid forstaaer man ikke: ergo jadsker den Forfatter.

Hvad Under saa, at jeg væmmes mangan Gang ved dette Slæng af Mennesker man skal leve med, hvad Under at jeg kun ved at lukke mit Øie kan holde ud at arbeide. Thi naar jeg lukker mit Øie da er jeg for Gud, og da er Alt i Orden, da bliver jeg mig ikke selv noget Stort, hvilket jeg menneskeligt talt og sammenlignelsesviis er, forsaavidt jeg er anviist at leve i en Flække og med Ubetydeligheder.

#

#

⁸⁵ U. D. At trøste Andre, ja hvo vilde ikke gjerne det. Men see, hvis saa den sande Trøst er saaledes dialektisk, at dersom Menneskene skulde fatte Forfærdelsen den sætter — for saa at trøste, saa vilde de med Rette hellere foretrække al deres tidligere Ulykke end at trøstes paa den Maade. Hvor begynder egentlig Christendommen? Den begynder der hvor Hedenskabet ender. Trøst for jordiske Lidelser o: s: v: har Christendommen ikke, den antager, at den Christne i denne Henseende Intet frygter, og nu sætter den Syndens Forfærdelse og begynder at trøste. At vrøvle Alt mellem

⁸⁵ Hvor begynder osv.] sml. S. V. XI, S. 122.

hinanden og at trøste og trøste: det lader sig godt gjøre. Men her er atter Vanskeligheden, har jeg Lov dertil.

Tungere end selv at misforstaae det Sande er det at blive misforstaaet af den Elskede. ⁸⁶
U. D.

Mod al Sygdom mod al Legemets Lidelse og det deri grundede sørgelige Misforhold mellem Sjel og Legeme er dog den Trøst: at Døden er den Sygdom, der gjør Ende paa alle de andre. ⁸⁷
U. D.

Egentlig ligger al Kunst i en dialektisk Selvmodsigelse. Det sande Evige kan hverken males eller tegnes eller hugges i Steen; thi det er Aand. Men det Timelige kan egentlig heller ikke males, tegnes, hugges i Steen, thi naar det saaledes fremstilles, fremstilles det evigt, ethvert Billede udtrykker jo en Fixeren af dette Øieblik. Naar jeg maler en Mand der fører en Skee til Munden eller snyder sin Næse, saa er det strax eviggjort: Manden bliver ved at snyde sin Næse denne ene Gang, saa længe dette Stykke bestaaer. ⁸⁸
U. D.

Af Gud skulle vi lære hvad Kjerlighed er; han er jo Den der har elsket os først — og saaledes vor første Lærer, der ved at elske os lærte Kjerlighed fra sig at vi kunne elske ham. Og naar saa tilsidst Dødens Leie er redet for Dig, og Du er gaaet til Sengs for aldrig mere at staae op, naar Stilheden voxer omkring Dig, naar efterhaanden de Nærmere gaar bort og Stilheden voxer fordi kun de Nærmeste blive tilbage, og naar saa de Nærmeste

⁸⁷ Misforhold mellem Sjel og Legeme] sml. 44.100. ⁸⁸ Sml. 32, S. 20. 621. ⁸⁹ Sml. S.V. IX, S.142 f. Og naar saa osv.] sml. S. V. IX, S.143.

1847

gaae <sagte> bort og Stilheden voxer, fordi kun de Allernærmeste blive tilbage; og naar saa den Sidste har fjernet sig — saa bliver der dog endnu Een tilbage ved Dødsleiet han der var den første — Gud.

- 90 Det fremstilles da ofte nok: en forvildet Opdragelse og Ungdom
 U. D. — men dette fører jo dog paa saa mange Maader til Christendommen idetmindste er her ikke de egentlige Vanskeligheder. Men en forfeilet christelig Opdragelse, ved Christendommen selv at være stødt fra Christendommen: ja det tænker man ikke paa. Og dog her begynder først Vanskelighederne. *Herunder et overkradset Dobbeltkors* <Man tænker da i det Høieste paa en Form af Hyklerie, at være opdraget af en Hykler. Men dette at have faaet ved Opdragelsen det Indtryk af Christendommen at den aldrig gjorde Den glad, som dog oprigtigt og af al sin Iver tungsindigt Dag og Nat klamrede sig til den: det er en Collision.>

- 91 Der har vistnok levet mangan skarpsindigere og genialere
 U. D. Forfatter end jeg, men jeg gad nok see Den, der mere skarpsindigt end jeg har i den anden Potens af Dialektik redupplikeret selve sin Tænkning. Eet er at være skarpsindig i Bøger, et andet er dialektisk at fordoble det Tænkte i Existentsen. Den første Form af det Dialektiske er ligesom de Spil, der spilles om Intet blot for Spillets Skyld, Reduplicationen er som det Spil, hvor Spillets Nydelse potenserer ved at der spilles om store Gjenstande. Den Dialektik i Bøger er blot Tænkningens, men Reduplicationen af denne Tænkning er Handling i Livet. Men enhver Tænker, som ikke redupplikerer sin Tænkning Dialektik han udvikler i eet væk et Sandsebedrag. Hans Tænkning faaer aldrig Handlingens afgjørende Udtryk. I eet nyt Skrift søger han at berigtige Misforstaaelser o: s: v:, det hjælper ikke, thi han bliver i Med-

⁹⁰ Sml. 663.

⁹¹ Reduplicationen] sml. 62. 127. B: 81,25-28, 85,14-20. — S.V. XII, S. 115 f.

1847

delelsens Sandsebedrag. Kun den ethiske Tænker kan sikkre sig, ved at handle, mod Sandsebedrag i Meddelelsen.

Det som vor Tid behøver er *Pathos* (ligesom Skørbug behøver Grønt); men sandeligen ikke kan Arbeidet med en artesisk Brøndboren være mere kunstigt end hele min dialektiske Beregning af det Comiske og Lidenskaber og det Pathetiske for om muligt at skaffe en velgjørende pathetisk Luftning tilveie. Tidens Ulykke er Forstand og Reflexion. Ingen umiddelbar Begeistret vil mere kunne hjælpe os, thi ham æder Tidens Reflexion. See derfor maatte der et Menneske til, der kunde reflektere alle Reflexionerne renonce; et Forstands Menneske, der netop i Forstandigheden og Hjertesløsheden og Spottens og Vittighedens Incognito skjulte en Begeistring af første Qvalitet. For i vor Tid at forfægte Ægteskabet maa man kunne fortrylle Tidens udsvævende Lyst ved en Forførrers Dagbog, og saaledes over Alt. —

92
U. D.

d. 5 Mai 47.

93
Maj 5.

Forskjellen mellem Synd og Anfægtelse (thi Tilstanden i begge kan være skuffende liig) er at Syndens Fristelse er med Lyst, Anfægtelsens mod Lyst. Den modsatte Taktik er derfor at anvende. Den hvem Synden frister ved Lyst han gjør vel i at undgaae Faren, men i Forhold til Anfægtelse er det netop det Farlige, thi hver Gang han ved at undgaae Faren mener at frelse sig bliver Faren større til næste Gang. Den Vellystige gjør vel i, at flye Synet eller Tillokkelsen, men den hvem Lysten ingenlunde er det Fristende, men tværtimod en Angest for at komme i Berøring dermed (han ligger i Anfægtelse) han gjør vel i ikke at undgaae Synet eller Tillokkelsen; thi det Anfægtelsen vil er netop idelig at jage ham en Skræk i Livet og holde ham i Angest.

⁹² [Incognito] sml. 124. — S. V. XII, S. 119 ff.

1847

- ⁹⁴ Og alt gaaer sin travle Gang, Hver passer Sit, Vinden blæser,
U. D. Floden løber, — det er som var Gud saa uendeligt langt borte —
 ak, og det er 1800 Aar siden at Christus levede!

- ⁹⁵ Hvilken Forskjel: for en begeistret Luftnings mægtige Pust at
U. D. styre ud ved Begyndelsen — og saa den stadige Vind, der ligeligt
 fylder Seilet, saa Du <dog> stadigt fremad for fulde Seil!

- ⁹⁶ En Christens Pligt „at vogte
U. D. sig for Menneskene“

Enhver ædlere Stræben møder altid Modstand, Misforstaaelsens eller Misundelsen. Men lad Dig ikke forstyrre. Verden er besynderlig. Saa længe Du lever vil den gjøre Alt for at hindre Dig og for at faae Dig forandret. Hvis Du da giver efter, vil den, naar Du er død sige: det var dog Svaghed af ham at give efter. Men hvis Du ikke giver efter da vil den være forbittret paa Dig saa længe Du lever, men naar Du er død, vil den sige: det var dog netop rigtigt af ham. Indvendingen mod den Levende bliver Lovtalen over den Døde — og Verden den samme. At Du har Ret kan Verden ikke indrømme Dig, saa længe Du hører derpaa (den strider jo med Dig), men naar Du saa ved Døden, som Verden mener, er forhindret i at høre det, saa kommer Indrømmelsen. I en vis Forstand kan den saa ikke gavne Dig, og dog kan Angrebet heller ikke skade Dig medens Du lever, hvis Du blot ikke lader det faae Magt over Dig til at forandre Dig. Naar Du blot holder Dig til Gud, saa vil netop Angrebet og Forkleinselsen og Stormens Modstand hjælpe Dig til at opdage Ting, Du ellers

⁹⁴ Sml. 375 ⁹⁵ Sml. B: 32,15. 35,8. ⁹⁶ Sml. 81. 116. vogte sig for Menneskene] sml. S. V. IX, S. 31.

aldrig havde opdaget, den vil fuldstændiggjøre Strengene i Din Lyrik. — Ethvert Menneske er som et Instrument, det er vistnok, at Verdens Usselhed og Raahed kan forstyrre og fordærve — men hvis Du holder Dig til Gud, kan den kun hjælpe Dig til ny og ny Velklang.

#

Den vor jordiske Tilværelse vel Smerte, men den Glædens Mulighed 97
slumrer i den. — Barnet græder naar det bliver født men smiler i U. D.
Søvne <, denne Bemærkning skyldes Cardanus.>

#

#

De fleste Mennesker komme da egentlig slet ikke i Berøring 98
med det Religieuse; de forblive hele deres Liv i en phantastisk U. D.
Forestilling om Guds rare Godhed og Kjerlighed, og at de, hvis
de engang kunde beslutte sig til at gaae hen i hans Huus saa vil
da deres Trøst og Tillid blive overordentlig. O, I Daarer — item
I Præster, som ikke veed idetmindste engang imellem at prædike
Menneskene op. En Præst skulde sige: hvad vil I egentlig i Kirke,
har I vel betænkt hvad I der vil faae at vide, hvilke Rædsler her
skal være Tale om, som Verden ikke kjender; at her skal tales
om, at det ikke er onde Mennesker der forfølge og martre den
Gode, men at det er Gud selv, der prøver i lange, lange Aar; har
I nogen Anelse om hvad Anfægtelsens Rædsler er? Bliv derfor
hellere hjemme, se at skulke gennem Verden, men tager Jer iagt
for Gud. — Hvad kan det overhovedet hjælpe at disse saglende
Præster forvandle Gud til Slikkerie og Maaneskin og kalde al
denne Sentimentalitet og Galimathias Christendom. — Men i den
Henseende udgaaer Ulykken fra Præsterne, og fra hele dette
usalige Levebrødsvæsen.

som et Instrument] sml. 128. ⁹⁷ Cardanus] De rerum varietate libri
XVII (Basileæ 1557. — Sml. IV A 36 f.), S. 707 (i: Appendix). ⁹⁸ Sml. 77 og se
Note dertil. Levebrødsvæsen] sml. 162; VII: A 152, S. 99. B 235, S. 225 og
se Noter dertil.

1847

⁹⁹ U. D. At lade sig træde ihjel af Gjæs er en seen Død, og at lade sig slide ihjel af Misundelse er ogsaa en langsom Dødsmaade. Medens Pøbelagtigheden forhaaner mig, (thi hvad der engang staaer i et Blad betyder da ikke stort, dersom det ikke var Ordre for alle de Pøbelagtige til nu Dag efter Dag at forhaane, udskjelde En paa offentlig Gade, Skole-Drenge, kaade Studenter, Handels-Comier og alt det Rak som den pøbelagtige Literatur muddrer op) seer den fornemme Misundelse til med Bifald, den under mig det. Og under saadanne Forhold vil man leve eller gider man leve. Nei, saa er jeg dog glad, at jeg veed, jeg har handlet. Forøvrigt er saadant gnavende Mishandling noget af det piinagtigste. Alt Andet faaer dog Ende, men dette ophører ikke. At sidde i en Kirke, og at saa et Par Lømler har Frækhed nok til at sætte sig ved Siden af En, for i eet væk at begloe Ens Buxer og forhaane En ved Samtale, som føres saa høit at man kan høre hvert Ord. Dog Sligt er jeg saa vant til. Den Omstændighed at Frækheden har Tilhold i et Blad gjør at de Frække mene aldeles at være i Retten, ja at være Udøvere af den offentlige Mening. Og det forstaaer sig, jeg har dog i en vis Forstand taget feil af Danmark, jeg troede dog <ikke>, at Pøbelagtighed var den egentlige offentlige Mening i Danmark, men jeg skal med Fornøielse bevidne, hvad der faktisk let lader sig bevise, at det er Tilfældet.

¹⁰⁰ U. D. Dersom jeg nu dør, saa vil Verden troe, at jeg er død af Ærgrelse over Forfølgelsen; og det kan Verden have godt af, og i en vis Forstand kan man da sige, at det ikke har bidraget til at forlænge mit Liv. Men forøvrigt har mit Liv et ganske andet Sammenhæng. Da jeg forlod hende, da valgte jeg Døden — netop derfor har jeg kunnet arbeide saa enormt. At hun parodierende skreg: jeg dør, medens jeg lod som begyndte nu først mit Livs Lystighed, er ganske i sin Orden: hun er et Fruentimmer og jeg en Ironiker.

⁹⁹ forhaaner mig] sml. 80.100. ¹⁰⁰ Forfølgelsen] sml. 99.101. skreg jeg dør] sml. IV A: 142, S. 54.152.166. VII A 126, S. 67.

Herunder et overkradset Dobbeltkors <Og dog ligger Grunden endnu dybere. Det der nemlig bevægede mig til at forlade hende, hiin min dybeste Ulykke, den fik naturligviis nu en ganske anden Betydning for mig, fordi jeg i Kraft af den maatte gjøre hende ulykkelig og tage et Mord paa min Samvittighed. Fra det Øieblik seirede derfor min Elendighed over mig, anderledes kunde det ikke være. For at forsvare min Adfærd mod hende, maa jeg bestandigt mindes min Grund-Ulykke. Saaledes er Forholdet.

Forunderligt, at jeg er fyldt 34 Aar. Det er mig aldeles ubegribeligt; jeg var saa sikker paa at døe inden den Geburtsdag eller paa den, at jeg virkelig kunde fristes til at antage, at min Geburtsdag er feil angivet, saa jeg dog dør paa den 34de.>

Hvilket væmmeligt Raahedens og Pøbelagtighedens Tyrannie ¹⁰¹ her hersker i Kiøbenhavn, hvilken ækel Opløsthed, det mærker man ikke, netop fordi hver Enkelt kun giver sin lille Brøksdeel til. Men naar saa de enkelte Bedre bestandigt, usselt klogt paa den egne Fordeel, gaae af Veien, skjule sig under Mutters Skjorter og i Familiens Skjød, liste sig ved Hjælp af nogle fornemme Kredses Skjulested fra det: saa opdages det aldrig. Derfor vil jeg staae fast, og veed vel, hvad jeg gjør, medens kloge Høns ansee mig for gal. Menneskene ere ikke onde men forvildede, det gjælder at de blive opmærksomme. Den Dag da Pøbelen her i Byen slaar mig i Hatten (og den Dag er maaskee ikke langt borte) den Dag har jeg seiret. Da vil man see, til hvilke Afskyeligheder det udarter, og tillige indsee, hvilken min Brøde er, den: at være den Eneste, der har havt Mod til at gjøre mig fortjent af den gode Sag. De Danske ere de feigeste Krystere, maaskee endda ikke saa meget i Krigen, som naar det gjælder om Generethed. Det danske Folk er snart ingen Nation mere, men en Flok ligesom Jøder, Kiøbenhavn ingen stor Stad men en ægte Kiøbstad.

min Grund-Ulykke] sml. 87.119. ¹⁰¹slaar mig] sml. 100.102.

1847

¹⁰² U. D. Jeg veed det nok angaaende det geistlige Ornat, at nogle Præster bruge Klæde, andre Silke, Fløiel, Bombassin o: s: v:; men mon det ogsaa er det egentlige Ornat, mon ikke det christelige Ornat er at være forhaanet for en god Sag bespottet og bespyttet og dette skulde være Rangforordningen. See, Christus er jo dog vel ingen Selvmorder, det følger da altsaa af sig selv, at det var Verdens Skyld der blev aabenbar ved at korsfæste ham. Og hvor meget er Verden egentlig bleven bedre. Men saa i Silke og Stads, under Trængsel af Nysgjerrige at prædike derom! Væmmeligt!

¹⁰³ U. D. Enhver der skal virke paa Menneskene maa være kjendt med to Farer: 1) at Menneskene ere lunkne og dvaske, vanskelige at faae i Bevægelse 2) at de, naar de først ere komne i Bevægelse, Intet ere saa tilbøielige til som til at efterabe. — Denne sidste Fare er ubetinget lige saa stor som den første; men det glemmer Dhr. Reformatorerne, hvorfor man saa sjeldent seer en saadan i Sandhed.

¹⁰⁴ U. D. Sagen er den: i evig Forstand er der slet Intet at haste efter, og dog skal jeg være saa flittig som den Flittigste. Jeg skal være saa flittig som den Flittigste, saa nøieregnende med Tiden som en Tigger med en Skilling, og da skal hver en lille Tøddel beskæftige mig i den største og den roligste Omhyggelighed. Men i Almindelighed husker man ikke paa, at der er en Gud til og en Evighed, <dersom man> derfor er flittig saa er man tillige gjerne travl; thi Gud bevares, „det er det Verden venter paa“, eller „det gaaer jo ikke saa nøie til med en lille Mislighed naar man virker i det Store.“ —

¹⁰² forhaanet] sml. 101.116. i Silke og Stads osv.] sml. 277. ¹⁰³ Reformatorerne] sml. 108.

I Marginen til 104:

Et ypperligt Ord af Jacob Boehme

105

Wem Zeit ist wie Ewigkeit, *U. D.*

Und Ewigkeit wie Zeit,

Der ist befreit

Von allem Streit.

I Marginen til 104:

Goethe:

106

Nicht Kunst und Wissenschaft allein, *U. D.*

Geduld will bei dem Werke sein;

Ein stiller Geist ist Jahre lang geschäftig,

Die Zeit nur macht die feine Gährung kräftig.

NB.²

107

1847. 14 Mai. *Maj 14.*

#

Ogsaa i denne Henseende vil Verdensforholdene forandre sig, at man vil see, at fremtidigen enhver reformatorisk Stræben vil rette sig, hvis den Paagjeldende er en sand Reformator, mod „Mængden“, ikke mod Regjeringen. Regjering < Kongemagt. > er egentlig Repræsentation og forsaavidt det Christelige (Monarchiet) Monarchiets Dialektik er nu verdenshistorisk baade indøvet og fastsat. Nu skal vi til at begynde paa et andet Sted nemlig ved Statens intensive Udvikling i sig selv. Saa kommer Categorien „den Enkelte“, denne Kategorie der er saa knyttet til mit Navn at jeg vilde ønske man vilde sætte paa min Grav „hiin Enkelte“.

108

U. D.

¹⁰⁵ Jacob Boehme] se det 69 anf. Skr. af Carriere, S. 621. — Sml. II A 125.

¹⁰⁶ Goethe] Faust, erster Theil. Werke (om Udg. se I C 72; sml. til I C 96, S. 260 f.) 12. Bd., S. 121. — Sml. I B 6, S. 181. ¹⁰⁸ Sml. 9. reformatorisk] sml. 103.123, S. 58. Mængden] sml. 23.123. den Enkelte] sml. 15.124, S. 60.

1847

I Betragtning heraf maa jeg tillægge Brød-Urolighederne i Aar, som gaae Europa rundt, stor Betydning, de antyde at den europæiske Constitution (som Lægen taler om en Mands Constitution) har aldeles forandret sig; vi vil fremtidigens faae indvortes Uroligheder, secessio in montem sacrum o: s: v:

Alt passer ganske i min Theorie, og man skal nok faae at see, hvorledes jeg netop har forstaaet Tiden — ak det er jo ogsaa den største Brøde et Menneske kan gjøre sig skyldig i, thi Sludder og Halv-Sandhed det er hvad Tiden fordrer — og saa at det Sande forhaanes.

I Marginen til 108:

109 Eet er, naar Folket, Mængden, Oppositionen strider mod
U. D. Kongen, Regjeringen (det er hvad vi kalde Politik) et Andet er, naar der er Uroligheder i Staten i den Forstand som naar i et Huus Beboerne i de forskjellige Etager komme i Strid — ikke med Verten men indbyrdes. — Stridigheder i Etagerne, ligefra Kjelderens og til Qvisten, men indbyrdes.

110 Forskjellen mellem Menneskene er egentligen blot den, hvor-
U. D. ledes de sige Dumheder, det Almene-Menneskelige er at sige dem.

111 „Maria har valgt den bedre Deel“
U. D.

Hvilken er da den bedre Deel? Den er: Gud, altsaa Alt. Den bedre Deel er Alt, men kaldes den bedre Deel, fordi den maa

Brød-Urolighederne] se Fædrelandet 1847, Nr. 96 (24. April: om Dyr-tidsuroligheder i Berlin). 99 (28. Apr.: i Paris). 100 (29. Apr.: i flere preussiske Stæder). 102 (3. Maj: i Odense). 109 (11. Maj: stadig flere tyske Byer; her med Ordet „Brødurolighederne“). 113 (17. Maj: i Flensborg). 121 (27. Maj: i Gent, atter „Brøduroligheder“). — Sml. 172. ¹¹¹Maria...Deel] Luc. 10,42.

vælges; man faaer ikke Alt som Alt, saaledes begynder man ikke, man begynder med at vælge den bedre Deel, som dog er Alt.

‡

At have ligget værkbruden i 30 Aar, ventende paa sin Hel- 112
bredelse, men bestandigt kom der en Anden først. U. D.

‡

‡

Naar en Mand har Tandpine, saa siger Verden: stakkels Mand; 113
naar en Mand har Næringssorg siger Verden: stakkels Mand; naar U. D.
en Mands Kone dør siger Verden: stakkels Mand; naar en Mand
bliver arresteret siger Verden: stakkels Mand. Naar Gud lader sig
føde og lider for Verden siger Verden: stakkels Mand; naar en
Apostel af Gud benaades med det Kald at lide Forfølgelse og Død
i Guds Tjeneste siger Verden om Apostelen: stakkels Mand. —
stakkels Verden!!!

‡

Det christelige Lige for Lige.

114
U. D.

Taler.

Christendommen har afskaffet: Øie for Øie og Tand for Tand,
vendt Forholdet om, og saa indført et Lige for Lige: som Du for-
holder Dig til Menneskene saa forholder Gud sig til Dig.

Tilgivelse er Tilgivelse

(tilgiver saa skal og Eder tilgives.
tilgiv os vor Skyld som vi tilgive.)

Det at dømme en Anden er at dømme sig selv.

¹¹⁴ Sml. B 64. Det christelige Lige for Lige] sml. S. V. IX, S. 356.
Christendommen har osv.] sml. S. V. IX, S. 356 f. Tilgivelse er Til-
givelse osv.] sml. S. V. IX, S. 360. Det at dømme] sml. S. V. IX, S. 360 ff.

Naar Du i Livet forliger Dig med Din Uven — da
offerer Du for Alteret Gud Din Gave.^[†]

I det N. T. fremstilles det som var det en
anden Gave han offrede: gak først hen og
forliig Dig, og kom saa at offre Din Gave.

I Marginen til 114:

115 ^[†] Thi hvor Forligelsen skeer der er Alteret, og Forligelsen selv
U. D. er det eneste Offer, der kan offres paa Guds Alter.

116 Menneskelig talt kunde jeg naturligviis have gjort mig Livet
U. D. langt lettere og saa netop være elsket og meget anseet. Men har
jeg Lov til det mod Gud? Og Gud er dog Den, med hvem jeg har
meest Omgang. See det tænker Ingen paa. Ak, og derfor er Livet
for mig saa anstrænget. Naar Gud ligesom har fjernet sig lidt fra
mig, saa har jeg Ingens Fortrolighed <at holde mig> til, og saa
lyder i eet væk Anklagen at jeg gjør det — det, som jeg netop gjør,
fordi Gud er mig det Vigtigste.^[†]

Havde jeg levet i Middelalderen var jeg vel gaaet i Kloster og
havde offret mig til Poenitentse. Denne min Trang har jeg i vor
Tid forstaaet anderledes. Al Selvplagen i et Kloster fører kun til
Indbildning; men saa har jeg valgt noget Andet. Jeg har valgt at
tjene Sandheden og det paa et af de Punkter, hvor det er det
utaknemligste Arbeide. Her har jeg en Eenhed af at poenitere
og at gjøre Gavn. Skal en saadan Arbeiden føre til Noget er det
idel Opoffrelse, idel Uleilighed, og Lønnen bestandigt kun Utak,
Miskjendelse, Forhaanelse. Men dette tilfredsstiller mig i en anden
Forstand, netop som Poeniterende. At jeg virkelig gjør Gavn er
klart nok, og jeg er forvisset om, at det altid skal blive klarere,
især efter min Død, thi det hører med til min Poenitenses Idee

Naar Du i Livet osv.] sml. S: V. IX, S. 319. I det N. T.] Matth. 5, 24.

¹¹⁶ Sml. 80. 124. Opoffrelse] sml. 102. 123, S. 58. især efter min Død]
sml. 96. 124, S. 60.

ligesom til Arbeidets Idee: Arbeidet er et saadant, at den væsentligen først kan forstaaes efter min Død, men dette falder sammen med min Poenitenses Idee.

Vel veed jeg, at Gud ikke ønsker, at Mennesket skal martre sig selv for at behage ham, at dette netop ikke behager Gud; men paa den Art at gjøre Poenitense, vil Gud tillade eller tilgive mig, naar jeg ikke tillægger det nogen Fortjeneste, men kun gjør det, fordi jeg ikke kan det anderledes. — Middelalderens Poenitentse var i sig selv forkeert, og saa igjen det Forkeerte, at det skulde være fortjenstligt. Nei, Poenitensen, naar den skal kunne taales og tillades, maa være en Trang i Mennesket, og maa han derfor bestandigt være villig til at bede Gud om Tilgivelse for at han gjør det. En ret forelsket ung Pige anseer det ikke fortjenstligt at kjærtegne den Elskede, det er hendes Glæde at gjøre det, og dog beder hun om Tilgivelse.

[¹⁷] I *Marginen*: Enhver der i Sandhed har Forestilling om hvad det er at have Gud hos sig til Omgang, vil ogsaa forstaae mig.

NB. Tauler:

Wem Leid ist wie Freud
Und Freud wie Leid,
Der danke Gott für solche Gleichheit.

117
U. D.

Det er et godt Udtryk af Jordano Bruno om den bornerede Orthodoxie, at den fromt tilbeder Halen af det Æsel, paa hvilket Christus holdt sit Indtog.

118
U. D.

Hvad der bestandigt fæstner mig mere og mere, er min oprindelige, min første min dybeste min uforandrede Betragtning, at jeg

119
U. D.

¹¹⁷ Tauler] se det 69 anf. Skr. af Carriere (sml. til 105), S. 621. ¹¹⁸ Udtryk af Jordano Bruno] se det 69 anf. Skr. af Carriere (sml. til 105, 117), S. 368.

1847

sandeligen ikke har valgt dette Liv fordi det skulde være glimrende, men som en Poenitentsens Trøst i al min Elendighed. Paradoxets Dialektik har jeg ofte nok udviklet: det er ikke høiere end det Almene men netop ringere, og kun da igjen lidt høiere. Men det Første, Trykket er saa stærkt, at Glæden over det Sidste ikke kan tages forfængelig. Det er Pælen i Kjødet.

120 I Overeensstemmelse med Journalen NB. p. 251 havde jeg i
U. D. disse Dage begyndt at udarbejde nogle Forelæsninger: om den
ethiske og den ethisk-religieuse Meddelelses Dialektik. Imidlertid
har jeg forvisset mig om, at jeg ikke duer til at holde Forelæsninger.
Jeg er forvænt med at udarbejde i det Enkelte; min Stiils og min
Fremstillings vegetative Frødhed, det gennemreflekterede i hver
en Linie er mig for væsentligt. Skulde jeg da holde Forelæsninger
maatte jeg see at udarbejde dem som alt Andet, og altsaa læse dem
op af Papiret: det gider jeg ikke. Paa anden Maade kan jeg ikke
tilfredsstille mig selv.

Det er ganske sandt, at jeg ved et lille Coursus vilde understøtte
min Stræben, skaffe mine Ideer mere Indgang o: s: v: i Øieblikket.
Blæse være med det. Mine Ideer faae nok Indgang, og da vil min
Fremstilling og dens Udarbeidethed netop være paa rette Sted.
Forholdet bliver et Andet, end saa længe jeg skal døie Medlevendes
Næsviished, der i det Høieste have et Par Øieblikke at spendere
paa at kigge i Bøgerne, eller knap nok det, men god Tid til at for-
haane.

Medlevende gaae i Reglen altid Glip af Indtrykket, de kan ikke
glemme Forfatteren jo dog seer ud som de og som andre Menne-
sker o: s: v:.. Men min Samtid er i Særdeleshed ferm i at vurdere
Snittet paa mine Beenklæder — nu deri gjør min Samtid Ret, det
er saa omtrent det Eneste den forstaaer af mig.

Pælen i Kjødet] sml. 100.138. ¹²⁰ Journalen NB p. 251] o: 82.
begyndt...Forelæsninger] se B79-89.

Saa har jeg da igjen henlagt Forelæsningerne, og taget fat paa mit afbrudte Arbeide (hvis første Afdeling jeg var bleven færdig med): Kjerlighedens Gjæringer. Det om Meddelelsens Dialektik maa blive en Bog. 121
U. D.

Det Skjønne ved det combinede Amen, som Skolebørnene synge i Frelserens Kirke, er egentlig, at først hver enkelt Stemme træder frem og saa successivt danner Flok. Det er aldeles med denne Flok Stemmer ligesom med en Flok Duer: først kommer hver især enkelt og flyver ud af Dueslagets Tud, derpaa svinge de sig forenede og samlede i Flok. 122
U. D.

denne Bemærkning kan jeg ikke huske Andet end at den allerede maa være optegnet af mig etsteds. Imidlertid har jeg ikke kunnet finde den, og den har dog Værd for mig som et ret heldigt Exempel paa Analogie mellem det Hørlige og det Synlige. Rigtig nok er der ogsaa noget Hørligt ved Duerne (saa vel den enkeltes Vingeslag som Flokkens Susen) men nærmest er det dog det Synlige.

Det som gjør min Stilling i det offentlige Liv allervanskeligst, er, at Menneskene slet ikke kan begribe hvad det er jeg strider med. Det at tage front mod Mængden er efter de Flestes Begreb aldeles Nonsens thi Mængden, og Pluraliteten, og Publikum det er jo netop de frelsende Magter, hine frihedselskende Foreninger fra hvilke Frelsen skal udgaae — mod Konger og Paver og Embedsmænd der vil tyrannisere os. Ak, Du lieber Augustin. See det er Følgen af at man Aarhundreder igjennem har kæmpet 123
U. D.

¹²¹ Sml. 4.250. Forelæsningerne] sml. 120 og se Note dertil. ¹²² Analogie mellem det Hørlige og det Synlige] sml. I A 103. ¹²³ Sml. 108.132.

1847

mod Paver og Konger og Mægtige, og derimod anseet Folket og Mængden for at være det Hellige. Man drømmer ikke om at Verdenshistoriens Kategorier slaae om, at nu er og bliver Mængden den eneste Tyran, og Grund-Fordærvelsen. — Men dette er naturligviis Mængden det ubegribeligste af Alt. — Herskesyg er Mængden, og mener sig betrygget mod al Gjengjeldelse, thi hvor skal man faae fat paa Mængden. — Det hvad vi kalder Oppositionen her hjemme, lever endnu i den gamle Sludder om at bekæmpe Regjerings-Tyranniet. Naar en Politiebetjent begaaer den ubetydeligste Forseelse, hvorfor han ovenikjøbet bliver straffet af Foresatte, saa bliver der Allarm; men om Publikum, Mængden, Pøbelen, den offentlige Mening o: s: v: Aar efter Aar afstedkomme de væmmeligste Afskyeligheder og Misbrug af Magten: ja, det tør Oppositionen ikke tale om. Enten kan den ikke begribe at det er Afskyeligheder, siden det er Oppositionens Afgud der gør det, eller den seer det, men tør ikke paatale det, fordi den er feig. — Naar en Mand nuomstunder udsættes for en lille Forurettelse men vel at mærke af Kongen, af en Høitstaaende o: s: v:, saa have alle Sympathie med ham, han er Martyr. Men naar et Menneske Dag ud og Dag ind forhaanes, forfølges, mishandles, aandeligt forstaaet, af Mængdens og Pøbelens og Publikums o: s: v:s Dumhed, Nysgjerrighed, Frækhed,: saa er det aldeles i sin Orden, det er Ingenting.

See derfor er der jo ingen Tvivl om, at der paa dette Punkt kræves Offere. Ja, vi ere saa langt tilbage, at der først maa falde en Slump Offere for dog at gjøre Menneskene opmærksomme paa, at Retningen er en ganske anden, end den reformatoriske med en Pave, en Konge en Generalkrigscomissair.

Overhovedet er det da en uhyre Bornerethed og ingenlunde til Ære for Dhr. Reformatorers judicium at troe, at en Reformation kunde dreie sig om at faae eet eneste Menneske styrtet — thi saa var Verden en rar Verden.

Nei, da forstod Oldtiden Sagen bedre, at Mængden er den farlige Magt. Og det er til Oldtids-Formationer Historien igjen

vender tilbage. Europa vil ingen Krig faae; men bestandigt indvortes Urolighed (Plebeier — Patricier).

Dersom Menneskene ikke med en Fart af diverse Aarhundreder og saa ved Vanens Lidenskab havde løbet sig fast i den fixe Idee, at en Tyran er et enkelt Menneske, saa vilde man ogsaa let indsee, at det at forfølges af Mængden er det byrdefuldeste af Alt, fordi jo Mængden er Summen af de Enkelte, saa hver Enkelt giver sin lille Deel til, medens den Enkelte ikke tænker paa, hvor meget det bliver naar alle Enkelte gjøre det.

Har nu ikke Philosophien længe nok lært os, at Verden er indtraadt i Reflexionen. Dette er sandt, just derfor kan aldrig mere en Enkelt (Konge, Pave o: s: v:) blive Tyran. Tyranniet maa blive et Reflexions-Forhold. See her staaer vi atter ved Kategorien: Mængden, den offentlige Mening o: s: v:.

Men som sagt, inden Den, der skal stride med Mængden dog faaer lidt Pathos over paa sin Side o: at dog Nogle kan forstaae denne Kamps Realitet, det vil vare længe.

Socrates er og bliver i mine Tanker den eneste Reformator jeg kjender. De andre, jeg har læst om, kan have været begeistrede og velmenende men de vare tillige betydeligt bornerede.

Det var ikke vanskeligt for mig at gjøre mit Liv langt lettere
item mig selv elsket og anseet, ved blot at gjøre min Existents
dialektisk meget mindre anstrænget, ved ikke at staae ubetinget
ene, men saadan sluddervorrent blive en lille Forening af nogle
Enkelte, faae Tilhængere. Der er ingen farligere Fjender end
dem, der egentlig ønske at være Tilhængere. Saadanne har jeg
ogsaa nogle af. De have forstaaet mig til en vis Grad, de ere
komne mig saa nær, at de nu ønske ved en Misforstaaelse fra
min Side at jeg skulde forene mig med dem.

Forøvrigt er dog den menneskelige Dumhed yderst elskværdig.
Jeg beskyldes stadigt for at være Egoist. Hvad er altsaa Egoisme?

¹²⁴ Sml. 116. Tilhængere] sml. 116. 129.

1847

Det er at gjøre sig sit Liv saa anstrænget som muligt, item ikke at ville have bekvemme Dage.

Men jeg vil holde ud og holde mig til Længde-Perspektivet. Dersom jeg ved en Inconsequents og ved at give efter vandt, lad os antage det, alle Menneskers Bifald, saa de gik over paa min Side: ak, da har jeg netop forfeilet min Idee, det hele er forspildt. Og derimod dersom jeg ubetinget har staaet ene, med enhver Opoffrelse stødende fra mig, og jeg saaledes dør: da vil Alt være i sin Orden. Jo større Strammings Bøiningen er for Buestrengen, desto bedre Fart faaer Pilen, og jo længere fra Farten kan komme desto bedre. Derfor skal mit hele Liv ene og alene være til at give Ideen Fart ind i Fremtiden. Jeg skal ikke stykke mig ud og bruge nogle Aar til at give Ideen Fart, og saa i andre Aar blive samtidig med Realisationen. „Enkelthedens“ Kategorie er altfor afgjørende til at her tør fusk. Naar jeg saa er død, saa kan jo Tilhængerne komme, men Indtrykket af mig er uforandret. Enkelthedens Kategorie er Evighedens Kategorie og derfor i Timeligheden ubetinget den meest anstrængende og meest opoffrende. Det har lange Udsigter inden den faaer nogen Magt i Timeligheden, hvor Fitteriet florerer.

Medens jeg nemlig bestandigt støder fra mig, og ingenlunde er smigret af Timelighedens Bifald, saa er jeg dog i en meget betydelig Rapport til Menneskene, ja ingen Forfatter af de nulevende er det i den Grad som jeg. Man har travlt med at forhaane mig og udlee mig, men man mærker slet ikke, at Bordet fanger, at det vil ende med, at de dog faae et Indtryk af mig. Saaledes hører dette ganske med til min Idees Consequents, det vil altsammen bidrage til at give Ideen Fart, idet jeg falder eller ved Døden skilles fra den.

Vor Tids Ulykke er just, at den er aldeles øieblikkelig. Faaer en Mand en Idee vil han strax have den anerkjendt. Ja, Glück zu! Havde en Anden fattet Enkelthedens Idee, saa havde han strax skaffet den saa mange Tilhængere, at det Hele var gaaet i sin Moder igjen, idet det Synlige var bleven Tilhængernes Mængde,

Længde-Perspektivet] sml. 116.139. Opoffrelse] sml. 123, S. 58.137. „Enkelthedens“ Kategorie] sml. 108.125.

og det Overseete: Enkelthedens Idee. Saa er jeg dog qua Dialektiker lidt bedre underrettet. Der er i dette Øieblik ingen Misligheder, ikke et Halmstraaes, og jeg vil haabe der ingen skal blive indtil min Død for at dette skal blive det Synlige: at det var Enkelthedens Idee, i hvis Tjeneste jeg just derfor stod ubetinget ene, og dog bemærket næsten af Alle. See det er rigtigt. At leve ene paa et afsides Sted med Enkelthedens Idee er ikke et consequent, ikke det nøiagtigste Udtryk for Ideen. Men at staae ene og saa at have alle mod sig, det er dialektisk forstaaet for sig, thi det <at> alle ere imod hjælper just til at gjøre det iøinefaldende at man staaer ene: det er dialektisk og det er Seiren.

Jeg tør dristigt sige, at ethvert Menneske, hvis jeg i en stille og rolig Time vilde foredrage ham dette, ubetinget vil forstaae det, og i næste Secund vil han ikke forstaae det. Jeg har gjort Forsøg. Jeg kan forklare et Menneske Noget, og derpaa sige til ham: pas nu paa, nu sætter jeg Bedraget imellem Dem og mig. Og uagtet jeg selv har forudsagt ham det, kan jeg dog ved Bedraget forvirre ham. En væsentlig Ironiker maa altid være uudtømmelig i at forandre Bedraget. Saasnart derfor et Menneske <ikke> ubetinget ved sig selv har forstaaet Noget, saa kan man ogsaa ved Bedraget fratage ham det igjen. I de første Par Øieblik siger han: aah, det er et Bedrag. Han regner saa paa den ligefremme Meddelelse. Men nu er Bedraget jo sat imellem os, og Kunsten fra min Side at holde mig i Charakteren. Saasnart jeg consequent holder den, saa er han igjen forvirret. Kun Den, der ved sig selv forstaaer hvad han forstaaer kun han kan ikke bedrages. Enhver Anden kan bedrages, om ikke paa anden Maade saa derved, at man bilder ham ind, at man ikke kan bedrage ham. Naar jeg til et Menneske havde sagt: pas nu paa, nu sætter jeg Bedraget imellem os. Saa vilde han maaskee dertil svare: det kan De ikke. Saa vilde jeg sige: deri har De Ret, der maa først gaae nogen Tid, thi nu er De altfor forberedt, men om nogle Dage. Og naar jeg saa havde sagt det, saa vilde jeg just begynde strax, thi nu var han bleven gjort troskyldig for det første Øieblik.

1847

¹²⁵ U. D. Og hvorfor gjør jeg saa saa meget Væsen af Enkelthedens Kategorie? Jo, ganske simpelt, gjennem den og ved den staaer Christendommens Sag. Lad saa dem, der forsvare Bibel o: s: v:, og lad dem der angribe, see hvad de formaae uden den og hvad de formaae mod den. Saa megen Magt har Christendommen endnu over Menneskene, at hvis blot hvert Menneske bliver stillet under Enkelthedens evige Ansvar: saa bliver han Christen. Alt det Andet er kun Lægemidler, som nære Sygdommen. Tvivlen er engang kommen ind, og ligesom Cholera blev staaende, saa bliver den staaende. Ethvert videnskabeligt Forsvar nærer derfor blot Tvivlen, enhver social Stræben nærer Tvivlen. Kun Gud og Evigheden er stærk nok til <at> magte Tvivlen (thi Tvivlen er netop Menneskets oprørske Styrke mod Gud); men skal Gud og Evigheden magte den, saa maa hvert Menneske ind under Enkelthedens Luftpumpe.

See vilde jeg nu docere dette, saa gik der maaskee Mangen med — gik han saa ind under Enkelthedens Luftpumpe, naar han gaaer med?

¹²⁶ U. D. I gamle Dage udtrykte man det at være Christen ved at gaee i Kloster (Enkelthedens Kategorie); nu maa man omvendt bruge Enkelthedens Kategorie for at blive Christen. — Det Homøopathiske heri. —

Enkelthedens Kategorie er just i Reflexionen Klosteret o: hvad Klosteret var i Umiddelbarheden.

¹²⁷ U. D. Selv om jeg ikke formaaer Andet, saa ønsker jeg dog at efterlade en aldeles nøiagtig og paa Erfaring begrundet lagttagelse af Tilværelsens Forhold. I denne Henseende er jeg nu først og fremmest forvisset om, at disse Forhold væsentligen altid ere eens. Det

¹²⁵ ¹²⁶ Enkelthedens Kategorie] sml. 124, S. 60. 286. ¹²⁷ Sml. 62. 143.

er derfor en dum Tale, naar en Mand priser sig lykkelig, at hans Liv gik hen uden Gjenvordigheder — thi dette kan kun være muligt ved hans Skyld, at han nemlig ikke vovede nok. Det er latterligt at høre en Mand tale om de gode Freds-Tider, som man nu lever i, — og det falder maaskee ikke den Mand ind blot at tænke paa, om han for sit Vedkommende har vovet nok, om han ikke har snydt Tilværelsen og al denne Tryghed er Snyderie. Dette er ligesom den elendige Præste-Snak om, at man ikke skal friste Gud ved at vove sig i Farer, men naar Lidelsen kommer til En o: s: v.: Hvilken Sludder, det man egentlig kalder Afgjørelsen kommer aldrig til et Menneske, det maa han gaae i. Alle hine Herlige, som have vovet deres Liv for det Gode, hvis de ville have siddet og ventet paa <at> Faren skulde komme til dem, saa vare de aldrig komne i Faren.

Tilværelsens Forhold bliver altid de samme. Nu har der vel før mig levet mange mange mange erfarne Mennesker, men Spørgsmaalet er, hvor langt den Erfarne selv har vovet sig ud. Goethe var saaledes en høist erfaren Mand, aber han svømmede paa Lavden.

Paa mit Schema skal en Yngling ganske nøiagtigt forud kunde see, ligesom paa en Priis-Courant: naar Du gaaer saa langt ud, saa ere Forholdene saaledes, dette at vinde og dette at tabe; naar Du gaaer saa langt ud, ere Forholdene disse, o: s: v.:

Dette er Guds Naade mod et Menneske, naar han, liig et sjeldent ¹²⁸ Instrument, netop i Gjenvordigheder viser sig at være saaledes ^{U. D.} lykkeligt construeret, at med hver ny Gjenvordighed beskadiges ikke blot ikke Strengene, men han faaer een ny Streng mere paa Strenglegen.

Menneskene have altid travlt for at vinde en Tilhænger, det er ¹²⁹ af stor Vigtighed (for dem selv) at det skeer strax, de haste med ^{U. D.}

¹²⁸ Sml. 96, S. 47. ¹²⁹ Tilhænger] sml. 124. 394.

1847

at bruge ethvert Middel og med at forkaste Enhver, der ikke vil. Gud vinder sine Tilhængere ved Langmodighed, han vinder dem i det sidste Øieblik. Derfor falde et Menneskes Tilhængere fra — i det sidste Øieblik; men Guds Tilhængere holde ud.[†]

I Marginen til 129:

¹³⁰
U. D. [†] Christus vandt just saaledes Peder, da han fornegtede ham, altsaa i det sidste Øieblik. Et Vidne var fornødent, et Vidne, hvem den Korsfæstede og igjen Opstandne Nat og Dag kunde svæve for Tanken. Dette Vidne blev Peder. Erindringen om det forfærdeligste Syn havde dog maaskee ikke været istand til at gjøre ham ivrig nok; men Peder havde een Erindring mere, Fornegtelsen, der erindrede ham om det Samme. Hvad han havde seet og oplevet, var vel umuligt nogensinde at glemme, det var vel umuligt, at Peders Vidnedsbyrd derom kunde forstumme, men hiint Kjerlighedens Blik, der indhentede Peder paa Fortabelsens Vei, det mindede ham Dag og Nat om, hvad han havde at indhente.

¹³¹
U. D. Det er dog i Grunden væmmeligt, men jeg gider ikke tænke derpaa, hvad der er Følgen af, at jeg maa leve i en Kiøbstad og være Forfatter i en Dialect, thi mere er snart det danske Sprog ikke trods sin Rigdom, men paa Grund af sin Fattigdom — af Danske. Hvem skal læse mine store Bøger? De Danske? Men hvor mange leve der vel i Danmark der have Tid og Duelighed og Interesse til at kunne læse? Men da det nu er en Kjøbstad det Hele, saa har jeg ingen Læser, hvorimod enhver Dreng og Slagtersvend og Kræmmer og ung Laps bliver sig selv vigtig ved at bladre i disse Bøger. Man gider ikke læse deri, og dog er man fornøiet paa en Maade med at de ere til for at blive sig selv vigtige ved at raisonere Nonsens om dem. Og af de Par Mennesker, som dog vide at vurdere dem, skal Ingen sige et Ord; de ere

¹³⁰ Christus... Peder] sml. B 36,11. — S. V. IX, S. 160 ff.

misundelige i en anden Forstand. Saaledes lever jeg. Jeg kæmper for Sprogets og Literaturens Ære — og vilde jeg stykke disse Bøger ud i Feuilleten, saa fik jeg til en stor Deel af dem Subscriber i tusindviis. — Og saa slaaer man tilsidst Qvæget løs mod mig, Pøbelagtighedens væmmelige Folkefærd! Jeg gad egentlig see, om man i noget Land opviser en saadan Forfatter-Existent. Jeg har ogsaa læst meget om litteraire Angreb o: s: v., men Gud veed der er ikke Spor af noget litterairt i den Maade, jeg bliver behandlet paa. Der er en Dumhed og en Frækhed og Næsviished som kun trives i Kjøbstæder, det er den jeg maa holde ud med, og hvorfor, fordi jeg lever i Danmark, og fordi Danmark gaaer sin Opløsning imøde. Et lille Folk, der bilder sig ind at have Strid med hele Verden paa Nationalitetens Vegne, er paa samme Tid saaledes opløst og undergravet ved Misundelse og Smaalighed, at det knap mere ligner et Folk, eller rettere kun ligner eet Folk, som intet Folk er, Jøderne. Jøde-Misundelse mod Jøde er verdensberømt, næst derefter kommer de Danske.

Det vil mere og mere ende med, at der skrives for Mængden, 132
U. D.
som Ingenting forstaaer, og af dem, som forstaae at skrive — for Mængden.

Ved Hjælp af Pressens Udartning vil det nok lykkes tilsidst at 133
U. D.
forvandle Menneskene aldeles til Fæ. Det som en Journal blot har at sikkre sig først og fremmest er Udbredthed, fra det Øieblik kan Loven for dens Frembringelser være den: det Vittige og Moersomme at noget trykkes som staaer i intet Forhold til Meddelelse gennem Presse. Hvor vigtigt! hvor let saa at være vittig, naar Pressens Misbrug er bleven den ny opfundne Art af Vittighed.

Man skriver f. E. om en <bestemt, navngiven, bekjendt> Mand, at han gaaer med Hagesmække. Dette skrives og læses nu af hele

Nationalitetens] sml. 174, S. 87. ¹⁸² Sml. 399. 657. B 82, 5. Mængden] sml. 123 134. ¹⁸³ Sml. B 182. 185. Pressens Udartning] sml. 134-137. 140-142. VII A 122.

1847

den Kjøbstad hvor den vanvittige Presse flourer. Man aftegner Manden med Hagemække paa, man afhandler dette i Løbet af et Halv-Aar — og det er naturligviis det meest læste af Alt hvad der læses i Kjøbstaden. Dersom dette ikke er enten Afsindighed eller Fæiskhed, saa veed jeg intet Tredie. — Menneskene ere kun altfor øieblikkelige, men efter den Maalestok det er et non plus ultra — at bruge Pressens Udbredelse for at afhandle i et halvt Aar hvad det meest piankedte Menneske burde være dog menneskelig nok til ikke at snakke om i mere end 5 Minutter, det kan kun føre til Fæiskhed.

¹³⁴ I Forhold til ethvert Fag, enhver Gjenstand o: s: v: er bestandigt
U. D. Minoriteten, de Færreste, de Faar, nogle Enkelte vidende, Mængden er uvidende. Dette er dog vel soleklart, thi ellers vilde jo følge, at ethvert Menneske var vidende om Alt. Just fordi dette ikke er saa, just derfor har eller burde ethvert Menneske have sin Gjenstand, den være nu stor eller lille, indviklet og vanskelig eller mindre vanskelig, hvorom han er vidende, saa han er Læreren og de Andre, Mængden, Pluraliteten de Lærende, og saaledes os alle rundt, hver har sin Gjenstand. — Men hvad gjør nu Journal-Pressen? Den meddeler Alt hvad den meddeler (Gjenstanden er ligegyldig, Politik, Kritik o: s: v:) saaledes som var det bestandigt Mængden, Pluraliteten o: s: v: der var vidende. See derfor er Journal-Pressen det fordærveligste Sophisme der er opkommet. Man klager over, at der stundom staaer en enkelt usand Artikel i et Blad — ak, hvilke Smaating, nei hele denne Meddelelses væsentlige Form er et falsum. — I Oldtiden smigrede man reent sandseligt Mængden ved Hjælp af Penge og Brød og Circenses — Pressen har <aandeligen> smigret Mellemklassen — Vi trænge til pythagorisk Taushed. — Der behøvedes meget mere Afholdenheds-Selskaber i Forhold til ikke at læse Blade, end til ikke at drikke Brændeviin. — Det latterlige i at „Fædrelandet“ vil

¹³⁴ Mængden] sml. 132.141. Journal-Pressen] sml. 133. pythagorisk Taushed] sml. IV B 1, S. 140 og se Note dertil.

være Aristokrat — og saa være Journal. Nei vil Udgiverne være Aristokrat saa maa han lade Bladet gaae ind. At være Aristokrat blandt Journalister er ligesom at være Aristokrat blandt Lazaroner.

Et Lands meest begavede Hoveder blive efter en møisommelig Dannelsen og Udvikling <og> efter <en> saa <i længere Tid> fortsat Flid endeligen Forfattere — og Forfattere af Bøger. Men Bøger læses kun meget lidt i Landet. Dag-Pressen derimod har hele Udbredtheden, og læses af alle. Her er det nu at alle disse, i Ideens Forstand, hjul og skjæv-benede, klump og platfodede, item klatfingrede, halvfjantede men svinopolidske rejicerede Subjekter \lesssim , under Navn af Journalister, \gtrsim ere i travl Virksomhed og deres Raisonements læses af Alle. Pro dii immortales! Dersom der ombord paa et Skib, kun var een Raaber, og den havde Koksmaten bemægtiget sig, hvilket alle fandt at være i sin Orden. Alt hvad nu Koksmaten havde at meddele („kom Smør i Spinaten“, eller „det er godt Veir idag“, eller „Gud veed om der ikke er noget galt nede i Skibet“ o: s: v:) meddeltes gennem Raaber, men Captainen maatte commandere ved Hjælp af sin blotte Stemme, thi hvad Captainen havde at sige var ikke saa vigtigt, ja Captainen maatte tilsidst bede Koksmaten at hjælpe ham, for at Captainen kunde blive hørt, naar Koksmaten var saa god at „referere“ Commandoen, som rigtignok stundom ved at gaae igjennem Koksmaten og hans Raaber blev reen gal, i hvilket Tilfælde da Captainen forgieves anstrængte sin Smule Stemme, da Koksmaten ved Hjælp af Raaberen blev hørt. Tilsidst tiltvang Koksmaten sig Herredømmet, fordi han havde Raaberen. Pro dii immortales.

135
U. D.

Regjeringen kan ikke give et Forbud mod de naturlige Kræfter som en Mand er i Besiddelse af, men den kan forbyde at have

130
U. D.

¹⁸⁸ Sml. B 82, 10. Dag-Pressen] sml. 133.

1847

Skydegevær, fordi dette er meget for stærkt og mere end menneskeligt. Saaledes kan Regjeringen ikke forbyde Talens Meddelelse, det er Guds Gave, men den kunde godt forbyde Dag-Pressen, fordi den er et altfor uhyre Meddelelses-Middel. Man kunde tillade Avertissementer at trykkes, men paa ingen Maade Raisonements i Dag Pressen.

¹³⁷
U. D. Dag-Pressen er <og> bliver det onde Princip i den moderne Verden; sophistisk har den ingen Grændse, da den bestandigt kan synke længere og længere ned i Valget af Læsere. Som Følge deraf muddrer den al den Usselhed op som ingen Stat mere kan magte. Der vil bestandigt kun være Faae, der i Sandhed indsee Usandheden i Dag-Pressens Tilvær, men af disse Faae vil igjen kun meget faae have Mod til at udtrykke det, fordi det er et ligefremt Martyrium at bryde med Majoriteten og Udbredtheden, der i eet væk vil forfølge og mishandle en Saadan.

¹³⁸
U. D. Mit Bestik og min Betragtning af Tilværelsen er i dette Øieblik saa correct som den aldrig har været. Jeg forstaaer mig ganske selv i at maatte blive Offer for hvad der i Sandhed er Sandhed. Men hvor underligt har ikke Styrelsen ført mig for at udvikle mig dertil. Hvor langt fra, at jeg saaledes var klar da jeg begyndte, hvor langt fra at jeg drømte om at faae en saadan Betydning, jeg som med min ved den sørgeligste Katastrophe forøgede indvortes Lidelse intet mindre tænkte paa end paa at blive noget Stort, hvad dog Styrelsen vil gjøre mig til, om ikke i den Forstand, at det frister verdsligt.

Dag-Pressen] sml. 133. ¹³⁷ Dag-Pressen] sml. 133. Martyrium] sml. 124, S. 60. 138. ¹³⁸ Offer] sml. 137. 153. indvortes Lidelse] sml. 119. 156. blive noget Stort] sml. 145, S. 72.

Min Afskeds-Replik i Døden:

139
U. D.

„lad mig nu see, at I, som have levet samtidigen med mig, pynter min Grav og siger: dersom vi havde levet samtidigen med ham, da skulde han ikke være bleven saaledes behandlet.“

Forholdet mellem Dag-Pressen og Forfatterne er følgende. 140
En Forfatter skriver en consequent og sammenhængende klart U. D.
gjennemtænkt Fremstilling af een eller anden Tanke. §— Frugten maaskee endog af flere Aars Arbeide. § Dette læser Ingen. Men en Journalist tager saa i en Anmeldelse af denne Bog Anledning til <i en Halvtimes Tid> at skrive noget Sludder sammen, som han udgiver for Forfatterens Bog — dette læser Alle. Man seer en Forfatters Betydning i Tilværelsen, han er til, for at en Journalist kan faae Anledning til at skrive noget Sludder, som alle læse. Havde Forfatteren ikke været til havde Journalisten ikke faaet denne Anledning — ergo er det af Vigtighed at der er Forfattere til.

Skal dette være Loven for det Sande, at det er hvad de fleste 141
kan forstaae, saa er eo ipso Sandheden forraadt; thi de fleste U. D.
Mennesker ere netop i det Tilfælde at de ville behøve temmelig lang Omdannelses Tid for at kunne komme til at forstaae det Sande. Som en Følge deraf, er hvad de Fleste kan forstaae eo ipso Galimathias. Man bør derfor tale saaledes: hvad de Fleste strax og udenvidere kan forstaae, det er, upaaseet, Sludder og Galimathias. Derpaa følger den næste Tanke: hvad de Fleste ansee for Galimathias det kan være Galimathias, men det kan ogsaa være det

¹³⁹ Sml. 124, S. 60. 142. ¹⁴⁰ Sml. VII: A 158. B 235, S. 81 ff. Anm. Dag-Pressen] sml. 133. 141. 142. 146. ¹⁴¹ de fleste] sml. 134. 296.

1847

Sande. Sandheden er altid kun at finde i Minoriteten, uden at deraf følger, at Minoriteten altid er i Sandheden.

- ¹⁴² Men hvorfor skriver jeg ikke alt Dette <om Dag-Pressen> i en
U. D. <—> Journal, eller i en Bog, som jeg sørger for at faae Udbredelse?
 Ak, hvor mange ere dog i hver Generation egentlig Dialektikere!
 Nei, dersom jeg gjorde det, saa fik jeg Tilhængere, og fik det Hele
 sluddret ind i den gamle Slendrian. Saa længe jeg lever, handler
 jeg, ved at ægge mod mig indirecte, og saa tie. Naar jeg saa er
 død, saa vil min Consequents staae ganske anderledes klar og
 kunne give ganske anden Fart til min Efterfølger — hvis det be-
 hager Styrelsen at bruge min Existents. Andet kan jeg ikke gjøre
 end med en Ro og Besindighed som var jeg i Evigheden, at indrette
 Alt saa consequent som det er mig muligt, og saa overlade til Sty-
 relsen, om den vil bruge mit Liv.

- ¹⁴³ I Evangeliet paa første Pintsedag (af Joh: Ev:) læses: Dette
U. D. sagde jeg Eder forud, at I ikke skulde forfærdes.

Themaet kunde blive

Forholdet mellem den første og den
 sidste Underviisning i Livet

Den første Underviisning er egentlig blot en Forudsigen om
 hvad der vil hænde. Dette er Underviisningen i Phantasie-Mediet,

¹⁴² Naar jeg saa er død osv.] sml. 139. 160. ¹⁴³ af Joh: Ev:] 14. 27. 29. —
 1. Pintsedag faldt i Aaret 1847 d. 23. Maj. Underviisningen i Phantasie-
 Mediet osv.] sml. 127. 150.

der blot lærer det Gode, men ikke ret er opmærksom paa den Dialektik der indtræder i det Mediet selv (Virkeligheden) bliver dialektisk.

Den sidste Underviisning er i Virkelighedens Medium, i Virkelighedens Fare o: s: v:.

Taalmodighed, Tro, Ydmyghed o: s: v: kort alle christelige Dyder i den u-virkelige Fare (naar Mennesket nemlig skulker sig fra at komme ud i de rette Afgjørelser, ikke vil tage Virkelighedens Styrtebad, saa han virkelig bliver forhaanet, virkelig savner det Nødvendige, virkelig bliver hadet af Verden o: s: v:) er ligesom Heltemod i Fredstid; det er som hvis en Krigsmand paa Fælleden og i et af Fælledens fredelige Foretagender med at indtage Vibenshuus, vilde sætte et lige saa martialske Ansigt op, som Daniel Rantzau i Slaget. Det Comiske: det martialske Ansigt — og Faren er en Narrestreg, en Indbildning, en Theater-Decoration. Børn lege Soldat, i Freds-Tider leger man Krig, og de fleste Mennesker lege Religieusitet. 144
U. D.

Man gør sjældent noget Forsøg paa ret at forstaae, hvorledes det gik til at Christus (hvis Liv i en vis Forstand umuligt kunde collidere med Nogen, da <det> intet jordisk Formaal havde) endte med at blive korsfæstet. Man frygter maaskee for at faae at vide, hvilket Beviis for Verdens Ondskab deri ligger. Saa lader man som var det Christus selv og Guds Styrelse, der styrede saaledes. (Her lærer man forøvrigt, hvad al den Sludder har at betyde om, at man ikke maa vove sig ud i Afgjørelser, men vente paa — at de komme til En, da det Første er: at friste Gud. Mon da Christi Liv var eet eneste Forsøg paa at friste Gud?). Men det er dog vel begge Dele. Det at Christus var villig til at ofre sit Liv, betyder 145
U. D.

¹⁴⁴ Sml. 73. 243. ¹⁴⁵ hvorledes det gik til osv.] sml. 271-276.

1847

dog vel ikke at han søgte Døden, eller tvang Jøderne til at slaa ham ihjel. Christi Villighed til at ville offere sit Liv indeholder blot en Opfattelse af Verden: at den var saa ond, at ubetinget den Hellige maatte døe — hvis han da ikke vilde see at blive en Synder eller en middelmaadig Person — for at gjøre Lykke i Verden. Men det er utroligt, saa lidet Menneskene have Forestilling om en væsentlig Anskuelse af Tilværelsen. De føre deres Liv paa en Narrestreg. De gaae ud i Livet og sige: maaskee bliver jeg noget Stort, maaskee bliver jeg til Ingenting, maaskee bliver jeg endog forfulgt. Hvilken Taabelighed. Behag blot at vælge, saa behøver Du ikke gjette, Tilværelsens specifikke Forhold lade sig ypperlig beregne. Vil Du ubetinget vove Alt for det Gode — saa bliver Du forfulgt, ubetinget forfulgt, tertium non datur. Vil Du prutte: ja saa kommer Du rigtignok til at leve paa en Narrestregs Uvisse, thi saa er det muligt, at Du bliver til noget Stort, men det Modsatte er ogsaa muligt. See derfor skulle alle I kloge Præster hellere ligefrem sige: den vigtigste Betragtning af Tilværelsen have vi udeladt og afskaffet, det vi præker er Leveviisdom og Spidsborgernes Evangelium, især begeistrende for Lotterie-Spillere.

Christi Død er Produktet af to Faktorer, og Jødernes Skyld, item Verdens Ondskab overhovedet constateret. Da Christus var Gud-Mennesket saa kan det at han blev korsfæstet ikke betyde, at Jøderne tilfældigviis den Gang vare demoraliserede, og at Christus saaledes kom, om jeg saa tør sige, i et uheldigt Øieblik. Nei Christi Skjebne er et Evigt, angiver Menneske-Slægts Vægtfylde, det vil gaae Christus til enhver Tid saa. Christus kan aldrig udtrykke noget Tilfældigt.

See, nu var det en passende Opgave, at vise, hvorledes Jøderne kunne blive saa opbragte. Men, som sagt, det krymper man sig ved, man frygter maaskee at faae for meget at vide som f. E. at man selv verdsligt er høit paa Straae skulde blive et Indicium mod En.

Distance Theologien

bliver til noget Stort] sml. 138. 298.

Gud har egentlig meent, at Mennesket skulde tale den ene med sin Naboe og i det Høieste med nogle flere Gjenboer. Større er Mennesket ikke. I hver Generation lever der nogle faae, som ere saaledes begavede og saaledes modnede, at det lader sig høre, om de brugte et saa uhyre Meddelelses-Middel som Pressen er. Men at snart Enhver, og især alle Stympene bruge et saadant Meddelelsesmiddel — i Forhold til at have Intet eller Sludder at meddele: hvilken Uproportionerethed. 146
U. D.

Det er meget betydningsfuldt med Hensyn til den verdenshistoriske Tankes Retning, at hvad der beskæftigede Oldtiden saa meget: Præexistents, det er i Christendommen bleven Postexistents. Hedningene recurrerede til Præexistentsen for at forklare Tilværelsen, den Christne til Postexistentsen. Dette hænger sammen med det Futuriske i Christendommen og det Præsentiske i Hedenskabet. 147
U. D.

#

Det er et ganske fortreffeligt Ord af Jordano Bruno: Gud ligner ikke en Mand, der kan spille paa Cithar, men ingen Cithar har. Det betegner aldeles ypperligt Forholdet mellem Guds Kunnen og Guds Udførelsen. 148
U. D.

Det var ved et Gjestebud (Symposiet), at Talen var om Kjerlighed, det var ogsaa ved et Gjestebud, at Maria Magdalena kom til Christus. 149
U. D.

En begeistret Yngling vil mange Gange gribe feil, indtil han lærer at omdanne sin Forestilling om Verden. Naar Verden ar- 150
U. D.

¹⁴⁶ Pressen] sml. 140.162. ¹⁴⁷ Sml. 305. ¹⁴⁸ af [Jordano Bruno] se det 69 anf. Skr. af Carriere. S. 467. ¹⁴⁹ Symposiet] sml. 189. ¹⁵⁰ Sml. 143.155.

1847

beider ham imod, saa vil han troe, at dette ligger i, at hans Gjerning dog ikke er ædel og uegennyttig nok. Saa vil han da anstrænge sin Begeistring til den ædleste og uegennyttigste Opoffrelse — og saa vil Verden arbeide ham endnu mere imod. Thi Misforstaaelsen er, at for at vinde Verdens Bifald og Kjerlighed, maatte han netop omvendt see at blive lidt slyngelagtig. Hvor skulde Verden, som selv i sit Væsen er lidt mere end slyngelagtig, beundre den ædle Uegennyttighed, nei den beleer den, eller hader.

#

151
U. D. Naar Forholdet er dette, at jeg er mig bevidst, at det jeg har gjort er noget ulasteligt, og Menneskene da angribe mig ξ som var det en Forbrydelse jeg havde gjort ζ , da kan det være i sin Orden at retfærdiggjøre sig i Ord. Men naar min Dom om min Handling, menneskeligt talt, er, at jeg er mig bevidst ubetinget uegennyttigt og opoffrende at have gjort en Velgjerning mod Menneskene, og de da anklage det som en Forbrydelse: da kan jeg ikke ville retfærdiggjøre mig. Der ligger en Art Afsindighed imellem os. Afstanden fra det Ulastelige, det Tilladelige til en Retfærdiggjørelse er dog ikke uproportioneret; men Afstanden fra en Velgjerning til en Retfærdiggjørelse for den er uproportioneret, er Afsindighed.

#

152
U. D. Hvilket Nittengrynerie det nuomstunder er at være Philosoph. Man tænke i Oldtiden da en Mand <var>: Philosoph og Tyran i Corinth. Denne Combination vilde forekomme Nutiden allerslatterligst.

#

153
U. D. Just som jeg vilde nedlægge Dictaturet i Kiøbenhavn, indløb Ordre paa at optræde i en ny Rolle: den Forfulgte. Jeg skal be-

¹⁵² Philosoph og Tyrani Corinth] sml. S.V. VI, S. 302 ff. ¹⁵³ nedlægge Dictaturet osv.] sml. VII A 4 og se Note dertil.

stræbe mig for at spille lige godt. Man har sagt det skulde ikke kunde lykkes i vor Tid at blive forfulgt. Vi ville nu see; men det er jeg vis paa naar det saa er lykkedes mig, saa vil Menneskene sige, det er han selv Skyld i — og det er de samme Mennesker der gjøre den Indvending mod vor Tid, at man ikke engang kan blive forfulgt. O, menneskelige Dumhed hvor er Du saa umenneskelig!

Man kan egentlig ikke fortænke Menneskene i, at de, hver Gang „en Brems“ (Socrates) ved sin egen anstrengede Existents udvikler en Fordring til dem, at de saa stride imod. Dog er denne Kamp egentlig ikke for Arne og Alter, men vel for Sopha og Sengested. 154
U. D.

Vi tænke os en begeistret Kunstner, men en Yngling. Han udfører et fortræffeligt Arbejde, men see, det møder kun Modstand og Angreb. Han tænker det er vel en streng Dom, men dog retfærdig. Hvad gjør han saa? Han anstrenger sig anden Gang, og udfører et endnu fortræffeligere Arbejde. Men see Modstanden bliver endnu større. Ak, han mærker ikke, at det er Misundelsen han strider med, og arbejder ham imod, og at Modstanden derfor <ganske rigtigt> vilde blive endnu større, hvis Arbejdet blev end fortræffeligere. Den begeistrede ædle Yngling kan ikke forstaae det. Og det er smukt af ham, vi prise ham derfor; men vi kunne desto værre let forklare det, og turde heller ei fortie det, hvis vi skulde vejlede ham. 155
U. D.

Mit Liv er ganske lagt an paa, med en Torn i Kjødet — at naae hvad jeg aldrig havde drømt. Men Spørgsmaalet, som jeg i sin Tid 156
U. D.

blive forfulgt] sml. 138.157, S. 77. selv Skyld] sml. 233. ¹⁵⁴ „en Brems“ (Socrates)] se Platon, Apologien 30 e. — Sml. VII A 69 og se Note dertil. ¹⁵⁵ Sml. 150.157. ¹⁵⁶ Torn i Kjødet] sml. 138.161.

1847

og af og til maa gjøre, er, om jeg ikke skulde samle min Opmærksomhed paa om muligt at faae Tornen ud af Kjødet. I saa Fald vilde jeg i endelig Forstand blive lykkeligere, men være tabt i uendelig Forstand. Har jeg saa Lov dertil, selv om det var muligt, hvad jeg betvivler \leq — og i min tidligere Ungdom har jeg jo ogsaa gjort Forsøg i den Retning \geq . See derfor er jeg langt fra med høitflyvende Ideer at have vovet mig ud til at være noget Stort. Ak, Tornen i Kjødet har dog engang for alle i endelig Forstand knækket mig — men uendeligt springer jeg desto lettere. Skulde dette maaskee ikke være rigtigt. Skulde Gud maaskee hellere vilde et Menneske, der sygeligt sidder og slikker ved Tornen, og hverken bliver rask eller uendeligt hjulpen. Men der gives en Art Pietisme der er en sørgelig Aands-Askese, den troer at Tornen i Kjødet blot gives et Menneske for at han skal sidde klynkende og see Tornen, istedenfor ved Hjælp af Tornen at svinge sig høiere; thi det er saa, hvor underligt det i en vis Forstand er: ved Hjælp af Tornen $\langle i \rangle$ Foden springer jeg høiere end nogen med sunde Fødder.

- 157 Men hvortil saa alt Dette? Først i menneskelig Selvfornegtelse
U. D. at fornegte Alt hvad ellers et Menneske sandseligt og sjæleligt har
kjert, og saa i christelig Selvfornegtelse at høste til Løn derfor
Haan, Foragt, Forfølgelse, Døden? Er det dog ikke Galskab? Hvad
skal det føre til, hvorfor gjøres det, hvad er der at vinde? Ak, ja
det er kun altfor vist, at Christendommen i disse Tider aldeles har
tabt Evighedens Basis, eller som en Maler vilde sige det har tabt
den maleriske Grund, alt er blevet flakt. Den useligste af alle fixe
Ideer er den at det aldeles dvask har sat sig fast i alle Mennesker,
at vi nok saadan Alle blive salige. Vilde jeg saa sige „troer Du da
ikke at der er en evig Fordømmelse“: saa svares der strax at det
er Hovmod naar det enkelte Menneske vil mene, at han bliver
salig og Andre fordømte. Vil jeg saa sige „at Christus jo siger det“,
saa har man ved Hjælp af Critiken faaet Bibelen bort.

¹⁵⁷ Først osv.] sml. 155. 160.

Hvad skal jeg saa sige? Jeg vilde sige til den Enkelte: gør dette Forsøg, luk Dit Øie, lad Dig ikke forstyrre af noget eneste Menneskes Tale eller Tanke, tænk saa det Evige, Gud, Din egen Skyld, og Du skal see, Du faaer ingen Ro, førend Du er villig til at lide Alt, offre Alt, det vil være Dig klart, at **Du** maatte blive evig usalig hvis Du ikke gjorde det. — „Jeg kan det ikke anderledes“ er egentlig til Sidst det Eneste der er at sige. Hvad enten saa Alle blive salige eller usalige, om saa Alle der vælge Jordens Goder og leve i de glade Dage blive salige eller ikke, jeg kan det ikke anderledes.

Men vil man saa sige, saa er det jo Selvplagerie saaledes at lukke sit Øie, naar man dog maaskee kunde have det saa godt og alligevel blive salig, det er jo dog egentlig Selvplagerie at udvikle den høieste Forestilling i sig selv, fordi den gør Livet saa besværligt. Dertil svarer jeg: holdt dette er en Selvmodsigelse, det kan aldrig være Selvplagerie — at udvikle i sig den høieste Forestilling. Og endeligen svarer jeg: jeg kan det ikke anderledes.

I Samvittigheden har Gud faaet Øie paa mig, og nu er det gjort mig umuligt, at glemme at dette Øie seer mig. Det at Gud saae paa mig gjorde at jeg maatte see og maa see paa Gud. 158
U. D.

Hvor ofte har jeg dog ikke betænkt, hvilken Plage vi Mennesker maae være for Gud, at vi saaledes falde ham til Besvær med vore Smaa-Sorger og Smaa-Glæder, vil at han skal glæde sig med os, naar vi takke ham for det Gode. Hvad er dog et Menneske, at Du kommer ham ihu. Men staaer man og prædiker om den Pligt at bede til Gud, var det dog ikke rigtigere, at foreholde Menneskene, hvilket uhyre Prærogativ: at kunne faae Gud i Tale. 159
U. D.

1847

160 U. D. En Kunstner, en Digter, en Videnskabsmand o: s: v: kan godt leve hele Livet igiennem beundret, og det er tilfældigt, om en saadan forfølges eller forhaanes. Enhver Saadan forholder sig som Differents til det Almene-Menneskelige, og hans Frembringelse berører ikke væsentligen Existentsen, da den er i Phantasie-Mediet. Men en Ethiker maa væsentligen blive forfulgt — ellers er han en maadelig Ethiker. En Ethiker forholder sig til det Almene-Menneskelige (altsaa til ethvert Menneske, og ligeligt, ikke som Differents) og han forholder sig til den menneskelige Existents som en Fordring. Dersom da en Ethiker seer, at man vil beundre ham (hvilket er aldeles rigtigt i Forhold til en Digter, Kunstner o: s: v: da Forholdet er til Differents), saa maa han selv indsee, at dette er et Bedrag, en Usandhed. En Ethiker skal Menneskene ikke beundre, men ved ham skal de fremskyndes til det Ethiske. I samme Øieblik som Menneskene faae Lov at beundre en Ethiker gjøre de ham til Genie, o: til Differents — og dette er just, ethisk, det rædsomste Bedrag, thi det Ethiske er og skal være det Almene-Menneskelige. En Ethiker maa bestandigt fastholde og indskærpe, at ethvert Menneske kan lige saa godt som han. See nu bliver Forholdet forandret. Istedenfor at fordr Menneskenes Beundring (hvad Menneskene endda ikke ere saa uvillige til, især naar det convenerer deres Magelighed, som ved at sige: han kan sagtens han er Genie o: s: v:) fordrer han Existents af dem. Saa blive de vrede. De ville gjerne beundre ham for at blive ham qvit o: Braadden i hans Existents, men det Humane i ham, at han siger: ethvert andet Menneske kan ligesaa godt som jeg — det er det, som bliver forhadet, som gjør at Menneskene ville have ham bort.

Og deraf kommer det igjen, at naar han saa er død, saa ære de ham; thi nu er Braadden tagen fra ham, som ligger i Samtidigheden. Hvad der er Indvendingen mod en saadan Ethikers Liv saa længe han lever, det Samme er Lovtalen over ham, naar han er død. Giver Ethikeren efter saa længe han lever, saa synes Verden et Øieblik godt derom, men det varer ikke længe førend

¹⁶⁰ Sml. 157.234. naar han saa er død osv.] sml. 142.176.

den selv siger at det dog var Svaghed af ham — saa megen Forstand har Verden dog paa det Ethiske. Men vil han ikke give efter, saa forbittres Verden men, naar han er død, siger den samme Verden: det var dog rigtigt af ham.

Det, fra Fødselen<eller fra sin tidligste Tid>af at være saaledes 161
U. D. udseet til Offer, være saaledes og saa smerteligt stillet uden for det Almene, at ubetinget Enhver vilde have Medlidenhed med ham (thi medens ellers Menneskene have travlt for at klage over Menneskenes Mangel paa Medlidenhed, saa er en Saadan kun altfor sikker paa den): er det Dæmoniskes Begyndelse. Men nu beroer det paa, om en Saadan er ond — eller god. Er han ond saa bliver han en Gloster, hader og forbander Tilværelsen, hævner sig paa det Almene-Menneskelige. Er han god saa vil han netop gjøre Alt for andre Mennesker, hans Liv vil veemodigt tilfredsstille ham som en Opoffrelse, dog har ogsaa han eet Vilkaar, som han gjør, eller om han end ikke gjør Gud Vilkaaret, saa takker han dog Gud hvis det lykkes ham: at skjule sin Elendighed, at undgaae at blive Gjenstand for Medlidenhed. O, der er maaskee af alle Lidelser ingen saa martrende som den at være udseet til Gjenstand for Medlidenhed, Intet der saadan frister til at oprøre sig mod Gud. Man tænker i Almindelighed at en Saadan er sløv og indskrænket, ak, det var ikke vanskeligt at vise, at dette just er Hemmeligheden der stikker under i flere af de eminenteste verdenshistoriske Aanders Existents. Men dette holdes skjult, og det kan lade sig gjøre, thi det er som vilde Gud sige til et saadant Menneske, naar han forøvrigt bruger hans eminente Gaver i det Godes Tjeneste: jeg vil ikke at Du skal ydmyges paa den Maade for Menneskene, at Du skal priisgives i denne Din uforskyldte Elendighed, men i Forhold til mig skal den hjælpe Dig til at blive Din Intethed bevidst.

¹⁶¹ Offer] sml. 157, S. 77. 162. en Gloster] der tænkes paa Edmund, Jarlen af Gloster's uægte Søn, i Shakespeare's „Kong Lear“ (sml. II A 804). Hemmeligheden] sml. 156. 163. 177. IV A 148 og se Note dertil.

1847

162 U. D. Man taler om den Pinsel at blive stegt ved en langsom Ild: det varer dog vel ikke Aar ud og Aar ind som det at blive langsom opædt af Misundelsens Utøi. Den danske Misundelse er væmmelig, og der er snart ikke Mange tilbage uden at de ere inficerede af den og med at gnave paa En. Misundelsen i de Forskjellige ytrer sig forskjelligt Stikket og Biddet er forskjelligt ligesom der jo er Forskjel i Utøi. Det er ogsaa forskjelligt det Stykke af Ens Kjød saa at sige som den enkelte Art Utøi søger — men jeg som er og bliver dens Offer, jeg maa holde det ud. Jeg staaer ved mit Bud. Nogles Misundelse tilfredsstiller det, at forhaane mig, udgrine mig hvis det var muligt, frækt i Tillid til at de ere den offentlige Menings Redskaber, thi det er jo Pressen der har beordret det. Andre tilfredsstiller det at see paa og gotte sig ved, at jeg bliver forhaanet. Andres Misundelse tilfredsstiller det at have lidt Medlidenhed med mig, at kunde sige om mig: den Stakkel — og altsaa føle sig selv i samme Øieblik. Nogle misunde mig mine Penge — hvorfor skal han have mere end vi? — Andre mine Evner — slaae ham ihjel — dog nei mishandl ham — Andre min Flid og Arbeidsomhed, hvorfor skal han være flittigere end vi!

I 5 paa 6te Aar har jeg nu arbeidet som Forfatter. Der er litterrairt saa godt som ikke sagt eet eneste Ord om mig. Alt tier. De der forstaae dog nogenlunde at entrere og forsaavidt at vurdere: de tie af Misundelse. Og imidlertid triumpherer Pøbelagtigheden, saa jeg neppe lever een eneste Dag, uden een af disse Frækhedens Overhalinger.

Var det litteraire Angreb, var det maaskee noget Uheldigt jeg havde præsteret, nu vel jeg kunde jo saa see at præstere noget Bedre. Ak, derom er aldeles ikke Talen. I Grunden er det skjult anerkjendt, at jeg har Fortjeneste, just derfor vedbliver Misundelsen saa lystigt at rase. Med hver ny Præstation — netop naar den duer Noget og bevarer min Distinction, gydes blot Olie i Ilden. Dersom

¹⁶² med at] Tanken er: ere med til at Offer] sml. 161. 170. Pressen] sml. 146. 399.

man her hjemme var af den Mening, at jeg ikke var den Fortrinlige, saa vilde naturligviis Forhaanelsen ophøre, man blev snart kjed af at forhaane — en Ubetydelig. Men saa er det jo umuligt for mig at standse denne Misundelse.

Saaledes lever jeg i egentlig Forstand berøvet almindelige Menneske-Rettigheder, som Enhver kan fordre det i en Stat. Den ringeste Skriver i et Contoir, enhver Børstebinder føler Alvoren af sin Existents, og Statens Bevidsthed sanctionerer den som Alvor. Kun min Existents er Nonsens. Om jeg spillede og horede og svirede hele Dagen igjennem, det vilde man tilgive mig — men hvilken Forbrydelse at anvende sit otium vel; hvilken Forbrydelse at vedgaae at der er noget Høiere til end et Levebrød, — thi havde jeg blot et Levebrød, saa var jeg en alvorlig Mand. At være Pøbellitteraturens Forfatter det er en alvorlig Existents — tjener ikke en saadan Usling Tusinder. At være Pøbellitteraturens Forfatter det er Alvor, hvad kan en Forfatter mere ønske end at man tager efter hvad han skriver — og det gør Kiøbenhavn.

Kun min Existents er Nonsens — i Kjøbstaden Kiøbenhavn. Der er i dette Øieblik maaskee ikke Ti, som paaskjønne hvad jeg høimodigt har gjort for om muligt at gjøre en Ende paa Pøbelagtighedens Tyrannie. Man finder det forholdsviis dog ret godt, at den synes lidt svækket. Men at det er mig der har saa afgjørende bidraget dertil, det betænker man ikke, thi til Takke for min Opoffrelse har jeg vendt Misundelsen mod mig.

Men hvor underligt gaaer dog ikke min Ungdoms mørke Drøm i Opfyldelse, og derfor hvor hjemmlig føler jeg mig ikke i den! Sæt jeg havde giftet mig, sæt det havde kunnet lade sig gjøre! Nei om det var nu i dette Øieblik jeg skulde handle, jeg vælger igjen glad Vilkaaret, det eneste som tilfredsstiller mig. —

Som hvis man satte en Fisk i Vand, der havde en den unydelig
Tilsætning, saa den ikke kunde aande deri saaledes lever jeg paa

163
U. D.

Levebrød] sml. 98.171.

Søren Kierkegaards Papirer. VIII:

1847

en Maade. Man har inficeret mig den atmosfæriske Luft. Det jeg i Forhold til mit Tungsind og min uhyre Arbeiden behøvede for at hvile var Eensomhedens Situation i Mængden. Saa fortvivler jeg. Den kan jeg ikke faae mere. Nysgjerrighed omgiver mig over Alt. Jeg reiser 5 Miil ned til min kjære Skov-Egn, for at søge den ligefremme Eensomhed: ak, overalt Nysgjerrighed. Disse kjedsommelige Mennesker, som ere ligesom Fluor, der leve af Andre.

Jeg veed nok, at Heiberg og Saadanne christeligt forklare min megen Gaaen paa Gaden af Forfængelighed — at det er for at vise mig. Mon det da ogsaa er for at vise mig, at jeg gaaer om muligt endnu mere i Berlin, hvor ikke en Sjel kjender mig?

#

#

- 164 U. D. Ganske rigtigt. Mine opbyggelige Taler i forskjellig Aand synes Folk om, især de Sidste, og hvorfor? fordi de ere smaae, og fordi det Hele i Sammenligning med hvad jeg ellers har leveret, er Lidt. See derom dreier det sig. Skillings-Literatur. Den store Bog om Adler har jeg holdt tilbage, og Menneskene blive nu dybsindige Critikere ved Hjælp af et Sandsebedrag — de see kun en lille Bog, ergo har jeg anvendt hele Tiden paa den, ergo er den overordentlig udarbejdet. — Ak, jeg formelig tvinges til at skjule hvad jeg formaaer. Lader jeg mig igjen mærke med min virkelige Vingestrækning, saa begynder Sluddren igjen om at jeg jadsker. Usle Kjøbstad! Og i dette Vrøvl deeltager Heiberg og saadanne Folk — fordi han selv er Skillings-Forfatter, og derfor maa holde over, at en stor Præstation overhovedet er Jadsk, især da fuldført i saa kort Tid.

#

- 165 U. D. De fleste Mennesker ere subjektive mod sig selv og objektive mod alle Andre, rædsomt objektive stundom — ak Opgaven er just at være objektiv mod sig selv og subjektiv mod alle Andre.

mit Tungsind] sml. 161.177. Gaaen paa Gaden] sml. 407. VII A: 105. 107.147, S. 94. ¹⁶⁴ Sml. 84. Den store Bog om Adler] sml. 252.

Det er meget ypperligt hvad Campanella siger: Das Nichtseyn 166
besteht aus den drei Principien der Onmacht, der Unwissenheit, U. D.
und des Hasses.

Carriere p. 567.

Einsam und nicht allein, frei und gebunden, 167
Ein stummer Rufer, ohne Schwert ein Held, U. D.
Ein Thor dem todten Auge niederer Welt,
Ein Weiser bin ich vor dem Herrn erfunden.

Es heilt der Seele Lust des Leibes Wunden,
Und ob mich Erdenmacht gefesselt hält,
Ich schwinge mich empor zum Sternenzelt
Von Kerkerqual im Aether zu gesunden.

Ein schwerer Krieg ist echter Tugend Spiegel,
Kurz ist die Zeit, denkst Du der Ewigkeit,
Du bleibest gern in selbsterkornen Banden.

Ich trag' auf meiner Stirn der Liebe Siegel,
Vertrauensvoll zu landen mit der Zeit,
wo ohne Wort ich immer bin verstanden.

Campanella.

Det er dog egentlig et Udtryk for den <fortvivlede> Energie 168
med hvilken Napoleon levede, at han altid gik med Gift hos sig. U. D.
Imidlertid er det dog Noget i Sammenligning med den dyriske
Dvaskhed og Vane-Tryghed hvori de fleste Mennesker hendøse
— indtil de døe. — Egentlig er det ikke Umagen værd at bryde
sig om andre Mennesker end saadanne der have offret deres Liv
for en Sag, eller idetmindste have haft religiøs eller fortvivlet
Energie nok til hver Dag at betænke Døden.

¹⁶⁶ Carriere] det i 69 anf. Skr. ¹⁶⁷ Se det 69 anf. Skr. S. 522.

1847

¹⁶⁹
U. D. Vil Du være og forblive begeistret saa træk strax Skalkagtighedens (Ironiens) Silke-Gardin for, og være saa begeistret i det Skjulte. Eller sæt Speilglas i Vinduerne, saa Din Begeistring er skjult, fordi Nysgjerrigheden og Misundelsen og Tilhænger-Deeltagelse kun seer sit eget Fjæs. Der er overhovedet intet saa sikkert Skjulested <for Inderlighed> som det bag Speilglas. Og dette lader sig gjøre, naar Du øver Dig i let og behændig og reflexions-correct, just som Speilet gjør, i Omgang med ethvert Menneske at forvandle Din phænomenale Optræden i Forhold til hans, saa intet Menneske kommer til at tale med Dig, men bestandigt kun til at tale med sig selv — uagtet han troer at tale med Dig.

¹⁷⁰
U. D. Det ender dog med at jeg styrter. Og naar jeg saa er styrtet, naar man saa bliver opmærksom paa, at der dog burde være gjort Noget for mig, fordi min uhyre anstrengede Existents endnu engang blev forøget ved Udsigt til Bekymring for mit Udkomme — saa vil man atter ikke forstaae mig. Man vil sige: men hvorfor talte han da ikke, han som saa let kunde have opnaaet Noget, hvorfor taug han, og lod som var Verdens Vrøvl den eneste <udvortes> Fare han havde med at gjøre. Ja hvad forstaaer Menneskene! Nei, en Philosoph kan døe, men han kan ikke tale; en Philosoph kan døe for sin Consequents men han kan ikke være inconsequent. Just min Taushed, hvorved jeg blev i Uendeligheden, var min Styrke — blot et Ord, saa var Kraften gaaet fra mig. Er dette en Feil, saa har jeg min Storhed paa samme Punkt som min Feil. Men saaledes er jeg opdragen, og saaledes har jeg forstaaet Tilværelsen.

Just dette hørte med til min Arbeiden, at give det Udseende af som levede jeg i Overflod. Netop derfor blev jeg anseet for at mangle Alvor, — jeg havde jo heller intet Levebrød. Dette er igjen

¹⁶⁹ Sml. 124, S. 61. 419. B 71, 32. ¹⁷⁰ styrter] sml. 162, S. 80. 174. Bekymring for mit Udkomme] sml. 282. Taushed] sml. 44. 554.

1847

indirecte et dømmende Moment i min Existents. Men jeg har Intet sagt — jeg har blot handlet ved selv at existere uendeligt.

Det var engang mit eneste Ønske at blive Politie-Embedsmand. 171
Det synes mig en Opgave for mit søvnløse intriguante Hoved. U. D.
Jeg forestillede mig at der, blandt Forbrydere, var Folk at stride med: kløgtige, kraftige, durchdrevne Karle. Senere har jeg indset, at det var godt, at jeg ikke blev det, thi Politiets fleste Sager er Jammer og Elendighed — ikke Forbrydelser og Skurke. Det dreier sig om 4 Skilling og om et sølle Skrog.

Saa var det mit Ønske at blive Præst. Men gaaer det ikke her lige saa. Hvor faae ere ikke egentlig de Mennesker, som have sand religieus Trang. De fleste Menneskers Sorger og Elendigheder ere reent jordiske — men dette er for løs en Grund til derpaa at kunne anbringe det Religieuses Dunkraft. Skaf os det Nødtørftige, skaf os Penge, skaf os et Levebrød o: s: v: det er Sorgen — og det er Trøsten der søges. Ak, atter her dreier det sig vaudevilleagtigt om 4 Skilling, og altsaa comisk om: at skulle løfte Ubetydeligheder ved Hjælp af Dunkraft.

Man har da i denne Henseende Intet at forudsætte, og maatte egentlig begynde med om muligt at udvikle Trangen; <men atter dette er lige saa vanskeligt, da de Fleste heller ikke have Trang til at faae Trangen udviklet.>

Dyrtiden og Brød-Urolighederne ere i høi Grad understøttende 172
og opvækkende i Forhold til hele min Forfatter-Existents. Ikke ti U. D.
lovprisende Recensioner, ikke 100 Tilhængere kunde saaledes gavne min Sag. Nu vil det vise sig, at jeg har baaret en Fremtid ikke mig — medens alle have anseet mig for sær, forfængelig o: s: v:

¹⁷¹ blive Præst] sml. 352; VII A 4 og se Note dertil. Levebrød] sml. 162, S. 81.194. ¹⁷² Dyrtiden og Brød-Urolighederne] sml. 108, og se Note dertil. ikke mig] man kunde maaske rette: i mig

1847

173
U. D.

Af et Forord til Kjerlighedens Gjerninger.

Hiin mægtige Keiser i Østen meente at skulle udføre saa mange og saa store Bedrifter, at han maatte tage mange Skrivere med sig, for at Fremstillingen kunde blive fuldstændig og nøiagtig. Saa havde det vel og ladet sig gjøre, hvis det var blevet til Noget med Keiserens mange og store Bedrifter, og hvis han ellers havde taget et tilstrækkeligt Antal Skrivere med sig. Men den christelige Kjerlighed! Den er saa ganske uliig hiin mægtige Keiser i Østen, den har mindst af Alt nogen Forestilling om sig selv som skulde den være istand til at udføre Bedrifter, og er derfor mindst af Alt betænkt paa at have Skrivere med sig. Den christelige Kjerlighed er saa ganske uliig hiin mægtige Keiser i Østen, thi den har netop Lykke og Velsignelse til at udføre Bedrifter, som ikke alle Verdens Mægtige tilsammen har udført, saa mange og saa herlige. Den christelige Kjerlighed er saa ganske uliig hiin mægtige Keiser i Østen, den forbliver selv fromt uvidende om sine Gjerninger, og kan derfor mindst af Alt i noget Øieblik føle Trang til en Skriver, der skulde optegne — hvad jo just Kjerligheden glemmer. Og dog har selv den ringeste Kjerlighedens Gjerning væsentligen den Egenskab, at den er ikke til at beskrive, eller at den er ubeskrivelig.

174
U. D.

Ingen By i Europa vil kunne demoralisere i den Grad som Kiøbenhavn. Dette ligger i at Kiøbenhavn er uden comparativ Maalestok med andre store Byer — fordi den er den eneste i et Land, den eneste i et Sprog — og i et Land der aldeles gaaer op i Kiøbenhavn, fordi det ikke en Gang har Landbo-Aristokratie (som Sverrig f. E.). Enhver stor By, der bliver sig bevidst som en lille Deel i et stort Land maa for en Skam Skyld holde lidt paa Undseelse og Velanstændighed — thi de andre Byer faae det jo dog at vide. Men i Kiøbenhavn der kan Demoralisationen sige (ligesom

¹⁷³ Sml. B: 44. 46-48. 63, 12.

Daaren i Davids Psalme): Ingen seer mig. Naar vi nemlig Alle eller Pluraliteten i denne eneste Landets Smule Stor-By ere inficerede og vi saa blive enige om mere og mere at overgive os til alle disse væmmelige Misundelsens, Dumhedens, Kjøbstads-Aandens Lidenskaber: saa seer Ingen os.

Fremdeles dersom en Enkelt der levede i en større By i Europa blev der et Offer for Misundelsens Lumpenhed: saa vilde han, da han som Forfatter, Kunstner o: s: v: tilhørte hele Landet kunne gaae til en anden stor By i samme Land. Og hvem vilde saa lide derved? Ganske rigtigt den By, i hvilken han før havde levet. Men Kiøbenhavn kan man ikke forlade uden at forlade Danmark, dansk Sprog, Nationalitet. Men dette er aldeles uproportioneret. Herved kommer igjen Kiøbenhavn i Fordelen — forsaavidt der er Tale om Held og Lykke til totalt at demoralisere. Istedensfor selv at indsee og betænke, hvor lille Landet er, og hvor forsigtigt det burde være med hvad det har af Godt og Fortrinligt, saa trodser Landet derpaa, at det kan tvinge Folk til at blive her — og lade sig mishandle.

Fremdeles kun i en saadan By som Kiøbenhavn er det tænkeligt, at En kan være saadan fremragende, at alle kunne enes om at misunde ham. Men dette Forhold er Misundelsens Climax.

Min Existents som Forfatter er den lumpneste og nedrigste man kan tænke sig. Det kan jeg nu i en ganske anden Forstand siges at have forskyldt — og jeg lider forsaavidt skyldig o: i Forstaaelsen med Gud. Mod Menneskene har jeg qua Forfatter ikke blot Ret men uendeligt meget Mere. 175
U. D.

Men tillige er min Existents den interessanteste som er ført af nogen Forfatter i Danmark. Just af den Grund vil jeg ubetinget blive læst og studeret i Fremtiden. Hele Europa arbejder paa en Demoralisation — men i Kiøbenhavn ere Forholdene saa smaa,

i Davids Psalme] se Psalm. 94, 7. 10, 4. 11, 14, 1. Offer] sml. 170. 175. Nationalitet] sml. 131, S. 65. 245. ¹⁷⁵ Sml. 174. 176.

1847

at mine lagttagelser og Beregninger kan aldeles magte dem. Men dette vil blive yderst interessant. Jeg er som en Læge der har et fuldstændigt Præparat, men heller ikke saa stort, at det ikke er til at overskue.

Hvilken snigende Usselhed her er drømmer man ikke om. At selv min Skrædder næsten var bange — naturligviis, at man skulde tage ham med, og skrive saa længe om ham, at han tabte sine Kunder. Det havde ypperligt ladet sig gjøre, thi til hvem skulde man henvende sig, for at belyse en saadan Usselhed. Der er jo snart ikke andre end Medskyldige — som altsaa vilde finde det var endnu mere Commerce.

Selv fornemme og rangerende Personer deeltage deri. Ak, thi hvor mange Mennesker have Idee-Undseelse, de fleste maa tvinges ved Hensynet. Og naar dette nu aldeles er taget bort, ja naar det næsten er farligt at vise, at man har Anstændigheds-Følelse: ja saa stikker Raaheden frem lige saa godt i Rangspersoner som i den simpleste Mand.

Det Hele er en Conspiracy, og derfor har man tilsidst Ingen at tale til — om hvor lumpent det Hele er. Og det danske Sprog strækker ikke stort længer end til Kiøbenhavn: altsaa er Enhver, som er udseet til Misundelsens Offer, eo ipso fangen.

Man gjøre blot det Forsøg: i et andet Sprog at fortælle den kiøbenhavnske Smaalighed — og man vilde væmmes derved. Men nu er dette gjort umuligt. Thi at skrive paa dansk derom er unyttigt, da man Ingen har at skrive for uden dem, som i Egenskab af Sammensvorne, igjen ville forlyste sig ved dette ny Commerce.

176 U. D. Under denne Tidens Piinagtighed have nu de Andre valgt at sidde og surmule — jeg har heldigt fra Begyndelsen af været i Rapport netop til en saadan Tid, og jeg gaaer derfor bestandigt med. Danmark er bestandigt kun beregnet paa een Person. Saaledes ogsaa i dens Opløsning. Denne ene Person bliver jeg. Thi et Offer maa der til da vi ikke kan faae Luft ud efter, maa vi

¹⁷⁶ Offer] sml. 175.194.

have det indefter. Og vel er denne Tid ussel og misundelig og demoraliseret — men Dramaet er sandeligen ikke uinteressant. See det kan Heiberg naturligviis ikke begribe. Han er bleven en kiælen Stads-Digter, som ikke duer til at træde med i en saadan Dands. Men Den, der har det rigtige Blik, han bringer netop ud af saadanne Forhold den interessanteste Existents. Medens Samtiden ved at forhaane En troe at de ere de Herskende, mærke de ikke, at dette i Længde-Perspektivitet vil betyde, at de engang kommer til at blive Staffage for at den Forfulgte kan tage sig bedre ud. En Forfatter, der har levet beundret, kan ikke siges at tage sin Samtid med sig; men den forfulgte, han tager dem med sig, og nu maae de tjene ham.

#

d. 9 Juni.

177

Juni 9.

Her stikker dog i en vis Forstand hele min Ulykke: havde jeg ikke haft Formue havde det aldrig været mig mulig at frelse mit Tungsinds rædsomme Hemmelighed. (Forbarmende Gud, hvor dog ogsaa min Fader i sit Tungsind har gjort rædsomt Uret mod mig — en Olding der læsser hele sit Tungsind af paa et Stakkels Barn, for ikke at tale om det end Forfærdeligere og dog med alt dette den bedste Fader). Men saa var jeg heller ikke bleven den jeg er bleven. Jeg havde været nødsaget til enten at blive afsindig eller trænge igjennem. Nu lykkedes det mig at gjøre salto mortale op i den rene Aands-Existents. Men saadan bliver jeg igjen aldeles heterogen med Mennesker i Almindelighed. Det jeg egentlig mangler er Legeme og legemlige Forudsætninger.

#

#

Det der har gjort mit Liv saa uhyre anstrengt men ogsaa opdagende er at jeg aldrig har været endeligt nødsaget til Noget.

178

U. D.

Længde-Perspektivitet] sml. 160. 236. ¹⁷⁷ mit Tungsinds rædsomme Hemmelighed] sml. 161. 163. 179. en Olding der osv.] sml. VII A 126. heterogen] sml. 185, S. 92. ¹⁷⁸ Sml. 185.

1847

men uendeligt har maatte vælge Afgjørelse. Men deraf er ogsaa en Vanskelighed kommen. Thi i Aandens Afgjørelser der kan man frit beslutte sig ud, men i Forhold til Endelighed (som f.E. legemligt Befindende) skal man egentlig nødsages. De endelige Afgjørelser er i en vis Forstand for Lidt til at man fra Uendeligheden kan komme til dem — derfor maa man nødsages. At „Nødsages“ er den eneste Hjælp i Endeligheden — Frihedens Valg det ene Frelsende i Uendeligheden.

‡

179 Ubeskrivelig Uret har man bestandigt gjort mig ved bestandigt
U. D. at troe at det var Stolthed det som kun er beregnet paa at frelse mit Tungsinds Hemmelighed. Men det forstaaer sig, jeg har rigtig nok naaet hvad jeg vilde; thi Medlidenhed har neppe Nogen nogensinde følt med mig.

‡

180
U. D.

Lidelsesnes Evangelium†

No 2.

1. Det Glædelige i at man lider kun een Gang men seirer evigt.
cfr. Journalen NB. p. 206.

2. Det Glædelige i at Trængselen <ikke berøver men> forhverver
Haab.
<cfr. denne Bog p. 238.>

3. Det Glædelige i at jo fattigere man selv bliver desto rigere
kan man gjøre Andre.^[†]

¹⁷⁹ mit Tungsinds Hemmelighed] sml. 177.185. ¹⁸⁰ Sml. 300-302. Journalen NB. p. 206] ∴ 31.32. 2.] sml. S. V. X, S. 111 ff. denne Bog p. 238] ∴ 360.361. 3.] sml. S. V. X, S. 119 ff.

I Marginen til 180:

4. Det Glædelige i: at jo svagere jeg bliver desto stærkere bliver Gud i mig. 181
U. D.

5. Det Glædelige i: at hvad jeg taber timeligt det vinder jeg evigt.

6. Det Glædelige i: at det er ikke den Troende der holder Ankeret, men Troens Anker der holder den Troende. [*rettet til*: at formaaer i Anfægtelsen den Troende ikke at holde Ankeret, saa formaaer Troens Anker at holde den Troende.]

I Marginen til 180:

† <Hellere:> Beroligende <og glade> Tanker 182
U. D.
christelige Taler
af
S. K.

Til 180 og 181:

cfr. p. 190 og 191 <p. 210> i denne Bog. 183
U. D.

Til 180:

[†] thi al verdslig Besiddelse (Riigdom, Ære, Magt o: s: v:) for- 184
U. D.
mindsker Andres Besiddelse i samme Grad som min voxer.
Aandens Fattigdom. jo lærdere jeg bliver, jo Færre kan
jeg gjøre mig forstaaelig for.

‡

Som sagt, Endelighedens Afgjørelser maa man nødsages til — 185
U. D.
Uendelighedens er det netop Frihedens Lyst at vove sig ud i, og
kun ved Friheden kan man komme i Uendelighedens Afgjørelse.
Dette forstaae de fleste Mennesker slet ikke, thi de ere nødsagede

¹⁸¹ 4.] [sml. S. V. X, S. 129 ff. 5.] sml. S. V. X, S. 138 ff. ¹⁸² Sml. 30
¹⁸³ p. 190... i denne Bog] o: 300-302 og 322, 323. ¹⁸⁴ Sml. S. V. X, S. 120 f.
jo lærdere osv.] sml. S. V. X, S. 124. ¹⁸⁵ Som sagt osv.] se 178.

1847

til at vove sig i Endelighedens Afgjørelser — og Uendeligheden kjende de slet ikke. Omvendt med mig. Jeg har vovet mig ud i Livet med et Grundlæk fra tidligste Tid — just ved den uhyre Anstrengelse med saaledes at holde min Existents paa Pompen har jeg udviklet en eminent Aands-Existents. Det er lykkedes. Jeg har forstaaet denne min Qval som min Pæl i Kjødet, og kjendt det Eminente paa Pælens Nagen, og Pælens Nagen paa det Eminente. Saaledes har jeg forstaaet mig selv. I andet Fald skulde jeg have seet at faaet repareret lidt ved Skaden.

See derfor væmmer i en vis Forstand Menneskene mig, fordi deres Lidelser ere saa nichtige. De have end ikke Anelse om den sande Qval, eller om hvorledes den just voxer i Forhold til Begavethed.

Men havde jeg ikke været udvortes begunstiget, saa havde jeg været nødsaget til at see om det vilde lykkes med Reparationen. Maaskee var det ogsaa lykkedes, just fordi jeg var nødsaget. Men netop naar jeg er fri som jeg var, naar jeg, som ogsaa min Læge, maa sige det er meget tvivlsomt hvad det skal blive til med Reparationen (og det er just tvivlsomt fordi jeg ikke var nødsaget) saa har jeg valgt rigtigt. Nødsagelsen er i saadanne Forhold det Eneste, som hjælper, thi Uendelighed er for stor<en> Magt til at kunne ene ved sig selv anbringes paa Sligt.

Paulus taler om at være en ἀπορισμενός, see det har jeg været fra min tidligste Barndom. Min Qval var først selve Lidelsen i mig, da igjen at man bestandigt maatte ansee det for Stolthed som var Lidelse og Elendighed. Det er som med hiin Lord hvem den fattige Dagleier misundte — indtil han saae han ingen Been havde.

Man har beundret mine Evner, og just derfor har man villet at jeg skulde deeltage med Andre, komme til o: s: v.: Og da jeg ikke vilde det, saa troede man det var Stolthed, og derfor under man mig Alt. Ak, og Grunden er at det var Lidelse og Qval, som i

Pæl i Kjødet] sml. 179. 205. min Læge] sml. 640. Paulus taler om osv.] Rom. 1, 1 (ἀπορισμένος, „beskikket“; Gal. 2, 12 betyder ἀπορίσεν ἑαυτὸν: skilte sig ud, sml. 2. Cor. 6, 17, og det er vel denne Betydning — men den førstanf. Form af Verbet — S. K. har for Øje). — Sml. 177. 649.

Gjennemsnit Enhver vilde have tabt Forstanden over i Løbet af et halvt Aar. Man troer det er Stolthed, og derfor, hayde jeg nær sagt, haaber og venter man, at jeg skal blive gal. Ak, just det der frelser mig er igjen at det ikke er Stolthed men Lidelse.

Viden er det uendeligt (i Ophøiethedens Forstand) Ligegyldige. 186
Viden er som en Auctionarius der sætter Tilværelsen til Auction. U. D.
Auctionarius siger ogsaa 10 rd (Eiendommens Værd), men det betyder Intet, først naar Een siger buden: saa er der buden 10 Rbd.

Evangeliet 2^d Søndag i Trinitatis.

187
U. D.

Thema: hvorledes ere vi da her blevne forsamlede — de budne udebleve jo — og dog udgik der et Kald — ere vi da blandt de Fattige, og Krøblinger, og Halte og Blinde.

I fordums Tid, da Menneskene ikke vare saa kloge, saae man 188
dog stundom en ædel, en høimodig begeistret Handling, et sandt U. D.
Heltmod. Nu qvæler Klogskab Alt. Dersom det ikke lykkes at trænge igennem, at Menneskene lære ret dybt at foragte Klogskaben (den ussle Skakkerjøde som skaffer Een jordisk Fordeel) at indsee at Klogskaben ∴ at handle klogt er at besmitte sig selv meget værre end at stjæle og slaae ihjel, netop fordi Alt her er beregnet paa at dysse Samvittigheden — lykkes dette ikke, saa er Alt tabt.

Det Socrates taler om at elske den Stygge er egentlig den 189
christelige Lære om at elske Næsten. Den Stygge er nemlig den U. D.

¹⁸⁶ Sml. S.V. IX, S. 221 ff. ¹⁸⁷ Evangeliet...Trinitatis] Den store Nadvere, Luc. 14. — 2. Søndag e. Trin. faldt i Aaret 1847 d. 13. Juni. ¹⁸⁹ Socrates taler osv.] Platon, Symposium (sml. 149) 210 b-c. — Sml. B 63,9. S.V. IX, S. 353.

1847

reflecterede, altsaa den ethiske Gjenstand medens den Skjønne er den umiddelbare, som vi derfor Alle hellere end gjerne, ville elske. — I denne Forstand er „Næsten“ den „Stygge.“

190 U. D. Elskov og Ægteskab er egentlig blot en dybere Coroboration af Selvkjerlighed, ved at blive To om at være selvkjærlige. Just derfor blive Ægtefolkene saa tilfredse, saa vegetativt-trivelige — thi den rene Kjerlighed passer ikke saaledes ind i den jordiske Tilværelse som Selvkjerlighed gjør det. Den Eensomme mangler derfor Selvkjerlighed, hvilket Ægtefolkene udtrykke saaledes: han er selvkjærlig — da Ægtefolkene gaae ud fra at Ægteskabet er Kjerlighed.

191 U. D. Trængselens Vei bliver lige lang og lige mørk indtil det Sidste — det maa være en anden Vei, den, hvor det lidt efter lidt bliver lysere. Man veed heller ikke naar Forandringen vil komme, eller nøiagtigt om man er kommen den og hvor langt nærmere (thi Sligt kan ikke bestemmes i Mørke.). Men man troer, at Forandringen vil komme, og da med Evighedens Salighed. Naar Barnet i det mørke Værelse bier paa at Døren skal oplukkes og den hele forventede Herlighed vise sig: da er det, endnu i det sidste Secund førend Døren oplukkes, lige saa mørkt som i det første. Forsaavidt der ingen Aftale er mellem Forældrene og Barnet om, hvor længe det har at vente, veed det heller ikke, om det endnu ikke har et langt Stykke Tid tilbage. Men vist er det, at i det Secund Døren lukkes op, saa vil Herligheden vise sig. Saa falder det maaskee Barnet tungsindigt ind, om man dog ikke skulde have glemt, at det stod der og ventede. Men saa siger Barnet til sig selv: hvor skulde jeg troe, at mine Forældre kunne bære sig saaledes ad. Saa holder Barnet ud; thi det at gjøre Anskrig af Frygt for at være glemt, veed Barnet nok, er at forstyrre sig selv Alt. O, men det er et Menneske

¹⁹⁰ Sml. 82. 196. B: 55,4, 71,6. — S.V. IX, S.254.

saa tungt saaledes at skulle holde ud at sætte Alt paa dette sidste Øieblik vi ville saa gjerne at det lidt efter lidt skulle vise sig, o: vi ville saa gjerne fordærve os det selv ved at optage lidt forud.

Længden eller at Lidelsen trækker sig i Længden er altid den 192
tungeste Lidelse. Daglige Bekymringer, daglige Forhaanelser Aar U. D.
ud og Aar ind er langt værre end hvilkensomhelst Katastrophe,
ogsaa af den Grund, at det for Trediemand bestandigt seer ud som
Ingenting. Trediemand troer bestandigt, at det er dette Enkelte
idag eller igaar, hvilket naturligviis som Saadant er Ingenting —
men Længden; thi det er dog vel en Umulighed hver Dag at møde
med ubetinget friske Kræfter som den første Dag.

Mag. Ussing kalder etsteds i 2det Hefte af Minder fra Syden 193
Tiden „det løbende Spøgelse“. Gud veed om det er af ham selv. U. D.
Imidlertid er det ret betegnende. Dog er det Dialektiske her just
at faae Spøgelset at see, og forsaavidt kan man ikke kalde Tiden
selv et Spøgelse, thi det Sophistiske ved Tiden er netop at man
ikke seer den.

Det er dog aldeles meningsløst, og et Exempel paa den rethoriske 194
Forvirring, naar Mynster (i den ellers saa deilige og fortræffelige U. D.
Langfredags Prædiken i Spiellerups Prædikenerne) siger, for at
gjøre En lidt bange for Livet: naar det gik saaledes med det grønne
Træ, Christus (at han blev forfulgt o: s: v:) hvorledes skal det da
gaae med det visne! Hvilken Forvirring. Til Grund for Syllogismen

¹⁹² Sml. 75.193. ¹⁹³ Ussing kalder] Reisebilleder fra Syden af J. L. Ussing, mag.art.(Kbh.1847), S.173. — „2det og sidste Hefte, indeholdende: Konstantinopel. Thessalien“ (o: fra S. 71) er averteret som udkommet Adrsavisen 1847, Nr.136 (12. Juni). Tiden] sml.193. ¹⁹⁴ Sml.195.233. Mynster...siger] Prædikener. 1. Bd. (3. Opl. Kbh.1826. — Se til VII B 235, S. 43), S.192.

1847

ligger aabenbart, at Verden er den fuldkomne, og antages dette saa bliver det dog Nonsens; thi fuldkomnere end Christus bliver man dog neppe, saa skulde man fortrøste sig til gode Dage paa Grund af Retskaffenhed saa er Christi Liv nok til at narre En for evigt. See nu staaer Tanken stille, Gud veed, hvor man skulde handle i Kraft af denne Tale. Man maa lige omvendt sige: vogt Dig for at ligne Christus, thi ham gik det galt — netop fordi han var den Fuldkomne; see blot at blive en middelmaadig Person, saa gaaer det Dig nok godt i Verden. Her stikker Vanskeligheden, men Præsterne vil (af Hensyn til Levebrødet og Kone og Børn o: s: v:) ikke ud med Sproget. Christendommens Lære er, at Verden væsentligen er ond, og selv om man ikke vil antage det, maa man dog sige at den er middelmaadig: ergo er det netop det Gode, der vil blive forfulgt, ergo skal man slet ikke være bange for at være en vissen Green, thi den kommer just godt an her i Verden. Nu er det rigtigt. Christendommens Opfordring er: stræb efter Fuldkommenhed, saa følger det naturligviis af sig selv, at Du bliver forfulgt.

Men Sagen er den, man vil saa gjerne, naar man dog vil det Gode, synes god, æres derfor, have Lov til at beraabe sig paa, at man bliver æret og anseet. Man har hverken Reenhed i Villien eller Energie eller Begeistring eller Dialektik til at holde den Syllogisme ud: Beviset for at der dog er noget Godt i mig er netop at jeg bliver forfulgt. Det er jo rigtignok et tvetydigt Beviis, er ofte misbrugt især i tidligere Tider, og dog er Syllogismen den eneste forsvarlige.

Saa har man igjen villet hjælpe sig med at Verden den er ond, men Christenheden den er god. Naar saa er er Christendommen afskaffet, som jeg har viist i en af de „christelige Overveielser.“ —

I Marginen til 194:

195
U. D.

NB

Herved maa da rigtignok bemærkes, at det er Christi egne Ord; men Christus taler formodentlig ogsaa om hvorledes det

Levebrødet] sml. 171. 206. blive forfulgt] sml. 176. 235. i en... Overveielser"] S. V. IX, S. 188 ff. ¹⁹⁵ Christi egne Ord] Luc. 23, 31.

i Evigheden vil gaae det tørre eller visne Træ. Thi her i Verden er det netop det Grønne som forfølges, hvad jo Christi Liv netop viser.

Elskov og Venskab maa jeg dog endnu engang have fat paa. 196
U. D.
Det er aabenbart at man i Christenheden aldeles har glemt hvad Kjerlighed er. Man lefler for Elskov og Venskab ærer og roser det som Kjerlighed, altsaa som en Dyd. Nonsens. Elskov og Venskab er jordisk Lykke, er Timelighedens Gode aldeles som Penge, Gaver, Talenter o: s: v.; kun endnu bedre. Man skal derfor ønske dem til Lykke, men sandeligen ikke gjøre dem indbildt vigtige. Kjerlighed er Selvfornegtelse, grundet i Forholdet til Gud. Tilsidst afskaffer man dette. Scribe har nu afskaffet Elskov, nu vover man endog frækt (som denne Emilie Carlèn) at ville forklare Guds-Kjerlighed som Phantasterie. Naa, det maa man nu holde et Fruentimmer til Gode, at hun godhedsfuldt vil afskaffe Gud, og lyksaliggjøre os ved at faae en lille Jomfrue til Ægte.

Man tænke sig følgende Novelle. Apostelen Paulus var egentlig forelsket i en Captains Kone. Men Paulus var en Phantast, han vilde ikke gifte hende, uagtet hun var Enke. Nu kommer Nemesis over Paulus, thi Paulus var en Phantast. En Dag saae han hende skjenke Thee, og see hun var frugtsommelig — da vaagnede Smerten i Paulus (at det ikke var ved ham, at Enken var bleven frugtsommelig) og han fortvivlede.

Der er ikke let noget latterligere end naar en Forfatter vilkaarligt bruger Nemesis, fremstiller et Individ handlende rigtigt og saa bringer Nemesis over ham — fordi Forfatteren uheldigviis ikke har forstaaet, at han handlede rigtigt; fordi Forfatteren hverken veed ud eller ind.

¹⁹⁶ Sm. 190, 283. Emilie Carlèn] Romanen: En Nat ved Bullar-Søen fremkom paa Dansk som Feuilleton i Berlingske Tidende 1847, Nr. 43 (20. Febr.) - 206 (4. Septbr.).

1847

- ¹⁹⁷ Diogenes skal have sagt, at det var et daarligt Menneske, der
U. D. aldrig havde gjort et andet Menneske vred.

#

- ¹⁹⁸ Dersom jeg til Grund for en Brudevielse vilde lægge eet eller
U. D. andet Sted f. E. af Oldtidens Pastoralia, dog vel at mærke man tillade mig en 5 a 6 Gange at komme Guds og Christi Navn med i Kagen: saa skal Vielsen blive saaledes, at saavel Brud og Brudgom som de Samtlige vil føle sig dybt grebne af den sjeldne Tale. — Og dersom jeg vilde tage nøiagtigt Skriftens Lære om Ægteskabet og lægge til Grund for en Vielse: saa vil Brud og Brudgom o: s: v: blive saa flau og saa forbittrede, at de gjerne sloge mig ihjel. — See, man stikker jo Fingeren i Jorden for at lugte i hvad Land man er: naar man nu opdager dette, lugter man saa at det er Christenhed.

#

- ¹⁹⁹ Mon dog virkeligen ogsaa Folkets Røst dengang var Guds Røst,
U. D. da Jøderne raabte korsfæst!

#

- ²⁰⁰ Det jeg mangler er legemlige Kræfter — til at dovne; det jeg
U. D. har er aandelige Kræfter, som man kun kan arbeide med.

#

- ²⁰¹ Deri kan man egentlig ikke fortænke en Tænkende, at han
U. D. ønsker sig bort fra en Verden, hvor der bogstaveligt blandt 100,000 ikke er 10 som i dybere Forstand have tænkt over Tilværelsen, saaledes, at de i ethvert Øieblik have været villige til i

¹⁹⁷ Diogenes skal have sagt] se Plutarch, De virtute morali 12 (p. 452 d); i Kaltwasser's til VI A 71 anf. Overs. 4. Bd., S. 240. ¹⁹⁸ Brudevielse] sml. 232. Oldtidens Pastoralia] sml. IV A 30. ¹⁹⁹ Sml. 471.

deres Existents at udtrykke hvad de hidtil have tænkt — og hvor der derimod ganske rigtigt er 99,995 som dømme med og bedømme.

„Den, som for min Skyld ikke hader Fader og Moder . . offerer Alt han er mig ikke værd.“ Ja, siger Præsten, men disse Ord ere ikke sagte til, angaae ikke alle. Hvorfor siges de saa til Alle? Hvorfor bemærkes det ikke udtrykkeligt; hvilken Uforsvarlighed af Christus saaledes løst at henkaste disse Ord som ikke ere sagte til Alle. Og til hvem ere de da sagde? Præsten mener til den enkelte Overordentlige. Godt. Men hvorledes bliver da En den Overordentlige? Er han den i Kraft af en Naturbestemmelse, altsaa som Genie: saa gjør han det jo af sig selv, saa behøves der altsaa ikke prædikes for ham derom. Til hvem skal der da overhovedet prædikes? Til Alle. Og det skal siges til Alle, for saa at overlade til Hver især, om han vil eller ikke. Men Præsternes Præk er utroligt Galimathias. Man opstaber nogle enkelte Overordentlige, altid afdøde naturligviis for en Sikkerheds Skyld, dem gjør man ovenikjøbet til Genier (forfeilende aldeles Sphæren) — vi Andre skal ikke tage os af saadanne Ord, vi skal gjøre lige stik imod: Amen! —

202
U. D.

Mon det at være den Overordentlige er at være Genie? Ingenlunde. Gud siges derfor ogsaa at opdrage sine Udvalgte. Det gaaer da ganske simpelt saaledes til. En Saadan forstaaer først at tvinge sig selv lidt, men efterhaanden hjælper Gud ham, som han da selv hjælper til, til at forsage Alt for Guds Skyld. Det er en ganske simpel Historie. Og man skal netop sige, at det er ethvert Menneskes egen Skyld om han i denne Henseende ikke har villet lade Gud hjælpe ham, thi Gud er villig at hjælpe Enhver saaledes.

²⁰² Den, som for min osv.] Luc. 14, 26, sml. Matth. 10, 37. — Sml. II A 376. Mon det at være osv.] sml. 158. 238.

1847

#

203
U. D.

Gregor VIII siger: Bod er at begræde de begangne Synder, og ikke mere at begaae de begrædte.

#

204
U. D.

Denne Fortælling er ypperlig, med lidt Snit vilde den blive god.

En Geistlig udgiver sig for en Verdslig, og besøger et letfærdigt Fruentimmer, saa vilde hun indlade sig med ham. Men Eet betinger han sig, at hun maa indestaae for, at Ingen faaer det at vide, thi tænk hvad det vil sige, jeg som er en Geistlig. Saa fører hun ham flere Steder omkring, men intet Sted synes Præsten sikker nok. Endeligen fører hun ham til et ganske eensomt Sted og siger her kan Ingen see os — uden Gud. Den Geistlige siger „hvorledes kan Gud see os her — og han var just Den, som jeg sidst vilde have skulde see mig.“

Abraham af S. Clara. Samtl. W. Lindau 1845.
15de Bind p. 54.55.

#

205
U. D.

Der har fra min tidligste Barndom siddet en Sorgens Piil i mit Hjerte. Saa længe den sidder der er jeg ironisk — trækkes den ud, saa dør jeg.

#

206
U. D.

Var Paulus Embedsmand? Nei. Havde han et Levebrød? Nei. Tjente han mange Penge? Nei. Var han gift og avlede Børn? Nei. Men saa var jo Paulus ingen alvorlig Mand!

#

²⁰³ Gregor VIII siger] se Abraham's a St. Clara, Sämmtl. Werke, det 204 anf. Bd., S. 53. ²⁰⁴ Sml. B 69,3. C 2,28. Abraham osv.] se til VII A 41. — „Fünfzehnter und sechzehnter Band“ Lindau 1845. ²⁰⁵ Sorgens Piil] sml. 185. 239. ²⁰⁶ et Levebrød] sml. 162, S. 81. 282.

Paa det Stykke som forestiller Commandeur Sølling — og en 207
Lodsbaad \times paa den ene Side, et Vrag paa den anden Side \times , staaer U. D.
underneden paa den ene Side: Armod og voldsom Død, paa den
anden Side: Velstand og naturlig Død — ak altsaa dog „Død“ paa
begge Sider.

Barnet leger med Dukken, men saa bliver igjen et Barn Dukken, 208
naar Barnet er blevet Moderen. U. D.

Pengene er Tælleren, Barmhjertigheden er Nævneren. Men 209
Nævneren er dog nok det Vigtigste. U. D.

Det er en meget skarpsindig Distinktion, som jeg har læst 210
etsteds hos Abraham a St. Clara, at naar En vel har trukket sig U. D.
tilbage fra Verden (i udvortes Forstand), men ikke er i Selskab
med Gud, altsaa i sine Tanker har Verden hos sig: saa er han ikke
eensom; han er en Eneboer men ikke eensom.

Abraham af S. Clara fortæller om en gammel Eneboer, at da 211
en riig Mand ved sin Død indsatte ham til Arving af hele hans U. D.
Formue og man kom og forkyndte Eneboeren det, skal han have

²⁰⁷ Stykke, som forestiller osv.] sml. S.V. IX, S. 309. 311. ²⁰⁸ Sml. B 71, 36.
²⁰⁹ Barmhjertigheden] sml. S.V. IX, S. 300 ff. ²¹⁰ Sml. C 2, 42. etsteds] det
204 anf. Bd., S. 387. ²¹¹ Sml. C 2, 38. — S.V. X, S. 23.

1847

svaret: det maa være en Misforstaaelse, hvor kan han indsætte mig til sin Arving, da jeg er død længe før han.

I Marginen: cfr. S.W. 15^d og 16^d B. p. 276. m:

‡

‡

²¹²
U. D. Abraham af S. C. (S.W. 15 og 16 B. p. 200) fortæller, at da Dominicus var blevet meget afholdt i Tolosa for sin Prædiken, drog han derfra til Carcasson. Og da man spurgte ham om Aarsagen, svarede han: i Tolosa ere Mange, som ære mig, i Carcasson Mange, som spotte mig og tale imod mig.

‡

²¹³
Aug.

Aug: 47.

Abraham a. St. Clara. S.W. 15 og 16 Bind (Grammatica Religiosa) p. 22. Augustinus siger om Haabet: elsker dette, holder fast ved det, men ikke uden Frygt. Thi Den, som haaber, og ikke frygter, han er efterladende; men Den, som frygter og ikke haaber han vil synke, som en Steen synker. Serm: 15.

p. 134. er ypperlig.

p. 175. Der hl. Bernardus Lib. II de consd. sagt: Was unter diesen beiden das ärgste sey, das Ehrabschneiden, oder den Ehrabschneider anhören darüber stehe ich in Zweifel.

p. 188. Das beste Mittel darzu (wie man die wahre Demuth erwerben kann) sey dieses, wann nämlich der Mensch nur allein seine eigne, und nicht anderer Verbrechen betrachtete.

p. 215. Derhalben merkt wohl zu diesem unserm Vorhaben, der Fulgentius Epist. ad Probam c. 15, dass der Urheber der Laster, denjenigen, so er mit dessen eignen Sünden nicht übermeistern kann, mit fremden Tugenden überwinde; dann er lobt die Tugend,

²¹² Sml. C 2, 34. ²¹³ p. 22.] sml. C 2, 27. p. 134.] sml. C 2, 29. p. 175] sml. C 2, 31. p. 188.] sml. C 2, 33. p. 215.] sml. C 2, 35.

kraft deren er sich überwunden siehet, damit er also überwunden den Unschuldigen fangen möge. Und diese ist eine spitzfindige Arglist des bösen Feindes, dass er den Soldaten Christi mit dessen eigenen Pfeilen tödte, den er mit seinen feindlichen Waffen nicht hat überwinden können.

Evangeliet om den utro Husfoged.

214
U. D

Lad Husfogeden selv eie det Hele: ja saa er det at anprise, det at sætte sig ned og skrive Beviser, som eftergive det Halve. Men det er Galskab vil Verden sige. Rigtigt. Men det er dog det Christus mener man skal lære af Husfogeden — at spøge med sine Midler og med Regningerne lige saa let som Husfogeden med Herrens Eiendom. Eieren er gjerne nøieregnende med ikke at give Noget efter; men Husfogeden han skaffede sig Venner ved <at> give efter — gjør Du ligesaa, men af Din egen Formue.

I Marginen til 214:

„Det uretfærdige Mammon“ maa ingenlunde forstaaes om det uretfærdigt erhvervede Mammon. Nei „Penge“ er uretfærdig, fordi Penge er ligegyldig mod enten Eieren er en Tyv eller en Redelig. —

215
U. D

Apostlene sige: „vi som have opgivet alle Ting for at følge Dig — hvilken Løn skulle vi have.“ Over disse Ord lod der sig ypperligt prædike til Opvækkelse — thi hvor mange Mennesker leve der vel i disse Tider, om hvem det gjelder, at de have opgivet Alt.

216
U. D.

²¹⁴ Evangeliet om osv.] Luc. 16, 1 ff., Evang. paa 9. Søndag e. Trin. (i Aaret 1847 d. 1. Aug.). — Sml. S.V. X, S. 34 f. ²¹⁵ Sml. S.V. X, S. 120 f. ²¹⁶ Apostlene sige] 2: Peter, Matth. 19, 27. — Sml. S.V. X, S. 179 ff.

1847

217 Som Motto til et „Selvforsvar“ kunde bruges disse Ord:
 U. D. Giver os Indgang; vi have Ingen gjort Uret,
 Ingen forført, Ingen forfordelet.
 2 Cor. VII,2.

218 En Form, som jeg oftere har seet Exempler paa, under hvilken
 U. D. Misundelsen i den Enkelte vil tiltrodse sig Noget. Naar jeg f. E.
 træder ind paa et Sted, hvor der er Flere samlede, saa er det ofte,
 at een og anden af dem strax væbner sig mod mig ved at lee, han
 føler sig formodentlig som den offentlige Menings Redskab. Men
 see, naar jeg saa henkaster et Ord til ham, saa bliver det samme
 Menneske saa uendeligt smidigt og forbindtligt. Det er, i Grunden
 anseer han mig for noget Stort, maaskee endog meget større end
 jeg er: men, kan han ikke faae Lov til ligesom at blive Participant
 i min Storhed, saa vil han lee af mig. Og saasnart han ligesom
 bliver Participant, saa brouter han af min Storhed.

See, det kommer der af smaae Forhold. Men det er saa yderst
 interessant at iagttage.

En Dag mødte jeg uden for Porten 3 unge Herrer, der strax
 saasnart de fik Øie paa mig begyndte at grine og overhovedet
 begyndte paa den hele Frækhed som er bon ton i Kjøbstaden her.
 Hvad skeer? Da jeg kom dem saa nær, at jeg med mit Øie kunde
 faae Ram paa dem, og jeg opdagede, at de alle røg Cigar, henvendte
 jeg mig til den Ene med Anmodning om at maatte tænde min Cigar.
 Saa fløi Hattene af dem alle tre, og det var som havde jeg viist dem
 en Tjeneste ved at tænde min Cigar hos dem. Ergo: de Samme ville
 med Fornøielse raabe bravo for mig, naar jeg blot gav et venligt
 end sige et smigrende Ord, nu raabe de pereat og trodse.

Hvad Goldschmidt og P. L. Møller practiserer i det Større, det
 gjør her en hver Enkelt i det Mindre. Vil man ikke hilse Gold-
 schmidt, vilde man ikke besøge ham: saa kom man i Bladet. Han

vilde tiltrodse sig det lige Forhold. Saadan ogsaa med Læserne af hans Blad. Vil man ikke smigre dem, saa bruge de hans Blad for at forhaane En, vil man smigre dem, saa kommer den virkelige Dom frem.

Og jeg, som altid har været Høfligheden selv, især mod den ringere Classe! Nu, det er en Comedie det Hele. Men det er ubetaleligt interessant, at faae sin Menneskekundskab saaledes beriget.

d. 2^d August 47.

219
Aug. 2.

Jeg er færdig med „Kjerlighedens Gjerninger“, reen skrevet og Alt. Jeg havde da jeg arbeidede paa N° VIII paa Grund af lidt Anstrengelse tænkt et Øieblik paa at reise til Berlin. Jeg turde ikke indrømme mig selv det, af Frygt for at komme for langt fra den bestemte Stemning. Jeg holdt ud. Gud skee Lov det gik. Gud skee Lov. O, medens man forhaaner og udleer min megen Arbeiden: saa sidder jeg og takker Gud som forunder mig at det lykkes. Ja, tag Alt, hvad jeg ellers har haft, det bedste er dog en oprindelig og Gud være lovet uopslidelig salig Forestilling om: at Gud er Kjerlighed. Hvor trøstesløst det mangel Gang end har seet ud for mig: saa slæber jeg sammen al hvad jeg kan opdrive af de livsaligste Tanker om hvorledes en Kjerlig er, og siger jeg til mig selv: saaledes er Gud i ethvert Øieblik.

Det maadog vel ogsaa tilsidst lykkes mig at vække i Menneskene lignende Tanker, at raabe dem op eller pirre dem op, saa de dog lade være at spille deres Liv uden nogensinde ret at betænke, hvor kjerlig Gud er.

Jeg har et Par Dage lidt meget af nogen Anstrengelse. Nu er jeg atter beroliget, ubeskrivelig salig — Gud være lovet! Det gaaer

220
U. D.

²¹⁹ færdig med osv.] sml. 4.121.250. N° VIII] S.V. IX, S.315 ff. reise til Berlin] sml. 227. ²²⁰ Sml. IV A 90.

1847

mig, som der er sagt etsteds om Jøderne: et mærkeligt Folk, thi naar de ere i god Forstaaelse med deres Gud, saa kan Ingen beseire dem; men naar de ere ueens med ham: saa kan Enhver overvinde dem.

221
U. D.

En ældre Lap.

Hvor abstrakt det Evige er, kan ogsaa sees deraf, at man i den pathetiske Tale om det Evige og det evige Liv, om Hisset, undgaaer at nævne den Tiltalte eller Omtalte med Navn, fordi denne Concretion vilde ξ forstyrre ζ . (Det gaaer an med saadanne Navne som Socrates f. E., men f. E. Øltapper Jeppe Johansen!) I en Liigtale siger man: den Afdøde, ikke hans Navn. I et Gravvers kan det frembringe en comisk Virkning at Mandens Navn anbringes i Verset selv. Thi et Navn er i en vis Forstand det ubetydeligste af Alt; Enhver har jo et Navn ogsaa Jeppe Johansen. Skal et Navn bruges pathetisk fordrer det uhyre meget. — Man søger i Ligtaler, og i Talen om det Evige at føre den Enkelte ind under almindelige Bestemmelser, under den universelle: at være Menneske, at lide noget Menneskeligt o: s: v.; og derfor undgaaer man Navnet. En Præst kan begynde saaledes „Vi ere her forsamlede for at give Graven hvad Gravens er.“ Vilde han begynde saaledes: vi ere her forsamlede for at begrave Jeppe Johansen: saa blev det comisk. En Taler kan sige: at leve saaledes betænkte den Afdøde — ikke: at leve saaledes betænkte Jeppe Johansen.

222
U. D.

Historisk betragtet maa man sige, at det er Ligtalens Skjebne at finde den uheldige Leilighed. En Øltapper begraves, og der holdes Tale, item en General-Major. Men de sande Store, Menneskeslægtens Ædle de faae sjelden en Gravtale: de blive gierne hennrettede — og ingen Ligtale bestilt. Man begraver Øltappere som Helte — Heltene korsfæster man og begraver i al Stilhed.

I Livsfaren kan man fatte saadanne hellige Beslutninger. Men 223
 naar saa Livsfaren er forbi: saa synes man, man kunde nok faae U. D.
 det Samme for lidt billigere Priis — uden at indsee, at saa faaar
 man nok heller ikke det Samme. Hvoraf kommer det altsaa med
 denne Forandring, uden deraf, at man nu ikke længere har den
 Forestilling om den hellige Beslutnings evige og absolute Gyldig-
 hed som før. Men vil man sige: Ingen kan dog holde ud i eet væk
 at være i Livsfare. Hvorfor ikke, dersom det dog er Betingelsen
 for at fastholde den hellige Beslutning.

Jeg troede engang, at Kiøbenhavn var en stor By — nu veed 224
 jeg, at den er en lille Kjøbstad. Men i en Kjøbstad kan man ikke U. D.
 leve som i en stor By.

Netop ligesom Apostlene vare ganske simple Mennesker af den 225
 ringeste Classe (thi just derfor bliver deres Myndighed desto U. D.
 stærkere accentueret, de vare slet ikke Noget ved dem selv, ikke
 Genier, ikke Geheimeraader eller Landshøvdinge, men Fiskere
 — derfor Alt ved deres Myndighed fra Gud) saaledes forholder
 det sig ogsaa med det NyTestamentes slette Græsk. Fandt allerede
 Socrates det upassende at benytte den pyntelige Tale af en ung
 Mand, der var udarbejdet til hans Forsvar, fordi han, som han
 siger, er bleven for gammel til Barnagtigheder: hvor meget mere
 upassende for Gud at bruge ziirligt Græsk!

Det er besynderligt nok, naar man er sjunken hen i sine egne 226
 Tanker, og forsaavidt ifærd med at glemme Virkeligheden: at man U. D.

²²³ Sml. 292. 379. ²²⁵ Myndighed] sml. 416. B: 81, 15. 85, 28. VII B 235,
 S. 143 ff. — S. V. XI, S. 98 ff. allerede Socrates] Diog. Laert. II 40 f.; i
 Riisbrigh's til III B 30, S. 122 anf. Overs. I. Bd., S. 74.

1847

da, som det hændte mig idag, kaldes tilbage ved Hjælp af en Sælgekones Raaben: her Kirsebær 6 Sk., her er Kirsebær 6 Sk. Det der nemlig kaldte mig tilbage, var ikke just dette Raab — men denne bekjendte Stemme! Det er en Erindring fra min tidligste Barndom; kun har hun i de senere Aar forandret sig lidt, har faaet en skjæv Mund, som influerer Noget paa hendes Udtale af det Ord „Skilling“.

#

227

d. 3 Aug. 47.

Aug. 3.

Jeg havde igjen et Øieblik tænkt paa at reise til Stettin blot for Reisens Skyld. Det var vist neppe faldet mig selv ind, hvis ikke et flygtigt Ord af Nutzhorn havde henledt Tanken derpaa. Men deels er det mit Befindende, min hele Bygning, alle mine legemlige Vaner lige stik imod og som en Afsindighed at reise i Hundedagene i 23° Varme — en Tid hvor jeg neppe drister mig til at kjøre en Tour i Middagsstunden — men hvor jeg befinder mig saa ypperligt ved at forholde mig ganske stille. Hvad ligner det, paa den Aarstiid at komme til en Sandørk, hvor Solens Brand er utaaalelig; hvad ligner det at spøge med sin Søvn, thi jeg sover aldrig ombord og er altsaa meget anstrenget den næste Dag, og saa paa et fremmed Sted, hvad altid gjør Varmen 10° større.

Dertil kommer, at d. 9^d August nærmer sig (saa jeg end ikke uden at være i Stetin blot een Dag og saa lige hjem igjen, kunde naae det) og jeg ønsker dog iaar efter Sædvane at være i Kiøbenhavn d. 9 August.

Fremdeles har jeg Forretninger. Jeg staaer i Handel med Reitzel; og jeg veed, hvor skjødesløs han er; foregaaer jeg med et slet Exempel, saa god Nat. Fremdeles venter jeg en Mand hver Dag, der har sagt han vil komme igjen for at handle med mig om Stedet.

²²⁷ reise til Stettin] sml. 219, 246. Nutzhorn] formentlig Lægen Ditlev Andersen v. Nutzhorn (f. i Fredericia 1800, Kand. ved Alm. Hosp. 1821-27, Læge ved Tugthuset 1843-51; d. 1865). d. 9^d August] Faderens Dødsdag, sml. II A243. Handel med Reitzel] ifølge Brev fra S. K. til Boghandler Reitzel (uden Aar og Datum) sigtes herved til Underhandlinger bl. a. om Reitzels Erhvervelse af Rest-Oplagene af de hos ham udkomne Skrifter af S. K. — Sml. 84. handle med mig om Stedet] sml. 246.

Endeligen er der endnu en Grund. Et Flyve-Indfald engang imellem kan være godt, men man maa ogsaa kunde gjøre det paa en anden Maade. Jeg har derfor betænkt istedenfor denne forcerede Reisen, som dog er en Overanstrengelse, at holde en lille Ferie herhjemme. Jeg vil læse lidt i denne Tid, indrømme større spatium, til at lade Hovedet hvile. Ogsaa det kan være mig af Vigtighed for Fremtiden. Det er som bekendt det vanskeligste af Alt, at standse et Skib i Farten. Saaledes har jeg altid haft et vanskeligt Øieblik naar jeg er færdig med en større Produktivitet. Saa pleier jeg, at variere og glemme Alt, at skylde ud ligesom ved Hjælp af en saadan Reise. Det lader sig nu ikke gjøre iaar. Saa lærer jeg paa en anden Maade. Jeg har iaar heller ingen ret Lyst dertil, og Lyst, impetus i høieste Grad maa der til for at Sligt skal gavne. Netop i disse Dage har det behaget mig saa meget, at forholde mig ganske stille. Der er aabenbart en Forandring i mit Væsen i Giære, og den bør man ogsaa respektere. Jeg bliver mere beroliget, trænger ikke mere til saa voldsomme Bevægelser. Den sande Fornylse er dog heller ikke en voldsom Adspredelse, men **netop en Opvælden inden fra.**

Jeg har, hvad der ogsaa er en Forandring, i den senere Tid oftere tænkt paa, og følt mig tiltalt ved den Tanke: engang til Efteraaret at begynde en ordentlig Udenlandsreise i længere Tid. Dette er just et Tegn paa en større Ligelighed i min Sjæl. Min første Udenlandsreise var dog ogsaa saa uheldig paa Grund af det ulykkelige Forhold med min Forlovelse. Vel er denne Sag i en vis Forstand ikke forandret, men den er dog formildet.

Jeg skulde dog engang læse en Bog af Wieland: Aristipp und seine Zeit; item en af hans sidste Afhandlinger: Euthanasia „wie hat es der Mensch anzufangen um heiter und schmerzlos zu sterben.“

228
U. D.

Forandring i mit Væsen] sml. 250. første Udenlandsreise] 25. Oktbr. 1841 til 6. Marts 1842; se III A 146 ff.

229
U. D.

NB.

Fra nu af skulde der altsaa rykkes ind i det specifikk Christelige.

En Pseudonym vilde igjen blive fornøden til at hugge løs og give Grændseløshedens Elasticitet. Hertil bruges: de occultis non judicat ecclesia et psykologisk Experiment. (cfr. Journalen JJ.).

Saa maa der avanceres „Synds-Forladelsen“. Paa dette Punkt bliver det Hele at concentrere, det maa først vindes igjen som et Paradox, inden der kan gøres Noget. Christendommen er i disse Tider blevet Vrøvl; derfor maa man paatage sig det dobbelte Arbejde: først at gjøre Sagen tilgavns vanskelig.

Et strengere videnskabeligt Værk om den geistlige Talekunst med stadigt Hensyn til Aristoteles Rhetorik. (Cfr. Journalen JJ. — og hvad der findes i en Mappe, som ligger i den øverste Skuffe af den ene Piedestal.)

230
U. D.

Da hviler et Menneske i Syndens Forladelse, naar Tanken om Gud ikke erindrer ham om Synden, men om at den er tilgivet, saa det Forbigangne ikke er en Erindring om, hvor meget han forbrød, men om, hvor meget ham blev tilgivet.

231
U. D.

Det er en særdeles god Bemærkning, som jeg, besynderligt nok finder i min gamle Journal for 1839 (E. E.), i hvilken der ellers ikke er meget egentlig Lykkeligt eller Fuldendt: at Ægteskabet ikke er egentlig Kjerlighed, og at der derfor ogsaa staaer at de Tvende blive til eet Kjød — ikke til een Aand, som da to Aander umuligt kan blive til een Aand. Denne Bemærkning havde virkelig med Held ladet sig benytte i „Kjerlighedens-Gjeringer.“

²²⁹ de occultis osv.] sml. VIA55 og se Note dertil. Synds-Forladelsen] sml. 83. 230. om den geistlige osv.] sml. VI A 17 og se Note dertil. ²³⁰ Syndens Forladelse] sml. 229. 247. ²³¹ i min gamle Journal] se II A 469.

Det kan blive en meget god Text til en Brudevielse:

232
U. D.

„Skjønhed er bedragelig, og Deilighed er forgængelig men en Qvinde, i hvilken der er Herrens Frygt, hun skal roses.“

Ordspr: 31, 30.

Prof: Heiberg og Consorter vil omtrent tale saaledes: „Mag. 233
Kierkegaard er selv Skyld i det Hele, hvorfor har han ikke sluttet U. D.
sig til os, og levet i Fornemhedens Skjul.“ Altsaa jeg er selv Skyld
i det! Godt. Men hvad saa videre. Dersom det er givet, at jeg selv
er Skyld deri, er jeg saa derfor skyldig? Jeg troede omvendt, at
jeg, naar jeg er vidende om en Fare, som det er min Pligt at gaae
i, ved feigt og klogt at skulke bliver skyldig. Men Heiberg og
Martensen og det hele Fitterie har aldeles ingen ethisk Holdning:
alt dreier sig for dem om Klogskab, og gode Dage, og Anseelse
og et feedt Levebrød og Fornemhed. Det maa dog vel gjelde om
enhver af hine Ædle, vi ønske at lære af, at han selv var Skyld i
at han blev forfulgt og blev henrettet. Havde han villet leve paa
en anden Viis, ikke været sin Idee tro, tinget og pruttet, bedrevet
Hoer med et Publikum o: s: v: — saa var han naturligviis blevet
æret og anseet. Det moersomme med Heiberg er egentlig, at det
der forbitter ham er at han, han Heiberg, han den Kloge, som
har søgt at profitere af ethvert Sandsebedrag, at han alligevel er
kommen lidt i Fidtefadet. Heibergs Liv erindrer om hiin vittige
Replik i Debatten i Politivennen, hvor Hørkræmmeren er saa for-
tvivlet over, at han er kommen i Bladet, han, han, der i al sin Tid
har saa nøiagtigt indrettet sig paa ikke at komme i Bladet.

Og det er saadanne Instantser, der skal bedømme min Stræben!
Dersom H. blot forstod mig, hvorledes jeg ganske bogstavelig med
velberaad Hu modarbejder mig selv, for, vel at mærke, ikke at

²³² Brudevielse] smi.198.467. ²³³ Sml. 235. selv Skyld] smi.153.259.
Debatten i Politivennen] Vaudeville i to Acter af Henrik Hertz (Kbh.1836);
Repliken findes S.24 (6. Sc.).

1847

tjene Sandheden ved Hjælp af Sandsebedrag, saa vilde han udenvidere ansee mig for gal.

Og nu Martensen stadselige Ynkelihood! Thi ved Heiberg er der dog det Gode, at han forstaaer at nyde Livet, der er dog Mening i hans Kløgt. Men Martensen der er strengt christeligt opdraget, og uden den Art Talent som Heiberg!

Med Biskop Mynster er det en anden Sag. Hans Dygtighed er saa stor, at man maa holde ham et lille Kjetterie til Gode. Der er rigtignok en Mislighed. Dersom nemlig Verden ikke er bedre end den fremstilles i hans Prædikener, saa er det en egen Sag selv at være høit anseet og agtet — af den Verden, eller, som han har det, at have saa megen Verden. Det er ingen Kunst at skildre Verden mørkt, men Kunsten er, at Ens Liv nøiagtigt udtrykker og gjengiver hvad man lærer om Verden, at Ens eget Liv udviser Forholdet.

|| Verden er jo Mediet. Ligesom man siger om Vand, at det har de og de Egenskaber, og det saa slaar til, naar Prøven gjøres, saadan maa det man siger om Verden ||.

Men Mynster er og bliver en eminent Dygtighed, og en Regjeringsmand af de sjeldne. Hiin Mislighed bliver hans eget Ansvar for Gud; og vist er det, han er af Naturen bestemt til at have Magten.

²³⁴ U. D. „Verden“ er Mediet, hvori vi ere. Ligesom man siger om Vand, at det har de og de Egenskaber, og det saa slaar til, naar Prøven gjøres: saaledes maa det slaae til, at Ens eget Liv, Livs-Stilling, Vilkaar, Proportioner af Agtelse og Anseelse slaar til i Forhold til hvad man selv siger om Verden. Dersom en Spytt-Klat, der laae og svømmede ovenpaa, i en veludarbejdet og ypperlig holdt Tale vilde skildre det Element „Vandets“ Usselhed og bevise det derved, at Guld synker i Vand: saa var derimod ikke Noget at indvende. Men hvis Spytt-Klatten paa nogen Maade vilde gjøre

²³⁴ hans Prædikener] sml. 194. 366. Verden er jo Mediet osv.] sml. 234. Sml. 160. 398.

Forsøg paa at bevise os, at den selv var Guld: saa maatte man svare: Du modbeviser det jo selv, thi svømmer Du ikke oven paa Vandet. Naar En siger, at Verden er fordærvet, eller middelmaadig, og saa selv er meget anseet i Verden: saa gør han den Indrømmelse sig selv betræffende at han er middelmaadig, eller fordærvet. Heri er der Alvor og dialektisk Sammenhæng. Præsternes Narrestreger ere ikke stort bevendte.

Og Heiberg, Martensen det er dog Instantser; man tænke sig nu det Øvrige: alle disse Justitsraader, Kræmmere, Ølhandlere, Barbersvende, Studenter o: s: v:, som alle Samtlige ingen egentlig Forestilling engang have om hvad det er at tænke: og det er dem som skal bedømme mig; det er dem, som opføre det ækle og væmmelige Drama at forhaane og udlee en Tænker. Men jeg skal, med Guds Hjælp, og saavidt Sandheden kræver det, nok hjælpe til at gjøre dette Drama saa karakteristisk for dem selv som muligt. De skal ikke slippe for godt Kjøb. Min Opgave er bestandigt at føre dem videre og videre, thi sandeligen hvor demoraliseret i Feighed og Frygtagtighed og Misundelse det lille danske Folk er, det skal engang gøres aabenbart. Men det kan kun skee, naar der er En, som er villig til at lade sig ofre derfor. Ved at trække sig tilbage vinder man Anseelse og gode Dage, item at Usselheden skjules: men ved i Sandhedens Tjeneste ikke at give det Mindste efter, saa faaer man Plagen — men sandelig Usselheden skal ogsaa blive aabenbar. Og at Danmark trænger til at see det engang, derom er ingen Tvivl.

Nydelse kan være behagelig nok i Øieblikket, o, men der er Intet saligere at erindre end Lidelser, det vil sige Lidelser for en god Sag.

²³⁵ Sml. 233. lade sig ofre] sml. 194. 242. ²³⁶ Sml. 176. 237. 254, S. 110.

1847

I Marginen: Og man har da altsaa i Maximum en 70 Aar til at nyde — men en Evighed til at erindre. Og Nydelse tager sig slet ikke ud for Erindringen.

#

- ²³⁷ Der er <foruden mig selv> maaskee ikke eet Menneske, der
U. D. kunde have Lyst til at føre det Liv jeg kjender: og dog er der ikke eet Menneske, hvis man i hans Døds Øieblik gav ham Tid til at betænke sig, uden at han jo vilde være glad ved at have levet saaledes som jeg qua Forfatter.

#

- ²³⁸ Det er bekendt nok ikke just Folk, hvis Liv var det reneste,
U. D. som Politiet bruger til de Høitbetroede. Saaledes bærer Gud sig ogsaa ad. De, han bruger henter han som oftest ind paa Fortabelsens Vei, nogle endog langt henne. Saadanne Folk kan Gud bruge; thi de tør ikke raisonere eller forlange gode Dage, men maa finde sig i Alt og takke Gud til. Men Politiet bekymrer sig ikke om, at dets Høitbetroede bliver endnu mere fordærvede, naar de blot altid ere snu og opfindsomme og gjennemdrevne; Gud derimod opdrager tillige de Fortabte han saaledes bruger som sine Agenter.

#

- ²³⁹ Som en Kvinde der ikke er lykkelig i sit Huus hænger meget
U. D. ved Vinduet: saaledes hænger en Tungsindigs Sjel ved Øiet for at søge Adspredelser. En anden Form af Tungsind er den, som aldeles lukker Øiet, for at have Alt mørkt om sig.

#

- ²⁴⁰ Det er bekendt nok, at Geistligheden indførte Baalet for at
U. D. undgaae „Blods-Udgydelse“ (saaledes da Giordano Bruno blev overgivet til den verdslige Ret, bad man den at gaae saa mildt

²³⁷ Sml. 236. 254, S 124. ²³⁸ Sml. 202. 414. ²³⁹ en Tungsindigs Sjel | sml. 205. 250. ²⁴⁰ da Giordano Bruno osv.] se det 69 anf. Skr. af Carriere, S. 410.

frem som muligt, men da ubetinget at undgaae Blods-Udgydelse, det vil sige, han skulde brændes) saaledes har nu Verden lært Geistligheden denne Skinhellighed af, man forfølger ikke længere til Blods-Udgydelse, man undgaaer Blods-Udgydelse men man martrer desto mere.

Mennesket kommer mere og mere i Slægtskab med Dyrene: ²⁴¹
 nu taler man ikke mere om tusinde Menneskers Styrke men om ^{U. D.}
 1000 Hestes Styrke.

Man har da i Christenheden egentlig afskaffet Christendommen. ²⁴²
 Man lever saadan hen, ved Hjælp af Præsterne bestyrkede i, ^{U. D.}
 vi saadan alle blive lige salige. Saaledes er det Evige og Evigheden
 eengang for alle betrygget. Det gjelder altsaa blot om de 70 Aar
 her i Livet. At vove Noget for en god Sag: det afskaffes; thi det
 skal være at friste Gud, om enhver Saadan maatte jo siges: han
 er selv Skyld i, at han kommer til at lide. Saa staaer altsaa blot
 tilbage hvad der kan hænde i Livet. Slumper man da til at have
 gode Dage: ja saa er det godt. Har man Lidelse, Næringssorg
 o: a: D:, ja saa maa man see at hitte paa Midler derimod. Dette
 er Menneskenes Liv: Gud veed, om det i dette Liv skulde være
 muligt at finde mindste Spoer af Christendom. Saa elendig var
 end ikke Hedenskabet; thi saa havde Hedenskabet dog ikke denne
 tilløjede Forestilling om Guds Kjerlighed og Evighedens Salighed.

Hvor Menneskeslægten dog trænger til Opvækkelse og til
 Straffedomme. En Straffeprædikant fører til Intet, han vilde blot
 blive et Pikanterie mere.

Og Den der nu i en saadan Samtid har sit Liv bundet i den
 strengere Evighedens Fordring! Han har først den Bekymring, om
 han dog paa nogen Maade fuldkommer sin Opgave; og saa har han
 den Løn at blive forhaanet, fordi han bekymret vil noget Høiere.

²⁴¹ Sml. 41. 5/7. ²⁴² Straffeprædikant | sml. 564. blive forhaanet |
 sml. 235. 270.

1847

Det er aabenbart, at Christendommen i den giennem Christendommens Depravation raffinerede Forstandighed har faaet en langt farligere Fjende end den nogensinde har haft i Raahedens tøilesløse Lidenskaber og vilde Sæder.

#

#

243
U. D.

Det var maaskee dog rigtigt engang at give nogle Prædikener, der søgte at gribe Menneskene fra den ømme Side. Saaledes f. E. ved at skildre med ret Pathos Christi Opoffrelse, hans Selvfornægtelse, og saa Tiltale: vilde Du <nu> saadan uden videre snyde Dig alt Dette til, sidde i al Magelighed og betrygget derved, kalde ham dorsk og dvask din Velgjører, uden at føle den mindste Trang til at ligne ham, til dog ogsaa at offere Noget o: s: v:

Kunsten er at faae Svinget igjen, som man har franarret Christendommen ved den usalige Dvaskhed: at vi nok saadan Alle blive salige og saadan. — At tordne kan nu ikke mere nytte, det forbittre blot Menneskene. Maaskee dog Prædikener i denne Stil af Tiltale vilde lykkes. Saa gjaldt det da om, at individualisere saa stærkt, at Tilhøreren ikke bildte sig ind det var et andet „Du“ der taltes til.

Men Geistligheden som skulde hjælpe Menneskene ud paa Strømmen, det er dem, som lære Menneskene alle disse Sandsebedrag, thi Geistligheden er ikke selv paa Strømmen og vil ikke derud. Og dette er igjen det allerfarligste, at Menigheden ikke blot selv er dvask, men at den ovenikjøbet ligger fortøiet ved Hjælp af Geistligheden.

#

244
U. D.

Det er et sandt Ord af Daub og godt udtrykt naar han (i philosophische Anthropologie Berlin 1838. S: W. Erster Band p. 25 m:)

²⁴³ paa Strømmen] sml. 144. 392. ²⁴⁴ S: W. Erster Band] ∴ Carl Daub's philosophische und theologische Vorlesungen hrsg. von Marheineke und Dittenberger (Ktl. Nr. 472-472 g), 1. Bd. (Vorlesungen über die philosophische Anthropologie).

siger om Pøbelen „dem Alles zur Lebensfrage wird, am Leben Alles und desswegen am Rechte Nichts liegt.“

Den hele Stræben med at gjøre hver enkelt levende Sprog gjeldende for sig — den adsplittende Methode er netop førende tilbage, et Tilbageskridt. Det er bekjendt nok, at Amerika er det Land, som har de fleste Sprog, fordi næsten enhver Stamme taler sit Sprog. Men dette er ingen Fuldkommenhed. Eet lærd Sprog bliver det Høieste. 245
U. D.

Det Grundtvigske Vrøvl om Nationaliteten er ogsaa Tilbageskridt til Hedenskabet. Det er utroligt hvilket Galskab fanatiserede grundtvigske Candidater kan varte op med. <Th.> Fenger siger f. E., at Ingen uden igjennem Nationaliteten kan være en sand Christen. Og Christendommen som netop har villet afskaffe Hedenskabets Forgudelse af Nationaliteterne! Men hvad forstaaer Fenger sig paa Hedenskabet; og angaaende Christendommen hvad veed han der Andet end at buldre ud med det Grundtvigske!

d. 14 Aug. 246
Aug. 14.

Besyderligt nok, den Reise til Berlin staaer mig bestandigt for Tanken. Men jeg kan ikke. Der er en Mand, der <har> henvendt sig til mig betræffende Salget af mit Huus. Han kom saa beleiligt, mig virkelig saa uforklarligt beleiligt, at jeg ikke noksom kan paaskjønne det. Under saadanne Omstændigheder tør jeg saa ikke reise bort. Hvis han saa kom i min Fraværelse, vilde det bedrøve mig ubeskriveligt.

Det har hidtil været min Skik at gribe til i Forhold til den nødvendige Adspredelse, heller at vove end at lade være at vove. Derfor falder det mig denne Gang saa vanskelig at skulde fatte

²⁴⁵ Nationaliteten] sml. 174, S. 87. 258, S. 126. Fenger siger] sml. Dansk Kirketidende, udg. af R.Th. Fenger og C. J. Brandt, Candidater i Theologien, Nr. 95 (18. Juli 1847), Sp. 683 f. 686 (i Fengers Artikel: Religionsunderviisningen og Folkeskolen). ²⁴⁶ Reise til Berlin] sml. 227. 249. Salget af mit Huus] sml. 227.

1847

en negativ Beslutning. En negativ Beslutning er ogsaa det allervanskeligste naar man ganske har sin Frihed, fordi det jo i ethvert Øieblik er en Mulighed at gjøre det Modsatte. Naar jeg først har kastet mig i Vognen eller ombord paa et Dampskib, saa er jeg i det: deri ligger en Slags Afgjørelse. Den negative Afgjørelse er langt vanskeligere.

Hvor lidet jeg duer til praktiske Forretninger, seer jeg desto værre nu kun altfor tydeligt. Min Idealitet lider saa ubeskriveligt under den Jadsken og Ubestemthed og Vrøvlen som er Hemmeligheden i det praktiske Liv. At en Mand udebliver til den bestemte Tid, eller gjør det forkeert, eller spilder mig min Tid: alt Sligt er mig en Qval. Jeg vil hellere end gjerne paatage mig alt Arbeidet, det trivielleste Arbeide med at skrive af — naar jeg blot maa være ene om det; thi saa kan jeg dog gjøre det ordentligen og nøiagtigt. Men denne væmmelige Ubestemthed er mig en Rædsel.

#

247 Fader i Himlene! Hold Du ikke med vore Synder mod os, men
U. D. med os mod vore Synder; saa Tanken om Dig naar den vaagner i Sjelen, og hver Gang den vaagner, da ikke maatte minde os om hvad vi forbrød, men om hvad Du tilgav, ikke om hvorledes vi forvildedes, men om hvorledes Du frelste! —

#

248 I Evangeliet om Pharisæeren og Tolderen staaer der om Phari-
U. D. sæeren: „han stod for sig selv“; men i det næste Evangelium (om den Stumme) staaer der Christus tog ham afsides.

#

249 d. 15 Aug.
Aug. 15. Da jeg i sin Tid (under Arbeidet paa Talen VII i Kjerlighedens Gjerninger 2d Deel) fik Lyst til at reise til Berlin, gav jeg ikke

²⁴⁷ Sml. 230. 250, S. 120. ²⁴⁸ Evangeliet om osv.] Luc. 18, 9 ff., Evang. paa 11. S. e. Tr., i Aaret 1847 d. 15. August. — Sml. 635. S. V. XI, S. 265. det næste Evangelium] Marc. 7, 31 ff., Evang. paa 12. S. e. Trin., i Aaret 1847 d. 22. August. ²⁴⁹ reise til Berlin] sml. 246. 648.

1847

efter. Idetsted besøgte jeg en Dag Kongen, hvad jeg ingenlunde havde Lyst til. Jeg maa kunde undvære saa store Adspredelser. Det gjelder nu om at mindske Produktiviteten, og hellere at dovne lidt her hjemme, end disse stærke Adspredelser, som strax gøre mig produktiv igjen.

#

d. 16. Aug. 250

Aug. 16.

Saa er det da afgjort; jeg bliver hjemme. Imorgen bringes Manuscript i Trykkeriet. — For at sikkre mig, at det ikke paa nogen Maade skulde være en mulig Ulyst til alt Vrøvlet med at komme istand til Reisen, der forhindrede mig, har jeg, med vanlig Mistænkelighed mod mig selv, begyndt en Bade-Cour, hvilken jeg vidste var mig meget modbydelig.

Det at jeg bliver hjemme har en langt dybere Grund, og er mig en Trang. Jeg maa engang begynde paa at kunne undvære saa stærke Adspredelser. Skal jeg tænke paa at binde mig til en fast udvortes Gjerning, kan jeg ikke være tjent med, at den Higen, efter en saadan forceret Bortfjernelse pludselig kommer paa mig, og med hele det melancholske Præg. Derfor lige saa godt først som sidst. Nu er jeg færdig med Bøgerne, reiste jeg saa, begyndte jeg formodentlig igjen, og fik ikke den Forvisning, at jeg kan standse uden at behøve som en Leviathan at baldre mig, ved at kaste mig lige i den modsatte Retning.

Jeg føler nu en Trang til i en dybere Forstand at komme til mig selv ved at komme nærmere til Gud i Forstaaelsen af mig selv. Jeg maa blive paa Stedet, og fornyes ind efter. Noget ganske Andet er det, at jeg muligen til Efteraarets Slutning kunde tiltræde en ordentlig Udenlandsreise for længere Tid. Men dette maa slet ikke bære Præget af det Lidenskabelige eller det Lidenskabeliges Concentration som en saadan lille Udflugt til Berlin.

Mit Tungsind maa jeg see at faae nærmere fat. Det har hidtil hvilet dybest i Grunden, og den uhyre Aands-Anstrengelse har hjulpet til at holde det nede. At jeg har gavnet ved min Arbeiden,

²⁵⁰ Manuscript i Trykkeriet | sml. 4.121.219. Mit Tungsind | sml. 239.396.

1847

at Gud har billiget den, og hjulpet mig paa enhver Maade er vist nok. Jeg takker ham atter og atter, at han har gjort for mig uendeligt mere end jeg havde ventet. Det er min Trøst, at saa vist som intet Menneske har for Gud nogen Fortjeneste, saa har han dog med Velbehag seet min Stræben, at jeg i min frygtelige Lidelse ved hans Bistand har holdt ud indtil det Yderste. Jeg veed med mig selv for Gud, at min Forfatter-Arbeiden, min Redebonhed til at lystre hans Vink, til at ofre ethvert jordisk og verdsligt Hensyn, vil formilde mig selv Indtrykket af hvad jeg personligt har forbrudt. Just fordi jeg med besværet Samvittighed begyndte min Forfatter-Virksomhed, just derfor har jeg med den yderste Omhyggelighed stræbt at gøre denne saaledes reen, at den kunde være lidt Afdrag paa Gjelden. Denne Reenhed, Uegennyttighed, Flid er det som i Verdens Øine tager sig ud som Galskab. At Gud betragter den anderledes, veed jeg, uden at deraf følger, at den for hans Øine skulde være saaledes reen, at jeg for ham turde rose mig af den.

Men nu vil Gud det anderledes. Der rører sig Noget i mig, som tyder paa en Metamorphose. Just derfor turde jeg ikke reise til Berlin, thi det er at fordrive Fosteret. Jeg skal derfor nu forholde mig stille, ingenlunde arbeide for anstrænget, ja neppe anstrænget, ikke begynde paa nogen ny Bog, men see at komme til mig selv, ret at tænke mit Tungsinds Tanke sammen med Gud paa Stedet. Paa den Maade maa mit Tungsind hæves, og det Christelige komme mig nærmere. Jeg har hidtil værget mig mod mit Tungsind ved Aands-Arbeiden, der holder det borte — nu maa jeg see, ved Troen om at Gud har glemt i Tilgivelse hvad af Skyld der er deri selv at glemme det, men ikke nogen Adspredelse, ikke i nogen Afstand fra det, men i Gud, at jeg idet jeg tænker paa Gud maa tænke at han har glemt det, og saaledes selv lære at turde glemme det i Tilgivelsen.

#

²⁵¹ U. D. Forunderligt! Igaar talte jeg med Jørgen Jørgensen, som nu er bleven en ivrig Læser af Hamann. Han har i hans Skrifter fundet

en Metamorphose] sml. 227, S. 109. 640. Tilgivelse] sml. 247. 271.

²⁵¹ Jørgen Jørgensen] se til I A165.

den Oplysning at Hamann ikke var gift med sin Kone, men levede med hende uden Vielse, altsaa som Concubine. Og jeg som paa det Ivrigste har søgt det, har ikke fundet det. Det havde i sin Tid været mig af yderste Vigtighed. Og dog havde det <vel> ikke hjulpet mig; men det havde altid givet Sagen en lidt anden Vending, at jeg havde vidst, at Hamann havde vovet Sligt. Jeg har naturligviis tænkt mig Muligheden, men jeg har ikke vidst, at Hamann har realiseret den. Dog forvissede jeg mig i sin Tid om, at den ikke saaledes lod sig gjøre.

I Marginen: cfr. Journalen JJ. p. 160 m:

‡

Med Hensyn til Adler skulde det eneste Formildende, man kunde gjøre for ham, være at oplyse, at det i en ældre Tid saa ofte forekom, at en Religieus taler om hvad Christus har sagt ham eller hende, eller at en Religieus taler i Christi Navn og siger „jeg.“ Paa hver anden Pagina af Abraham a St. Clara, findes Exempler herpaa. Men Sagen er denne, det staaer ogsaa indordnet i hele Tidens Bevidsthed. Desuden falder det ingen af dem ind at beræbe sig paa saadanne Ord som en særdeles Mission (ikke som Adler, hvem Christus bød at nedskrive det.) Og saa at gjøre det i vor Tid, hvor han er aldeles forladt af enhver corresponderende Forestilling i Samtidens Bevidsthed, og saa at gjøre det saaledes at han selv slet Intet hjælper til for nærmere at bestemme, hvorledes han forstaaer sig selv deri.

Den hele Sag med A. gjør mig særdeles ondt. Jeg vilde i Sandhed kun altfor gjerne holde Adler oppe. Vi behøve Kræfter, og uegenlyttige Kræfter, som ikke ligge og afmattes i uendelige Hensyn til Levebrød og Kone og Børn.

Man kunde maaskee foreløbigen skrive ham til og fordre at han skal tilbagekalde hiint Forord, og saa lade være at udgive Bogen. Og dog Bogen fortjener sandeligen at læses. Men Ulykken

Hamann ikke var gift osv.] sml. VIA 5. Journalen osv.] 3: VIA 5.
²⁵² hvem Christus bød osv.] sml. VII B 235, S. 94. Bogen] 3: Bogen om Adler. — Sml. 164. 264.

1847

er, at det gjør mig ondt for A., og at jeg næsten er bange for det skal virke for stærkt paa ham. Denne Bekymring vil formodentlig Enhver finde utidig, ligesom ogsaa min i sin Tid, at Goldschmidt skulde tage sig min Artikel for nær. Hvorledes, seirede han ikke, han som fik alle Spekhøkere og Kræmmersvende, og hele Pøbelen, og kaade Studenter, og letfærdige Fruentimmer til at udlee og forhaane mig. Jo vist seirede han. Men der var i Goldschmidt noget Bedre, og det var Goldschmidts oprigtige Mening, at jeg var den Eneste, han egentlig agtede og beundrede: see, nu er Spørgsmaalet, dette Bedre i ham hvordan gik det med det, tog det ikke Skade? At seire paa den Maade som han seirede, turde netop være det Allerfarligste for ham selv. Han har netop ved den Seier faaet et Indtryk af sig selv, som maaskee aldeles styrter ham i Fortvivlelse. Det, der bar G. var netop den Smule Bedre der var i ham; med hans Foragt for andre Mennesker, var det ham naturligviis ligegyldigt hvad Andre dømte om ham. Men Den, som saaledes foragter Alle, hvis han har Een, han agter, saa pleier netop hans Dom igjen at være ham desto vigtigere. O, I grinende Daarer, som dog slet ikke veed hvad I grine af. Har jeg før haft Magt over G., min Magt er naturligviis fra det Øieblik langt større. Man bliver aldrig saa afhængig af et Menneske, som ved ret tilgavns at forløbe sig mod Den, man egentlig agter. Han disponerer ikke over et Sandsebedrag, der kan indbilde ham, at han har haft Ret mod mig; netop G. forstaaer allerbedst, hvor uegennyttigt jeg handlede, jeg som aldrig har lagt Dølgmaal for ham paa, at han var den Stærkeste — naar det gjaldt om at hidse Pøbelen og Daarerne paa mig. Men Sagen er denne G. foragter selv de Legioner han commanderer over, deres Dom veed han bedst selv er mindre end Nul; men min Dom satte han ubetinget Priis paa. Ja, saa hildet var han, at jeg er forvisset om, at han betræffende de Artikler, hvori han udskjeldte mig, vilde have givet meget til for at faae min Dom at vide. Det hænder stundom, at en Bandit stiller sig i Spidsen for Pøbelen, <eller> en Spekhøker i Spidsen for Spekhøkere: det

At seire paa den Maade osv.] sml. M. Goldschmidt, Livs Erindringer og Resultater (Kbh. 1877) I, S. 428 f.

lader sig høre, thi denne Anfører troer paa Realiteten af dem, han commanderer. Men med G: er dette den latterlige Selvmodsigelse: han seirer — i Spidsen for dem og ved Hjælp af dem, han foragter; og ved Hjælp af dem seirer han over Den Eneste han agter: Tak for den Seier! Og G. forstaaer dette selv. Han er som En der fortvivler over at være udstødt af de fornemme de dannede de ædle Kredse, hvor hans Længsel og Higen er, og som nu bliver beundret paa en Dandsebod — af dem altsaa, hvis Dom han foragter. Kun en Jøde troer jeg kunde holde det ud; thi i en Jøde er der een Gang for alle en vis Fortvivlelse.

Naar man skal have et virkeligt Forhold til Gud, altsaa have med ham at gjøre hver Dag (ikke saadan blot Nytaarsmorgen eller paa Bryllupsdagen og ved Barnefødsel) saa lærer man snart, at man maa see at forstaae, at alt det Gud gjør er godt, eller lære altid at takke. Ellers fremkommer al denne barnagtige Vrøvlen, det ene Øieblik skal man takke for nu er det godt eller det og det var saa rart, det næste Øieblik skal man sukke og bede om Taalmodighed, for nu var Det og Det saa galt. Det er umuligt at have et virkeligt Forhold til Gud og saa forblive i sin blot menneskelige og jordiske Forestilling om Godt og Ondt Behageligt og Ubehageligt.

253
U. D.

Den egentlige Sjels-Lidelse har Menneskene slet ingen Forestilling om. Saaledes veed jeg, hvor dybt jeg har følt den Smerte, at Menneskene have viist sig mod mig som de have, ikke for min egen Skyld, men fordi jeg veed for Gud hvor godt jeg har meent dem det. Der er Ingen, Ingen her hjemme der har den Sympathie med den ringere Classe som jeg — og dog hidser man netop den

254
U. D.

1847

paa mig. Jeg saae, at der blev gjort Uret mod de Fornemmere, da kastede jeg mig i Gabet, og til Tak forklarer man det som Forfængelighed. O, men Gud være lovet for Erindringen er mit Liv ubetaleligt.

255 Fader i Himlene! Hav lidt Taalmodighed med os; thi vi mene
U. D. ofte i al Oprigtighed at tale med Dig og tale dog saa taabeligt. Snart er det <efter vor Mening> saa godt hvad der er skeet, og da have vi ikke Ord nok at takke — som et svigefuldt Barn, der takker fordi det fik sin Villie; snart er det igjen saa uheldigt for os og vi raabe til Dig, hvis vi end ikke klage og skrige — ak som et uforstandigt Barn, der er bange for det Gavnliges. O, men hvor barnagtige vi end ere, hvor langt det dog egentlig er fra at kunne være Sandhed, at vi <virkeligen> ere Børn, naar Du virkeligen skulde være disse Børns Fader, — ak som hvis et Dyr vilde gjøre Fordring paa at have et Menneske til Fader: hvor barnagtige vi end ere, hvor lidet vor Tale og vort Sprog ligner det Sprog vi skulde lære af Dig: saa meget forstaae vi dog, at det ikke bør være saaledes, at vi maa see at lære anderledes. Saa hav lidt Taalmodighed med os.

256 Prædikerens 4, 17 „forvar Din Fod, naar Du gaaer til Herrens
U. D. Huus“ lod sig ypperlig bruge til en Prædiken som Modsætning til den laxse Prædikemaade, der blot har travlt for at faae Folk i Kirke. Tag Dig iagt for at gaae derhen. Det er Ansvar, hvis Du saa ikke gjør efter hvad der prædikes. Og hvis der prædikes ret kunde Du maaskee faae et Indtryk som Du ikke igjen kan forvinde, et Indtryk af hvad Gud fordrer af Dig, Selvfornegtelse o: s: v: tag Dig derfor iagt.

for Erindringen osv.] sml. 237. 410. ²⁵⁵ Sml. 253. 333. ²⁵⁶ Sml. 77. 486.

Det kunde være fortjent, engang at fremstille det moderne Skolevæsen — al denne Vigtighed i Bladene med Programmer, som Berlingske Tidende finder interessante o: s: v: — Bartholin! der netop var beregnet paa at tilfredsstille Tidens Fordringer ved Hjælp af Trækruder o: s: v: — og saa i Modsætning hertil den gamle Skole-Gang, da Skolen var et indesluttet Sted, da der endnu var Pathos i at tale om „bag Skolens Mure“ (ad modum bag Klosterets Mure) istedenfor at Skolen nu er en Gjennem-Gang (Per-Madsens Gang — Passagen); den Tid da Forældrene selv vare bange for Skolemesteren, denne store Ubekjendte, som Drengen gysede ved at skulde sendes til, ligesom et Lam, der skal sendes ind til Ulven — og nu da det er Thee-Sladder og Kaffe-Slapperage. (Man kunde idyllisk-romantisk udføre den Scene, naar Drengen i gamle Dage første Gang skulde i Skole.) — Den moderne Skin-hellighed i Forhold til hele Underviisnings-Væsenet og Opdragelsen — at Forældre og Lærere istedenfor at arbejde for Alvor forsikke hinanden, hvor alvorlig den Sag er, og hvad de gjøre — for at faae en y Trækrude.

257
U. D.

Men hele den første Deel af Artiklen maatte holdes pathetisk („Vor Tid er Reformernes Tid“ o: s: v:) i en høist alvorlig Tone, ellers faaer man ikke Folk til at gaae med, de blive strax opsætsige.

Tilslidst nødsager Verden En til at blive <saa> ironisk, at man end ikke tør lade Ironien titte igjennem.

Det kan man villigt indrømme, at Enhver der kan avle Børn, ogsaa kan opdrage sine Unger (ganske som Dyret), men det at opdrage Mennesker er en ganske sjelden Gave. Men ogsaa her nivellerer man, og til Grund for Nivellement ligger det Sophisme at enhver der kan avle Børn ogsaa forstaaer sig paa at opdrage Mennesker. Maaskee i intet Forhold og i ingen Retning vil Tidens

258
U. D.

Bartholin] sml. Efterretninger om Borgerdydskolen i Kjøbenhavn før og nu, udg. af Chr. Bartholin og J. Stilling, Skolens Forstandere. Program ved Overtageisen af Skolen (Kbh. 1844).

1847

Forvirring blive saa grinagtig som i Opdragelses-Væsenet. I næste Generation vil formodentlig Forældrene selv være saa maadelige at de i høieste Grad selv behøvede Opdragelse — og det er dem der skal være Skolemesteren behjælpelige i at opdrage Børnene. Især naar Grundtvig trænger igjennem og indfører den ny Underviisning: Ordsprogs-Legen, Saxo og Snurro, Modersmaalet. Til den Tid haaber jeg at være død, hvorimod jeg kunde ønske, at Grundtvig maatte leve til den Tid.

259 U. D. At lide taalmodigt er slet ikke det specifikk Christelige — men frit at vælge den Lidelse man ogsaa kunde være fri for, frit at vælge den for den gode Sags Skyld: det er christeligt. Mon ikke ogsaa mangen Hedning leed taalmodigen. Og hvad Lighed er der ogsaa mellem det at lide taalmodigt (den uundgaaelige Lidelse) og det, at Christus var Gud, og dog valgte at lide.

260 U. D. Thema til en Fredags-Prædiken.
Luk. 24, 51. „og det skete, **der han velsignede dem**, skiltes han fra dem.“

Det er egentlig om Himmelfarten; men saaledes skilles Christus altid fra Menneskene.

261 U. D. Til en Fredags-Prædiken lod sig ogsaa bruge de Ord af
Gerhard Meditationes sacræ No XIX de coenæ
dominicæ mysterio.
Mirari non rimari sapientia vera est.

Modersmaalet] sml. 245. 290. — VI B 29, S. 108 f. ²⁵⁹ frit at vælge osv.] sml. 233. 344. ^{260—262} Sml. 265-267. ²⁶¹ Sml. S. V. X, S. 313 ff. ²⁶¹ Ord af Gerhard] Ktl. Nr. 518: J. Gerhardi Meditationes sacræ ed. S. Guenther. Lipsiæ [?] 1842.

Text til en Fredags-Prædiken

262

U. D.

Mc. 9,50 „Haver Salt i Eder selv“.
Enkelthedens Guds-Forhold.

thi Naturen tager Barnet af Moderens Skjød og
lægger det ved hendes Bryst

263

U. D.

NB.

264

U. D.

Den Bog om Adler bliver det bedst at dele i meget smaae særskilte Partier. Man vil ikke forstaae den i sin Heelhed, og det vil trætte, at det i eet væk er om Adler, hvilket dog i mine Tanker er netop Pointen. Saa bliver et Afsnit f. E: som Begrebet „Præmisse-Forfatter“, om den Almene den Enkelte, den særlige Enkelte. Et andet: en Aabenbaring i Samtidighedens Situation. Et tredje: om Forholdet mellem et Genie og en Apostel o: s: v.: Dette lader sig ypperligt gjøre, og saa vil Skriftet blive læst ganske anderledes, og jeg er fritagen for at nævne Adler, for det grusomme saaledes at slaae et Menneske ihjel.

Text til en Fredags-Prædiken

265

U. D.

Vort Borgerskab er i Himlen.

...især idag fornemme vi det — thi hver Gang disse Ord gjentages vor Herre Jesus Christus „i den Nat der han blev forraadt“

²⁶² Sml. 283. ²⁶⁴ Sml. 252. 440. ^{265 - 267} Sml. 260-262. 284. Vort... Himlen] Phil. 3,20. i den Nat...forraadt] 1 Cor. 11,23. — Sml. S.V. X, S. 286 ff.

1847

da slutter endnu bestandigt Menigheden sig nærmere om ham, som nærmede Forræderen sig atter.

266
U. D.

Text til en Fredags-Prædiken

1 Joh: 3,20: „Om end vort Hjerter fordømmer os, saa er Gud større end vort Hjerter“.

Er dette ikke Det, der er udtrykt idag. I Syndernes-Bekjendelse træde vi alle frem idag — altsaa dømme vi os selv — men Gud er større.

267
U. D.

Text til en Fredags-Prædiken

2 Timoth: 2,12-13.

Dersom vi fornægter, skal han og fornægter os; dersom vi ere utro, bliver han dog tro; han kan ikke fornægter sig selv.

Forskjellen mellem det at fornægter og det at være utro, hvad Enhver Troende mere eller mindre er, Svaghed o: s: v:.

Her er altsaa Loven og Evangeliet.

268
U. D. Hvad er Menneskelighed? Det er Menneske-Lighed. Uligheden er det Umenneskelige.

269
U. D. Man maa egentlig have lidt saare meget i Verden, være bleven saare ulykkelig, førend der endog blot kan blive Tale om at be-

²⁶⁶ Sml. S.V. X, S. 303 ff. ²⁶⁷ Sml. S.V. X, S. 295 ff. ²⁶⁸ Sml. S.V. XII, S. 267.

gynde paa at elske Næsten. Først i Selvfornegtelsens Afdøen fra jordisk Lykke og Glæde og gode Dage, først i den bliver „Næsten“ til. Man kan derfor egentlig ikke dadle den Umiddelbare at han ikke elsker Næsten, thi den Umiddelbare er for lykkelig til at „Næsten“ kan være til for ham. Enhver, der hænger fast ved Jordlivet, han elsker ikke Næsten, det vil sige, for ham er Næsten ikke til.

Det blot at blive beundret af Menneskene opvækker ikke, denne Beundring bliver en dvask Vane, og selv om det, den Beundrede har at sige, er ypperligt, han gavner ikke stort. Men det at Menneskene faae Lov at forhaane En, at lade deres onde Lidenskaber rase mod En — naar de saa engang faae Øinene op: dette er opvækkende. Just ved Forhaanelsen have de faaet et langt inderligere Forhold til et saadant Menneske, end ved en jævn dvask Beundring.

270
U. D.

Den ny Bog skal hedde:

≤NB.≥ 271
U. D.

Hvorledes gik det dog til, at Jesus Christus kunde blive korsfæstet? <Eller: har et Menneske Lov at ofre sit Liv for Sandheden?>

Sagen er den, den dogmatiske Tale om Christi Forsonings-Død, har reent faaet Begivenheden selv i Glemsel.

Hans Død er en Forsonings-Død, et Offer han vil bringe. Rigtigt. Men han var dog vel ikke selv Skyld i at han blev dømt fra Livet. Her er det Dialektiske: han vil frelse Verden ved sin Død, ellers kan han ikke frelse den — men han er alligevel ikke selv Skyld i, at han forfølges og henrettes.

I Almindelighed taler man blot om Christi Reenhed og Uskyldighed; men her er igjen et overseet Problem. Man kan jo nemlig

²⁷⁰ forhaane En] sml. 242. 282. ²⁷¹⁻²⁷⁶ Sml. 145. 307. B 133-139. — S. V. XI, S. 55 ff. ²⁷¹ Forsonings-Død] sml. 250, S. 120. 284.

1847

saaledes forkynde det Gode og det Sande, at man tvinger Menneskene til at forfølge sig. — Først kæmper egentlig et Menneske saaledes, at han anseer Verden for den stærkere; men naar han saa ret har følt sin Styrke, saa føler han egentlig Medlidenhed med Menneskene, at de gjøre ham Uret. Da maa det falde ham ind (ikke for sin egen Skyld, men for deres) om han dog ikke skruer dem Prisen for høit. Man kan jo have et saadant Kjendskab til Verden og Menneskene, at man, just gjørende det Gode og Sande, nøiagtigt kan sige: jeg vil blive forfulgt. Er dette ikke for haardt imod Menneskene. Man kan jo paa den Maade næsten lægge et Mord paa deres Samvittighed. Er det ikke for haardt mod Menneskene: ved at anlægge sit eget Liv efter den uhyreste Maalestok og ubetinget at holde den fast, at tvinge Menneskene i en sørgelig Art Nødværge til at henrette En? — Jeg kan sige her, ligesom i „Frygt og Bæven“ de Fleste forstaae slet ikke, hvormed jeg taler. Er det et Menneskes Pligt, i det Øieblik han seer, at han fra nu af enten maa slaae lidt af paa Sandheden for at tage Menneskene med sig, eller ogsaa paa en Maade at tvinge dem til at forfølge ham, at paalægge dem dette Ansvar: er det saa hans Pligt at gjøre det Første eller det Sidste.

Christus maa altsaa i ethvert Øieblik have villet undgaae Forfølgelsen (ikke for sin Skyld, thi han var jo villig til at lide, han som var kommen for at lide) men for Menneskenes Skyld, at han ikke skulde være Den, som hjalp til at gjøre dem „skyldige“. — Men hvorledes er det saa muligt, at han kunde blive henrettet.

Nu udvikles hvorledes han maa have levet i Forhold til de Mægtige (Cotterie) og til de Ringe. Hvor uklogt han maa have levet.

Har noget Menneske Lov til i den Grad at holde Sandheden absolut fast, at han kan forudsee, at det vil blive de Medlevendes Brøde at aflive ham? Thi Christus var Sandheden, og kunde det derfor ikke anderledes; og fremdeles hans Død gjør det saa igjen godt, da den er Forsonings-Død.

See, nu staaer jeg igjen, som i sin Tid ved „Frygt og Bæven“, hos hvem skal jeg søge nogen Oplysning saadanne Tanker be-

træffende? Der er ikke 10 der kan tænke dem, naar jeg har fremsat dem, endsige før. De tænke alle i omvendt Retning, i Retning af: ikke at være bange for at vove sit Liv. Men deres Tænken begynder ikke med dette som givet, for saa at spørge, om man har Lov til det.

≈cfr. denne Bog p.194.≈

Til 271:

cfr. denne Bog p. 33 o: ff.

cfr. Journalen NB³ p. 78

272

U. D.

Til 271:

NB. Det egentlige Paradox maa ikke oversees: at Christus kom til Verden for at lide. (cfr. afsluttende uvidenskabelig Efterskrift p. 460. m:). 273
U. D.

Til 271:

Forord

274

U. D.

Dette Forord indeholder ikke Videre end et Besværgelse, at Læseren først vil øve sig i at aflægge en Deel af sin sædvanlige Tanke-Gang[†], thi ellers kan det slet ikke hjælpe at begynde, han kan slet ikke faae Øie paa Problemet, fordi han allerede længst er færdigt med det i omvendt Stilling.

[†] (Forskjellen er som den Forskjel naar man vender en Tegning fra den modsatte Side.)

Christi Lidelse er egentlig Sjels-Lidelse.

275

U. D.

denne Bog p.194] ∴ 307. ²⁷² denne Bog osv.] ∴ 145. Journalen osv.] ∴ 469. ²⁷³ afsluttende... p. 460. m:] S. V. VII, S. 520. ²⁷⁴ Sml. S. V. XI, S. 57. ²⁷⁵ Sml. 254.

1847

276 Dersom jeg ikke har Lov til gudeligt at kalde Det, som jeg i
U. D. menneskelig Godmodighed vilde kalde Svaghed, Ugudelighed:
saa har jeg heller ikke Lov at offre mit Liv for Sandhed o: at
blive henrettet, eller at lade mig henrette.

277 Det maa dog være forfærdeligt at være saaledes til Nar som
U. D. Martensen: at prædike Christendom for et saadant Auditorium,
en Fornem og for Fornemme, og for Daarer som løbe med blot
fordi det er fornemt. Hvilken Satire! Martensen er jo Prædikant,
altsaa vel Discipel af den Lærer, vor Herre Jesus Christus, hvem
Verden spyttede paa — Christus er Forbilledet og Martensen
Discipelen, som ligner ham. Martensen maa dog enten være
skrækkelig verdslig sindet (at den Smule Titel og Fornemhed
kan være ham saa vigtig) eller meget dum. Jeg troer snarest det
Sidste. Sagen er, saadan et Menneske kommer aldrig primitivt
til at tænke over det Mindste han danner sig efter Den og Den,
gjør aldeles det Samme.

Og den fornemme Verden er ubetinget den meest fordærvede
Deel af Samfundet. Thi hvad er vel Hoer og Drukkenskab o: s: v:
mod dette hele Spil af onde Lidenskaber, denne leflende Let-
færdighed o: s: v:.

Nei, jeg ønsker ikke at være til Nar i en Kirke. Derfor ønsker
jeg en tom Kirke — saa er Gud tilstede og det er mig idetmindste
mere end nok. I disse Tider er en fuld Kirke i Hovedstaden (thi
paa Landet er det noget Andet om den hele Menighed gaaer i
Kirke, noget andet end at hele Kiøbenhavn strømmer til een
Kirke) en Satire over hans Vel- eller Høiærværdighed.

²⁷⁷ Sml. 102. Martensen] er i Kbhvns Vejviser for 1847 opført som „Dr.
theol., Prof. i Theologien ved Univ. og Hofprædikant“. Han var udnævnt til Hof-
prædikant 16. Maj 1845, R. af D. 28. Juni 1847. — Sml. S.V. X, S. 336. ønsker
jeg en tom Kirke] sml. VII: A 176, S. 113. B 86, S. 283f.

Det er godt sagt af Montaigne (3d B. p. 84): „Enhver, der venter Straffen, lider den; og Enhver, der har fortjent den, venter den.“ 278
U. D.

Den Kategorie: „at blive staaende“ kommer til Anvendelse i Asien. Jøderne bleve staaende; China er blevet staaende; Indien er blevet staaende. — Derimod i Europa den Kategorie: at gaae under. Rom gik under. Grækenland gik under. 279
U. D.

Man burde i 10 Aar reise i China og saa komme hjem og skrive en Opfattelse af Europa fra Chinas Standpunkt — Comparativ Folke-Beskrivelse — China er Europas Carricatur. Den carrike-rede Consequents af det absolute Monarchie, der er Tilværelsens Forgudelse, er at forbyde Udvandring. — Examens Væsenet i China, at Romanen dreier sig om En der er til Examen. — At „Knappen“ (Distinktionen) ikke er Værdighedens Symbol men er Værdigheden, saa naar En er saa uheldig at tabe Knappen, saa taber han ogsaa Æren. — Loven er en Personifikation, som fordrer, naar en Forbrydelse er begaaet, at En henrettes, ligegyldigt om det just er den Skyldige. — Jorden er firkantet, China er den inderste Firkant. 280
U. D.

Paalangs i Marginen:

NB. Jeg kan ikke troe Andet end at dette maa findes optegnet eet eller andetsteds før. Den Idee med China har beskæftiget mig.

Dersom Socratess Apologie ikke er som jeg mener Ironie, for at gjøre Nar af dem Alle, saa fremkommer den Indvending mod dens Ægthed: det er usandsynligt at Socrates gad forsvare sig. 281
U. D.

²⁷⁸ Montaigne] Ktl. Nr. 681-7: Michael Montaigne's Gedanken und Meinungen über allerley Gegenstände. Ins Deutsche übersetzt. 1.-7. Bd. Berl. 1793-99. — 3. Bd. Berl. 1793. ²⁸⁰ eet eller andetsteds før] se IA313.

1847

#

282 U. D. Det Bedste i mig bliver dog ikke forstaaet. Jeg arbeider saa trælsomt, snart med Frygt for mit Udkomme: og saa bebreider man mig at jeg ikke tager et Embede. Hvad jeg nemlig forstaaer: at det at faae et Embede er at opgive den bedste Udretten — det vil eller kan Ingen forstaae. Man indbilder sig at man udretter mere ved at faae et Embede: god Nat! Nei, naar man først har faaet et Embede, saa er Ens Udretten fanget i det Sandsebedrag: han lærer os Christendom, fordi det er hans Levebrød. At det er saa, er klart nok — men hvad blev det saa til med alle Levebrøds-Mændene. Og da disse nu ere Legio, saa have de vendt Forholdet om: de ere da alvorlige ved Hjælp af Levebrødet — jeg er letsindig, fordi jeg arbeider trods Nogen, uden at have et Levebrød.

See, derfor er min Forfatter-Existents idel Opoffrelse, og en stille Sorg over Menneskene. Giv Gud at det blot, hvad jeg troer og haaber, maatte bøde lidt paa hvad jeg personligt kan have forbrudt.

O, Menneskene ønske sig Aand og Genialitet — dersom de vidste hvor tungt det er, at være Andre saa overlegen som jeg er, være saa velmenende, som jeg for Gud veed jeg er: og saa at blive saaledes misforstaaet.

#

283 U. D. Den Enkeltes Guds-Forhold anseer Verden egentlig for Selvkjerlighed. Da Verden nemlig egentlig ikke troer paa Gud, saa maa jo den Gudfrygtige i sidste Grund elske sig selv — den Gudfrygtige elsker jo ikke hvad Verden elsker; men hvad bliver der saa tilbage: Gud og sig selv; nu tager Verden Gud bort: ergo elsker den Gudfrygtige sig selv. Verden anseer Gudsfrygt for Selvkjerlighed. Det er jo ogsaa selvkjerligt det ikke at ville forgude Verdens og de Medlevendes Dom, det at ville forbeholde

²⁸² Frygt for mit Udkomme] sml. 170.641. Levebrød] sml. 206.310. Opoffrelse] sml. 270.307. ²⁸³ Den Enkeltes Guds-Forhold] sml. 262. Selvkjerlighed] sml. 196.295.

sig (og antage at saaledes burde ethvert Menneske) at have for Gud baade sin Dom og sit Ansvar i sidste Instants. Det er denne Ugudelighed (at afskaffe Samvittigheds-Forholdet) der er den hegelske Philosophies Grundskade. Og den hegelske Philosophie er nu blevet saa populair, at tilsidst Sjouerne blive den objektive Aand. Dette synes saa f. E. Heiberg ikke om, dog ikke fordi han seer Sophismet, men fordi han og Hans vil være den objektive Aand.

‡

‡

Til en Fredags-Prædiken.

284
U. D.

Det Ønske: at hvad der vil skrække os bort fra Gud, at det netop maatte føre os nærmere til ham. Synden vil jo skrække os bort — men i Forsoningen er det netop Syndens Bevidsthed der fører os nærmere til Gud. Da er der Haab om at overvinde det Onde, naar hvert dets Angreb blot fører os nærmere til Gud.

‡

Til Fredags-Prædiken.

285
U. D.

Enhver Helligdag er en Afbrydelse af det Sædvanlige (og det er gavnligt) men Helligdagen selv er den sædvanlige Afbrydelse og kan saa let igjen blive til Vane. Men Fredagen er Oprindelighedens Afbrydelse

‡

Ikke han der stod og faldt ved Passet Termopylæ, har haft en 286
rigtigere Position end jeg ved det Pas og den Snævring: Enkelthedens Kategorie — igjennem hvilken Tiden skal; thi netop naar den over mit Liig gaar den Vei saa har jeg seiret — det havde han ikke. U. D.

^{284—285} Fredags-Prædiken] sml. 265-267. 287. 284. Forsoningen] sml. 271. 302. ²⁸⁶ Sml. 482. Enkelthedens Kategorie] sml. 125. 126. 403.

1847

287
U. D.

Fredags-Prædiken

Text: jeg har inderligt længtes efter at spise dette Paaske-Maaltid med Eder.

Thema: Den sande inderlige Længsel efter at gaae til Alters.

288
U. D.

Det er mærkeligt nok, men det er dog saa, at et Menneske altid mere frygter Formaliteten end Realiteten. En der anonymt ikke tager i Betænkning at begaae en Nederdrægtighed, han vilde betænke sig paa at angive en Andens Anonymitet.

289
U. D.

Det er godt sagt af Montaigne

„jeg har ikke studeret for at skrive en Bog, men jeg har studeret paa det, som jeg har skrevet i Bogen.“

4d B. p. 270 (2den Bog 18 Capitel).

290
U. D.

Det kunde være morsomt, for ret at fremstille Spidsborgerligheden i Danmark at skrive en lille Bog, som skulde hedde:

Eventyret om det Land Danmark.

Blandt de „ubekjendte Lande“ er ogsaa dette — men det har flere mærkelige Besynderligheder, som bør fortælles.

I dette Land er der kun een By; men den er ogsaa hele Landet saa kisteglad over uagtet det kun er en Kjøbstad. Den hedder Kiøbenhavn.

²⁸⁷ Sml. S. V. X, S. 255 ff.

Fredags-Prædiken | sml. 284. 285. 324.

²⁸⁹ Montaigne] om Udg. se til 278. 4. Bd. Berl. 1794.

Denne By har naturligviis ogsaa Aviser, flere fortræffelige Aviser. Men disse afhandle ikke som andre Steder politiske Sager o: s: v.: Nei her skrives paa Prent blot om de Enkeltes Klædedragt om hvad de spise, hvor de spise o: s: v.: I intet Land er saaledes Almeen-Aanden saa stærkt udviklet som i Danmark. Naar en Mand ikke har Stropper i sine Beenklæder saa bliver det strax bekjendtgjort i Avisen, og læses ubetinget af hele Folket. Ja, saa samvittighedsfuldt gaaer man frem, at der engang i mere end eet Aar <paa Prent> blev ført en Strid om en enkelt Mands Buxer ikke var, ganske nøiagtigt seet, en halv Tomme for korte. Sagen stod hen, fordi man var tvivlraadig, om det dog ikke kunde for Almeen-Aanden tillades ham at blive ved at gaae med dem som de vare, uden at Almeen-Aanden behøvede at bruge alvorligere Midler. — Almeen-Aanden er uhyre udviklet i Danmark. Mord, Hoer, Vold o: s: v: kort enhver Forbrydelse tilgives, kun ikke <det> at have andre Knapper i sin Kjole end de andre Mænd: det er crimen læsæ Almeen-Aanden. Saasnart en Mand falder paa Gaden, bliver hans fulde Navn strax bekjendtgjort i Bladet, og Almeen-Aanden dømmer ham, om det var uforsigtigt eller ikke. — Det er i Danmark ikke som ellers at i en Nation een og Anden enkelt er en Ironiker. Nei, her er hele Folket ironisk. Saasnart nemlig man opdager, at En ikke har samme Sort Knapper i sin Kjole som de Andre, saa lee alle de andre Mænd af ham, og denne Latter kaldes i Danmark Ironie.

Forsaavidt er Danmark nu ikke forskjellig fra en hvilkenksomhelst anden Kjøbstad, kun at det er et Folk der er en Kjøbstad; men da har det en ganske aparte Besynderlighed, den, at det mener at være en stor Nation, og at være i Strid med hele Europa om sin Nationalitet, og at forfægte den af yderste Evne.

Besyderligt nok: i Spidsen for Almeen-Aanden staaer en Jøde; og i Landet mærkes ikke Spoer af Nationalitet: dog ligger Danmark formentligen og kæmper med hele Europa.

I Kiøbenhavn er saa en Prophet, som opretholder denne Idee, at Danmark kæmper med hele Europa. Han gjør det Hele af, han

1847

bevæger Himmel og Jord uden noget Punkt udenfor, han bevæger det ved Hjælp af Ingenting; blot det at han lever er nok til at gjøre Tiden til en bevæget Tid. Han propheterer om en mageløs Fremtid for Danmark, deels paa Grund af hvad Aanden indskyder ham, og deels fordi Danmark har haft en mageløs Fortid. Han har allerede engang før været saa heldig at forudsige, at den forrige Konge af Danmark (Frederik VI) skulde styrte Napoleon. Dette beviste han af Aabenbarings Bog, hvor der tales om en Mand paa en hviid Hest, som omstyrter et mægtigt Rige. Men en Mand paa en hviid Hest kan ikke være andre end Kongen af Danmark — med mindre det skulde være Keiseren af Marokko. Kun i Danmark findes nemlig hvide Heste og kun Keiseren af Marokko faaer nogle til Foræring. Hans Prophetie gik dog ikke i Opfyldelse. Siden den Tid har Forholdene forandret sig i Danmarks Forhold til Europa, saa Kongen af Danmark vanskeligt vil erobre hele Europa; thi i Stutteriet skal der ikke findes flere hviide Heste. Dog vardsler Propheten Danmark en mageløs Fremtid. Han offerer sig ganske for at prophetere; hvad han lider derfor og har lidt, veed Ingen, som han selv siger, undtagen Skomagermester Mathiesen, der er hans Fortrolige.

- 291 U. D. Det at lyve er, som en Ældre saa ypperligt har sagt, at angive sig selv, at foragte Gud og at frygte Mennesker. Montaigne gjør meget godt opmærksom paa denne afskyelige Omvendthed: istedenfor at frygte Gud, og hvis det behøves at foragte Mennesker.

- 292 U. D. Ethvert Menneske selv det dygtigere er gjerne i Phantasie og Følelse i sin Tænken og Talen et godt Stykke forud for sig selv eller for hvad han er i Gjerning og Virkelighed. Men Fleertallet af Mennesker er det med som en Vogn, hvilken Locomotivet er

²⁹¹ en Ældre... har sagt] se Montaigne, det 289 anf. Bd. S. 273. ²⁹² Sml. 223. 320.

løbet fra — saa langt ere de forud for sig selv, det er saa langt ere de i Virkeligheden tilbage.

Forskjellen mellem opbyggelig Tale og en
Overveielse.

293
U. D.

En Overveielse forudsætter ikke Begrebsbestemmelserne som givne og forstaaede; den maa derfor ikke saa meget røre, formilde, berolige, overtale som vække og pirre ved Menneskene og skærpe Tænkningen. Overveielsens Øieblik er jo ogsaa før Handling, og det gjælder derfor om at sætte alle Momenterne ret i Bevægelse. Overveielsens skal være en „Bremse“, dens Colorit derfor en ganske anden end den opbyggelige Tales, der hviler i Stemning, medens Overveielserne skal være i god Forstand utaalmodig, vælig i Stemning. Ironie er her fornødent og en betydeligere Ingredients Comik. Man maa gjerne endog lee lidt engang imellem, naar blot Tanken bliver desto tydeligere og mere slaaende. En opbyggelig Tale om Kjerlighed forudsætter at Menneskene væsentligen vide hvad Kjerlighed er, og søger nu at vinde dem for den, at bevæge dem. Men dette er sandeligen ikke Tilfældet. Derfor maa „Overveielserne“ først hente dem op af Kjælderhalsen, kalde paa dem, vende dem, med Sandhedens Dialektik, op og ned paa deres magelige Tankegang.

I Marginen til 293:

Forskjellen kan man ogsaa see udtrykt i Forordet: hiin Enkelte 294
... overveie kjerligt, om dog ikke o: s: v: Saaledes kunde Forordet U. D.
til en opbyggelig Tale aldrig lyde.

Den som skal tale om Selvfornegtelsens Kjerlighed behøver da 295
ikke at gjøre sig særskilt Umage for at synes den Selvkjerlige; U. D.
thi er han den sande Kjerlige, saa maa Verden ansee ham for den Selvkjerlige.

²⁹³ Sml. 6. 308. „Bremse“ | sml. VII A 69 og se Note dertil. ²⁹⁴ i Forordet | se S. V. IX, S. 7. ²⁹⁵ behøver da ikke osv. | sml. S. V. IX, S. 352 f. den Selvkjerlige | sml. 283. 309.

1847

‡

296 Mængden spyttede paa ham (Christus). Det gyser i Dig, Du
 U. D. vilde maaskee helst, at der end ikke taltes om Sligt, fordi det er
 saa gyseligt, fordi det at det er skeet skrækker En ud af den
 sædvanlige blødagtige Tankegang — Men tænk Dig nu samtidig
 med denne Begivenhed. Tør Du tiltroe Dig selv, at Du havde
 haft Mod til aabenlyst at holde med Christus, holde med en Mand
 hvem ethvert Blik forhaanede, hvem Alt forraadte — hvem Mæng-
 den spyttede paa. Men Du var tilstede! Du var bevæget maaskee
 til Medlidenhed ved Synet af Mishandlingen mod dette Menneske,
 men Du stod i Mængden. Langt fra Dig var det at ville deeltage i
 disse Ugudeligheder. Men see, de der stode hos Dig, de opdagede
 at Du ikke raabte med. Rasende i deres vilde Lidenskab grebe
 et Par af de der stode Dig nærmest Dig fat — det gjaldt Dit Liv,
 vissere end om Du var angrebet af et Rovdyr — og Du havde
 ikke Mod eller Besluttethed i Øieblikket til at vove Dit Liv især
 da ikke for et saadant af alle foragtet og afskyet Menneske —
 † Du gav efter, ogsaa Du raabte Haan over ham, ogsaa Du spyt-
 tede paa ham.

O, man advarer Ynglinge om ikke at gaae paa Lastens Forsam-
 lingssteder, end ikke nysgjerrigt, thi Ingen veed, hvad der kunde
 hænde. Forfærdeligere endnu er den Fare, naar Du ikke er saa
 ubetinget besluttet med Dig selv, om hvad Du vil, at Du er villig
 at ofre dit Liv, da at være med i Mængden. Ak, og dog, de der ere
 saaledes besluttede de løbe sjelden med i Mængden. Sandeligen
 der er intet Sted, ikke det til Lysterne og Lasterne afskyeligst
 indviende, hvor et Menneske saa let fordærves — som i Mængden.

I Marginen til 296:

297 † Du gav altsaa efter, Du deeltog i Forhaanelsen — det er sandt,
 U. D. det var for at frelse Dit Liv: o, uhyre Modsigelse, just Han, hvem
 Du forhaanede, døde for at frelse Dit Liv.

²⁹⁶ Sml. S. V. IX, S. 161. Mængden] sml. 141. 337.

Til et Sted i christelige Overveielser 2den Følge No VI.:

298
U. D.

at det er en betænkelig Sag at blive noget Stort i Verden —
herved maa bemærkes, at det er ikke som Stat betragtet. Saa-
ledes kan Mynster vel siges at være bleven noget Stort, men
han har en stor Tilbøilighed til at ville være i Minoriteten.

Overveielser No VII i 2d Følge om Barmhertighed er tillige 299
rigtig vendt mod Communismen. Det er ingen Kunst at tale om U. D.
Sligt i almindelige Udtryk som Intet betyde, men her er Sagen
givet en ganske anden Vending, og vistnok en christelig.

<cfr. p. 73 i denne Bog og p. 210.> 300
U. D.

† Lidelsernes Evangelium No 2.

VII. Det Glædelige i, at det er „for Glæde“ at man ikke tør
troe det Saligste.

Du troer det ikke — men fat dog Mod, thi Grunden
er egentlig blot, at det er altfor glædeligt, fat Mod thi
det er Glæden der forhindrer Dig — er dette ikke
glædeligt.

Der staaer om Disciplene, at de turde for Glæde ikke troe.
Luc. 24,41.

²⁹⁸ et Sted] S.V. IX, S. 296. blive noget Stort] sml. 145. 354. ²⁹⁹ Over-
veielser No VII] S.V. IX, S. 300 ff. ³⁰⁰ p. 73] c: 180-183. p. 210] c:
322-323. VII.] sml. 181.

1847

I Marginen til 300:

301 † Maaskee hellere:
 U. D. Beroligende Tanker
 christelige Taler
 af
 S. K.

I Marginen til 300:

302 ... At Du hvert Øieblik Du vil kan lukke Din Dør og faae Gud
 U. D. i Tale, uden Mellemmand, uden fornem Nedladenheds Afgift og
 Tyngde — er dette ikke saligt — men Du troer det ikke? Hvorfor
 troer Du det ikke? Dog vel fordi det er altfor glædeligt — men er
 dette dog ikke glædeligt. — Saaledes Synds-Tilgivelse o: s: v:.

303 Den nuværende Christenhed lever egentlig saaledes som var
 U. D. Forholdet dette: Christus er den store Helt og Velgjører der en-
 gang for alle har betrygget os Saligheden, nu skal vi blot være
 glade og fornøiede ved Jordlivets uskyldige Goder og lade ham om
 Resten. Men Christus er væsentligen Forbilledet, altsaa skulle vi
 ligne ham, ikke blot have Gavn af ham.

304 Christus græd Blod, da han bad — nuomstunder beviser Præ-
 U. D. sten af 3 Grunde, at det dog er ret hensigtsmæssigt at bede. —
 Hvad om man forbød Menneskene at bede, saa ville de vist ikke
 længer behøve 3 Grunde. Naar Forældrene have gjort Alt for at
 glæde Børnene, og de dog ikke blive glade: saa tager Forældrene
 Alt fra dem — det hjælper.

³⁰¹ Sml. 182. ³⁰² Synds-Tilgivelse] sml. 284. 459. ³⁰⁴ 3 Grunde] sml.
 327. S. V. XI, S. 213 f.

Dette er Vendepunktet i Verdens-Historien. Christendommen ³⁰⁵
er det Tilkommendes Religion, Hedenskabet var det Nærvæ- ^{U. D.}
rendes eller det Forbigangnes (Præexistents.). Selv Jødedommen
var for præsentisk trods sin prophetiske Charakter, den var et
Futurum i Præsens, Christendommen er et Præsens in Futuro.

Naar et Skib skal styre ud af Havnen, saa kastes der først en ³⁰⁶
Ende ud, som et Par Matroser i en Baad roe med for at fastgjøre ^{U. D.}
til en Pæl, og derpaa trækkes Skibet: og naar et Menneske-Liv
skal ordentlig begyndes saa maa der ogsaa kastes først en Ende
ud — det er, der maa være en Afdød, som er behjælpelig i at sætte
dette Liv i Gang. Enhver Existents der ikke har en elsket Afdød
til Hjælp bliver en ubetydelig eller en blot verdslig stor Existents

Det at Jøderne vilde have gjort Christus til Konge, det var ³⁰⁷
netop det, der var et Moment med i at korsfæste ham. Naar en ^{U. D.}
Ild ret skal antændes maa der Træk til; men aandelig forstaaet
er Træk Dobbelt-Bevægelse. Et Menneske som strax kommer i
Strid med Menneskene bliver vanskeligt et Offer. Men just Den,
hvem Menneskene have været opmærksomme paa i anerkjendende
Forstand, naar han vender sig mod dem, naar han saa ikke vil som
de vil: det er hvad der kan puste til Ilden og puste den til Flamme.

≧cfr. denne Bog p.160 o: ff.≧

Det tænker formodentlig nu Ingen paa, at der til det Ord „Over- ³⁰⁸
vieiser“ allerede er et Stik-Ord ude i en af de christelige Talers ^{U. D.}
Indledning. No VI.

³⁰⁵ Sml.147. ³⁰⁶ Sml. 371. ³⁰⁷ Sml. 271-276.469. Offer] sml.282.326.
denne Bog osv.] o: 271-276. ³⁰⁸ Sml.293. en af...V1] S.V. VIII, S.385 ff.

1847

#

- ³⁰⁹ I det om Kjerligheds-Folket ligger tillige en Hib til Grundtvig:
U. D. thi det er dog egentlig Anmasselse, at et enkelt Folk vil kalde sig „Kjerligheds-Folket“, det er forfængeligt og selvkjerligt.

#

- ³¹⁰ Det hele Begreb af Levebrøds-Geistlighed er et Sandsebedrag.
U. D. Hvoraf kommer det vel, at hvis en Mand, som ikke er Præst, men iøvrigt havde Duelighed og Indsigt og Otium, vilde befatte sig med at forkynde Christendom eller med at bekjende Christum: saa bliver der Allarm — og derimod ikke naar en Præst gør det? Deraf, at en Præst har det Levebrød. Det er i Grunden Folks Tanke. Derfor falder det temmelig flaut, naar en Præst brouter af, at han i nogen særligen Forstand bekjender Christum. Thi som man finder det i sin Orden, at en Prokurator skaffer Sag hvor det er ham muligt, da det er hans Levebrød: saaledes finder man det i sin Orden, at en Præst prædiker saadan noget Christendom, især naar han tillige passer paa at faae Tid efter anden et endnu større Levebrød. Vilde En nedlægge sit Embede, for nu gratis at forkynde Christendom, saa blev man vred. Thi det er Verdslighed man vil have, og derfor, som man har Læger, Prokuratorer o: s: v:, saa vil man ogsaa have nogle som ere Præster, eller hvis Levebrød det er at være Præst. Men Aands-Indtrykket vil man ikke have.

#

- ³¹¹ ... Men sæt nu, at den Overfaldne, hvem den barmhjertige
U. D. Samaritan, tog sig af — var død mellem hans Hænder, og sæt saa, at Samaritanen altsaa havde maattet gjøre Anmeldelse om det til Politiet og sæt saa Politiet havde sagt: ja saa maa vi indtil videre anholde Dig — og hvad saa? Saa havde de Medlevende leet af

³⁰⁹ det om Kjerligheds-Folket] S. V. IX, S. 352. selvkjerligt] sml. 295. 393. ³¹⁰ Levebrøds-Geistlighed] sml. 282. 312. bekjende Christum] sml. 42. 352. ³¹¹ Sml. S. V. IX, S. 302.

ham at han var dum nok til at udsætte sig for al det Vrøvl, og enten meent, at han maatte være aldeles uvidende om Rettergang og være et „Fæ“, eller hvis han vidste forud, hvad der kunde hænde maatte han jo være „gal“. — See det er Barmhjertigheds Løn.

Det at existere christeligt er sammensat af det Evige og det 312
 Timelige. Men nu tildags maa det Evige aldrig faae noget afgjø- U. D.
 rende Udtryk i det Udvortes — saa turde det Hele let blive et
 Bedrag, en Indbildning. Man gjør alt muligt Verdsligt klamrer sig
 ved denne jordiske Tilværelse — men er tillige indvortes, saa
 hedder det, en sand Christen. Det turde dog nok være mulig, at
 der meget sjældent fandtes noget Menneske der i Sandhed for-
 maaede dette Forbausende saaledes at ene det Christelige og det
 Verdslige. Som oftest udelades nok det Christelige, der jo næsten
 kun skal være et optaget Moment i det Verdslige.

I ethvert Tilfælde er det af stor Vigtighed for Tilværelsen, at
 der i hver Generation er Existentser, som hver blot udtrykke det
 dialektiske Moment. Der er nu Existentser nok, som udtrykke det
 blot Verdslige — men vi mangle aldeles det eensidig og absolut
 consequente Udtryk for det blot Gudelige. Dog er dette saare
 vigtigt, for at der dog kan holdes lidt Control med den saakaldte
 gudelige Existents, der her formentligen har løst Opgaver som end
 ikke Christus løste — thi Christus havde ikke travlt for at blive
 Justitsraad eller for Levebrød — ei heller var en Apostel Aspirant
 til Ordener og Titler — og saa tillige i sit Inderste en god Christen.

Som man har afskaffet hele Poesien \leq i Livet \geq ved Hjælp af den
 Løgn om de optagne Momenter (en Pige sørger lige saa dybt som
 Julie — men hun forstaaer tillige at bære det — og klinker igjen:
 Løgn, lutter Løgn) saaledes afskaffer man det Christelige ved den
 Sviig at det Høieste er ikke at forlade eller opgive det Verdslige
 o: s: v:, men at blive i det og i sit Inderste være en Christen.

³¹² Sml. 431. Levebrød] sml. 310. 352.

Christendommen er ikke saa dum, at Enhver der vovede Alt i Udvorteshedens Afgjørelse derfor er en Christen; men den siger: blandt Saadanne maa den Christne findes, og ikke blandt disse Vindhase, som tage alt det Jordiske til Indtægt — og saa tillige ere i det Inderste gode Christne.

- 313 U. D. Min Mening er ikke, at Gud skulde elske mig mere end hvilket-somhelst, ubetinget hvilket-somhelst andet Menneske; men min Mening er, at jeg dog nok adskilligt mere end Andre tænker paa, at Gud elsker mig. Lad saa Andre finde det stort: objektivt at betænke at Gud elsker saadan Alle; jeg finder det saligt subjektivt at betænke, at Gud elsker mig, og saligt, at dette staaer Enhver frit for at betænke.

- 314 U. D. Det er saa rørende om Søndagen at prædike over, at Christus omgikkes Syndere og Toldere — men om Mandagen er det Forbrydelse blot at tale med den simple Mand, med en Tjeneste-Pige. Det er, vil man sige, uforsigtigt dumt at indlade sig saaledes med Menneskene, istedenfor at fjerne dem fra sig, og sjældent blive seet. Hvor dum maa da ikke Christus have været!

- 315 U. D. Det er meget godt bemærket af Montaigne 2d Bog Cap.12. (p. 263 i 3die Bind).

Wir (vi Christne) sollten uns schämen, dass noch nie ein Anhänger einer menschlichen Sekte erfunden ward, so sonderbar und schwer auch ihre Behauptungen waren, der nicht gewissermassen sein Betragen und Leben darnach einrichtete! Und eine so göttliche und himlische Lehre (Christendommen) zeichnet die

³¹³ Sml. B 119. = S.V. XII, S. 267. ³¹⁵ Montaigne... 3die Bind] om Udg. se til 278.

Christen durch nichts anders <aus> als durch die Sprache. — cfr. Spinoza Tractatus theol: pol: Indl: p. 85: jam dudum enim res eo pervenit, ut neminem fere, quisnam sit, num scilicet Christianus, Turca, Judæus vel Ethnicus noscere possis nisi ex corporis externo habitu et cultu, vel quod hanc aut illam ecclesiam frequentet, vel denique quod huic aut illi opinioni addictus est, et in verba alicujus magistri jurare solet. Caeterum vita eadem omnibus est.

I Bjergprædikenen (enten 5te eller 6te Capitel hos Matth:) staaer 316
et Ord, som har en ganske ypperlig Anvendelse i det moderne Liv: U. D.
naar I blot hilse Eders Brødre, gjører ikke Hedningerne det Samme.

Deus ita artifex magnus in magnis, ut minor non sit in parvis. 317
Augustin. U. D.

Det er et godt Ordsprog: 318
U. D.

Wer spinnt zu fein
Haspelt sich ein,

det er egentlig et italiensk Ordsprog

Chi troppo assotiglia, si scavezza.

..... Lad os forstaae hinanden. Der er altsaa Det og Det, som 319
Du frygter vil hænde Dig, hvis Du gjør Det og Det, som Du dog U. D.
egentlig anseer det for Din Pligt at gjøre, kun raadvild om, hvorvidt

Spinoza osv.] se VII A 250. ³¹⁶ [I Bjergprædikenen...et Ord] Matth. 5,47. ³¹⁷ Augustin] se Montaigne, det 278 anf. Bd. S. 481. ³¹⁸ Wer spinnt... scavezza] se Montaigne, det 278 anf. Bd. S. 556.

1847

Pligten kan fordre saa meget af Dig. Gjør nu et Tanke-Experiment. Tænk Dig det Rædsomste — og tænk Dig saa at Gud er den Almægtige. Du vil ikke gjøre ikke vove Det og Det af Frygt for Det og Det — men sæt nu, at den Almægtige til Straf for Din Ulydighed just bragte dette Det og Det over Dig. Du frygter ved at gjøre Det og Det at udsætte Dig for Verdens Spot — men sæt nu, at Gud, skjøndt Du ikke gjorde det, magede det saaledes, at Du alligevel blev udsat for Verdens Spot. Hvad Sikkerhed har Du vel mod en Almægtig — i det Du med al Din Klogskabs Yderste har beregnet at undgaae Det og Det, saa har Gud maaskee ad en ganske anden Vei bragt det over Dig. Nei der er kun een Sikkerhed og Tryghed i Forholdet til en Almægtig, nemlig ubetinget at lyde ham.

Tænk Dig f. E. Moses og lad os tænke det saaledes. Han siger til sig selv, jeg tør ikke gaae til Pharao, han slaaer mig ihjel — jeg bliver hjemme. Saa bliver Moses altsaa hjemme. Men hvorfor skulde Gud som er en Almægtig ikke i samme Nu vende Forholdene saaledes, at Moses blev (ved en Misforstaaelse, ved en usalig Misforstaaelse ja det var en Misforstaaelse Moses var aldeles uskyldig men Pharao havde nu engang faaet den Idee og Ingen kunde faae ham fra den) afhentet af Pharaos Vagt og henrettet som Oprører.

Sagen er, Menneskene mangle i Almindelighed Phantasie til concretere at forstaae hvad en Almægtig formaaer.

For mig er det saaledes, at naar jeg af Frygt for Dette eller Hiint vil lade være at gjøre Noget, som jeg dog anseer for Guds Villie, vil skulke mig derfra, saa falder det mig strax ind, at den Almægtige jo netop til Straf kunde bringe det Frygtede over mig.

320
U. D.

Alle Mennesker ønske at være eller at blive samtidige med store Mænd, store Begivenheder o: s: v.: Gud veed hvor mange Mennesker der egentlig leve samtidige med sig selv. At være samtidig med sig selv (altsaa ikke Frygtens eller Forventningens

Tilkommelse, eller i Forbigangenheden) er Gjennemsigtighed i Ro, og dette er kun muligt ved Guds-Forholdet, eller det er Guds-Forholdet.

Naar En skal være persona publica i disse Tider saa at opholde sig over, at han leilighedsviis overøses med Skjeldsord er ligesom at opholde sig over eller at misforstaae, hvad det vil sige, at en Brand-Officier ved en Ildebrand er overstænket. Hovedsagen er, at han commanderer godt; disse Stenk paa Frakken have Intet uden Godt at betyde. Han trækker om Aftenen Frakken af — og i Døden aflægger man den Overfrakke, paa hvilken Forhaanelserne blive siddende — længere naae de ikke.

321
U. D.

Det Glædelige i:

at jo mere Verden gaaer os imod, desto mindre sinkes vi underveis paa vor Vandring til Himlen.

322
U. D.

eller

det Glædelige i:

at christeligt forstaaet er Modgang Medgang.

Alt hvad der hjælper os frem ad den Vei vi skal er dog vel Medgang; men det gjør netop Modgang, ergo er den Medgang.
 ≲cfr. i denne Bog p.73, 190 og 191.≳

I Marginen til 322:

Naar Fiskeren skal gjøre en god Fangst maa han dog vel gaae derhen hvor Fisken er — men Fisken gaaer mod Strømmen, altsaa maa han gaae til den Side.

323
U. D.

1847

324

U. D.

Text til Fredags-Prædiken

Han lever til altid at træde frem for os.

325

U. D.

Christendommen kan og bør her i Timeligheden ikke tænkes i Ro. Dersom der var en Plet, hvor der levede lutter sande Christne, saa ville dette betyde, at de skulde være Missionairer. Ogsaa dette Spørgsmaal har Enhver at forelægge sig selv inden han slutter af.

Men i disse Tider leves der slet ikke, det er lutter Efteraberie den ene efter den anden.

326

U. D.

Langt fra mig være saaledes at anklage Samtiden, som havde Verden før været saa rar. Nei, hvad mig angaaer, da vilde det gaae mig galt til enhver Tid. Det er saa rigtigt sagt af Socrates, at en Landflygtighed vilde kun lidt hjælpe ham, da det vilde gaae ham galt i ethvert Land. Grunden var, at Socrates var den Væk-kende.

327

U. D.

Man siger, at man ikke maa spilde Guds Gaver; men den bedste af alle Guds Gaver hans Kjerlighed, det, at han har tilladt os at kalde ham Fader, tilladt os at elske ham: hvor spildes ikke den — hvor mange Mennesker tænke vel ret derpaa. Forfærdeligt! Gud i Himlene sidder og tilbyder hvert Menneske sin Kjerlighed — men det bryder sig Ingen om. Naar det kommer høit beviser Præsten af 3 Grunde, at Gud er Kjerlighed. — Overhovedet er Præsternes „Grunde“ en af de virksomste Grunde til at Christen-

³²⁴ Fredags-Prædiken] sml. 287.371-375.

sml. 388. ³²⁶ gaae mig galt] sml. 307.329.

Apol. 37 c ff. ³²⁷ 3 Grunde] sml. 304.413.

³²⁵ være Missionairer] sagt af Socrates] Platon,

dommen er bleven saa spagfærdig som den er. Det er denne usalige Bagvendthed med at alt skal først bevises. Mon vel En, der virkelig var forelsket, vilde falde paa af 3 Grunde at bevise Elskovs Salighed. Men Sagen er, man troer ikke mere — ak og saa vil man hjælpe sig med lidt Videnskabeligheds kunstige Been.

‡

‡

Eet er det at gjøre sig selv kostbar — det forstaae Mange sig 328
paa — et Andet med enhver Opoffrelse for sin Person om muligt U. D.
at bibringe Menneskene Indtrykket af, at Christendommen veed
at gjøre sig kostbar.

‡

.... Men saa gaaer det blot mig galt og saa udretter jeg altsaa 329
ikke Noget. Hvilken Taabelighed. Naar jeg lyder min Ordre og U. D.
det paa Grund deraf gaaer mig galt, saa hører det vel med i Sty-
relsen, og maaskee skal det netop faae Betydning, skjøndt jeg ikke
forstaaer det.

Sæt Stephanus ved sin Død slet ikke havde udrettet Andet end
at virke paa Paulus, havde saa han Intet udrettet? Og hvor ofte
er dette ikke Tilfældet, at netop En Bravs Undergang bliver en
Opvækkelse. Men Sagen er man vil selv spille Forsyn. Saa bliver
Verdenshistorien rigtignok kun en Farce.

‡

Forunderligt! Den samtidige Slægt hader og forfølger og kors- 330
fæster Christus — og saa faaer Slægten selv Gavn af Christi Død. U. D.
Paa den Maade fik Christus ligesom aldrig Ret over Menneskene.
Men det vilde han jo heller ikke — han vilde frelse dem. Ellers
kan dog den uskyldigt Forfulgte sige: min Død bliver en Straf

³²⁹ gaaer... mig galt] sml. 326. 410.

1847

over Eder — men Christi Død blev en Frelse ogsaa for dem. Det var ikke Christus som sagde mit Blod komme over Eder, det var Folket.

#

#

331
U. D.

Henrich Steffens er et godt Exempel paa, hvorledes en velmenende Orthodoxie, der ikke tager i Betænkning at udsige, at blot der i Christendommen er det Mindste, som man vil underkaste Tænkningens Correctiv i den Forstand som skulde Tænkningen afgjøre Noget, saa er Alt tabt — og som dog selv am Ende bliver inden for Forvirringen. Han viser (i Religions-Philosophien 1ste Deel p. 440 o: fl.) at Miraklerne ere Tænkningen til Anstød. Skal nu Tænkningen have Lov til at afgjøre Noget, fordi den ikke kan begribe dem, saa er Christendommen tabt. Hvad gjør saa Steffens? Han tilveiebringer en Theorie, som finder det tænkende i sin Orden, at Miraklerne ere med. Ak, Ak, Ak. Er det da ikke ogsaa Tænkningens Suprematie, naar den afgjør, at jeg meget godt kan tro Miraklerne. Er der, dialektisk, den mindste Forskjel mellem den Magt, der afgjør, at jeg skal forkaste Noget, og den som afgjør at jeg kan antage det. Hvorledes kan denne Magt afgjøre, at jeg kan troe det, uden latent at have det til sin Raadighed at afgjøre det Modsatte. Det Hele er et Sandsebedrag, aldeles ligesom naar Heiberg mener, at Publikum er et forvirret Begreb — naar det er ham imod, men en fornuftig Tanke, naar det er enigt med ham — istedenfor at Publikum i sig selv er Nonsens. Og saaledes er christeligt Begrebet og Tænkningen dethroniseret, ligegyldigt enten den vil sige: ja eller nei.

Christendommen forholder sig ikke til Tænkning ikke til Tvivl, men til Villien og til Lydighed, Du skal troe. Det at ville have Tænkningen med er Ulydighed, ligegyldigt enten den siger ja eller nei.

³³¹ paa, hvorledes] man kunde rette: paa Religions-Philosophien 1ste Deel] Christliche Religionsphilosophie von Henrich Steffens. 1. Theil. Teleologie. Breslau 1839. — Ktl. Nr. 797. Lydighed] sml. 413.

Strax den første Gang jeg talte med ham og senere gjentagent har jeg, og saa høitideligt som muligt, sagt Biskop Mynster at jeg udtrykte det Modsatte af ham, og at det just var derfor (foruden min Pietet) at han var mig af Vigtighed. Og han har med fuld Opmærksomhed svaret derpaa, saa han høitideligt har vedgaaet i Samtalen, at han forstod mig. Han sagde engang at vi vare Complementer til hinanden, hvilket jeg dog ikke indgik paa, fordi det var mere høfligt end jeg kunde forlange, men gjentog blot paa det Bestemteste min Forskjellighed. Jeg har sagt ham, at der ofte var Ting, som jeg vidste maatte mishage ham; men jeg tænkte vistnok ham med og havde netop tænkt ham med — uden dog at forandre det.

Saaledes veed jeg, at mit Forhold til ham er saa reent som muligt.

Det er dog en egen Ting med det at det at takke Gud for det Gode (o: jordisk og timelig Fordeel og Held o: s: v:) skulde være nok til at være Christendom. Paa den Maade bliver Christendommen let potenseret Livs-Nydelse (Eudaimonisme). Hedningen blev angest, naar han blev meget lykkelig, han havde en vis Mistro til Guderne. Men heri laae tillige noget Andet, thi hans Angest udtrykker, i Sandhed forstaaet, hvad der følger af at klamre sig fast til det Verdslige. Men i Christendommen! Man higer efter og tragter efter de jordiske Goder, og saa for at blive fri for den Angest takker man Gud. Aha! Paa den Maade bliver en saadan Christenhed endnu mere verdslig end selv Hedenskabet. Det at takke Gud for de gode Dage skulde vel først og fremmest betyde at undersøge at prøve sig selv, hvorledes man hænger ved Sligt, det skulde vel betyde, at man lærte at tænke ringe om alt Sligt.

³³² talte med ham] sml. 390, VII A 169, S. 109. ³³³ Sml. 255. 645. Hedningen blev angest osv.] se saaledes Herodot VII 10. — Sml. 342. 537.

1847

Men tvertimod man klamrer sig end fastere, og saa takker man Gud — for at faae Lov til ganske roligt og trygt at blive i Besiddelsen. Ak, hvor man dog besviger Christendommen!

334 Der kan for mig være noget gyseligt i, at skulle leve til daglig
U. D. Brug sammen og i Omgang med Mennesker, der egentlig ansee Alt hvad der hedder Aand og Alt hvad der hedder sædelig Undseelse i det Indre for Indbildning, fordi noget Saadant slet ikke er til for dem. Et saadant Menneske kan ikke blot bedrage En — men det afficerer ham aldeles ikke, han respekterer kun fysisk Magt. Der gives virkeligen Mennesker, som det er gyseligt at være Medmenneske med. Enhver Bekymring der ikke er fysisk er dem en Latterlighed.

335 De religieuse Forbilleder ere ofte saa abstrakte; man seer dem
U. D. ikke forsøgte i de almindelige menneskelige Lidelser, i Sygdom, i legemlig Svaghed og Alt hvad dertil hører

336 Misundelsen vil tilsidst ligefrem forbyde mig at være Forfatter.
U. D. Det er sandeligen ikke Pøbelen, men snarere de Fornemme. At jeg har saadanne Gaver eller rettere at Gud saaledes lader det lykkes for mig, at jeg er saa flittig o: s: v: det vil man ikke have.

I Danmark er der ingen National-Aand, men idel Kjøbstads-Aand. I enhver stor Nation har dog en Forfatter Lov til at arbeide, hvis han kan det, men her vil man ligefrem have det formeent, at det ikke skal udtrykkes, at En formaaer mere end Andre. Alt er Nivellement. Der gives en vis Skik og Brug betræffende hvor meget en Forfatter tør skrive, mere maa Ingen skrive. Har Gud givet En større Evner, saa skal man fornegte sit Guds Kald og være som de andre Mænd.

1847

d. 3 Oct. 47.

337

Oktbr. 3.

Henrich Steffens Religions-Philosophie 2^d B. p. 260 medio

so spricht sich die furchtbare Gewissheit aus, dass auch innerlich, in der Geschichte, das Böse = Masse ist.

p. 262 der Heiland ist für die ganze Welt gestorben, aber nur für die wahren Christen auferstanden.

Tænk Dig, Joseph Jesu Pleiefader og tænk Dig ham i Samtidighedens Situation mon man ikke ville lee af den sølle Tosse, der troede Maria; mon man ikke ville finde at saa var Maria dog mere fiffig, at hun bildte ham Noget ind o: mon ikke Alle saa omtrent ville komme til at tale blasphemisk!

338

U. D.

Jeg kunde have Lyst til en lille literair Mystification ved f. E. at udgive Noget, jeg vilde kalde „Ungdoms-Arbejder“ og i hvis Forord jeg vilde træde op som en ung Forfatter, hvis første Arbeide dette var.

339

U. D.

Jeg vilde kalde mig Felix de St. Vincent Indholdet skulde være

1) Krisen i en Skuespillerindes Liv.

2) Lovtale over Efteraaret.

3) Rosenkilde som Hummer.

4) Skrift-Prøver.

Miraklet med de 5 Brød og de 3 smaae Fisk

340

er et Exempel paa Eenheden af den guddommelige

U. D.

Overflod og Sparsommelighed.

³³⁷ 2^d B.] 2. Theil. Ethik. Breslau 1839. — Ktl. Nr. 798. (Sml. til 331). das Böse = Masse] sml. 296. 414. ³³⁹ Krisen i osv.] fremkom som Feuilleton i Fædrelandet 1848, Nr. 188-191 (24.-27. Juli). Sml. B 90. Lovtale osv.] se VII B 205-210. Rosenkilde osv.] se B 172-174. Skrift-Prøver] se VII B 271-295. ³⁴⁰ Sml. 65 og se Note dertil.

1847

Mon vel et Menneske, der kunde gjøre et Mirakel vilde holde paa at lade Smulerne opsamle. Ak, blot ved et overflødigt Gjestebud har man for Skik at slaae Glassene istykker for at betegne Overflødigheden. Men Christus gjør et Mirakel, kan hvert Øieblik gjøre et Mirakel — og han lader Smulerne opsamle, han foragter ikke Smulerne. At en Fattig siger: Smuler er ogsaa Brød, det høres — men at den Rigeste tillige som var han den Fattigste opsamler Smulerne: det er Guddommeligt.

³⁴¹ U. D. Christendommen er visseligen ikke Tungsind, den er jo tværtimod det glade Budskab <—> for Tungsindige; for Letsindige er den rigtignok ikke det glade Budskab, thi dem vil den først gjøre alvorlige.

³⁴² U. D.Thi vi forholde os jo ikke til Dig, o Gud, som til et Menneske, af hvem vi købe — Du maa først give, og da først kan der være Tale om vor Pligt at købe af Dig — hvad Du har givet: Troen, Haabet, Kjerligheden, Længselen, den beleilige Tid. Du giver Alt og uden Betaling, for Intet (thi kun Hedningen som ikke kjendte Dig meente, at Guderne ikke gav Noget for Intet)[†], men naar Du har givet, da fordrer Du, at vi skulle af Dig købe hvad Du har givet. Saaledes nedlader Du Dig til at indlade Dig med os Mennesker, Du skammer Dig ikke ved at være vor Gud. (Hebræerne) — og dog er det jo som naar vi give et Barn, og da, for at glæde Barnet, lader som var det Barnet, der gav os — hvad vi jo gav Barnet, hvad der altsaa er Vort. §Ja Forholdet til Gud er end ikke saaledes, thi Gud er jo tillige Den, som giver at fuldkomme. Det maatte da være, som naar en Fader eller Moder selv var Barnet

[†] Sml. 19. Hedningen osv.] sml. 333. Hebræerne] Hebr. 2, 11.

behjælpeligt i at skrive det Geburtsdags-Brev, der saa blev paa Geburtsdagen modtaget som Gave. >

† Heri ligger hele Hedenskabets Vildfarelse, at Mennesket ligefrem forholder sig til Gud som til et andet, et mægtigere Menneske, istedenfor at Mennesket først forholder sig til Gud indenfor en Subdivision: efterat Gud har givet Alt for Intet.

Det er saa rystende, at Christus, der er Kjerlighedens Lærer, ³⁴³
bliver forraadt — ved et Kys. *U. D.*

Christus vidste lige fra Begyndelsen, at han skulde lide og dø. ³⁴⁴
Det Tunge heri, fremfor naar det saadan kommer, medens man *U. D.*
snart haaber at undgaae, snart gruer. Det er Christi Lidelse var
Valg.

Og det var Alvor med hans Fornedrelse. Det var ikke som ³⁴⁵
naar en Pave vadsker fattige Folks Fødder, og alle veed, at det *U. D.*
er Paven: saa han vinder dobbelt foruden sin pavelige Anseelse,
ogsaa Ydmyghedens.

O, i Livet hvor meget paaskjønner vi det dog ikke blot at have ³⁴⁶
et Menneske der viser os Tjenester — men den Ven der satte *U. D.*
Livet til for os, den Ven der ogsaa for min Skyld lod sig forhaane:
ham tænker man ikke paa.

³⁴³ forraadt — ved et Kys] sml. S. V. X, S. 287. ³⁴⁴ Sml. 259. 391.

1847

347

U. D.

Et Ord om mig selv

Jeg er det sidste Stadium af en Digter-Formation til Det at være en Slags Reformator i det Smaa. Jeg har meget mere Phantasie end en Saadan vilde have, men saa igjen mindre af en vis personlig Kraft som er fornøden for at træde saaledes op. Ved Hjælp af min Phantasie, der vel at mærke ingenlunde er før det Dialektiske, altsaa umiddelbar, men efter det Dialektiske kan jeg faae alle de christelige Bestemmelser paa det nøiagtigste og det meest levende. Dette behøver aabenbart Tiden. Der er visse Ting som bestandigt maa bringes i Erindring, ellers tabes Maalestokken. Det er som den vilde Fugls Flugt over de tammes Hoveder naar der mindes om saadanne Bestemmelser af det christelige Liv som fordre det Yderste. — Men netop fordi jeg saaledes er en Digter, hvis Opgave er at skrue Prisen op, og om muligt at tilhviske hver Enkelt hvordan Fordringen kunde være, saa maa jeg især passe paa ikke at faae Tilhængere.

348

U. D.

..... Skulde jeg nu sige: har Du forstaaet det, saa forklar Du mig det? O, jeg skal i Forhold til Alt, hvad der trænger til en Forklaring, som jeg ikke har, villigt tage mod Forklaringen af en Anden, villigt og taknemligt. Men i Forhold til hvad der ikke kan <og ikke> skal forklares eller begribes, ja hvad det er formasteligt at ville begribe: der vil jeg ikke villigt modtage Forklaringen. Og om Nogen vil paanøde mig den, saa vil jeg sige: viig bort med Din Forklaring, Du er mig til Forargelse.

349

U. D.

.... Den Conformitet med Christo som Middelalderens Overtro satte saa stor Priis paa at have Christi Vunder paa sit Legeme

⁸⁴⁷ Digter-Formation] sml. S. V. XI, S. 189 f. den vilde Fugls osv.] sml. II A 23. ⁸⁴⁹ Sml. S. V. X, S. 288.

(Franciscus) det var blot Overdrivelse — men den Conformitet at være forhaanet o: s: v: det er den sande.

I Marginen til 349:

thi Opgaven er, som Gerhard etsteds (i *Meditationes sacræ*) ³⁵⁰ siger ikke blot frui Christo, men fremfor Alt imitari Christum. ³⁵⁰ U. D.

Det man har sin Ulykke med er at Tilværelsen i Form af Anerkjendelse blot vil sinke En. Man skal besøge dem, gjøre dem sin Opvartning, lade sig begloe af dem, lade sig lugte til, og saa beundre. Hjælper dette mig til Fremgang i det Gode? Dog vel ikke og hvad hjælper det de Andre til uden til Fremgang i Taabelighed. ³⁵¹ U. D.

For ikke at forskyldte nogen Overdrivelse i Christendom kan jeg jo anlægge den Maalestok, som min Fader fulgte med Hensyn til at bekjende Christum. Men gjør jeg det, saa skal det snart vise sig, at det ikke faaer Lov at gaae ubemærket hen. Grunden, hvorfor det lykkedes min Fader, var fordi han var en aldeles ubekjendt Mand. Men saa vil En sige: saa kan Du jo blive Præst, naar det Religieuse beskæftiger Dig saa meget. See her er et Sandsebedrag. Thi lad os være oprigtige, mon vel Nogen deraf, at en Mand i disse Tider bliver Præst faaer det Indtryk, at det Religieuse beskæftiger ham saa meget? O, nei, han faaer det Indtryk, at det er En, som vil have et Lévebrød og en Slags anselig Stilling i Samfundet. Ved Hjælp af dette Sandsebedrag er Geistligheden væsentligen gjort afmægtig. ³⁵² U. D.

³⁵⁰ Gerhard etsteds] *Medit.* XXX. (Om Udg. se til 261). ³⁵² bekjende Christum] sml. 310. 365. blive Præst] sml. 171. 422. Levebrød] sml. 312. 365.

1847

#

353med hvad Ret jeg taler saaledes? Med den Ret at jeg er
U. D. mig bevidst, hvad det kan koste at tale saaledes, og med Bevidsthed
 om, at jeg vil være villig til at finde mig i Følgerne.

#

#

354 Eet er det ved Fødselen at være noget Stort i Verden, et Andet
U. D. at blive det successivt. Det Første kan Ingen gjøre ved, men det
 Sidste lader sig ikke gjøre, uden at man paa mange Punkter maa
 have gjort det Onde een eller anden Concession, tiet hvor man
 skulde have talet, og talt hvor man skulde have tiet, bukket hvor
 man skulde have været stolt og omvendt o: s: v:

#

355 „De opløfter Dem“ siger De — Tag Dem dog iagt, at De ikke
U. D. løfter for høit op, som man siger.

#

#

356 ...Mennesket spaaer og Gud raa'er. Det var jo ogsaa til Vitter-
U. D. lighed, at Ypperstepræsterne beseglede Christi Grav; det blev jo
 til Vitterlighed for — at det var ganske vist, at han er opstanden,
 og ikke stjaalet.

#

357 De daarlige Brudejomfruer ere ikke fremstillede som de, der
U. D. ganske havde glemt den hele Sag med Brudgommens Komme, der
 staaer jo tværtimod, at de vare gangne bort for at kjøbe ny Olie —
 dog bleve de udelukkede. Saa man altsaa ikke skal undskylde sig

³⁵⁴ noget Stort] sml. 298. ³⁵⁶ Sml. C 3,22.

med, at man dog gjør Noget, stundom tænker paa den Sag med sin Sjels Frelse, venter paa at der skal udkomme et nyt Skrift o: s: v:.

‡

‡

....Lad os saa hellere sige det ligefrem med den ærlige Kant, ³⁵⁸ der erklærer Forholdet til Gud for en Art Sindssvaghed, en Ind- ^{U. D.} bildning. Det at have med en Usynlig at gjøre er jo ogsaa saaledes. Dette anfører Steffens meget rigtigt etsteds i hans Religionsphilosophie.

‡

Ingen kan tjene to Herrer. Dermed er ikke blot betegnet den ³⁵⁹ Vaklende, den Tvivlraadige som ikke ret veed hvilken han skal ^{U. D.} vælge. Nei, ogsaa Den der trodsigt brød med Gud og Himlen, for at tjene sin Lyst og Begjering, han tjener dog to Herrer, hvad Ingen kan; thi han maa tjene Gud enten han vil eller ei. Forholdet er da ikke saaledes ligefrem: vælg een af de To; men Forholdet er: der er kun een at vælge, naar man virkeligen kun skal tjene een Herre det er Gud.

Nogle glade Tankers Sammenhæng

³⁶⁰
U. D.

4 Taler

No 1.

Trængselen giver Standhaftighed.

No 2.

Standhaftigheden giver Forfarenhed.

No 3.

Forfarenheden Haab

No 4

Haabet beskæmmer ikke.

³⁵⁸ Steffens...etsteds] Christliche Religionsphilosophie (se til 331). 2. Theil, S. 212 f. ³⁶⁰ Sml. S. V. X, S. 86. ³⁶⁰ Sml. S. V. X, S. 111 ff.

1847

I Marginen til 360:

- 361 eller: Haabets Tilblivelse.
 U. D. benyttes maaskee bedre i en af Talerne i Lidelsernes Evangelium
 cfr. denne Bog p. 73 N° 2.

#

- 362 I Forhold til en Tale, som skal holdes, er i Reglen en Indledning
 U. D. sinkende. Man har jo Tilhørerne samlede, Stedet gjør sin Magt
 gjeldende, det er netop Kunsten strax at være inde i Sagen. I
 Forhold til en Tale der skal læses, er en Indledning af Vigtighed.
 De komme til Læsningen fra allehaande fremmedartede Indtryk,
 og derfor maa Indledningen være som en Slags Omklædnings-Akt,
 for at faae dem til at gaae med. En Indledning bør derfor være
 tiltrækkende, slaaende, interessant, kort den maa være fangende.

#

#

- 363 Inderst inde i ethvert Menneske boer der dog den Angest, at
 U. D. han skulde være ene i Verden, glemt af Gud, overseet i denne
 uhyre Husholdnings Millioner og Millioner. Man holder denne
 Angest borte ved at see Mange om sig, der ere En forbundne
 som Slægt og Venner; men Angesten er der dog alligevel, man
 tør neppe tænke paa, hvorledes man vilde være tilmode, hvis alt
 dette toges bort.

#

- 364 Bøn
 U. D. Endnu idag o Gud ville vi søge hen til Dig . . .

Text:

endnu i denne Nat vil jeg kræve din Sjæl af Dig.

#

⁸⁶¹ Lidelsernes Evangelium] sml. 322-323. p. 73 N° 2] se 180. ⁸⁶² Sml.
 B 112. ⁸⁶⁴ endnu i denne osv.] Luc. 12, 20.

Det er saa vanskeligt at faae at vide, hvorledes en Christen der egentlig vedkjendte sig sin Tro, vilde tage sig ud i disse Tider, hvad man vilde dømme derom. De Christne der nærmest gjøre det ere jo Præsterne. Men her er Ulykken den, at man har den usalige Mellembestemmelse ved Haanden: det er deres Levebrød, de ere Embedsmænd. Det vil sige, Menneskene faae slet ikke et reent Indtryk af at et Menneske vil anvende sin Dag og sit Liv paa at tilhøre Christum, beskæftiget med det Gudelige; men de finde det ganske i sin Orden, at Enhver søger sig et Levebrød, og altsaa En bliver Præst, en Anden Kræmmer o: s: v:.

Det turde dog vel falde mig let nok af Mynsters Prædikener at retfærdiggjøre hele min Forfatter-Virksomhed — hvorvidt hans Existents saaledes congruerer er i ethvert Tilfælde ikke saa let afgjort. Man kan dog ikke vredes paa mig, at jeg gjør efter hvad man siger mig, efter hvad jeg er opdragen til at følge.

... O, der er i Verden udenfor saa meget, der vil drage os bort fra Dig, o Gud, derfor gaae vi ind i Dit Huus, men herinde er der saa igjen stundom en Tryghed, som vil bedrage os, som var her al Fare og Forfærdelse langt borte, her hvor der dog skal tales om den største Fare: Syndens, og om den største Rædsel Christi Lidelse og Død.

„Menneske“ vil Ingen være — det skal ikke være Noget at være; „Christen“ vil Ingen være, det er heller ikke Noget; saa-

³⁶⁵ vedkjendte sig sin Tro] sml. 352. 511. Levebrød] sml. 352. 388. — S.V. XI, S. 213. ³⁶⁶ Mynsters Prædikener] sml. 233, S. 112. 388. ³⁶⁷ Sml. 372. B 113, 1.

1847

danne Opgaver mener man strække ikke til for Livet. Dog vil Alle ja de stride og kæmpe og slide Alle for at blive Noget. Men dette Noget er Cancelliraad, eller Escadrons-Chirurg f. E.

#

369 Som det negteligt var meget rigtigt af Luther at gifte sig, for
U. D. nemlig at lyse Timeligheden og det jordiske Liv i Hævd som Gud velbehageligt i Modsætning til phantastisk Abstraktion: saaledes turde det dog nok ogsaa i disse Tider være gavnligt at En lod være at gifte sig, for nemlig at udtrykke, at det Aandelige dog nok har saa megen Realitet at det kan være nok og mere end nok for et Liv. Thi nutildags er man blevet saa verdslig, at man baade maa i Tide lære at spille Kort og gifte sig og andet Saadant for dog at have Noget at fylde <Tiden> ud med. Og denne herskesyge Verdslighed der vil at alle Mennesker skulle være eens, bliver saa vred, naar En ikke vil gifte sig. I det ikke at være gift, ikke at gaae i Selskab, ikke at spille Kort, ikke at indlade sig med Andre ligger noget Epigrammatisk. For at trænge igjennem i disse Tider, maa man være gift — ellers blive Menneskene mistænkelige, om det ikke skulde være et Forsøg paa at gjøre dem Livet anstrengt.

#

370 Dersom Christus havde været blot et Menneske, saa havde
U. D. aabenbart Peder ikke fornegtet ham; dertil var Peder for dyb og redelig. Men medens Præsterne i Almindelighed ævle omvendt, og sige, at det var dobbelt uforsvarligt af Peder fordi Christus var Gud: saa maa man sige: nei dette er det netop der forklarer Peder. Havde han blot anseet Christus for et Menneske, saa kunde han vel have udholdt den Tanke, at han skulde behandles saaledes, og Peder havde ikke glemt sig selv, men var bleven ham tro. Men dette ligesom Afsindige, at Christus er Gud, at han har det i sin Magt hvad Øieblik han vil at kalde Legioner Engle til: dette er

⁸⁶⁹ Luther] sml. 403. VI A 108. VII A: 192. 209.

det der aldeles overvælder Peder. Som man af Forskrækkelse kan tabe Mælet, saaledes staaer alle Peders Begreber stille, og i denne ligesom apoplektiske Tilstand fornægter han ham.

Fredags-Prædiken

Joh: 12,32

371

U. D.

Og jeg, naar jeg bliver ophøiet fra Jorden, vil jeg drage Alle til mig.

Naar et Skib skal løbe ud, kastes der først en Ende ud, med den roer en Baad iforveien og fastgjør — saa drages Skibet. Naar et Menneskeliv skal begyndes og fortsættes uden altfor meget at blive hængende i det Timelige, da maa der ogsaa kastes en Ende ud. Dertil kan en elsket Afdød være tjenlig. Men fremfor Alt er Christus saaledes det fra Evigheden og til Evigheden Dragende.[†]

Han er ophøiet — det maa han være for at drage — ophøiet hos Faderen^{††}

og Han drager til sig.

I denne Time er han vel ligesom Jorden nærmere, tilstede ved Alteret, men der er han jo ogsaa kun for at drage.

Ja, drag Du os ganske til Dig

Lad Tankerne o: s: v: (det er af en gammel Psalme)

Der er saa meget, som holder igjen og holder tilbage (udføres) drag Du os derfor.

Til 371:

Bøn.

372

U. D.

Herre Jesus Christus, der er saa Meget, som vil holde os tilbage og drage os til sig; hver har Sit, og dog alle Meget. Men Du er jo den evig Stærkeste! Saa drag Du os end stærkere til Dig.

³⁷¹ Fredags-Prædiken] sml. 324. 386. — S. V. XII, S. 141 ff. Naar et Skib osv.] sml. 308. ³⁷² Sml. 367. — S. V. XII, S. 141.

1847

Vi kalde Dig vor Forløser, fordi Du kom til Verden at løse alle Baand, de uværdige Bekymringers, som vi selv paalægge os, at bryde Syndens tunge Lænker. Vi kalde Dig Frelser, at Du saaledes vil frelse os forløste ud af alt dette. Thi dette var jo Guds Villie, som Du fuldkommede og gjorde mulig, vor Helliggjørelse. Derfor steeg Du ned til Jordens lave Egne, og derfor steeg Du atter op i Høiheden for derfra at drage os til Dig

Til 371:

373 † Du er stillet mellem hans Lidelse og hans Høihed, saaledes
U. D. drager han Dig, fra Høiheden, medens Lidelsen skyder til. Og Ham kunde Du jo ikke, som Du ønsker en Afdød maaskee, ønske tilbage — tilbage til Lidelse og Korsfæstelse; thi saaledes maatte det gentages, hvis han atter kom her i Timeligheden.

Til 371:

374 †† Dog er Han ikke i Høiheden ligegyldig eller uvirksom, han
U. D. er altid rede til at fremtræde for os med udsigelige Sukke; han sidder heller ikke ned, thi naar Faren er stor reiser han sig op, som Stephanus saae ham.

Til 371:

375 O, forunderligt, Solen gaaer op og gaaer ned, som sædvanligt,
U. D. saaledes gaaer Alt sin sædvanlige Gang: Han sees ikke synligt, og dog drager han — ja at I ere her samlede, beviser det jo; Han haver draget Eder hid, men som der bedes af en Troende forøg mig Troen, saaledes bede I, de Dragne, at Han vil drage Eder ganske til sig.

⁸⁷³ Sml. S. V. XII, S. 143 f. ⁸⁷⁴ reiser han sig op] sml. Ap. Gj. 7, 56. Stephanus] sml. 470. ⁸⁷⁵ Sml. 94. — S. V. XII, S. 144 f.

#

|| d. 21 Oct. 47. ||

376

Oktbr. 21.

|| ...O, dersom det var muligt, at Du o, Gud engang kunde blive træt af vore idelige Forsikkringer om Troskab, disse Forsikkringer, som vistnok ||

Christus er Guds høire Haand.

377

U. D.

#

Dersom Christus vilde examinere os, da maatte vi forgaae, det var at exanimere os.

378

U. D.

#

De fleste Mennesker have gjerne to Consulenter, een i Farens Øieblik, naar de ere bange — og naar det saa gaaer godt, saa ville de ikke gjerne have med ham at gjøre, thi Synet af ham minder dem om, hvor svage de vare, og nu ville de gjerne indbilde sig at de have seiret ved egen Kraft — ikke ved Guds.

379

U. D.

#

Fader i Himlene! Der udenfor der er Een den stærke, en Anden den svage, den stærke hovmoder sig maaskee i sin Styrke, den Svage sukker og ak misunder: men herinde ere vi alle svage, her for Dit Aasyn Du Vældige, Du den eneste Stærke.

380

U. D.

#

#

De forskjellige Leiligheder, ved hvilke Christus selv siger: salig Den, som ikke forarges paa mig. Disse Steder kunde samles, for

381

U. D.

⁸⁷⁹ Sml. 223. ⁸⁸⁰ Sml. S. V. XII, S. 141. ⁸⁸¹ Sml. 510. — S. V. IX, S. 188 ff. XI, S. 194 ff. XII, S. 78 ff.

1847

at vise hvorledes Christus selv paa de forskjellige Punkter sætter Forargelsens Mulighed til ved Siden. Saasnart f. E. han taler om sin Herlighed, saa føier han ogsaa strax som Modgift til at han skal lide, og da føier han igjen til: salig Den, som ikke forarges. I Svaret til Johannes Disciple ligesaa.

‡

‡

382 Alle disse Præste-Conventer, Generalforsamlinger, <Selskaber>
U. D. kort den hele Socialitet i vor Tid er blot Analogier til Drikkeviser-Perioden, Ytringer af Ubetydelighedens og Uudviklethedens Trang til <i>gemytlig Klinken at føle sig som vare de Noget eller føle sig glade og trygge i Tilværelsen. F. Fenger, som nu render over til Skaane (cfr. sidste Kirketidende) for at udsee Leiligheden til ogsaa i theologisk Henseende at faae den politiske „Sig-trende-Mændene“ istand, han vilde naturligviis med samme Travlhed i Drikkevisens Periode have sjunget „mit fulde Glas“ o: s: v.; klinket med de giæve Brødre (fi faldera) som han nu agerer med i Conventer o: s: v.: Kun var naturligviis Drikkeviser-Perioden langt uskyldigere end vor Tid.

‡

383
U. D.

Gudelig Parleur
eller

Haandbog for Præster

indeholdende 500 Talemaader, alphabetisk ordnede
af

en Graver, som har været ansat ved
alle Kirker, og derfor nøie kjender
Talemaaderne.

Saasnart osv.] sml. S.V. XII, S. 90 ff. I Svaret osv.] sml. S.V. XII, S. 90.
⁸⁸² sidste Kirketidende] Dansk Kirketidende, udg. af R. Th. Fenger og C. J. Brandt. 3. Bd., Nr. 4 (24. Oktbr. 1847: J. F. Fenger, En Udflugt til Skaane). — Ktl. Nr. 321-25. ⁸⁸⁸⁻⁸⁸⁶ Sml. VII B 274, 19. 284.

dediceret Justitsraad Hiorthöy.

den sjeldne Kjender, den omhyggelige
Samler af Talemaader.

Til 383:

af
Esaías Strandsand

384
U. D.

Til 383:

Ideen ladersig naturligviis ikke udføre, det vilde blive trættende. 385
Bedst derfor at gjøre det til en Subscriptions-Indbydelse, saa kan U. D.
man faae det Vigtigste sagt i Planen.

af Fredags Tale No 1.

386
U. D.

I den Nat der han blev forraadt. Det er Midnat; Søvnens hviler
over Byen, den folkerige Stad er som uddød, Alt saa stille, saa
fredeligt i Natten. Kun Forræderiet, der gaaer ud ved Nattetid,
sniger sig i Mørket; kun Ondskaben, der gjør Nat til Dag, vaagner
som var det nu Dag; kun „Ypperstepræsterne ere glade“ (Luc: 22,5),
at Mørket har seiret og maa seire „uden at der kan blive noget
Opløb“ (Luc: 22,6). I „den store Sal“ sidder han for sidste Gang
tilbords med Apostlene.

blev ikke brugt — her er ogsaa en Feil, da det er
Aften ikke Midnat.

<Dog staaer der i Joh: 13,30, at det var Nat.>

1847

#

387 Dersom min Samtid havde behandlet mig sømmeligen, med
 U. D. Billighed anerkjendt hvad der lykkes ved min Haand, saa havde jeg ogsaa faaet Leilighed til at sige eet og andet ydmygende Ord om mig selv, som jeg hellere end gjerne vilde. Men skal jeg behandles saaledes som jeg er behandlet, saa kan jeg ikke forsvare at sige noget Saadant. Hvad der er forundt mig takker jeg Gud for; men sandeligen (og det skylder jeg ogsaa Gud) det skal ikke være saaledes, at det behageligst skal komme an paa Menneskene om de naadigst ville anerkjende eller ikke. Ja hvis disse Mennesker forstode Noget; men tag nogle ganske Faae bort, og de ere just villige til at dømme rigtigere om mig, hvad forstaae saa de Andre?

#

#

388 Næsten paa hver anden Side i Mynsters Prædikener kan man
 U. D. vise, hvor Faae han selv antager der egentlig ere eller vel endog blot bryde sig om at være Christne. Men hvad er saa det Hele for et Blendværk mere at tale om en Stats-Kirke, et christent Land og Folk. Og hvad vil saa det sige, at betragte sin Stilling som lønnet af Staten, oppebære Hæder og Værdighed, omtrent som var han Professor i Hebraisk, hvilken naturligviis intet Ansvar har for om der er mange eller faae der ville lære hebraisk, men blot for selv at kunne det. Har man gjort den Indrømmelse som Mynster har gjort saa er det aabenbart, at enhver Lærer i Kirken i Statskirken eo ipso har en Art Missions-Virksomhed med at vove Alt for at gøre Menneskene opmærksomme, og indestaae Staten for at der gjøres Alt for at saa mange som mulig kunne blive Christne. Dersom Mynster i apostolisk Forstand skulde være Lærer for de Faae Christne han selv taler om, saa vilde det blive et maadeligt Levebrød, og uden statsborgerlig Distinktion.

³⁸⁸ Mynsters Prædikener] sml. 366. 390, S. 172. Stats-Kirke] sml. 415. Missions-Virksomhed] sml. 325.434. Levebrød] sml. 365.407.

Men i det ene Øieblik er der kun faae Christne, i det næste Øieblik er Staten christelig, og en Præst eller Biskop har slet ikke andet at gjøre end liig en Embedsmand, der de befalede Tidersidder paa sit Contoir, saaledes at prædike i en Kirke — og saa forøvrigt undgaae forsigtigt at komme Menneskene for nær — for Avancementets Skyld.

#

#

Dersom Prof. Heiberg ved Juletid havde udgivet en lille Bog som heed „hvad man lærer af Lilierne paa Marken og<af>Himmels Fugle, 3 Taler“ — saaledes udstyret at der stod meget Lidt paa Siden, saaledes indrettet og accomoderet at man ogsaa kunde faae Exemplarer med Guldsnit, ja nogle med et Silke-Baand i for at hænges paa Juletræet: saa var Bogen bleven udsolgt i Løbet af 8 Dage. Der var bleven en Fimsen i hele Byen som var der rigtigt noget paa Færde; Trængselen af Karreter, som kørte til Gratulation hos Professoren, vilde være bleven saa stor, at det i flere Dage ikke vilde være til at tænke paa for en Fodgænger at komme over Knippelsbro. Det var Professor Heiberg Mand for!

389
U. D.

#

#

d. 4 Novb: 390

Idag var jeg inde af Døren hos Biskop Mynster. Han sagde han havde meget travlt — saa jeg øieblikkeligt gik. Men han var ogsaa meget kold mod mig. Han er dog nok stødt for den sidste Bog. Saaledes har jeg forstaaet det. Maaskee tager jeg feil. Men hvad jeg ikke tager feil i er noget Andet, at netop dette har givet mig en Rolighed, som jeg ikke før har haft. Jeg har altid krympet mig ved at skrive, hvad jeg vidste maatte støde ham ja næsten forbitte ham. Nu antager jeg det er skeet. Det er skeet mange Gange før,

Novbr. 4.

³⁸⁹ over Knippelsbro] Heiberg boede paa Christianshavn, Overgaden o. V. 176. ³⁹⁰ hos Biskop Mynster] sml. 332.560. den sidste Bog] 3: „Kjerlighedens Gjerninger“.

men han har ikke villet lade sig støde. Men see, just hvad der et Øieblik saarer det giver mig netop Liv og Lyst. Jeg har aldrig gjort det Mindste for at vinde hans Bifald og Samtykke; men det vilde have glædet mig ubeskriveligt at have ham enig med mig — ogsaa for hans Skyld; thi at jeg har Ret, det veed jeg allerbedst — af hans Prædikener.

#

#

³⁹¹ ... thi „Han“ gik ikke sin Lidelse imøde som et Menneske gjør
U. D. det, der dog i ethvert Øieblik har en Mulighed hos sig, at den kan undgaaes, at endnu Alt kunde blive godt. Han vidste det forud, han vidste det da Folket jublade, og da det raabte Hosanna ved Indtoget. — Den uendeligt derved forøgede Lidelsens Vægt.

#

³⁹² Som naar i den hyggelige, af Solens Straaler mildt opvarmede,
U. D. af alle Begunstigelser omfredede Stue en Moder sidder og leger med sit Barn, og spørger hvem elsker Du nu meest, og Barnet svarer Moder: saaledes forholder det sig i den saakaldte Christenhed med manges Kjerlighed til Christus. Men dette er slet ikke Christendom. De have saa igjen som det hedder tænkt meget over den Sag, ofte tænkt sig hen i hine Tider o: s: v.: Men saaledes forholder Christus sig slet ikke til en Troende. Vær saa artig ud paa Strømmen. Der er en Art christelig Sentimentalitet som blot er en raffineret Epicuræisme. For at holde det Spørgsmaal borte om de nu virkeligen om virkeligen noget Menneske har Lov til at have det saa kjelent og godt, takke de, som det hedder for al denne Lykke. Skulde det virkelig være Christendom.

#

hans Prædikener] sml. 388. 397. ³⁹¹ Sml. 344. 405. ³⁹² paa Strømmen] sml. 243.

Det at være gift, at have Børn at være Embedsmand og have Andre under sig, kort det, at flere participere i og pointere Ens Liv er naturligviis en Forøgelse af Selvfølelsen. Man klager over at være eensom, derfor givter man sig o: s: v: — men skulde det ogsaa være Kjerlighed, jeg troede det var Selvkjerlighed. Det Meste den Sort Folk derfor tale om at de troe paa Gud, og føle Gud hos sig, er blot Sandsebedrag: det er en potenseret Livs- og Selvfølelse som de forvexle med Religieusitet. De troe sig, sige de, Gjenstand for Forsynets faderlige Opmærksomhed, am Ende er det hverken mere eller mindre end hiin Hyggelighed i Existentsen, at deres Liv vilde savnes, hvilket de jo ogsaa i en vis Forstand føle hvert Øieblik de leve.

393
U. D.

Nogen Fortrolig har jeg aldrig haft. Ved at være Forfatter har jeg paa en Maade benyttet Publikum som min Fortrolige. Men betræffende mit Forhold til Publikum maa jeg igjen gjøre Efterverdenen til min Fortrolige. De samme Mennesker, som skulle være med for at udlee En, kan dog ikke godt bruges som Fortrolige.

394
U. D.

Det egentlige Genie, af hvilket man faaer det egentlige rene Idee-Indtryk, forholder sig i ethvert sit Første svagt (dette er Muligheden — Angesten — det er sig selv iveien). Det gaaer det som det gaaer Straalemesteren. I det første Secund støder den fremtrængende Vandmasse saa stærkt i Slangen, at den er nærved at rive Straalemesteren overende, han slingrer næsten som en Fuld, men i næste Secund saa er han den mægtig og nu frembringer han en uhyre Virkning.

395
U. D.

³⁹³ Kjerlighed...Selvkjerlighed] sml. 309.501.

³⁹⁴ Sml. 129.507.

1847

#

- ³⁹⁶ Paulus er den eneste Apostel som taler om en Pæl i Kjødet.
U. D. Men de andre havde ogsaa udholdt Samtidighedens Martyrium.
 — O, dette Pølse- og Præstesnak om at have været samtidig med
 Christus. Vee!

#

- ³⁹⁷ Jeg er opdragen ved Mynsters Prædikener — af min Fader.
U. D. Her stikker Knuden; thi min Fader kunde det naturligviis aldrig
 falde ind Andet end at tage disse Prædikener bogstavelig. Op-
 dragen ved Mynsters Prædikener — af Mynster: ja et Spørgsmaal.

#

#

- ³⁹⁸ Man har forvandlet al Ethik til Æsthetik — man seer og be-
U. D. undrer det i Theateret i Phantasie-Mediet, men i Livet har det
 ikke hjemme det er latterligt at ville blot forsøge paa at realisere
 Noget deraf. Saaledes sætter man ogsaa det Religiøse, det
 Christelige over i Phantasie-Mediet, men i Livet at gjøre Noget
 deraf, er latterligt.

#

- ³⁹⁹ Lykkelige Nutid, en Tid, da de faae Forfattere ere de Eneste,
U. D. som Intet forstaae, eller betræffende hvilke det dog er tvivlsomt
 om de forstaae Noget. Forfatterne skrive Bøger. Disse Bøger
 bedømme Journalisterne, som altsaa maa forstaae det; og derpaa
 indstille de Sagen til et høistæret dannet Publikums Dom, som
 altsaa maa forstaae det. Ergo er Forfatterne, de eneste, som ikke
 forstaae Noget, eller betræffende hvilke det dog er tvivlsomt, om
 de forstaae Noget.

#

³⁹⁶ Paulus...taler om] 2 Cor. 12, 7. — Sml. S. V. V, S. 106 ff. Pæl i Kjødet]
 sml. 250.422. ³⁹⁷ Mynsters Prædikener] sml. 390, S. 172.449. ³⁹⁸ Sml.
 234.479. ³⁹⁹ Sml. 132.657. Journalisterne] sml. 162.513.

NB³.

Novb: 1847.

400

Novbr.

#

Hvilken uhyre Strengthed! Moses, den tro Moses, det udvalgte Redskab, blot fordi han een eneste Gang, og i et saa vanskeligt Øieblik tvivlede, altsaa end ikke lod være at gjøre Guds Villie, men tvivlende slog Klippen, altsaa i Forhold til et Mirakel, hvor det at tvivle om Klippen skal give Vand, ligger menneskeligt nærmest: til Straf kommer han ikke ind i det forjættede Land. 401
U. D.

#

Gud havde Intet mod, at hiin jødiske Konge havde alle disse Skatte; men at han viste dem til Gesandterne — at han broutede af dem, og altsaa tog dem forfængeligt. 402
U. D.

#

#

Derom er ingen Tvivl, at vor Tid, at overhovedet Protestantismen kunde behøve Klosteret igjen, eller at det var til. „Klosteret“ er et væsentligt dialektisk Moment i det Christelige, derfor maa vi ogsaa have det ude som et Sømmærke, for at see hvor vi er — selv om jeg just ikke selv vilde gaae i det. Men dersom der virkelig i enhver Generation er sand Christendom saa maa der ogsaa være Individer, som have denne Trang. Hvad vilde Luther tænke, naar han nu skulde see sig om. At der altsaa i vor Tid er slet Ingen Flere af de Mennesker, hvem det Religieuse har overvældet — at vi Alle ere blevne saa stærke — eller saa svage i Religieusitet! At de faae Analogier til saadanne Mennesker nuomstunder henvises til Daarekisten. Hvad vilde Luther tænke, 403
U. D.

⁴⁰¹ Moses] sml. 319. ⁴⁰² hiin jødiske Konge] Ezechias, se 2 Kong. 20, 12 ff.
⁴⁰³ Sml. 126. 286. 482. Luther] sml. 369. 465. henvises til Daarekisten] sml. 40 og se Noter dertil.

1847

at den Stand, der alene afgjørende (si placet) repræsenterer det Christelige: Præsterne, ere i den Grad verdsliggjorte i Statens Tjeneste (for ikke at tale om deres Indre) at de have mere næsten med at tælle Faar og Sviin, og a la Augustus med at tælle Mennesker, med at agte paa Skindødes Opvækkelse — end med at rive Christenheden ud af dens Skindød, eller hvad der er værre af dens Skin Liv. Thi Skin-Død er ikke saa farlig, just fordi den synes endog Dødens Fare; men Skin-Liv er det Farligste af Alt — er uden Fare tilsyneladende.

#

404 Den Klogskab er ikke mange sure Sild værd; thi det er
U. D. ikke den Klogskab, hvorved det Gode fremmes og det Sande, men den Klogskab, hvorved han holder sig uden for alle Ubehageligheder og Afgjørelser. Vil han roses for den Klogskab — saa gratulerer jeg hans Fjender

#

#

405 „Det er hans egen Skyld“ Ja, det har han tilfælles med alle
U. D. dem, som leed for en Overbeviisning, det var deres egen Skyld.

#

406
U. D.

poetice.

Individualitets-Replik:

„Som det fangne Dyr en Gang hver Dag gaaer Buret rundt for Motions Skyld, eller maaler Lænkens Længde: saaledes maaler jeg ogsaa hver Dag Lænkens Længde ved at gaae til Tanken om Døden — for Motions Skyld og for at holde ud at leve.“

#

Man skulde have indseet at netop min megen Gaaen paa Gaden successivt kunde være blevet et brugbart Middel mod Anonymitet. Det er yderst fatalt og fordærveligt, at just Banditerne og de Fornemme enes i Eet at leve skjult. Den feige Usling, der anonymt sidder og smører, og som personligt ikke har Courage til at lade sig see, han nyder tillige den Fordeel — at det jo er fornemt ikke at være seet. — O, men Tusinder og Tusinder og Tusinder dømme og dømme — og gud veed, hvor Den findes, som virkelig har tænkt Noget over Tilværelsen, ikke over hvilket Levebrød han helst skulde tage, eller hvilken Pige han helst skulde tage o: s: v: bestandigt inden for dette blot Efterabende at gjøre som de Andre, men tænkt over Tilværelsen. — At være Noget, naar man saa hele Dagen skal leve paa Gaden: det er en Kunst. At være Noget — naar man aldrig sees, er saare let.

407
U. D.

Det er ganske rigtigt, at hvad Pøbelagtighedens Blade sige er Ingenting, og er at ansee for Ingenting. Men hvad derover glemmes er noget ganske Andet. Dersom det nemlig lykkes Bladet ved idelig og idelig at smøre om det samme Menneske og ved Udbredelsen af Bladet at faae ham saaledes udpeget, at Pøbelen kan tage Kjende paa ham: saa er igjen summa summarum af al anden Mishandling og Forurettelse Intet mod dette.

408
U. D.

Det er godt nok at prædike om at Verden er god og rar — og saa selv leve under en Osteklokke saa fjernt fra Menneskene, fra enhver Berøring med — den gode Verden, og leve saaledes af Forsigtighed og Klogskab fordi man nok veed, hvad det kunde føre til at komme i Berøring med — den gode Verden.

409
U. D.

⁴⁰⁷ Gaaen paa Gaden] sml. 163, S. 82.453. Levebrød] sml. 388.417.

1847

- ⁴¹⁰
U. D. Lev saaledes, at hvis Dit Liv fremstilledes paa Skuepladsen ville Tilskuerne græde af Begeistring — lev saaledes i Virkeligheden: saa vil Du, i Forhold til hvor høit Du nu naaer i at udtrykke Idealet, blive forhaanet, udleet, bespyttet, henrettet. Det er let at forstaae, det er menneskelig Nødværge mod Idealets Anstrengelse.

- ⁴¹¹
U. D. Det er mærkeligt nok, med det, der fortælles om Storken, at den naar Vandet er saa lavt, at den ikke kan drikke, kaster Steen i, til det bliver dybt nok. Det har jeg læst hos et Par Forfattere i Oldtiden, saa hos Montaigne, nu sidst hos Steffens i hans Religionsphilosophie.

- ⁴¹²
U. D. Glæde over Tilværelsen

Hiin gamle Cancelliraad, der hver Aften naar Klokken var 10, stod i sit Vindue og talte med Vægteren og sagde: naa, er Klokken 10, ja saa vil jeg gaae i Seng, skulde der komme Nogen og spørge om mig, vil Du saa ikke bede ham at lægge min Maas.

- ⁴¹³
U. D. i disse Tider, hvor man reent har glemt, hvad Lydighed er, især mod Gud, hvor Præsterne ypperligt vide at bunde og grunde i Guds Væsen, og i Gyldigheden af Menneskets Forhold til Gud (men ikke at prædike), naar de sige, at det at „bede“ er af 3 Grunde gavnligt. Sandelig er det at bede ikke mere værd, saa er det ikke værd at bede. —

⁴¹⁰ Sml. 254, S. 124. 414, S. 180. blive forhaanet] sml. 329. 414. ⁴¹¹ hos Montaigne] se Michael Montaigne's Gedanken und Meinungen über allerley Gegenstände (den til 278 anf. Overs.). 3. Bd. (Berl. 1793), S. 323 f. (der dog fortælt om en Hund, der slikkede Olie, om Ravne og Elefanter). hos... Religionsphilosophie] 1. Theil, S. 29 (se til 331). ⁴¹² Lydighed] sml. 331. 414, S. 180. 3 Grunde] sml. 327. 486.

1847

414

Novbr. 20.

d. 20 Novb.

Deri ligger egentlig hele den moderne Tids Grundforvirring (som forgrener sig i Logik, Metaphysik, Dogmatik, og hele Tidens Levemaade) eller Forvirringen ligger i Grunden deri: at man har borttaget Qualitetens svælgende Dyb fra Forskjellen mellem Gud og Menneske. Deraf i Dogmatiken (fra Logik og Metaphysik) en Gudsbespottelsens Dybsind som Hedenskabet ikke kjendte (thi det vidste hvad Gudsbespottelse er, men just dette er glemt i vor Tid i det Theocentriske) og i Ethiken hiin frække Sorgløshed, eller rettere, at der slet ingen Ethik er. Forvirringen er skeet paa mange Maader og <er> i mange Mønstre, men hovedsageligen dog saaledes. Som Mængden imponerer Konger, som Publikum imponerer Conferentsraader og Forfattere: saaledes vil tilsidst Generationen imponere Gud, nødsage ham til at give Kjøb, blive sig selv vigtig ligeoverfor ham, frækt trodse paa at være Mange o: s: v: Det er saaledes ikke egentlig Tvivl i vor Tid og i den moderne Tid, men det er Opsætssighed. Forgjeves vil man bringe det Religieuse frem, man kan ikke komme til at anbringe dets Maskinerie, thi Jordbunden er Mose eller Hængesæk. „Vi bliver sku alle sammen nok salige o: s: v: “er omtrent Omqvædet. Naar saa er, hvad vil saa Alt Dette med Religionens Trøst sige!

See ved denne Grændse, hvor saavel Smuglernes som Oprørernes Trafik foregaaer har jeg, om man saa vil faaet min Plads som en ringe Betjent, der paa enhver Maade, ved List ved Magt (Aandens nemlig) maa confiskere alle Sandsebedrag, og opbringe hine formastelige Indbildninger grundede i en Nærgaaenhed mod Gud, som hverken Hedenskab eller Jødedom har kjendt Mage til, da det er et uhyre Falsum, en Forfalskning af Læren om Gud-Mennesket. — Til Løn for min Arbeiden maa jeg naturligviis være forberedt paa, at lide alt Muligt af Menneskene, hvem det for det første ingenlunde kan være behageligt at rives ud af alle disse høittravende Indbildninger, hvori endnu bestandigt Sophister i Mængde bestyrke den.

Selv har jeg, saa dybt som vanskeligt Nogen kommer til at lære

⁴¹⁴ Mængden] sml. 337. 461. lide alt] sml. 410. 418.

1847

det af mig eller ved mig, maatte lære ydmyget og tilintetgjort og sønderknuset, at et Menneske er Intet for Gud. Det er dette jeg skal lære fra mig, ikke directe, men indirecte. For at kunne det, holdes jeg bestandig selv i Underviisningen ved Gud, der, naar fornødent gjøres, strax lader mig begynde forfra paa at forstaae, hvad jeg, hvad et Menneske er for ham.

Min Opgave er i Sandhedens Tjeneste, dens Form væsentlig: Lydighed. Noget Nyt skal der ikke bringes, men overalt skal Springfjedrene sættes saaledes istand igjen, at det Gamle, aldeles det Gamle skal være som nyt igjen. Saalænge jeg lever, vil jeg, menneskelig talt, kun have Møie og høste Utaak—men min Stræben vil staae efter min Død trods Nogens. Saalænge jeg lever kan jeg ikke blive anerkjendt, thi kun Faar kunne forstaae mig, og begyndte man paa, at ville anerkjende mig, saa maatte jeg af al Livsens Kraft ved nye Mystificationer, faae dette forhindret.

Den eneste Mand i min Samtid jeg har været opmærksom paa er Mynster. Men Mynster bryder sig blot om at sidde og regjere, i den Mening, at det er Sandheden, Sandheden bryder han sig ikke meget om, selv om den leed lige for hans Øine. Han kan kun forstaae, at Sandheden maa og skal regjere, at den just maa og skal lide gaaer over hans Forstand.

#

#

415 U. D. Saaledes forholder dog egentlig, efter Mynsters Begreb, Christendommen sig til det naturlige Menneske som Beridderens Kunst til Hesten ξ som den tilredne Hest til den ikke-tilredne ξ , hvor det just gjælder ikke at tage Naturen bort, men at forædle den. Det er Christendom er Dannelse; det at være Christen omtrent hvad et naturligt Menneske i sit lykkeligste Øieblik kunde ønske sig at være som det Høieste, den ligelige, harmoniske Fuldendthed i sig selv og i sit Selv gennemarbejdede Virtuositet.

Underviisningen ved Gud] sml. 238.415. Lydighed] sml. 413.418. efter min Død] sml. 410.501. ⁴¹⁵ Mynsters Begreb] sml. 397.426.

Men naar man taler saaledes, er man da ikke som 100,000 Mile borte fra denne Tale om Forløseren som maatte lide i Verden og som fordrer Kjødets Korsfæstelse, al denne Qval, som Salighedens Veer, fordi der nu engang er en uendelig, en kvalitativ Forskjel mellem Gud og Menneske, og Christendommens Rædsel er hvad dens Salighed er: at Gud vil være Læreren, Discipelen ligne ham. Skal Gud være Læreren saa maa Underviisningen begynde med at sprænge den Lærende (Mennesket). Anderledes kan det ikke være paa Grund af Qvaliteten. Det nytter kun lidet at tale om at Gud er Læreren, og saa at ville lade Underviisningen reent menneskelig blot være en Forædling.

Paa mange Maader er Mynster selv Opfinder af denne Forvexling af Christendom og Dannelse. Men i en anden Forstand har han gjort overordentlig Gavn, og har dog vist dybe Indtryk fra sin tidligere Tid. Skal det ikke komme til Slag mellem Christendommen og Verden, skal der ikke bæres Krigens Insignier, skal det saadan være Fred, saa er det sandeligen et Stort at der er en saadan Skikkelse som Mynster. Han har løst en saare vanskelig Opgave. Vil man begynde Disputen saaledes, at man vil drage selve Begrebet „Stats-Kirke“ under Discussion, saa er Mynsters Stilling mislig — indrømmer man Statskirkens Begreb saa er Mynster Mesteren. Og det maa dog altid erindres, at det er en himmelraabende Uret, <i at bedømme en Mand> saadan udenvidere at ville slaae en Streg over de Forudsætninger, indenfor hvilke en Mand just er at bedømme.

Ære være Biskop Mynster. Der er dog Ingen jeg har beundret, ingen Levende uden Biskop Mynster, og det er mig en Glæde altid at mindes min Fader. Han staaer saaledes stillet, at jeg meget godt seer Mislighederne, klarere end Nogen der har angrebet ham. Men hvad jeg har at sige er af den Art, at det ypperligt lader sig sige, han ganske uberørt — dersom han blot ikke selv griber fejl. Der er en Tvetydighed i hans Existents, som ikke kan undgaaes, fordi „Statskirke“ er en Tvetydighed. Men nu lader det sig ypperligt gjøre, at underskyde ham hele Opvækkelsens Moment

indenfor det Bestaaende, — og saa staaer han end een Gang høit stillet. Griber han feil, saa han istedenfor med Eminentens Ophøiethed at sidde ganske rolig og holde Scepteret, og lade en Second-Lieutenant afgjøre Sagen, griber han feil, og troer, at han skal levere Slag, saa kan Ingen indestaae ham for Følgerne. Mit Corps er just den Undsætning han behøver. Seer han feil, saa har han ikke blot tabt mit Auxiliair Chor, det var det Mindste, men han har tabt sin egen Stilling.

416 „Myndighed“ er hverken det at være Konge, eller det at være
U. D. Keiser, General, at have Vaabenmagt, at være Biskop, eller det at være Politiebetjent;^[†] men er det i en fast og selvbevidst Beslutning at ville ofre Alt, sit Liv for sin Sag; at tale en Sag saaledes, at man er enig med sig selv om Intet at behøve Intet at frygte. Denne Uendelighedens Hensynsløshed er Myndighed.^[*] Den sande Myndighed er naar denne Sag er Sandheden. Derfor var just Pharisæernes Tale uden Myndighed, uagtet de jo dog vare de autoriserede Lærere, fordi deres Tale som deres Liv var i 17 Hensyns endelige Vold.

^[†] I *Marginen*: det vil sige det er Begrebet Myndighed i Immanentsen, ikke det paradoxe Begreb: Myndighed.

^[*] I *Marginen*: den Myndige henvender sig derfor altid til Samvittigheden, ikke til Forstanden, Skarpsindigheden, Dybsindigheden, til Mennesket, ikke til Professoren.

417 I Danmark, Levebrødets forjættede Land, dreier Alt sig om
U. D. Levebrød. Ikke blot at alle eftertragte det, og berolige sig derved, nei, naar En vil uegennyttigt arbeide for en Idee men uden Leve-

⁴¹⁶ Sml. 225. 434, S. 192. ⁴¹⁷ Levebrødets] sml. 407. 426.

brød saa taber han al Agtelse hos disse Folk paa Berget — thi det at eftertragte, at faae, at dovne i et Levebrød det er det Sædelige — det Andet det Usædelige.

‡

Det Tiden behøver er ikke et Genie — den har saa vist faaet og haft Genier nok, men en Martyr, En, der for at lære Menneskene at lyde selv blev lydig indtil Døden, En, hvem Menneskene sloge ihjel og see just derved tabte; thi netop ved at slaae ham ihjel, ved saaledes at seire, bleve de bange for dem selv. Det er Opvækkelsen som Tiden behøver.

‡

‡

Skal der gøres Noget for Christendommens Opvækkelse her i Danmark, saa maa først og fremmest det Onde naae sin Høide og saa bort, det Onde, som altid er og vil blive Danmarks Grundskade: Smaalighed, Menneske-Frygt i Forhold til Ligemænd, Generethed, Bysnak, Bagtalelse \propto Mangel paa Frimodighed til at vedstaae en Overbeviisning, eller til at turde have en høiere Bekymring end den om Levebrød og den „andre Mænder“ har. Thi Christendommens Forfald har hverken sin Grund i en moderne Philosophie eller i Jernbaner o: s: v: nei Grunden ligger dybere i almindelig Demoralisation, hvoraf alt dette kun er Udtrykket.

See derfor var det saa rigtigt af mig, Gud være lovet at jeg gjorde det, pludselig at tage Sigtet paa „Corsaren“⁴¹⁸, thi aldrig har Danmarks Arve-Onde haft saa glimrende Vilkaar som da en trællesindet Jøde øvede Hersker-Magt med Trællesind. Fornuftens Gudinde i Frankrig var et offentlig Fruentimmer (hvor dybt epigrammatisk) Trælle-Herskeren var en Jøde-Dreng (hvor dybt epigrammatisk).

⁴¹⁸ Martyr] sml. 414. 419, S. 184. — S. V. XIII, S. 580 f. lydig] sml. 414, S. 180. 434. ⁴¹⁹ Fornuftens Gudinde osv.] sml. II A 219.

1847

Det var efter redelig Overlæg <menneſkelig talt> en „god Gjerning af mig“ det tør <jeg> paastaae indtil mit sidste Øieblik, velmeent netop mod alle de saa lumpent Forfulgte, og rask besluttet i Betragtning af, at jeg som personlig forbrød saa meget, maatte udsætte mig for meget. Til Løn væltede Alt over mig, især alle de Daarer, som skulde takket mig ydmygst, at jeg vilde gjøre Noget for at betrygge deres personlige Sikkerhed. Ogsaa dette er i sin Orden: saaledes skal just christelig Selvfornegtelse lønnes.

Hvilken Lykke, at jeg har gjort det, hvor det beroliger mig. Nu vil det heller ikke vare længe, maaskee neppe et Aar, førend just dette Skridt vil vise sig som min Legitimation — trods Nogen. Hvo skal forkynde Christendom? En Forhaanet, men vel at mærke En som kunde have haft Magten, just deri stikker Braadden.

Det der egentlig har gjort, at Folk havde saa travlt med at ansee mig for gal, var, at jeg slet ikke var forstaaet. Man saa i mig en Mand, der aspirerede til at blive et høistæret dannet Publikums Yndling, faae Hurraer, blive Tidens „Geniet“ paa Stads. Man tog feil, man saa ikke i den første Linie jeg har skrevet, at jeg var en Bods-Prædikant.^{††} Havde jeg været Det, man ansaa mig for, nu ja, saa var det afsindigt. Men man tog feil. Og havde en Bods-prædikant i almindelig Stil gjort hvad jeg gjorde, saa havde det været forkeert, thi saa var Tiden sluppet fra at blive indirecte dømt, fra at blive aabenbar i al sin Usselhed og Selvmodsigelse — dertil hjalp mit Incognito.

Til 419:

⁴²⁰ U. D. † (ligesom det jo ogsaa var et Ord af mig, <dialektisk> henkastet <og misforstaaet[§]>, der bestemte Goldschmidt til i sin Tid, at tage et nyt Sigte, at angribe Alle; medens jeg i en anden Forstand gjorde Alt for at frelse Goldschmidt ud af det hele Skidt, men bestandigt **dialektisk** for at give ham Leilighed til at blive aabenbar.)

En Forhaanet] sml. 418.423. Incognito] sml. 169. ⁴²⁰⁻⁴²¹ Sml. M. Goldschmidt, Livs Erindringer og Resultater (Kbh. 1877) I, S. 275 ff. ⁴²⁰ gjorde Alt for at frelse osv.] sml. VII B 18, S. 188 og se Note dertil.

Til 420:

§ Yttringen var, at det var Nonsens at være ironisk og tillige 421
 Partigænger, som blot angreb Regjeringen, Ironie maa tage Alle U. D.
 — hvor jeg netop viste ham, hvor feig han var mod Publikum. En
 saadan Total-Ironie lod sig saa vel tænke netop som eiendommelig
 for det Moderne. Men den der skulde løse denne Opgave maatte
 1) først have stort personligt Mod, 2) uhyre Godmodighed 3) En
 Reenhed i Villie og Charakter som var heroisk: Jeg turde ikke
 paatage mig denne uhyre Opgave og dette uhyre Ansvar.

I Marginen til 419:

†† Det lod sig da heller ikke saaledes see, ei heller var det den 422
 Gang saaledes min Tanke, men min Tanke var det at blive Præst. U. D.
 Da jeg begyndte at skrive Enten—Eller, da havde jeg faaet ved et
 ulykkeligt Forhold til et andet Menneske mit Livs Grund-Skade
 og Qval endnu een Gang rippet op og potenseret, og derved for-
 staaet, at min Existents menneskelig talt var sat paa Grund for
 hele mit Liv. Saaledes blev jeg Forfatter.

Skal man leve sammen med Daarer, maa man være forberedt 423
 paa at blive forhaanet — hvis man da ikke vil bedrage dem, thi U. D.
 saa gjøre de En til Konge og tilbede En.

... Og derfor vil just engang ikke blot mine Skrifter, men netop 424
 mit Liv, hele Maskineriets intrigante Hemmelighed blive studeret U. D.
 og studeret. Jeg tør ogsaa indestaae for, at der neppe er nogen
 Diplomat der har saa god Overskuelse over en Tid, medens han

⁴²² blive Præst] sml. 352.451. mit Livs Grund-Skade] sml. 396.468.

⁴²³ blive forhaanet] sml. 419, S. 184. 425.

1847

derhos staaer nede paa Gaden, og seer hver Enkelthed, som jeg. Hvorledes Gud er min Hjælper, glemmer jeg aldrig, og derfor er det jo ogsaa mit sidste Ønske, at Alt maatte tjene til hans Ære!

#

425 ... Det er dog sandt: det er saligt at lide Forhaanelse for en
U. D. god Sag; man kan ikke blot holde det ud, men det er saligt!

#

#

426 Det er dog Frugten af Velvære og gode Dage og Livs-Nydelse
U. D. paa enhver Maade, at Mynster tilsidst troer at alt dreier sig om et Levebrød, og mener bedst derved at beherske Menneskene. „Hvad vil Mag. Kierkegaard“. „Nu ja, det er virkeligen en ualmindelig flink Candidat; skjøndt han ikke er saa gammel og hans Ancienitet ikke stor, saa kunde man dog nok give ham et stort Levebrød, i en behagelig Egn.“ Pro dii immortales.

Men Mynster holder ud, det maa man sige. Skal Livet sammenlignes med et Bal, saa er Mynster ikke af dem, der tager tidligt hjem fra Ballet. Endnu i sit 72^d Aar er han med, og venter paa den sidste Rundenom.

#

#

427 Graa-Veier er der noget meget mere Forbarmende i end i Sol-
U. D. skin, det er som en Udvikling af det Thema, at selv det Ubetydelige, ja det Forspildte kan der blive Noget af. Og Graa-Veier viser sig skjønnere jo længere man seer derpaa.

⁴²⁵ lide Forhaanelse] sml. 423. 434, S. 191. ⁴²⁶ Mynster] sml. 414, S. 180. 415. 449. Levebrød] sml. 417. 489, S. 220.

Det er nu godt nok med den Tale, at hvis man selv var Den, ⁴²⁸
 der var bleven helbredet ved et Mirakel, eller fra en anden Side: ^{U. D.}
 at dette hænder rigtignok ikke os, men vi maa dog trøste os ved
 det Mindre. Men sæt nu, det var, som det jo var i hiin Tid for
 1800 Aar siden, at det at blive saaledes helbredet betydede tillige
 at blive udstødt af Synagogen (cfr. Joh. IX, den Blindfødte). O,
 det gaaer dog ikke saa let, som i en gesvind Præsts Snaksomhed
 i Taaget. Man kan nu eengang ikke have verdslig Fordeel af
 Christus. Var der ikke Mangen, der hellere vilde vedblive at være
 blind end at faae sit Syn paa det Vilkaar!

Der kan ikke let tænkes noget Taabeligere end den Sludder om ⁴²⁹
 at en heel Tid er reformatorisk. Det er igjen en Yttring af denne ^{U. D.}
 væmmelige Lefsen med Alt, at man vil være Alt men bestandigt
 uden Fare og Anstrengelse. Thi deri ligger just Faren men ogsaa
 Epigrammet og Opvækkelsen: at Reformatoren staaer ene i den
 hele Verden — men tillige udtrykker, at Gud formaaer dog mere
 end alle Individer og General-Forsamlinger. Og naar <det> saa
 kom til Stykket, at dette Opløb af Reformatorer blev taget Enkelt,
 og bragt blot i en lille Smule: der har vistnok aldrig levet en
 feigere Slægt end denne væmmeligt slikvurne, som nu bryster
 sig af at være det 19^d Aarhundrede.

Af et Forord.

⁴³⁰
^{U. D.}

... Hiin Enkelte, som jeg med Glæde og Taknemlighed kalder
 min Læser, der oprigtigt og med Alvor følger min Stræben, vil
 jeg bede ikke at tabe Lysten eller Taalmodigheden, fordi der

⁴²⁸ Sml. C 3, 53. ⁴²⁹ Reformatoren] sml. 123, S. 58. 461. Smule] man
 kunde f. E. tilføje: Fare ⁴³⁰ Sml. B 104.

1847

arbeides saa stærkt. Jeg har ikke bedet før; men har han troligt holdt saa længe ud med mig, saa vil jeg ogsaa gjerne <engang> bede ham, at holde ud fremdeles.— Om Daarskab eller Misundelse skulde ville gjøre Kiøbenhavn til en Kjøbstad, og det til en Forbrydelse i Kiøbstaden Kiøbenhavn at være mere end almindelig begavet, eller ualmindelig flittig: nu vel, jeg beder kun Gud, at han vil give mig Styrke og Velsignelse til at kunne begaae denne Forbrydelse, og takker ham for, at det hidtil er forundt mig. Der er som bekjendt, ingen Magt saa herskesyg som Dumhed — naturligt, den er jo ogsaa, i Sandhedens Forstand, kun meget maadeligt sit Herredømme sikkert. Og der er dog ingen Magt saa væmmelig grusom eller i at være grusom saa væmmelig som Pøbelagtighed, og det forstaaer sig den har jeg rigtignok stødt for Hovedet eller slaaet for Panden — just for at gjøre Mit til at omfrede den gode Aand i Danmark, at denne igjen kan frede om begunstige og opmuntre sine ægte Børn, istedenfor at offe disse i en Afgudsdyrkelse til en udansk Aands Tjeneste.

431 Af den Tale om Høihedens Bekymring (i Hedningenes
U. D. Bekymringer)

... Det var derfor ogsaa Tilfældet til andre, naturligviis mere fordærvede og forfinede Tider, da Tiltroen mellem Menneske og Menneske ikke var saa stor som i disse oprigtige og redelige Tider, da man ikke var saa troskyldig, som i disse troskyldige Tider, det var Tilfældet, at man havde lidt barnagtig Mistro til disse menneskelige Forsikkringer om i sit Inderste o: s: v.: Man gjorde da for en Forsigtigheds Skyld (thi man betragtede det ingenlunde som det Høieste eller det Afgjørende, snarere som en Øvelse for Begyndere) lidt Alvor deraf, man bortgav virkelig (hvad Christus raader den rige Yngling) sin Rigdom og blev bogstaveligen fattig, man opgav virkeligen den verdslige Ære

⁴⁸¹ Sml. 312. B 123, 10.

og Anseelse og blev bogstaveligen forhaanet, bespottet maaskee efter Skriften (Luc. 18,32) bespyttet; man nedlagde virkeligen den jordiske Høihed og blev bogstaveligen et ringe Menneske — udleet af de kloge Christne, at man var gal nok til at lade sig mærke med Noget, taabelig nok til at lade sig forstaae med, at man forstod den hellige Skrift, og hvorom Talen var ligefrem efter Ordene, istedenfor som de kloge og oplyste Christne aandrigt at lade som Ingenting, at leve hedensk lysteligt trods nogen Hedning, at besidde eller eftertragte de jordiske Goder trods nogen Hedning, og saa tillige være Christen, maaskee endog christelig Præst og altsaa endog tjene Penge ved denne fordeelagtige Omsætning. Det var til andre, naturligviis fordærvede i allehaande Usandhed og List og Underfundighed mere indviiede Tider, hvor selvfølgelig Tilliden mellem Mand og Mand var tabt, og Mistroen stor til disse menneskelige Forsikkringer om i sit Inderste o: s: v: det var Tilfældet, at naar en Mand eller Qvinde forsikkrede, at der kun var Een, som var den Elskede, at man kun elsker een Gang, det var Tilfældet, at man fordrede, naturligviis i Betragtning af Tidernes Fordærvedhed, at det udvortes Liv ogsaa udtrykte det. Men i vore eenfoldige, redelige, oprigtige troskyldige Tider, hvor, ligesom Eiendomssikkerheden er bleven saa stor, at det hverken gjør fra eller til, om man lukker sin Dør, saaledes ogsaa Tiltroen mellem Mand og Mand er bleven den størst mulige — naar der En forsikkrer det, om end hans udvortes Liv udtrykker det Modsatte, man troer ham alligevel, den gjensidige Tiltroe er saa stor, at Forsikkringen egentlig gjør hverken fra eller til. Vi troe alle hinanden, at vi i det Inderste o: s: v:; vi have næsten vor Morskab af — dog nei, bort med Spøg naar Talen er om Tidens Alvor — vi sætte aandeligt en Ære i, at vort udvortes Liv udtrykker det Modsatte, thi vi veed med os selv og med hinanden indbyrdes, at vi i det Inderste o: s: v:; vi smile aandeligt ad hiin Usikkerhed og Mistillid til sig selv, der maatte tage Udvortesheden til Hjælp, thi vi ere sikre nok paa os selv, at vi i vort Inderste o: s: v: Nu, i ethvert Tilfælde er det ganske beqvemt, saa ethvert Huus maa sørge for at have en saadan Bequemmelighed.

1847

#

- 432 ... Du taler om at ville søge Trøst hos Christum, <nu vel> men
 U. D. tag Dig dog derfor i agt, at her ikke er noget Egoistisk. Du skal
 jo ligne Christum. Nu vel, saa forsøg det, just naar Du selv lider
 meest, saa blot at tænke paa at trøste Andre; thi det gjorde han.
 Opgaven er altsaa ikke at søge Trøst — men at være til Trøst.
 At søge Selskab med Spedalske, Foragtede, Syndere og Toldere.

#

- 433 Hav egregie til theologisk Attestats, vær ovenikjøbet den flin-
 U. D. keste blandt alle Egregiister, staae paa Høiden af Tidens Dannelse
 — og læs saa engang eet af hine gamle theologiske Skrifter af en
 ordentlig Sjælesørger — og lær saa at væmmes ved al Din Viden,
 qua theologisk Viden — lær at væmmes ved dette gudelige Pølse-
 snak om Søndagen, dette Afhandlings-Piat, som Intet beviser uden
 dette Ene, at det er en Hønsetyv han der staaer og ramser det op,
 især naar han dertil sveder og aftørre Taarer.

#

NB.

- 434
 U. D. Summa summarum af den Orthodoxie (der dog <ikke blot
 mener sig at være Orthodoxien men> ovenikjøbet bliver sig selv
 vigtig ved at værgе Christendommen <mod> Spekulation, mod
 Feuerbach, mod Gjendøbere o: s: v:) er dog dette: Christendommen
 er det Høieste og det Dybeste, det Eneste, som kan kaste den sande
 Glands over dette Liv (dette er af Vigtighed for Blikkenslagere),
 uden den er Glæderne <dog> tomme, og Sorgerne tage Magten fra
 En; Enhver Dybere han holder sig derfor til Christendommen. —
 Godt, naar saa er, er det intet Under, at Christendommen med
 Held har kunnet lade sig introducere i de fornemme og dannede
 Kredse, naar den selv er saa fornem.

Men hvor i al Verden er i hele denne Orthodoxyens Ramse Plads for dette Christlige, det Afgjørende, det om at Evighedens Alvor venter bag ved, Dommen, at Du skal antage Christendommen, at Christendommen slet ikke saaledes forudsætter Trang ligefrem forstaaet hos det naturlige Menneske (hverken det dybe eller det eenfoldige) til Christendommen, og derfor mener, at den selv maa befale hvert Menneske at blive Christen, thi ellers blev han det aldrig.

Dersom der var en absolut Monark, som havde en kløgtig Minister, der ved at vise at denne Konge var den viseste og bedste og dybsindigste og klogeste og meest velmenende o: s: v:, fik alle Undersaatter vundne for ham: hvad saa? Var saa Kongen tjent med det, og var saa denne tro Minister ikke, uden maaskee selv at forstaae det, en Forræder. Hvad fordrer det Absolute? Absolut Underkastelse o: Underkastelse som kommer fra et „Skal“. Saa snart Overveelsen er begyndt om o: s: v:, saa naaes aldrig mere absolut Underkastelse. Saalidet som en Kanon, der er rund, kan skyde en rund Kugle fiirkantet ud: lige saa lidet resulterer absolut Underkastelse, Lydighed af en Overveelse om o: s: v:. Overveelsen, den første Begyndelse paa at overveie er Frafaldet, Oprøret.

See, her ligger Missionen i vor Tid. At forkynde Christendommen behøves ikke, den er saamænd forkyndt nok, men dette „Du skal“ det er det, som Missionairen i Christenheden har at forkynde. Men dette har Præster og Biskopper ikke forstaaet, og om de havde forstaaet det, de turde ikke gjøre det. Og det forstaaer sig, at gaae ud i Verden med den Bevidsthed, eller dog med Haab om og Udsigt til at dette „Du skal“ som man forkynder skal gjøre En selv til den Herskende: nu ja det behager et Menneske. Men at gaae ud i Verden med den Bevidsthed, at idet Du forkynder dette „Du skal“, saa slaae de Dig maaskee ihjel, og selv om de ikke gjøre det, saa kommer Du dog aldrig til at herske over Andre, da dette „Du skal“ angaaer Dig selv: see det smager ikke Menneskene.

Den hele moderne Tid har overalt tabt Forestillingen om, at der er et „Skal“ til, i Politik fremfor Alt. Ved Hjælp af Orthodoxien

Lydighed] sml. 418.452. Missionen] sml. 388.445. slaae...ihjel] sml. 425.438, S.194.

1847

har Christendommen ogsaa tabt sit „Skal“. See her stikker Ulykken. Man behøver ikke at være en Prophet, for at see, at det vil koste adskilligt for at faae dette Forhold ordnet igien, koste de redelige Missionairer lige saa meget som det engang at indføre Christendommen i et hedensk Land; thi nu gjælder det at indføre den i Christenheden.

Hvad er det Eiendommelige, det Specifikke ved „Prædikenen“. Det er 1) først, at den holdes af en **Præst**. En Præst er hvad han er ved Ordinationen. Her er Forargelsens Mulighed. Paradoxet. Dette er i disse Tider saa aldeles glemt, som havde man aldrig vidst det. Alt er Sladder om Genie og Talent og Studier og Stemme-Veltalenhed og at Præstekjolen klæder godt o: s: v.: 2) For det andet: Myndighed. En Præst skal bruge Myndighed, han skal sige til Menneskene: **I skulle**, det skal han, om de saa sloge ham ihjel, det skal han, om saa Alle faldt fra Christendommen, medens Alle ville antage den hvis han sagde: jeg udbeder mig et hoist-æret, dannet Publikums skaansomme Overbærelse for disse evige Sandheder.

#

#

⁴³⁵ U. D. Den moderne Tids hele Forvirring og Ulykke lader sig sige med eet Ord: den har taget Christendommen forfængelig. Lige saa lidet som en Matros, der bander, tænker det Mindste ved det Guds Navn, han nævner: saaledes tænker man ligesaa lidet ved at man er Christen, hvad man siger man er. Præsterne præke og høres omtrent lige saa godt som Vægterne raabe og høres — og Vægterne forkynde jo ogsaa Christendommen. Tilsidst bliver det vel Frugten af Reformationen, aldeles at afskaffe Præsterne og at nøies med Vægterne.

::

⁴³⁶ U. D. Saaledes er Forholdet. Den, der forkynnder Christendommen (Præsten) og saa overordentlig orthodox, mod alle Kjætterier, og

Myndighed] sml. 416.445. ⁴³⁵ taget... forfængelig] sml. S. V. XI, S. 212. ⁴³⁶ Sml. 434.

paa den anden Side ikke uden Sveed og Taarer: han generer sig dog for at sige om sig selv, og han har formodentlig ogsaa generet sig ved at gjøre det: jeg har antaget Christendommen, fordi jeg skal det, fordi det er Gud, der befaler. Nei, han har antaget Christendommen fordi den er saa dybsindig, og saa høi. Aha! Vi faae nu at see om Evigheden vil antage ham. Al denne Sludder om Dybsindighed hvad er det andet end „for denne vanartede Slægt“, som man da selv tilhører i intimt Slægtskab, at skamme sig ved Christendommen, at skamme sig ved Christus.

Man vil saa gjerne vinde Menneskene for Sandheden. Og for at gjøre det, giver man dem en Usandhed — og vinder rigtignok Menneskene. Hvad er det Andet end at skamme sig ved Sandheden, skamme sig ved at staae ene. Thi der er her intet Hovmodigt, just fordi her ikke er Tale om det Dybe og det Dybe, som maaskee Andre ikke kunne forstaae, men om at ville forstaae dette Fattige: Du skal.

Men man generer sig ved at adlyde Kongen fordi han er Konge — saa adlyder man ham, fordi han er klog. Man generer sig ved at adlyde Gud fordi han er Gud, saa adlyder man ham — fordi han er et meget stort Genie, maaskee næstendeels det største, endog større end Hegel.

I Marginen: Saaledes al det om det Dybe og Dybsindige, og det „Mageløse,“

Blosius p. 613.

Amor Jesu me afficit; Ejus odor me reficit;

In hunc mens mea deficit; Solus amanti sufficit.

437
U. D.

Fredags-Talerne kan dog ikke dediceres til Mynster. Jeg vilde det saa gjerne, mindende min Fader. Det var ogsaa ingen almin-

438
U. D.

⁴⁸⁷ Blosius p. 613 | Ktl. Nr. 429: Ludovici Blosii Opera omnia. Lovanii 1568. Fol. — 1 Udg. Coloniae 1572: S. 622. ⁴⁸⁸ Fredags-Talerne . . . Mynster] sml. 560. B: 116.118.

1847

delig Dedication, men just i det Øieblik, da jeg sætter et Slags Punktum om ikke her saa dog i min Stræben og paa den høitideligste Maade, da at tilegne ham det, det var, som jeg ønskede det, igjen en Concentration af Veneration. Men det lader sig ikke gjøre. Min Gang gennem Livet er for tvivlsom med Hensyn til om jeg skal nyde Ære og Anseelse eller forhaanes og forfølges til at jeg kan dedicere nogen Levende mit Arbeide; og dernæst er der dog alt for betydelige Differentser mellem os. En saadan Dedication kunde baade paa den ene og paa den anden Maade vikle min Sag forkeert ind i Endelighedens Forhold.

⁴³⁹ U. D. Dersom En hver 2den Maaned vilde underrette et høistæret Publikum især saadan under Haanden om, at nu havde Hertz igjen en Bog under Arbeide, som heed o: s: v: — det vilde blive læst med Glæde. Men vee ham, om han virkelig gjorde Alvor af at arbeide efter den Maalestok, selv om han kunde det, selv om det var nok saa ypperligt! Thi hvad vil man? Man vil have Noget at snakke om, især saadan underhaanden.

⁴⁴⁰
Decbr. 1.

1ste December. 47.

Jeg har nu ordnet og anlagt igjen den Bog om Adler. Alt er nu ved Anretningen gjort saa lyst og gennemsigtigt som muligt.

Bogen er ubetinget fortjenstlig. Men Ulykken er, at der vist er meget Faae i vor Tid, der have saa megen Religieusitet, at de kunne have Gavn af den. Am Ende har dog Adler med al sin Forvirrethed meget mere Religieusitet end de Fleste. Dernæst er Ulykken, at man saa kommer i Berøring med det forvirrede Menneske, som ikke har Noget at bestille, og derfor vel vil skrive

forhaanes og forfølges] sml. 434, S. 191. 451. ⁴⁴⁰ Sml. 444. Hertz] 3. Oplag (Miniaturudg.) af: Kong René's Datter, lyrisk Drama af H. Hertz, er averteret som udkommet Adresseavisen 1847, Nr. 258 (2. Novbr.). ⁴⁴⁰ Sml. 264. 562. B 9-27.

og skrive. Men saa faaer hele Sagen en forkeert Stilling. Adler er dog i Bogen en Nebensach, men hvor let, at Sagen faaer den Vending: at det skulde være en Hanefægtning mellem Adler og mig for et nysgjerrigt Publikum.

Nei, lad saa hellere Adler fare. Saa bliver Bogen smaa Afhandlinger. I denne Henseende er nu ogsaa alt ordnet, ved Hjælp af at lægge tilrette til Bilag.

Indholdet vil saa blive.

- 1) Noget om Præmisse-Forfattere. (det er Indledningen) den kan saa ende saaledes: som Lichtenberg i mine Tanker lykkeligt i ethvert Tilfælde rigtigt har gjort opmærksom paa, at der er en Art af Prosa, en meget udbredt Art, som maa kaldes Candidat-Prosa: saaledes vilde jeg herved indføre den terminus: Præmisse-Forfattere.
- 2) En Præmisse-Forfatter paa et Aabenbarings-Faktum. (Slutningen af Indledningen)
- 3) En Aabenbaring i Samtidighedens Situation.
Hypothesis: der antages, at en Mand nu pludselig traadte frem og beraabte sig paa en Aabenbaring, hvorledes vilde dette vise sig?
- 4) Bilag I. De dialektiske Forhold: det Almene, den Enkelte, den særlige Enkelte.
- 5) Bilag II. om Forskjellen mellem et Genie og en Apostel.
- 6) Mag. Adler som Satire over den hegelske Philosophie og vor Tids Christendom.

... Nei i Forhold til de christelige Qvalitets-Kategorier er der ⁴⁴¹ for Privat-Docenter og Licentiaten <egentlig> slet Intet at gjøre. ^{U. D.}
Men vel var det maaskee meget om at gjøre, at det maatte behage

Lichtenberg... Candidat-Prosa] se II A 124.

1847

Styrelsen at sende en Betjent, der paa den høfligste Maade af Verden kunde fjerne disse Herrer, dette Opløb fra det Hellige. Maaskee kan jeg anskueliggjøre dette Optrin. Jeg var engang Vidne til en meget pragtfuld Begravelse. Liget skulde begraves paa Garnisons-Kirkegaard med militair Honeur. Et uoverskueligt Følge, en uhyre Menneske-Masse var samlet. Processionen begyndte. Med overordentlig Anstrengelse, skjøndt næsten bragt til Fortvivlelse, var det hidtil lykkedes den commanderende Politie-Officiant at holde den uhyre Menneske-Masse fra at trænge ind paa Kirkegaarden. Han saae, det kneb; Alt gjaldt om at faae Porten lukket og saaledes det svælgende Dyb befæstet, Qvalitets-Forskjellen, dette distinguendum est inter et inter. Den første Deel af Følget, det indbudne, var lykkeligt og vel kommet indenfor og i en Processions høitidelige Optog. Men det frivillige Følges lange, lange Række stod tilbage — og han maatte øiensynligt tabe. Hvad gjør saa Officianten. Hurtigt deler han Betjentene i to Dele. I Spidsen for den ene kaster han sig selv endnu engang mod den larmende og rasende Pøbel; den anden Deel beordrer han at falde i Ryggen paa det frivillige Følge, for ved Hjælp af Stokke-Prygl at faae dem til at skynde sig med at komme ind paa Kirkegaarden. Det lykkedes. Porten blev derpaa lukket, Qvaliteten befæstet. Lad os dvæle ved Situationen. Naar man er en alvorlig Mand, naar man ovenikjøbet har Liigkappe paa, naar man aldeles uindbudne og uanmodet frivilligt har besluttet sig til at vise en Afdød den sidste Ære, saa at behandles saaledes! Naar man som frivilligt Følge har den skønneste Udsigt til imorgen paa det Høitideligste at blive takket — saa idag, midlertidigt at bringes i den maaskee af alle latterligste Situation: en Mand i Liigkappe, en frivilligt Følgende, der nødsages til at springe i kort Gallop efter Takten af en Politistok! Og saaledes ogsaa, naar det fra Slægt til Slægt har sat sig fast, at det er Alvor dette Dybsindige, denne Grunden og Grublen om hvorledes det er at forstaae med Pauli Omvendelse og Aabenbaringer; naar Privat-Docenten, hævdet ved Aarhundreder, med afmaalte, alvorlige, lange, gravitetiske

en Betjent] sml. B 9, 14 g.

Skridt <(ja, som En der følger Liig, som Holberg siger: han gaaer saa astadig og sædelig som En der følger Liig)> bestiger Cathederet for at foredrage dette Dybsindige: at saa en Betjent skulde bruge Stokken mod denne alvorsfulde Skikkelse, at saa en Betjent ved at bruge Stokken skulde forvandle ham og hele denne Alvor til Fjas — for at indsætte Alvoren, Qvaliteten i sin Ret!

‡

‡

Af den Bog om Adler 1ste Capitel en Passus som ikke blev brugt.^[†] 442 U. D.

.... Derpaa kunde han <den Extraordinaire> (thi hans ubetingede Taushed indtil videre gav ham ubetinget Raadighed) maaskee have leveret en digterisk Fremstilling, hvori han havde skildret en Dæmon, der kjendte vor Tids Mangel paa Religieusitæt, vor Tids Christenhed; en Dæmon, som udsendt af Djævelen, for at vise, hvilken Christenhed det var, for at haane den, selv blev Præst, han der i sit Hjerte ikke blot var Hedning men en Mephistopheles. „De Tider vare forbi, da Djævelen streed mod Christendommen, den Gang var der nemlig virkelige Troes-Helte, og virkelig Christendom. Nu fandt han end ikke dette Umagen værd. Ganske sikker paa at have seiret morede han sig nu blot ved at lade <en af> sine Udsendinge blive Præst, ikke for at forføre de Christne, behøves ikke, nei for at spotte den Christenhed, som er bleven en Titulatur. Dæmonen blev da Præst <—> uden Vanskeligheder (deri laae Epigrammet!) og derpaa nedlagde han selv Embedet.“ Dette var at skrue sin Extraordinaritet om muligt end lavere ned.

I Marginen til 442:

[†] NB. Den Deel af Cap. 1 blev i den ny Omarbeidelse forlagt il Bilag 1, men heller ikke denne Passus der brugt. 443 U. D.

Holberg] Den Stundesløse, 1. Akt 11 Sc. ⁴⁴² Sml. VII B 235, S. 70 f.
⁴⁴³ Sml. B 11, 5. 12.

1847

#

444 P. L. Møller har nu haft den Frækhed at udgive sine samtlige
 U. D. Bladartikler (fra Kiøbenhavnsposten, Flyveposten, Figaro o: s: v:) i to Bind. Jeg har naturligviis øieblikkeligt sendt Reitzel dem tilbage. Her er imidlertid et lille Træk, som lod sig benytte i en Vaudeville, hvortil P. L. M. var brugelig. Han har faaet offentlig Understøttelse. Blot man skrev en Artikel derom, Titlen var nok: P. L. Møller — offentlig Understøttelse!.

Der har vistnok aldrig nogensinde i Bladene været saa meget Tale om En, der har faaet offentlig Understøttelse, som P. L. M., der ganske rigtigt for om muligt endnu længere at drage Profit deraf, ikke reiser. Hver Øieblik har man læst i et Blad, der vil udkomme en Bog af Hr. P. L. M., som derpaa agter at tiltræde en Kunst-Reise, hvortil han har faaet offentlig Understøttelse. Saaledes har jeg læst bestemt 7 a 8 Gange, og nu igjen paa Omslaget. Sagen er denne, han indseer meget godt, at det er en Slags anbefaling, at have offentlig Understøttelse, og derfor omtaler han det saa tidt, han føler vel, at hans Livs Usselhed trænger til enhver Bistand. Dette er Plattenslageriet ganske ligesom disse lurvet-fornemme Kunstner-Tiggere, som beraabe sig paa Hs. kongl. Høihed Kronprindsen eller Kongen. Det er uforsvarligt at give et saadant Menneske som P. L. M. offentlig Understøttelse. Jeg siger det ikke for de lumpne 500 rd, han maatte for mig gjerne faae 1000, naar de udbetaltes ham paa Ladegaarden, men det er at compromitere Nationen, at lade et saadant Menneske faae offentlig Understøttelse, og det er at fornærme Andre, som faae den, og det er at krænke den bedre Aand i den yngre Slægt.

Men jeg har gjort nok for det Almenes Skyld i Forhold til P. L. Møller, og for min egen Skyld bryder jeg mig ikke om Noget. Kun denne Form af Plattenslagerie, paa den Maade at benytte en offentlig Understøttelse er maaskee værd at erindre for en anden Gangs Skyld til reent digterisk Brug.

““ udgive ... Bladartikler] Kritiske Skizzer fra Aarene 1840-47, af P. L. Møller, er averteret som „idag udkommen“ paa P. G. Philipsens Forlag Adresse-avisen 1847, Nr. 284 (2. Decbr.). Hver Øieblik osv.] sml. 439.

Der kunde skrives en Bog

445

U. D.

Vink til at belyse den moderne religieuse Forvirring
i
Aphorismer.

Just ved den Form <(det Glimtende)> belyses den maaskee bedst thi en streng Udvikling af visse Begreber, som Tiden reent har glemt, vilde maaskee blive nærende for Sygdommen: det Docerende. I ethvert Tilfælde vil jeg maaskee engang selv turde gjøre det, eller maaskee min Efterfølger.

<Her vilde saa benyttes hvad der findes i disse Journaler. Om „Myndighed“, om Forholdet mellem Gud og Menneske, om Missionen i den nuværende Christenhed o: s: v:>

Jeg kan med et besynderligt Frimurerie gjøre disse Ord af 446
Digteren til Motto om en Deel af mit Livs Lidelse U. D.

Infandum me jubes Regina renovare dolorem.

Den Pige har gjort mig Bryderie nok. Nu er hun da — ikke 447
død — men lykkelig og vel gift. Det sagde jeg samme Dag <for U. D.
6 Aar siden> — og blev erklæret for den nedrigste af alle nedrige Skurke. Besynderligt!

Om det moderne Prædike-Foredrags Hyklerie.

448

U. D.

Man taler ellers om, at den og den Præst er en Hykler. Sligt kommer egentlig ingen Tredie ved. Det her skal tales om er noget

⁴⁴⁵ Myndighed] sml. 225. 416. 434. Forholdet osv.] sml. 43. 54. 158. 202. 238. 414. 415. 616. Missionen osv.] sml. 325. 388. 434. 482. ⁴⁴⁶ Ord af Digteren] Vergil, Æneide II, 3. ⁴⁴⁷ gift] Regine Olsen viedes til Johan Friderich Schlegel 3. Novbr. 1847, i Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn.

Andet, er det i selve den objektive Bestemmelse af det moderne Prædikeforedrag indeholdte Hyklerie. Spørgsmaalet er ikke om den enkelte Præst mener hvad han siger, men Sagen er, at der ordentligviis, existentielt, er ingen Mening i det moderne Prædikeforedrag, at det er en Umulighed at existere der efter, fordi det er Nonsens. Men saa er det Hyklerie, thi det at prædike skal just staae i det nærmeste Forhold til det at existere.

449 Dersom Christus havde sagt „saaledes har jeg nu levet og lidt,
U. D. Sligt har I ikke at befatte Eder med, I skulle blot holde Eder til mig og saa lade Alt være godt“ — og saa En vilde sige nei det vil jeg ikke lade mig nøie med, jeg vil stræbe at ligne Christum: saa var det Anmasselse; og dette er omtrent Mynsters Theologie. Men forbarmende Gud her er jo netop det Christelige udeladt, thi det er jo just Christus der formaner og opmuntrer, ja der byder og befaler at ligne ham. Hvad er Christendom? Det er Læren om og Veiledning til at ligne Christus. Det er som oftest Sviig dette med at holde sig til Christus, og saa være glad i: være glad i ganske andre Categorier. O, idel, idel Bedrag, hvor man vender sig.

450

Blosius p. 407.

U. D.

Totius perfectionis verissima regula hæc est: esto humilis, et ubicunque te ipsum inveneris, te ipsum relinque.

451

U. D.

O, at jeg dog over al denne Vigtighed med at lide for en god Sag, at udlees og forhaanes (i hvilket Forhold jeg vistnok men-
neskelig talt har himmelraabende Ret, og hvad der med Guds

⁴⁴⁰ Mynsters Theologie] sml. 426.455. ⁴⁵⁰ Blosius] om Udg. se til 437 (i Udg. 1572: S. 412). ⁴⁵¹ lide for en god Sag osv.] sml. 438, S. 194.486.

Hjælp ogsaa skal blive til Gavn for den gode Sag) ikke glemmer det langt Vigtigere: hvad jeg personligt forbrød. Ogsaa derfor har jeg saa ogsaa ofte ønsket, at trække mig tilbage, for at finde en mere passende Situation for Angerens Inderlighed. Det har været mit Ønske oprindeligt. Men en præstelig Virksomhed er dog egentlig heller ikke Situationen. Derfor bliver jeg paa den Plads, der dog er mig anviist, men bedende Gud, at jeg for alt ikke maatte løbe surr i det, forvexle hvad Ret jeg kan have imod Menneskene qua Forfatter o: s: v:, med hvad Uret jeg har mod ham. Just fordi jeg saa dybt har følt, hvad jeg for Gud er skyldig, og af den Grund ingen Lyst har haft til at tjene Verdens Penge eller dens Ære og Anseelse, just derfor veed jeg, at jeg efter menneskelig Evne, har gjort min offentlige Virksomhed saa reen og saa uegennyttig, som mulig, og just derfor veed jeg, hvor oprørende man her gjør mig Uret. Men alt Dette vedkommer jo slet ikke mit Forhold til Gud, uden forsaavidt jeg da ved at finde mig i Alt uden at knye, med Taknemlighed tagende det af Guds Haand, vinder Naade for ham.

#

#

Ak, ja jeg tilstaaer det, det beskæftigede mig meget og i megen Inderlighed, at kjende ethvert fattigt Menneske som kjendte mig, at huske paa at hilse ethvert Tjeneste-Menneske, som jeg havde det mindste Forhold til, at huske, at sidste Gang jeg saae ham, havde han været syg, og at spørge til ham. Jeg har aldrig i mit Liv, ikke naar en Idee beskæftigede mig meest, havt saa travlt, at jeg jo kunde have Tid til at staae stille, hvis et fattigt Menneske talte til mig. Er dette da en Forbrydelse. Jeg vilde have skammet mig for Gud og bedrøvet min Sjel, hvis jeg var bleven mig selv saa vigtig, at jeg maatte udtrykke, at „andre Mennesker“ ikke vare til for mig. Er da ikke disse andre Mennesker til for Gud, og er det da ikke for ham langt mere det Fordrede, at jeg ikke indbildsk bliver mig selv vigtig, men tilstaaer i Gjærning, at Lydighed er Gud kjerere end Vædderens Fedme!

452
U. D.

1847

Var dette en Forbrydelse, siden jeg forhaanes for det? Ja, det var uklogt, uklogt i den usle Kløgts Forstand.

Og nu den ringere Classe, som efterhaanden bliver oplært til i mig at see en Hovmodig, som vil anmasse mig Noget mod den. O, I Daarer, I kan let nok faae Stüvenfængere, der stjæle Eders Penge ud af Lommen som Honorar for at de forvirre Eders Begreber: men En, der virkelig elsker Eder finder I vanskeligere. Man maa være meget uheldig, og meget tungsindig, ja man maa vel næsten, naar man er Menneske, have en bekymret Samvittighed til Hjælp for at elske Næsten, for at udholde alt Det, som man derved udsætter sig for. — Men man mærker ikke, at de, der leve skjult i Fornemhed, at de just foragte det ringe Menneske.

#

#

⁴⁵³ Min megen Gaaen paa Gaden ansaae man een Gang for For-
U. D. fængelighed, og var vred. Man anede ikke, at jeg gjorde det for at svække Indtrykket af mig. (det Majeutiske). Nu mærker man, at Det at gaae meget paa Gaden berøver En al Anseelse: og saa bliver man vred paa mig, at jeg ikke holder mere paa mig selv, at jeg ikke er fornem!

#

⁴⁵⁴ Jeg kunde dog aldrig ønske mig en anden Tid at leve paa. Saadan
U. D. Menneskekundskab, eller Kundskab til Slægten som jeg erhverver lader sig ikke opveie med Guld; og var just hvad jeg behøvede for at belyse Christendommen.

#

#

⁴⁵⁵ Det er dog egentlig ogsaa en feil Categorie med Hensyn til
U. D. Antagelsen af Christendommen, naar Mynster (christelig forstaaet

⁴⁵⁸ Gaaen paa Gaden] sml. 407. de Majeutiske] sml. 49. ⁴⁵⁶ Mynster] sml. 449. 473.

lidt for sundt i Retning af det naturlige Menneskes Sundhed) siger om dem, som Christendommen gjør sørgmodige og ulykkelige: jeg veed dog ikke hvorfor jeg skulde antage den Lære, naar jeg ikke har Gavn af den. Thi Categorien er man skal antage Christendommen, enten den nu strax gjør En glad eller sørgmodig. Det Mynsterske kunde let føre til Analogier med Jobs Hustrues *Raisonement*: vil Du endnu holde fast.

Men Mynster svinger overhovedet altid meget for tidlig af fra det Religieuse til Forretningslivet og Gjerningernes Travlhed. Man mærker saa tydeligt paa Mynster, at der kun er Søndag een Dag om Ugen — de andre Dage leves dog tildeels i andre Kategorier. Just derfor er han stundom saa stærkt greben om Søndagen, men han opdager slet ikke det Religieuses inderlige Vanskeligheder til daglig Brug.

#

#

Publikums Angerløshed.

456
U. D.

Fremgangsmaaden er ganske simpel. Ved Hjælp af en Anonym eller saadan En, som ikke rigtigt er Noget (det Ethiske — Ansaret) men saadan privat er saadan Digter en allerkjæreste lille Fyr eller Fætter (f. E. Forfatter af en Studenter-Comedie for Studenter 3: for hele Publikum) faaer Publikum sagt den Ondskab og Bagvaskelse som det vil have sagt, derpaa overtager det selv Skylden eller at være Fader til hvad denne elskværdige lille Protege har givet fra sig. Men at faae Ret mod Publikum er en Umulighed, lige saa umuligt som at fange en Fjært. Publikum er Nonsens. See dette er Rets-Sikkerheden!

#

Man behandler mig i Danmark som man i England behandler en Statsminister, man glemmer ganske Forskjellen: at saa Statsministeren er<en> høit ophøiet staaende Mand, hvem Staten lønner brillant og lønner med alle dens Udmærkelser med Magten og

457
U. D.

1847

Herredømmet — og at jeg derimod er en Mag. artium, der for mine <egne> Penge gjør Nationen den Tjeneste at forskaffe den en Forfatter, noget som den lille Nation ikke har Raad til at have; at jeg hverken har Embede eller Gage, eller Magt eller Indflydelse, men er en privat Mand der omtrent skal leve paa lige Vilkaar med enhver theologisk Candidat — undtagen i Henseende til at udskjeldes.

#

#

458
U. D.

Ussel Charakterløshed.

Hr. Hostrup skriver en Studenter-Comedie, naturligviis med al mulig Hensynsløshed, benyttende al mulig Licents — det vilde jo være ukameratlig af Nogen at have noget derimod! Godt. Men maa det saa ikke ogsaa vedblive at være en Studenter-Comedie o: for Studenter. Men hvad skeer Stykket reiser hele Landet rundt, opføres endeligen paa det kgl. Theater — og nu, som jeg seer idag af Flyve-Posten, i Norge, hvor man i Rigs-Tidenden udendvidere kalder den Person, som skal være mig: Søren Kierkegaard. Jeg betvivler ikke, at man for at gjøre Stykket mere interessant allerede paa Plakaten ligefrem har sat mit Navn.

See det er en Studenter-Comedie! Og den danske Scene har altsaa været nedværdiget til at være Corsar!

Men hvor feigt det Hele. Enten lige fra det første at Stykket kom udenfor Studenter-Foreningen mit Navn paa Plakaten eller hele den Figur bort.

Det er dog væmmeligt, hvor de Danske vanære sig selv, og med al Iver bestræbe sig for, at Nabo-Folkene maa blive Vidne til vor Skjændsel.

#

⁴⁵⁸ Sml. 456.654. — E. P. III, S. 329 f.; Hostrup, Erindringer fra min Barndom og Ungdom (Kbh. 1891), S. 142 f. 155 f. 163; Bröchner i Det nittende Aarhundrede, Marts 1877, S. 353 f. [seer idag af Flyve-Posten] Flyve-Posten 1847, Nr. 283 (6. Decbr.), hvor „Norsk Rigestid.“ anføres; Slutningen af Artiklen lyder: „Hr. Smith var igaar noget distrait og løb reent Surr i de Søren Kirkegaardske Syllogismer.“ — Sml. VII A 154.

Det er ypperligt sagt af Augustinus: Gud har vistnok lovet Dig ⁴⁵⁹
Tilgivelse — men han har ikke lovet Dig den næste Dag. ^{U. D.}

Det at „Flyveposten“ nu flourer med en lige saa stor Subscrip- ⁴⁶⁰
tion som nogensinde „Corsaren“ er dog forsaavidt godt, at det ^{U. D.}
beviser hvad det havde at betyde at Corsaren var saa overmaade
vittig hvilket bevistes af, at den havde saa mange Subscribenter.
Nei, Sagen er denne deels er Tiden demoraliseret, og deels kommer
der bestandigt og er der kommen en Masse Mennesker til at læse
Blade, som ikke før have læst.

Det har aldrig været og er ikke en christelig Reformation, der ⁴⁶¹
vender sig mod Øvrigheden, som var saa Alt godt; det er altfor ^{U. D.}
verdslig en Bevægelse. Nei det Christelige er at vende sig mod
Mængden, thi det Christelige er, at ethvert Menneske maa refor-
meres, og især da den ugudeligste af alle uchristelige Categorier
styrtes: Mængden, Publikum.

Den rædsomste Collision

vilde være at tænke sig f. E. en Fugl, en Svale forelsket i en Pige.
Svalen vilde nemlig kunne kjende Pigen (i hendes Forskiel fra
enhver Anden) men Pigen kunde ikke kjende Svalen, ikke fra
een eneste af de 100,000 Svaler. Tænk dens Qval, naar den ved

⁴⁵⁹ af Augustinus] om Udg. se til IV B 148, S. 335. — I Udg. Antwerpia
1700: Tom. 5, col. 142 (Sermo XL, cap. III); sml. tom. 3, pars 2, col. 387 (In
Johannis Evang. cap. 8. Tract. 33,7). Tilgivelse] sml. 302.472. ⁴⁶⁰ „Flyve-
posten“ nu flourer osv.] se saaledes Flyve-Posten 1847, Nr. 243 (20.
Oktbr.), og sml. VII A 98, S. 43. ⁴⁶¹ Reformation] sml. 429. Mængden]
sml. 414.482.

1847

sin Ankomst om Foraaret sagde „det er mig“ og Pigen svarede „jeg kan ikke kjende Dig“.

Svalen har nemlig ingen Individualitet. Man seer heraf, at en Individualitet er Forudsætning for at elske, denne Udsondringens Forskjel. Deraf kommer det, at de fleste Mennesker ikke kunne <i Sandhed> elske, fordi deres Individualitets Forskjel er for ubetydelig.

Jo mere Individualitets-Forskjel, jo mere udpræget Individualitet, desto flere Kjender er det, desto mere <at> kjende.

I denue langt dybere Forstand sees saa Betydningen af det Hebraiske at kjende sin Hustrue, hvad er sagt om Genus-Forskjellen, men det Samme gjælder langt dybere om det Sjælelige, om Individualitetens Prægethed.

463 ... Du klager over Din megen Lidelse. Men betænk engang
U. D. dette. Sæt der gik et Menneske om iblandt os, som sagde jeg veed nok Trøsten, men Ulykken er, at jeg aldrig kan komme til at anvende mit Lægemiddel. Thi naar Menneskene sende Bud efter mig, saa forvisser jeg mig i Reglen let om, at Sagen ikke er saa farlig — ja, og dette er just Knuden, at Lægemidlet som jeg bruger er i sig selv langt smerteligere og kvalfuldere end deres Smule Lidelse. Eller tænk Dig et Menneske, der gik omkring og trøstede Menneskene, og som sagde: jeg maa da lade som var jeg glad og fornøiet og altid baade havde dandset og dandsede paa Roser; thi faae Menneskene en Formodning blot om, hvad Den maa lide, der netop ved at lide saaledes sættes istand til at trøste: saa vilde de fortvivle.

I Marginen til 463:

464 Eller tænk Dig, at det Menneske som gik omkring og trøstede
U. D. Andre sagde ved sig selv „hvor dybt og hvor gabende det Saar er

kjende sin Hustrue] sml. f. Ex. 1 Mos. 4, 1. 24, 16; 1 Kong. 1, 4. 463. 464 Sml.
432. 468.

som jeg bærer skjult, hvorledes for mig hvert Ønske for Fremtiden jordisk forstaaet er tilintetgjort det veed jeg nok selv, og derfor er det mig dog stundom næsten en Modbydelighed at trøste Andre. Thi i Farens og i Smertens Øieblik saa gribe de efter Trøsten, det seer ud som forstode vi to hinanden — o, men snart viser det sig at deres Lidelse dog kun var øieblikkelig de leve snart igjen i ganske andre Categorier. Men jeg bliver syg og behøver Trøsten saa længe jeg lever. Vilde jeg da tale ganske ud af mit Hjerte, da vilde jeg hvert Øieblik være ligesom forraadt — thi de forvinde snart deres Lidelse, og blive verdsligt ganske karske igjen — jeg aldrig.“

Forunderligt. Den Kategorie: „for Dig“ (Subjektiviteten, Inderligheden), hvormed Enten—Eller sluttede (kun den Sandhed, der opbygger, er Sandhed for Dig) er just Luthers. Jeg har aldrig egentlig læst Noget af Luther. Men nu jeg slaar hans Postil op, — strax i Evangeliet paa 1ste Søndag i Advent er det han siger „for Dig“, det er derpaa det kommer an (cfr. 2det Blad 1ste Spalte, og 1ste Blad 4de Spalte).

465
U. D.

Naar det i Forhold til at meddele Noget, saadan uden <videre
er> givet hvad det er at meddele, naar dette følger saa ganske af sig selv, at der ikke skal spildes eet eneste Øieblik paa at tale derom, ja at det er af den Sort Forudsætninger som end ikke behøve at nævnes: saa gaaer det let nok som Fod i Hose med at meddele, hvis man har Noget at meddele. Men naar en Forfatter har et eiendommeligt Begreb om hvad Meddelelse er, naar maaskee just hele hans Eiendommelighed, hans historiske Betydnings Realitet er concentreret heri: ja saa har det lange Udsigter — o, Skole for

466
U. D.

⁴⁶⁵ Enten—Eller] se S.V. II, S. 318. Luther] sml. 403.541. hans Postil osv.] En christelig Postille... I. Deel... i ny dansk Overs. af Jørgen Thisted (se til VII A 192), S. 17 og 16. 1ste Søndag i Advent] i Aaret 1847 d. 28. Novbr.

Taalmodighed. Inden der kan være Tale om at forstaae Noget af det han har meddeelt, maa man først forstaae ham i hans eiendommelige Meddelelsens Dialektik, og i Alt hvad man forstaaer forstaae denne med. Og denne hans eiendommelige Meddelelsens Dialektik kan han jo dog ikke meddele i den traditionelle Meddelelsens Dialektik. Det vilde Tiden rigtignok fordre af ham, som naturligt da det er Nonsens. O, lange Udsigter til at blive forstaaet, o Skole for Taalmodighed. Og jo mere et Menneske forstaaer sig selv i hvad han forstaaer desto lettere opdager han, at han ikke bliver forstaaet — kun Mennesker som selv slet Intet forstaae kan det lykkes med det Sandsebedrag at troe sig forstaaet af Alle. O, Veemod at have forstaaet noget Sandt — og saa at see sig kun misforstaaet. O, Veemod — thi hvad er Ironie i Inderlighedens Hemmelighed Andet end Veemod. Det Veemodige er at være ene om at have forstaaet noget Sandt, og saasnart man er i Selskab med Andre, med de Misforstaaende er dette Veemodige det Ironiske.

#

467
U. D.

Text til en Brudevielse
Ordspr: 5,18.19.

#

468
U. D.

Som Overtroen af et Barns Hjerterblod tilberedte Tryllemidlet: saaledes tilberedes i et dybt men skjult lidende Menneskes inderlige Qval Lægedommen for Andres Smerte. En saadan trøster Andre, og selv om han ikke paa anden Maade trøstede, han <har> dog den Trøst at trøste Andre.

#

Meddelelsens Dialektik] sml. B 79-89. ⁴⁶⁷ Sml. 232.521. ⁴⁶⁸ Sml. 463.464.493. inderlige Qval] sml. 422.515.

cfr. Journalen NB² p. 33 o. ff., p. 160 o: ff.

469
U. D.

Hvorledes var det dog muligt, at Jesus Christus kunde blive korsfæstet.^[†]

Der var engang en Mand, ham havde som Barn Forældrene fromt indprentet Troen paa Jesum Christum — da han var bleven Ældre kunde han mindre og mindre forstaaet det. „Thi“ sagde han „dette begriber jeg vel, at han var villig til at ofre Livet for Sandheden, og at Han, hvis han offrede Livet, offrede det for Sandheden. Men det jeg ikke begriber er, at Han, som var Kjerlighed, ikke <af Kjerlighed til Menneskene>forhindrede Menneskene i at begaae den største af alle Forbrydelser: at slaae ham ihjel.“

Sagen er: Christus er ikke Kjerlighed, og allermindst i menneskelig Forstand, han var Sandheden, Sandheden absolut, derfor kunde han ikke blot forsvare, men han maatte (og det Modsatte havde været ikke til at forsvare, som Svaghed) lade Menneskene blive skyldige i hans Død, o: gjøre Sandheden aabenbar indtil det Yderste.

[†] I *Marginen*: Bogen bliver pseudonym

2den Juledag.

470
Decbr. 26.

Thema: Guds Rige er ikke af denne Verden.

2den Juledag (Stephanus) indeholder den nærmere Forklaring til første Juledag, i hvilken Forstand Christus blev født — for at det naturlige Menneske skal dø.

Man har i den saakaldte Christenhed gjort Julefesten til den store Fest. Dette er aldeles usandt, var heller ei Tilfældet i den ældste Kirke. Man forvexler det at være Barn og det at være Christen — det er denne usalige Sentimentalitet med Peber-nødderne og Julebarnet.

⁴⁶⁹ Sml. 307. 562. p. 33 o. ff.] o: 145. p. 160 o: ff.] o: 271-276. Der var engang osv.] sml. S. V. XI, S. 59. Sagen er osv.] sml. S. V. XI, S. 88 ff.

⁴⁷⁰ Sml. 374. 475.

1847

„De saae Stephanus Ansigt som en Engels Ansigt“. Menne-
skelig forstaaet tale vi om, at Barnet seer ud som en Engel, men
christelig er en Døende det.

At døe er at fødes

‡

‡

471 Det er dog af alle rædsomste Modsætninger den rædsomste,
U. D. da der raabtes leve Barrabas! Saa langt var Christus fra at faae
Ret i Verden. <Analogier fattes ikke. Man pleier mere at gjøre
opmærksom paa Analogien „korsfæst ham“ — jeg skal dog engang
fremhæve Analogien „leve Barrabas“.>

‡

47 2 Naar jeg engang skal til at udgive Taler om Forsoningen, bliver
U. D. det bedst at benævne dem

„Kjerlighedens Gjerning.“

‡

‡

473 Christendommen forudsætter egentlig hos Tilhøreren førend
U. D. der kan være Tale om at høre dens Lære, at han er kommen saa
vidt i Høimodighed og i Aandens Magt over det Verdslige, at alt
Dette om Armod, uagtet han selv er fattig, om Sygdom, uagtet
han selv er syg, om Fornedrelse og Forhaanelse og Forfølgelse
og Forurettelse o: s: v: ikke beskæftiger ham stort: og saa for-
kynder Christendommen „Syndernes Forladelse.“ Det er Chri-
stendommen forudsætter, at et Menneske er kommen saavidt, at
han kun har een Sorg Sorg over sine Synder — og saa forkyynder
den Forsoningen. Tænd saa Lygten og gaae om i hele Christenheden
og see om Du finder 10 saadanne Mennesker, der virkelig kun have

De saae . . . Engels Ansigt] Ap. Gern. 6, 15. ⁴⁷¹ Sml. 199. 477. C 3, 19.
raabtes . . . Barrabas] se Matth. 27, 21. ⁴⁷² Forsoningen] sml. 459. 473.
⁴⁷³ Sml. 472. 497.

een Sorg, Sorg over Synden! Og om Søndagen siger Biskop Mynster: hvor saare sjeldent Den, som ret forstaaer, at Synden er Menneskets Fordærvelse — og om Mandagen lader han som var Alt i sin Orden med at hele Landet er christent.

Naar Sommerfuglen afdør fra Puppen — og faaer Vingerne: 474
alt Det, den taber, Svøbet, det er Intet, den taber Intet. U. D.

...Da han (Stephanus) havde sagt dette, sov han hen — Skulde 475
man ikke ogsaa sagtens kunne sove, naar man har bedet for sine U. D.
Fjender.

I Marginen til 475:

Man siger til et Barn, at det skal sige Noget (f. E. et Fadervor) 476
saa falder det strax i Søvn: o, men for Den, der uskyldigt blev U. D.
forfulgt, mishandlet, tilsidst dømt fra Livet, er der i det sidste Øieblik kun eet at sige „Fader tilgiv dem“ — saa sover han nok hen.

....Altsaa Han blev bespottet, bespyttet, korsfæstet — saa dybt 477
fornedret. Og dog der er endnu et lille Træk, som maaskee aller- U. D.
stærkest og rædsomst betegner Fornedrelsen. Du kjender det muligen ikke, Du har aldrig hørt det omtale, eller Du har hørt det saa tidt — at Du dog ikke kjender det. See, der var en berøgtet Stratenrøver Barrabas — ham fordrede Folket frigivet. Ikke sandt Modsætninger belyse hinanden: Christus og Barrabas — ja og Modsætningerne: korsfæst — han leve!

siger Biskop Mynster] sml. 455.502. ⁴⁷⁵ Sml. 470.546. Da han...
sov han hen] Ap. Gern. 7, 60. ⁴⁷⁷ Sml. 471.

1847

#

- ⁴⁷⁸
U. D. Et godt Exempel paa den Modsigelse der er det Comiskes. En Præst, som bruger Manuscript paa Prædikestolen men snyder — just i det Øieblik han i dristig opad vendt Stilling siger disse Ord „Sjelen svinger sig“ just i det Samme opdager han, at han ikke har faaet seet langt nok i Papiret til at gjøre et saa stort Sving — og maa nu see i Papiret.

#

- ⁴⁷⁹
U. D. See derfor læres Intet af Historien. De herlige fra svunden Tid staae i Glorie selv Forfølgelse og Deslige tager sig godt ud, en nærmere Opfattelse meddeles ikke. Og saa løber en Yngling hen og misforstaaer, indtil han selv sidder i det for Alvor. Dog saaledes maa det være, ellers lærte Ynglingen ikke primitivt det Gode og Sande.

#

⁴⁸⁰
U. D.

NB.

Det der behøves er en ny theologisk Vaabenlære — nye Greb — ved Hjælp af Dobbelt-Dialektiken. Det er en Ynk at see paa den orthodoxe Theologie i disse Tider, den holder paa Vaabnene (og troer det er Forsvars-Vaaben i stedenfor Angrebs-Vaaben), den holder paa dem, som <hvis> En holdt en Stok ved Dupskoen og overrakte den til Angriberen — for at han kunde slaae ham med den. Jean Paul gjør etsteds det Forslag at give Borgervæbningen en Stok i Haanden til at forsvare sig med (thi Geværet forstaae de ikke at bruge, det kan kun Fjenden tage fra dem): saaledes med Theologien i vor Tid, den har blot Virtuositet i at lide Nederlag.

⁴⁷⁹ Sml. 398. 489. ⁴⁸⁰ ny theologisk Vaabenlære] sml. B: 102. 196. — S. V. X, S. 164.

#

Man har virkelig arbeidet herhjemme for om muligt at faae det 481
Spørgsmaal om min Betydning og Virksomhed som Tænker afgjort U. D.
paa en dog vistnok uphilosophisk Maade: af Pøbelen — med
Næverne.

#

„Den Enkelte“

482
U. D.

Et Vink.

„Den Enkelte“ er den Kategorie, gennem hvilken, i religiøs Henseende, Tiden, Historien, Slægten skal. Og han, der stod og faldt ved Termopylæ, var ikke saaledes sikkert som jeg er det, der staaer ved denne Snævring „den Enkelte“. Han skulde nemlig forhindre Skarerne fra at trænge igjennem hiin Snævring, trængte de igjennem, havde han tabt: min Opgave er, idetmindste ved første Øiekast langt lettere, langt mindre udsættende mig for den Fare at blive nedtraadt, da den er, som ringe Tjener om muligt at være Skarerne behjælpelig i at trænge gennem denne Snævring „den Enkelte“, gennem hvilken dog, vel at mærke, i al Evighed Ingen trænger uden ved at blive „den Enkelte“. Og dog, ja, om jeg skulde forlange en Indskrift paa min Grav, jeg forlanger ingen anden end „hiin Enkelte“ — er den end nu ikke forstaaet, sandeligen den vil blive det. Med den Kategorie „den Enkelte“ tog jeg i sin Tid, da Alt her hjemme var System og System, polemisk Sigte paa Systemet: nu nævnes Systemet aldrig mere. Til den Kategorie er min mulige ξ historiske ξ Betydning ubetinget knyttet. Mine Skrifter ville maaskee snart være glemte, som manges anden Forfatters. Men var denne Kategorie rigtig, var Det med denne Kategorie i sin Orden, saae jeg her rigtigt, forstod jeg rigtigt, at dette var min, om end ingenlunde lystelige, eller magelige eller taknemlige Opgave, forundtes dette mig, om end i inderlige Lidelser, som de vistnok sjældent opleves, om end i udvortes Opoffrelser,

⁴⁸¹ med Næverne] sml. VII A 63. ⁴⁸² Sml. B 191-198. — S.V. XII, S. 604 ff. Den Enkelte] sml. 403. 538. Og han, der osv.] sml. 286.

hvilke der ikke alle Dage er et Menneske, der er villig til at gjøre: saa staaer jeg, og mine Skrifter med mig.

„Den Enkelte“; med denne Kategorie staaer og falder Christendommens Sag, efterat Verdens-Udviklingen er naaet saa vidt i Reflexion, som den er. Uden denne Kategorie har Pantheismen ubetinget seiret. Der vil derfor vistnok komme dem, som vide ganske anderledes dialektisk at stramme denne Kategorie (de have heller ikke haft Arbeidet med at faae den frem); men Kategorien „den Enkelte“ er og bliver Ankeret, der kan holde igjen mod pantheistisk Forvirring, ξ er og bliver Nyseroden, der kan gjøre Folk ædrue ξ er og bliver Vægten, der kan lægges paa, kun at de, der skulle arbeide ved denne Kategorie (i Spillet — eller med at anbringe Vægten) maae være mere og mere dialektiske i Forhold til som Forvirringen er større og større. I Forhold til ethvert Menneske, som jeg kan faae ind under denne Kategorie „den Enkelte“, forpligter jeg mig, at gjøre ham til Christen, eller, da jo dog det ene Menneske ikke kan gjøre dette for det andet, jeg indestaaer ham for, at han skal blive det. Som „den Enkelte“ er han ene, ene i den hele Verden, ene — ligeoverfor Gud: saa gaaer det nok med at lystre. Al Tvivl har tilsidst sit Tilhold i det Timelighedens Sandsebedrag, at man saadan er nogle Stykker, eller saadan hele Menneskeheden, der tilsidst saadan kan imponere Gud (som „Folket“ imponerer Kongen og „Publikum“ Conferentsraader) og selv være Christus. Pantheismen er et optisk Bedrag, et af Timelighedens Taager dannet Dunstbillede eller et af dens Reflex dannet Luftsyn, der skal være det Evige. Men Sagen er, doceres kan denne Kategorie ikke; det er en Kunst at bruge den, en ethisk Opgave og en Kunst, en Kunst, hvis Udøvelse altid er farlig og til sine Tider maaskee kunde kræve Operateurens Liv. Thi hvad der guddommelig forstaaet er det Høieste, det vil den selvraadige Slægt og de Forvirredes Skarer ansee som Majestæts-Forbrydelse mod „Slægten“ „Mængden“ „Publikum“ o: s: v:.

Den Enkelte; denne Kategorie er kun een Gang før (dens første Gang) brugt afgjørende dialektisk, af Socrates for at opløse Heden-

skabet. I Christenheden vil den<lige> omvendt anden Gang blive at bruge — for at gjøre Menneskene (de Christne) til Christne. Det er ikke Missionairens Kategorie i Forhold til Hedninge, som han forkynder Christendommen, men det er Missionairens Kategorie i selve Christenheden, for at inderliggjøre det at være og at blive Christen.ξ Naar han, Missionairen, kommer, han vil bruge denne Kategorie. Thi dersom Tiden venter en Heros, venter den forgjeves, der vil snarere komme Den, som i guddommelig Svaghed vil lære Menneskene Lydighed — derved, at de i ugudeligt Oprør slaae ham ihjel, ham, den mod Gud Lydige.ζ

NB ⁴.

483

Decbr. 28.

d. 28 Dec: 47.

....Det Ønskelige i at kunne om muligt undgaae al Averteren af Bøgerne, og derved forhaabentligen al velmeent Avis-Efterstræbelse, der vil følge En hjem eller ud; thi vel skal det være usædvanligt og forsaavidt upassende, at en ung Pige gaaer alene hjem om Aftenen, men, naar galt skal være, naar hun „ikke kan faae Andre til at følge sig“, saa vil hun dog vistnok langt foretrække at gaae alene.

484

U. D.

Det er dog saare dybsindigt hele Anlægget til 1001 Nat. Denne Strid mellem Mandlighed og Qvindlighed, at Qvindligheden seirer ved Hjælp af sin Fortællen, sin Overtalen. Sultanen, der fra Grunden har opdaget alle Qvindes Utroskab, vil for Fremtiden lade enhver Qvinde <ihjelslaae> efter een eneste Nat. Da tilbyder Schehersad sig at frelse Kjønnen (thi da Sultanen fordrer een hver

485

U. D.

Missionairens] sml. 434, S. 191. 445. 528. Lydighed] sml. 452. 525.

⁴⁸⁵ 1001 Nat] sml. III A 113.

1847

Nat, maatte det jo snart ende med Qvindernes Udryddelse) og hun frelser Kjønnets ved at fortælle. o: hør aldrig paa en Qvinde. Faaer hun først Lov at fortælle, saa bliver Du hende aldrig qvit. Det er i Grunden en frygtelig Seighed. Saaledes kunde ingen Mand holde ud at leve hen, i Dødens Mulighed gjennem tre Aar — men en Qvinde kan det, naar hun blot faaer Lov at fortælle. Et Brud har en Qvinde ikke Styrke til, eller ondt ved at beslutte, men hun kan seire derved, at Du ikke kan blive hende qvit.

486
U. D.

Der skal skrives nogle Taler
til Opvækkelse

Tanker, som ^{saare}
anfalde bag fra — til Opbyggelse.[†]

„Forvar Din Fod naar Du gaaer til Herrens Huus“ (Prædikerens cfr. en af de tidligere Journaler.[*])

Denne skal være Indgangen.

I de følgende Taler skal saa Texten vælges saaledes, at det seer ud som et Evangelium, og ogsaa er det, men saa kommer Braaden.

No 1). „Hvad skulle vi have, som have forladt Alt“. <og Christus svarer: I skulle sidde paa Throner o: s: v:>

Det Satiriske for os i dette Spørgsmaal — vi som nok slet ikke have forladt Noget.

No 2.

Al Ting tjener os til Gode, **naar** vi elske Gud.
naar vi elske Gud. (Ironien).

No 3. De Dødes Opstandelse forestaaer baade de Retfærdiges og de Uretfærdiges.

⁴⁸⁶ Sml. 548. B: 101-103.124. Tanker osv.] sml. S.V. X, S.163. Forvar Din Fod osv.] sml. S.V. X, S.167 ff. Prædikerens] 4,17. enafdetidligere Journaler] se 256. Hvad skulle osv.] Matth.19,27f. — Sml. S.V. X, S.179 ff. Al Ting osv.] sml. S.V. X, S.190 ff. De Dødes osv.] sml. S.V. X, S.203 ff.

Glæd Dig, Du skal ikke spørge om de 3 Beviser — det er vist nok, at Du er udødelig — det er ganske vist — thi Du skal for Dommen. Dette er et nyt Argument for Udødeligheden.

No 4. Det er saligt — at blive forhaanet for en god Sag. (glæder Eder, naar Menneskene tale allehaande Ondt om Eder).

Saa glæd Dig da — men maaskee er her Ingen tilstede hvem denne Tale angaaer. Du, m: T., glæder Dig maaskee ved at være høit æret og agtet og anseet. Ja, saa er det jo et Maaltid for Dig som Storkens hos Ræven.

det Satiriske.

„Vee Eder om Alle tale godt om Eder.“ Her tilføies ikke „og lyver“, det behøves ikke, thi hvis alle tale godt om En, saa maa det være Løgn.

No 5. „Vi ere nu Frelsen nærmere end da vi bleve Troende.“
Men er Du sikker paa at Du er blevet en Troende.

No 6. Han (Christus) blev troet paa Jorden (1 Tim: 3,16)
Men det er maaskee blot en historisk Efterretning.

[†] *I Marginen:* „Et Overfald af Tanker“

[*] *I Marginen:* Journalen NB³ p. 147—48

Dto p. 242 n: og 243 ø.

Det er dog meget ubetydeligt hvad der er skrevet om Psalme- bogssagen. Mig beskæftiger ubetinget Psalmesangen meest af hele Gudstjenesten. Jeg fordrer til en god Psalme ganske eenfoldige

487
U. D.

de 3 Beviser] sml. 413.549. — S.V. X, S. 204. Du skal for Dommen] sml. S.V. X, S. 206. Det er saligt osv.] sml. 451.512. — S.V. X, S. 222 ff. glæder Eder osv.] Matth. 5,11; sml. Luc. 6,22. men maaskee osv.] sml. S.V. X, S. 225 ff. Vee Eder osv.] Luc. 6,26. Vi ere osv.] sml. S.V. X, S. 214 ff. Han (Christus) osv.] sml. S.V. X, S. 233 ff. p. 147-48] c: 256. p. 242 n: og 243 ø.] c: 367. ⁴⁸⁷ Psalmebogssagen] sml. VA 77. VI A 152. VII B 195, S. 374.379 f.

1847

og tildeels ubetydelige Ord (i hvilken Henseende der findes flere i den evangeliske Psalmebog der ligefrem ere ypperlige, ganske som de skulle være, og som det var den brusende Grundtvig umulig at skrive dem) og saa een af disse inderlige Melodier. Kingos Psalmer kan jeg uden ad, men de egne sig slet ikke til at synges, hele Incarnatet er for stærk, det Lyriske altfor meget Prætenderende. Saadanne Psalmer læser man hjemme til sin Opbyggelse.

Men den Fromhed som egentlig er en stille Lidendes (og dette er det rette) kjender Grundtvig slet ikke. Grundtvig er og var og bliver en Støiende, selv i Evigheden vil han være mig ubehagelig. Ikke som havde Grundtvig ikke gennemgaaet Noget, jo vist, men altid støiende. Det er saa noget Enkelt der standser ham paa hans Vei, og saa gjør han et Spektakel som naar et Jernbanetog stødte an underveis. Den dybere, inderlige Smerte, der i stille Veemod forligte sig med Gud, kjender Grundtvig slet ikke, og just den er Psalmesangens ægte Tone. Grundtvig er en jodlende Friskfy, eller en brølende Grovsmed.

Hvilken Inderlighed dog i en saadan Tone som den „hjertelig mig nu længes“. Saalidet som det var mig muligt nogensinde i al Evighed at blive træt af at see paa Himlen om Efteraaret i Graa-Veier, naar disse sagte bløde Farver vexle med hinanden i den fineste Tegning: saa lidet var det mig muligt at blive træt af at gjentage en saadan Tones stille Bevægelser.

488 Dersom eet Menneske beder et andet Menneske om at gjøre
U. D. Noget, ham en Tjeneste, og det den Første beder om ved en Om-
stændighed som han den Bedende er uvidende om, er den Andens
Fordeel: saa vil den Anden, hvis han er et godt og godmodigt
Menneske ligefrem sige til den Første „Det skal Du ikke bede mig
om som en Tjeneste ei heller takke mig for som for en Tjeneste,

hjertelig mig nu længes] Den Forordnede Kirke-Psalme-Bog (Kbh. 1833.
Ktl. Nr. 204), S. 147 f.

thi det er min egen Fordeel at gjøre det, Du beder mig om.“ Men er det et smaaligt, sneverhjetet, usselt Menneske, saa gjør han naturligviis, hvad der bedes ham, men lader sig takke derfor.

Jeg arbeider af yderste Evne, mere og mere anstrænget, ene 489
fordybet i at bringe Tankerne frem i den klareste, den skønneste, U. D.
den sandeste Form — ligegyldig ved alt Andet! Just derfor (fordi jeg er uegennyttig) ansees jeg for gal, tilsidesættes jeg. Havde jeg som de sande store Mænd blandt de Medlevende, anvendt en Tiendedeel af min Kraft til Aands-Arbeide, og 9 Tiendedele til at passe paa min Fordeel, passe paa at faae mit Smule Arbeide rigelig betalt med Penge og Ære: saa var jeg bleven en stor Mand, en agtet, en høit agtet!!!

Derfor tør jeg roligt føie mit Forfatter-Livs Erfaring som et lille Exempel til at oplyse den Sandhed, eller den Betragtningssandhed, som Christendommen (den i det N. T. ikke Søndags-Sluddren af dem i Bombasin, Klæde, Silke, Fløiel) foredrager. O, Yngling, tag Dig iagt. Vogt Dig især for Præsterne og Digterne. Tag Dig i agt for at gjøre hvad Præsten om Søndagen kalder det Høieste (thi om Mandagen er han selv med i Complotten, som udleer Dig, ja allerede Søndag-Aften er han henne i Klubben for at spørge Nyt, om Nogen skulde være saa gal, at gjøre efter hvad han siger, at hans Høiærværdighed kan faae Noget at lee af, Noget at beklage som Umodenhed); vogt Dig for at gjøre, hvad Digterne lovsynge paa Vers (thi i Hverdags-Livets Prosa er Digteren med at raabe Pereat for Den, der var dum nok o: s: v:). Spil, sviir, hoer, besvig Enker og Faderløse, bagvask, o: s: v:, det skal Verden tilgive Dig; men vogt Dig for Alt for, at der fattes Mistanke om, at Du kunde faae i Sinde eksisterende at udtrykke det som Præsten siger om Søndagen: thi saa er Satan løs, det tilgives aldrig. Det er en Kamp paa Liv og Død, det er Enhver, der blev Justitsraad og Excellence, Enhver der i aandløs Tryghed blev Ægtepeer og Børneavler kort

⁴⁸⁹ den Sandhed osv.] sml. 479. 494.

1847

det er Alle af yderste Vigtighed, at et saadant Foretagende bliver qvalt om muligt strax. Den der horer og spiller, han fornærmer jo heller ikke Verden. Tværtimod det behager Verden, at der er En, som er værre end Gjennemsnittet. Men Vee, Vee ham, der uden at sige et Ord ved sit Liv pirrer ved Verdslighedens Hemmelighed! *Herunder et overkradset Dobbeltkors.* <Thi at Præsten præker om Søndagen, det finder man sig i, da jo Tilhørerne let af Præstens Liv om Mandagen see, hvorledes det egentlig er at forstaae — og saa kan man jo gjerne for en Skams Skyld, og for at gjøre Nar af vor Herre og af godtroende Ynglinge lade den Skik vedblive med at der om Søndagen af en Mand, som paa den Maade tjener sit Brød, prækes de høie Dyder. Sandeligen, skulde Helligdags-Anordningen consequent gennemføres, skulde der ogsaa forbydes Præsterne at prædike om Søndagen, hvorfor skal een Næringsdrivende begunstiges fremfor andre! Naar alle Boutiquer^[†] skulle være lukkede, hvorfor skal saa Præsten have Lov at holde sin aaben om Søndagen. Det at tjene Penge, Penge-Omsætningen er egentlig det, der strider mod Helligdags-Anordningen; men Præsten tjener jo Penge om Søndagen.>

[†] *I Marginen:* Og hvad er i vore Tider egentlig Kirken Andet end Præstens Boutique!

#

#

⁴⁹⁰
U. D. I Forhold til Socrates allerede gjælder det, at Vanskeligheden ikke er at forstaae hans Lære, men at forstaae ham: hvor meget mere da i Forhold til Christus. Hermed er der sat Punktum for hele Spekulationen, thi dens Hemmelighed er just at vende Forholdet om.

#

⁴⁹¹
U. D. Socrates, skjøndt kaldet Populair-Philosoph quoad doctrinam, er og var og bliver væsentlig upopulair. Hvor mange have forstaaet,

tjener sit Brød] sml. 426. Sandeligen, skulde osv.] sml. B 165, 4. 171, 15

hvor mange leve der i hver Generation (og i denne Henseende gjør da Slægts-Udviklingen slet Intet, Opgaven begynder for fra med hver Enkelt) som forstaae, at Tanken kunde have den Magt over et Menneske, at han for Tanken, følgende den gik i Døden. Dette er det Heroiske, og det Heroiske bliver væsentlig lige upopulairt i hver Generation. Kun forholder det Heroiske sig til hver enkelt Individ, ethvert kunde blive en Heros. Heroisme forholder sig ikke til Differentsen mellem Menneske og Menneske (at være Genie, Kunstner, Digter, eller født Adelig o: s: v:) nei Heroisme er Virtuositet i det Almene-Menneskelige. Heroisme er at være stor i Det, som ethvert kunde være.

At kalde Socrates et Genie er en stor Dumhed, havde han været et Genie saa havde han ikke forholdt sig til det Almene-Menneskelige (o: til ethvert Menneske) men været stillet udenfor, saa havde han ikke været en Bremse.

Omvendt Dialektik.

492
U. D.

Tro, at Du „vinder Alt“, saa taber Du ikke blot Intet (cfr. Themaet i Talen VI af Stemninger i Lidelsers Strid) men saa er Tabet selv Vinding, <saa> det at tabe ikke blot ikke er at tabe Noget, ikke blot er at tabe Intet men er at vinde. Det Alt, Du taber, maa jo være det usande Alt, thi af det Alt, Du vinder, taber Du jo ikke Noget, men det Alt Du vinder, er det sande Alt. Og at tabe det usande Alt er ikke blot ikke at tabe Noget, er ikke blot Intet at tabe eller at tabe Intet men er at vinde.^[+] Tab ganske al det verdslige Menneskes Forstand paa Verden, og hvad Verdens er, tab enhver end den mindste Modtagelighed for ethvert Verdsligheds Sandsebedrag, bliv glemsom i denne Henseende som en svækket Olding, glem det Alt, som Den, der aldrig har vidst det, forandre Dig saaledes som Den, der i et fremmed Land har tabt al mulig Færdighed i sit Modersmaal og taler det meningsløst, tab saaledes Alt: ethvert saadant Tab — hvis Du troer, at Du vinder Alt, er Vinding. Om

1847

Du ogsaa tabte al Forstand paa disse kunstige Slutninger, al Sands for dette dog tvetydige Gode — hvis Du troer, at Du vinder Alt: ogsaa dette Tab er Vinding. Altsaa at tabe er at vinde; ligefrem er at tabe at tabe, omvendt er at tabe at vinde.

[†] *I Marginen*: Som Sommerfuglen vinder ved at tabe Larvens Svøb.

#

#

⁴⁹³ Dette er Christendommens Idee, at den Ulykkeligste, Den, som
U. D. lider meest, at just han skal forkynde Trøst for Andre. Netop Det er Udtrykket for hans Lidelses Uendelighed, at der ikke er Tale om, at Nogen skulde trøste ham, men at just han skal trøste Andre: saa trøstesløs i en vis Forstand er hans Lidelse.

Dette er Poesie og Dialektik. De Trøstegrunde, som Præsterne skralde sammen, det er Nonsens, kan i det Høieste hjælpe dem, som egentlig ikke have noget Synderligt at klynke over.

#

⁴⁹⁴ O, Yngling, dersom Du er overordentlig begavet saa ligger der
U. D. to Veie for Dig. Enten benytter Du disse Dine Gaver til at bestyrke Menneskene i deres elskede Dumheder og Vildfarelser, dog vel at mærke under Skin af at hjælpe dem til Sandhed og Klarhed: saa bliver Du forgudet, faaer Ære og mange mange Penge, bliver ofte besungen og lovpriist, og ved Din Grav bliver der saglet en Mængde Lovtale af de Dybtsørgende. Eller Du for Gud, Dig Dit Ansvar bevidst, beslutter Dig til, om muligt, ved enhver Opoffrelse virkelig at hjælpe dem dog lidt til Klarhed: tag Dig saa i agt. Det lønnes ubetinget med Forhaanelser og Krænkelser (Dumhedens og Misundelsens — den farligste Conspiration i jordisk Forstand, naar de Dumme ikke forstaae Dig, og de, der kunne forstaae Dig misundeligt bestyrke de Dumme) — maaskee endog med Livet.

⁴⁹³ Sml. 468. 645. ⁴⁹⁴ Sml. 489. 499.

Havde jeg ikke været uafhængig, saa havde jeg staaet mig godt med min Samtid. For det Første havde jeg ikke kunde faae Tid til store og sammenhængende Arbejder, mine Præstationer vare blevne som de andre Mænders. Saa bliver man elsket. Det var bleven Smaatterie — saa bliver man læst. 495
U. D.

Literair Critik existerer ikke i Danmark. Loven for Dagbladenes Critik er denne: skriver jeg 53 Ark, saa bliver Anmeldelsen en Spalte i det Allerhøieste — skriver jeg en Piece paa 10 Pagina saa bliver Anmeldelsen et heelt Nummer, maaskee to. Og denne Frækhed den synes man naturligviis godt om i en Kjøbstad, thi der er selvfølgeligt i det Høieste kun en to a tre Forfattere, som lide derved, alle de andre Mænder staae sig godt ved, at et Værk er en Ubetydelighed, en Piece noget meget Vigtigt.

Det er baade til at lee og til at græde over. Aftenbladet gjør en Undskyldning for, at Anmeldelsen af min „Kjerlighedens Gjerninger“ er uforholdsmæssig stor. Og et Par Dage efter leverer samme Aftenblad omtrent en lige saa lang Artikel, som er Politie-Rapporten i en Tyvs Sag. Her behøves ingen Undskyldning; thi det er af uhyre Vigtighed. 496
U. D.

Syndens to Former.

497
U. D.

1) synder et Menneske af Svaghed.

2) saa af Fortvivlelse.

⁴⁹⁵ Sml. 496. ⁴⁹⁶ Sml. 495. Aftenbladet gjør en Undskyldning] Nyt Aftenblad 1847, Nr. 294 (17. Decbr.); Anmeldelsen gik igennem Nrr. 291, 292 og 294 (14., 15. og 17. Decbr.). et Par Dage efter] i Nr. 295 (18. Decbr.).

⁴⁹⁷ Syndens to Former osv.] sml. 64. — S. V. XI, S. 194.

Dette er egentlig Synden.

Her ligger derfor ogsaa Forsoningen. Et Menneske for-
tvivler over, at den Synd han af Svaghed begik, kan tilgives,
Alt mener han er tabt, og saa synder han. Derfor maa For-
soningen til for at standse ham.

‡

‡

498
U. D.

Text til en Fredags-Prædiken.

Til min Ihukommelse.

1) <gjører det> til Hans Ihukommelse — dette er til hans Ære
og Priis, derfor fordres det, ligesom Gud fordrer at Du skal komme
Sabbathens Dag ihu og holde den hellig.

2) gjør det til Hans Ihukommelse — thi at ihukomme Ham,
Hans Ihukommelse er Din Frelse. Han, Frelseren fordrer aldrig
Andet af Dig end hvad der er Din Frelse: det er til hans Ære og
det Samme er Din Frelse, det er for Hans Skyld og det er for Din
egen Skyld: o skønne Forening, saaledes at gjøre to Ting paa een
Gang.

‡

499
U. D.

Den strengeste Dom over Verden.

Ingen har dog gjort saaledes Uret mod et Menneske som Den,
der opdrog et Barn i den meest ideale Anskuelse af Livet og paa
det Strengeste, og derpaa sendte Barnet med dette evig uforglem-
melige Indtryk ud i Verden. Ikke Den, der forledte et Barn til at
spille og svire gjorde menneskelig talt saa megen Uret mod det —
thi derfor forfølges man dog ikke. Men see den strengt Opdragne,
opdraget som var et Menneske i Slægtskab med Guderne, og nu
sendt ud i den Dyr-Slægt Mennesket: han vil komme til at lide.
Blot dette dagligt at udholde dette rædsomme Dobbeltsyn, at naar

Forsoningen] sml. 473.558. ⁴⁹⁸ Fredags-Prædiken] sml. 386.506.
ligesom Gud fordrer osv.] sml. B 113,4. ⁴⁹⁹ Sml. 494.510.

han vender sig ind ad mod sig selv og prøver sit Liv i Sammenligning med Idealets Fordring, saa seer<han> hvor uendeligt langt han endnu er fra at være det Mindste, ængstet og bekymret for sig selv for sin Sjels Frelse forstaaer han da, at dette betyder, at han maa anstrenge sig endnu mere, og dog endnu ydmygere bede om Naade og Tilgivelse: og naar han saa vender Blikket ud af, saa seer han, i en vis menneskelig Forstand at han er forud for Andre, og at dette udtrykkes saaledes, at man just derfor, just derfor forhaanes og forfølges. Dersom han blot som de andre Mænd af Dyre-Slægten vil blæse Gud et Stykke, og nøies med Byens Dom saa er han agtet, elsket, afholdt.

NB.

500
U. D.

Til „Stemninger i Lidelsers Strid“ blev kun 7 Themata benyttede, her blev tre lagte til Siden.

No 1. Det Glædelige i: at formaaer i Anfægtelsen den Troende ikke at holde Ankeret, saa formaaer Ankeret at holde den Troende.

cfr. Journalen NB² p. 73.

No 2. Det glædelige Sammenhæng i: at Trængselen giver Standhaftighed, Standhaftigheden Forfarenhed, Forfarenheden Haab.^[†]

cfr. Journalen NB² p. 238.

No 3. Det Glædelige i: at det er for Glæde man ikke tør tro det Saligste.

cfr. Journalen NB² p. 190 og 191

Saaledes Act: 12, 14. Den Pige, Rhode, der skulde lukke Peder op: da hun kjendte Petri Røst „aabnede hun af Glæde ikke Døren“ — af Glæde lod hun ham staae udenfor.

[†] *I Marginen*: Man siger: en Ulykke kommer sjældent alene — saaledes her med det Glædelige, det kommer heller ikke alene.

⁵⁰⁰ Til „Stemninger i Lidelsers Strid“ osv] se S. V. X, S. 99. p. 73.]
o: 180 [Nr. 6.]. p. 238.] o: 360. p. 190 og 191] o: 300-302.

501 U. D. At jeg har Ret, at det der almindelig anprises som Alvor og Kjerlighed hverken er mere eller mindre end Selvkjerlighed, vil ethvert Menneske kunde indsee i sit Døds-Øieblik, og hvorfor? Fordi saa frister det Jordiske ham ikke mere, hverken Penge eller Anseelse eller Andres Omdømme eller de andre verdslige Goder, for hvis Erhvervelse man kjerligt maa holde sammen med nogle Andre — i Selvkjerlighed. Men blandt levende er Sagen en ganske anden. Jeg kjender ikke eet eneste Menneske, hvem jeg i min Døds Øieblik kunde bede om at overtage mine Partes. Der ere de, som nok saadan have forstaaet mig, naar de faae Lov at blive i Kakkelovnskrogen, endsige naar de kunne vinde lidt Fordeel ved at have forstaaet mig. Men skal Consequentsen strammes i Virkeligheden, saa give de Kjøb og summa summarum bliver, at jeg bliver den Selvkjerlige. Man kan jo dog heller ikke forlange at Alt skal vendes om for Eens Skyld: jeg er den Selvkjerlige, alle de Andre de Kjerlige det lader sig høre — og forstaae.

Og dog har jeg Ret; og om saa alle i Kiøbenhavn, og om saa Alle i Danmark, og om saa hele Europa, og om saa de i Africa og Asia og Australien ville lee af mig: jeg har dog Ret. Jeg tænker som saa: summa summarum, enten man har levet i Kiøbenhavn eller i Australien, <summa> summarum saa ankommer tilsidst Enhver i Evigheden: og der har jeg som Tænker Ret. Hvad jeg personligt har forbrudt, hvad jeg personligt har syndet er noget Andet; men qua Tænker og i min Virksomhed har jeg menneskelig: i Forhold til Menneskene ubetinget, evig Ret. Mod Gud har et Menneske ubetinget Uret.

502 U. D. Jeg negter ikke om Biskop Mynster, at det er min Overbeviisning, hvad han maaskee end ikke selv vilde paastaae, det er min Overbeviisning, at hvis det skete pludseligen en Dag, at Verden

⁵⁰¹ Kjerlighed...Selvkjerlighed] sml. 393. 521. indsee i sit Døds-Øieblik] sml. 414, S. 180. 543. ⁵⁰² Biskop Mynster] sml. 473, S. 211. 508.

vendtes op og ned, og man pludselig ved at true ham med Døden fordrede, at han skulde opgive Christendommen: saa valgte han Døden. Men, men, Knuden stikker paa et andet Sted. Naar man har Klogskab og Forholdene gaae en roligere Gang, saa kan man naturligviis forud beregne Faren, og altsaa svinge af fra den. Endnu er der ikke Tale om at offre Livet, det er en Ubetydelighed — og just fordi det er en Ubetydelighed, saa gjør man sig slet ingen Bebreidelse ved at svinge af: og man kommer aldrig i Faren. Imidlertid kan man maaskee have Ret i, det kan være Sandhed, at hvis det gjaaldt Livet, vilde man vove Livet. Aber. Biskop M: har ved sin Klogskab Magt over Mange, men der er Een han ikke har Magt over: hans Klogskab, han har ikke hans Klogskab i Begeistringens Magt. Da nu Livet sjelden viser de store Optrin, hvor det gjelder Liv og Død (og mindst komme de som Juleaften paa Kjerlingen, de komme netop successive ved ikke at svinge af ved Klogskabens Hjælp) og da han parerer enhver mindre Afgjørelse ved Hjælp af Klogskab: saa er hans Liv i et betydelig Sandsebedrags Magt.

#

#

Til „Stemninger i Lidelsers Strid“ blev intet Forord skrevet. 503
Skulde der være skrevet et, vilde det være bleven af følgende Art. U. D.
Hiint tappreste Folk i Oldtiden (Lacedemonierne) forberedte sig til Kamp ved Musik: saaledes ere disse Stemninger den seierrige Glædes, der stemmer til Striden, og langt fra at forstemme En i Striden, netop vil gjøre En velstemt.

#

Instruxen for „Stemninger i Lidelsers Strid“.

504
U. D.

Disse Taler holdes saaledes, at der bestandigt tangeres Synds-Bevidstheden og Syndens Lidelse: en anden Sag er det med Synden o: s: v: i disse Taler kommes der til Synden. Idet Trøsten lyrisk hæver sig saa høit som muligt over al jordisk Nød og Elendighed

selv den tungeste, bliver Syndens Forførdelse bestandigt udviist. Der er saaledes i disse Taler underfundigt skjult et andet Thema: **Synden er Menneskets Fordærvelse.**

I det almindelige Prædikefø edrag er dette just Forvirringen, at man prædiker Nød og Gjenvordighed — og Synd sammen.

Kategorien for disse Taler er saaledes forskjellig fra Lidelsernes Evangelium, der lod Lidelsen ubestemt. Her gjøres Forskjellen: den uskyldige Lidelse — for saa at naae Synden.

⁵⁰⁵
U. D. Det er dog en uhyre og væmmelig Raahed. En lille Replik af en Pseudonym (den af Climacus om det at tage Hatten af) en lille humoristisk Replik af en Humorist (og som saadan ypperlig) en lille Replik i Forordet til en meget stor Bog som kun er til for ganske Faar: denne Replik rives ud, trykkes i et Pøbelblad (som læses af hele Folket — thi i Danmark er Alt Pøbel som det jo bevises heraf at Alle læse Pøbelbladet) det gives Udseende af at det er mig (S. Kierkegaard) der har sagt det, og til de virkelige Indvaanere i Kiøbenhavn. Dette skrives for alle Øltappere, Vertshusholdere, Mursvende o: s: v: o: s: v:, for Skoledrenge o: s: v: o: s: v: og for at de kunne tage Kjende paa mig, leveres min Tegning: og nu ophidses Alt mod mig — fordi jeg af Stolthed ikke vil tage Hatten af for dem. Pro dii immortales. At et Land hvori dette kan hændes intet Land er, er vist, det er en Kiøbstad, en demoraliseret Kiøbstad. — Endnu idag (2 Aar derefter) beraaber en Mand sig paa, at jeg i Forordet til den Bog (som han naturligviis aldrig har læst) har sagt det.

At jeg har Ret, ja det forstaae de mere Oplyste meget godt — men hvad hjælper det. Naar Menneskene troe, at der er Fare forbunden med at sige om En, han har Ret: saa give de Sandheden en god Dag.

forskjellig fra Lidelsernes Evangelium] sml. 180. 300. 361. den uskyldige Lidelse] sml. B 99. ⁵⁰⁵ [lille Replik] S. V. VII, S. VIII. i et Pøbelblad] se Corsaren Nr. 285 (6. Marts 1846), Sp. 8. 10.

Dog Gud den almægtige som holder Menneskenes Tanker som Vandbække i sin Haand, han kan sagtens, hvis det behager ham, skaffe Lys i Sagen. Og hvis det <ikke> behager ham: o, hvor gjerne lider jeg ikke dette, naar det blot saaledes maatte lykkes mig at tækkes ham.

Af en <mulig> Fredags-Prædiken...

506
U. D.

.... Men I der nu her ere forsamlede, for til vor Herre Jesu Christi Ihukommelse at deeltage i det Maaltid, som blev indstiftet hiin Nat, I have vel selv bedet Ham om, at han vil stille Eder sin Lidelse og Død ret levende for Øie. O, der ere de, som maaskee bede, at det maatte forundes dem at see, hvad Konger og Fyrster forgjeves begjerede at see, een af hans Herligheds Dage: fortryder ikke Eders Valg; thi sandeligen Den valgte dog den bedre Deel, der først og fremmest beder, at det Forfærdelige maatte staae levende for ham. —

At slutte mig til Nogen, kan der ikke være Tale om. Man kan vel faae Menneskene til at udholde nogen Besvær og Modstand i Haab snarest muligt at seire. Men den Tanke at skulle tabe mere og mere (hvilken er den christelige Tanke), at see et heelt Liv for sig indviet til at lide, at skulle forsage Fordelene som bydes (da ingen jordisk Fordeel kan vindes og indcasseres, uden at bedærve Foretagendet selv — ligesom man jo bedærver en uegennyttigt opoffrende Handling ved at tage Penge for den): det faaer man Ingen til at gaae ind paa.

507
U. D.

Mynsters Religieusitet er dog omtrent denne: man lever væsentligen som en retskaffen Hedning, gjør sig Livet beqvemt og godt,

508
U. D.

som Vandbække i sin Haand] sml. Ordspr. 21, 1. ⁵⁰⁶ Fredags-Prædiken] sml. 498. 567. ⁵⁰⁷ slutte mig til Nogen] sml. 394. 542. ⁵⁰⁸ Mynsters Religieusitet] sml. 502. 510, S. 231.

nyder dets Behageligheder — men tilstaaer dog derhos, at man er meget langt fra at have naaet det Høieste. Det er denne Tilstaaelse han egentlig anseer for Christendom. Dem, han bekæmper som Hedninge, det er ikke dem, der leve saaledes lystelig, men dem som ikke ville gjøre denne Tilstaaelse. — Det er en temmelig Godtkjøbs Udgave af det Christelige, den Tilstaaelse kan man da sagtens give fra sig.

Og dog er dette summa summarum af hans Orthodoxie, lige saa ivrigt, om muligt endnu ivrigere end han bekæmper dem, som ikke ville gjøre hiin Tilstaaelse, bekæmper han dem, som ville stræbe at drive det dog til lidt mere, uagtet de derhos villigt gjøre Tilstaaelsen. Dem bekæmper han allerivrigst, med mindre da de ere Afdøde, thi saa ærer han dem.

⁵⁰⁹
U. D. Hav Troen, saa kan det være det samme med Resten. Ethvert andet Gode er saaledes dialektisk, at der dog altid er et aber derved, at det seet fra en anden Side dog maaskee ikke er et Gode. Troen er det Gode, som er saaledes dialektisk, at om den største Ulykke vederfores mig, saa vilde Troen lade mig see denne som et Gode.

⁵¹⁰
U. D. Christus siger: salig Den, som <ikke> forarges paa mig. Hvor uhyre bekymret — men altsaa ogsaa, hvor nær maa Forargelsen ligge det Christelige! Dersom nu Det, som man nu kalder Christendom, var Christendom, denne Lære, der især tilfredsstiller de Dannede som Dannelsens Høieste: hvor i al Verden er der saa Plads til denne Bekymring: salig Den, som ikke forarges paa mig. Hvor i al Verden skulde noget Menneske kunde forarges paa det moderne Christlige! Ja jeg veed kun een Form (som man dog

⁵¹⁰ Christus siger osv.] Matth. 11, 6. — Sml. S. V. XII, S. 90. Forargelsen] sml. 381. 511, S. 233.

nok ikke tænker paa) at et eenfoldigt Menneske forargedes over, at Sandheden og Christendommen skulde være utilgængelig for ham. Men i den Forstand kunde man da ogsaa forarges paa Kunst og Videnskab og paa det at være Liniedandser o: s: v:.

Har Mynster nogensinde vovet at sige, at det er det Christelige: gjør det Gode, saa bliver Du straffet derfor. Og hvorfor har han ikke gjort det? Fordi han selv vil æres og ansees fordi han gjør det Gode, vil vide med sig selv, at han fortjener den Anseelse han nyder, da han jo gjør det Gode. Men dette er Hedenskab. Tildeels har det dog ogsaa en anden Grund, fordi Mynster har en travl Forestilling om det praktiske Liv og Virkeligheden: at det ikke kan hjælpe Noget at fordre saa meget. Ganske vist det kan ikke hjælpe Noget — uden at det kan hjælpe En til, at netop det hænder En som Christendommen taler om. Men saa har jo Christus været den meest Upraktiske af Alle.

Overhovedet er der stor Confusion med dette om det Praktiske. I Modsætning til en tom Formalisme, en opblæst Videnskabelighed o: s: v: taler man om det Praktiske, og anpriser Christendommen som praktisk. Og naar det saa kommer til Stykket er man nok lige saa lidet tjent med Christendommens Praxis og maa finde den høist upraktisk. Er der vel Noget mere upraktisk, end at offere sit Liv for Sandheden, noget mere upraktisk end ikke at see paa sin egen Fordeel, noget mere upraktisk end at gjøre sig sit Liv besværet og anstrænget og at lønnes med Forhaanelse, er der noget mere upraktisk end at udmærkes ikke ved Titler og Værdigheder men ved Skjeldsord og Spot. Og dog skulde jeg vel mene, at dette er Christendom; og dog skulde jeg vel mene, at gamle Fatter Socrates var uendelig langt videre end hele den nu værende, den geografiske Christenhed. Men det forstaaer sig, Socrates, der i Modsætning til de theoretiske Philosopher, kaldes praktisk han er da ligesaa upraktisk, næsten lige saa upraktisk som Christendommen. Hvor upraktisk ikke at tage Penge for sin Underviisning, hvor upraktisk ikke at forsvare sig paa den Maade, om hvilken han selv

Mynster] sml. 508.603. gjør det Gode...straffet derfor] sml. 499.511, S. 233.

1848

vidste at den vilde bevirke hans Frifindelse, hvor upraktisk ikke at flygte ud af Fængslet, hvor upraktisk at døe for Sandheden. Thi at en Sømand døer paa Havet — hvor han vovede sig ud i Haab om Vinding, at en Soldat falder i Slaget, hvor han vovede sig ud i Haab om at blive General: det lader sig høre, det er praktisk — men at døe for Sandheden.

#

#

511 Her ligger den dialektiske Vanskelighed med Hensyn til det at
U. D. være en virkelig Christen for Den, der er villig til at lystre i Gjerning hvad han forstaaer i Tanken: at finde Hvilepunktet mellem Ro og Uro.

Dersom En der var forlovet med en Pige vilde sige: jeg elsker hende saa høit, at jeg for hendes Skyld vilde vove mit Liv — dersom han nu, med en ædel Mistillid til sig selv (hvad især i disse Tider kan være ganske i sin Orden) vilde sige: men dette er maaskee blot Mundsveier, derfor maa jeg gjøre Alvor deraf — saa gjorde han jo den største Ulykke paa sig selv og paa hende — denne af Gud for ham og hende bestemte lykkelige Elskov eller Elskovs Lykke, blev jo saa deres Ulykke.

Saaledes med det Christelige. Dog maa der huskes paa, at Vanskeligheden i Elskov er Noget anderledes, fordi Elskov tilhører denne timelige Tilværelse, saa i Forhold til Elskov er det virkelig den største Ulykke han kunde gjøre at gjøre sig den umulig her i Livet.

Men nu det Christelige. Her er Collisionen igjen mellem Inderlighed og Ytring. Dersom jeg forvandler min Christendom til en blotskjult Inderlighed, og udvortes bestemmer mig ganske conform med Verden, slet ikke lader mig mærke med, at jeg i mit Inderste anerkjender en ganske anden Maalestok (Guds-Forholdet) men er en retscaffen Mand som Folk er fleest o: s: v:: saa er det jo dog aabenbart et Forræderie. Forholdet er heller ikke ganske som ved Elskov. Det kan nemlig ikke antages at være forbunden med nogen

Fare at bekjende min Elskov for Andre, det er blot Taktløshed — men det Christelige forholder sig fjendtligt til Verden, saa jeg maa blive ilde lidt ved at bekjende det. Lader jeg det altsaa være, saa er dette ikke en fin Takt (som i Elskov) men et Forræderie.

Det Christelige fordrer nu af mig den Inderlighed, at jeg for dets Skyld er villig til at opgive Alt. Men naar jeg nu beholder det Christelige som Inderlighed i mig, saa kommer jeg jo i en vis Forstand ikke til virkelig at opgive Noget. Hvor nær ligger her den bekymrede Mistillid. Det er aabenbar en falsk Lære, naar man vil indbilde Menneskene, at det virkelig at opgive det Udvortes skulde være at friste Gud, at jeg nemlig skal vente til Gud selv tager det; thi Christendommen bruger bestandigt det Ord: at opgive. Og paa den anden Side dersom jeg vil unddrage mig og bruge Klogskab dertil, saa bliver det vel ikke umuligt (thi for Gud er Alt muligt) for Gud at tage det fra mig, men det bliver gjort vanskeligt.

Hvad er nu her at gjøre? Jeg veed ikke Andet end dette. Jeg troer at det dog altid er at foretrække, at vove lidt mindre og tilstaae, at man ikke har Mod til mere, end at vove for Meget. Det Sidste kan nemlig være Formastelse mod Gud, det kan dog det Første ikke være.

O, dette er ubeskriveligt vanskeligt, naar man som jeg har hele Dagen fri, og Tanke-Kraft som jeg har den. De fleste Mennesker mærke det slet ikke. Deres Livs meste Tid er udfyldt med ganske andre Ting, de have hverken Tid eller Udvikling til saaledes at blive sig selv gjennemsigtige, at de egentlig blive selvbekymrede.

Og saa er Forholdet til Gud evigt uudtømmeligt, thi hvad enten jeg menneskelig talt vover meget eller lidet, for Gud er begge Dele lige Intet, Naaden dog Det, baade den Ene og den Anden maa henflye til. Atter her er det saa sandt: salig Den, der ikke forarges. At Den, der menneskelig talt redeligt og oprigtigt vover meest, at han just derfor forfølges og forhaanes — medens han dog for Gud ikke kommer det Mindste videre end Den, der feigt flyr al Fare: det er just til Forargelse.

at bekjende] sml. 365. 592. forarges] sml. 510. 579. just derfor forfølges] sml. 510, S. 231. 536.

1848

512 Der er dog aabenbart ubeskrivelig lidt Religieusitet i Danmark.
 U. D. Dette er ganske naturligt. 20 Freds-Aar, almindelig Velstand, omtrent Ligelighed imellem alle Stænder, et lille bitte Land, hvor vi alle kjende hinanden: der maa Menneske-Frygt, og Generethed, og det at være som de Andre, og det at det er saa flaut ikke at være ganske som de Andre, det maa være det Herskende. Men dette er just al sand Religieusitets værste Modsætning, dens arrigste Fjende.

Ganske simplement udvortes betragtet er jeg i Danmark eneste i mit Slag: saa lille er Landet. Et uafhængigt Menneske, og som dertil har Forudsætninger til at kunne beskæftige sig med Aands-Interesserne, og som saa gjør det. Medens jeg nu ydmygt maa takke Gud for denne min Begunstigelse, saa er den ganske ligefrem i en anden Forstand min Forbandelse, thi dette er mit Martyrium. Danmark er en Kjøbstad. Men den Misundelse og Smaalighed og Dumhed, der kan trives i en Kjøbstad, kan naturligviis ikke taale, at der lever et Menneske, som er saaledes begunstiget, naar han da, vel at mærke, ved at anvende sit otium vel, giver denne Begunstigelse Relief; thi spillede, svirede og horede jeg, saa blev jeg ikke Martyr i Kiøbenhavn.

Selv de faae udmærkede Mænd med hvilke jeg lever og som jeg agter og anslaaer høit, de kunne dog egentlig ikke ganske forstaae <mig>. Ikke fordi de dertil mangle Evner, endnu mindre Kundskaber (thi der ere dem, som jeg i denne Henseende glad og beundrende bøier mig for). Men fra tidlig Tid have de maattet være bekymrede for Udkommet, og derved har deres Sjel faaet en indskrænkende Begrænsning, de have aldrig faaet det fri og i Evighedens Forstand hensynsløse Blik paa Livet, som er mit Fortrin, og min Ulykke da jeg skal leve i Danmark.

Pøbelen og Smaahedsaanden har Magten i Danmark og faaerden mere og mere, bliver den offentlige Mening. De, der kunne øve nogen Magt blive bange og trække sig tilbage. Alt bliver ugudelig fræk Verdslighed.

⁵¹² mit Martyrium] sml. 451. 518

I en stor Nation er det dog en Umulighed, at Een kan være eneste i sit Slags. Der er dog altid flere af samme Art. Et Menneske kommer der ikke til ved at forfølge sin Idee at staae udpeget som en reen Abnormitet, fordi han ikke er ganske som de normale Dusing-Mennesker.

At min Betragtning af Tilværelsen <og af Christendommen> er sand, det er evig vist, og naar disse Mænder jeg lever med, engang i Evigheden blive Enkelte, naar der er Stilhed omkring dem, naar Evigheden har fritaget dem fra Næringssorger og Deslige: saa ville de forstaae mig, eller rettere saa ville de være enige med mig, thi det maa Enhver være, der driver det til nogenlunde ideelt at forstaae sig selv.

At Danmark er et lille Land, hvor der Intet er at tjene for en væsentlig Forfatter: det vidste jeg, førend jeg begyndte; jeg har aldrig klaget derover, skal heller ikke — om det end er tungt nok, at jeg hvis jeg havde levet i et stort Land vilde have tjent en anseelig Formue i den Tid, i hvilken jeg har her sat Penge til, for at leve som Forfatter. At Danmark er et lille Land, hvor der selvfølgelig kun kan være ganske enkelte Læsere for en væsentlig Forfatter: det vidste jeg førend jeg begyndte; jeg har aldrig klaget derover, skal aldrig — min Sag har beskæftiget mig i den Grad, at jeg ikke behøver mange. At Danmark (in specie Kiøbenhavn) er et lille Sted, hvor der er megen Bysnak om enhver, der er Noget: det vidste jeg førend jeg begyndte; jeg har aldrig klaget derover, skal aldrig, hvor meget end mit Navn og mit Hjerte og min Charakter blev overvrøvet. Men at jeg, fordi jeg høimodigt gjorde et alvorligt Skridt for dog at rive Samtiden ud af det Pøbelagtighedens og Menneske-Frygtens Tyrannie, hvorunder — Pøbelen befinder sig vel, at jeg derfor skal være, hvad der er dobbelt piinagtigt i en Kiøbstad, berøvet almindelige Menneske-Rettigheder, mishandles hver Dag af Forhaanelser, være et usselt Legetøi til Morskab endog for Skolebørnene: det kunde jeg ikke vide forud, det beklager jeg

513
U. D.

1848

mig over. Men det bliver ogsaa Danmarks Undergang, ikke fordi jeg er noget saa stort; men et Land, hvori dette kan hænde et Menneske, er eo ipso ophørt at være et Land. Pressens Misbrug har egentlig sprængt Danmark. Danmark var saa lille, at det til Nød og Neppe kunde være et Land, men nu er det sprængt. Der skrives ogsaa neppe en Bog mere — men Pøbelblade triumphere. Det er gaaet Danmark, som hvis en lille Jolle fik sig et Maskinerie der passede til et stort Dampskib: ved Hjælp af Maskineriet gik det isænk.

#

514

Jan. 29.

d. 29 Januar 48.

#

Christus uddrev en Djævel, og han var stum. Har Du aldrig været stum, eller vidst hvad det er at være stum. Man kan jo gaae og være stum, ikke gide tale: ikke saaledes. Man kan spille den Hemmelighedsfulde og være stum: ikke saaledes. Men har Du nogensinde ret været udsigelig bedrøvet, saa Sorgen har haft Magt over Din hele Tilværelse, næsten Naturmagt: saa har Du ogsaa oplevet hvad det er at være stum, at det var Dig umuligt, om det gjaldt Dit Liv, at udsige den Qval der rugede i Dit Inderste og selvsyg paa sig selv gjorde Dig stum — for at Du ikke skulde blive den qvit. Thi saaledes er den uendelige Sorg egoistisk, den gjør Mennesket stum for at beholde Magten over ham.

#

515
U. D.

Lumpent, væmmeligt har man behandlet mig, en Nationalforbrydelse er der begaaet mod mig, et Forræderie af en samtidig Slægt: men mig har det været gavnligt, ubeskriveligt. Jeg var tungsindig, uendelig tungsindig: dette er det, der har hjulpet mig. Thi i mit Tungsind elskede jeg dog Verden: nu er jeg vænt fra. Det skal med Guds Hjælp nok lykkes.

Pressens Misbrug] sml. 399.531. ⁵¹⁴ Christus uddrev... stum] Luc. 11,14. (Luc. 11,14—28 Ev. paa 3. Søndag i Fasten, i Aaret 1848 d. 26. Marts). — Sml. S. V. XII, S. 16. ⁵¹⁵ mit Tungsind] sml. 468.517.

Det er en ret mærkelig Udvikling af det, at Gud er Kjerlighed, ⁵¹⁶
som findes etsteds i Gerhards Meditationes sacræ. Hvad et Men- ^{U. D.}
neske elsker høiest det er hans Gud, ergo er Gud Kjerlighed. Det
et Menneske elsker høiest er <jo> hans Kjerlighed, men det han
elsker høiest er hans Gud ergo er Gud Kjerlighed.

En ønskende, haabende, higende Individualitet kan aldrig være ⁵¹⁷
ironisk. Ironie ligger (som constituerende en heel Existens) i det ^{U. D.}
lige Omvendte, at have sin Smerte just der hvor Andre have Ønsket.
Ikke at kunne faae den Elskede det bliver aldrig Ironie. Men kun
altfor let at kunne faae hende, at hun selv tigger og beder om at
blive Ens, og saa dog ikke at kunne faae hende: det bliver Ironie.
Ikke at kunne faae Verdens Herlighed det bliver aldrig Ironie, men
at kunne faae den over al Maade, at <en> heel Samtid næsten
bedende paanøder En Magten og Regjeringen, og saa dog ikke
at kunne modtage den: det bliver Ironie. I Forhold til saadanne
Former gjælder det at Individualiteten maa have en Hemmelighed,
en tungsindig eller en tungsindig Viisdommens Hemmelighed.
Derfor kan en Ironiker aldrig blive forstaaet af en ønskende Indi-
vidualitet, thi denne tænker: naar man bare kunde faae sit Ønske.

Ironie er en Art Hypersthenie, hvoraf man som bekjendt ogsaa
kan døe.

Hvert Offer skal saltes! Saaledes med Den, der skal offres: ⁵¹⁸
Forhaanelsen og Forfølgelsen som gaaer forud er Saltet. Den, der ^{U. D.}
ikke skal offres, han forsukkres (candiseres) derimod i Verdslig-
hedens Godt-Godt.

⁵¹⁶ etsteds] se Medit. XXXI (om Udg. se til 261). ⁵¹⁷ en Hemmelighed
osv.] sml. 515. 554. Ironie... Hypersthenie] sml. II A 682. ⁵¹⁸ Sml. 512.
531. Hvert Offer skal saltes] Marc. 9, 49.

1848

519 Naar Verdslighedens Forstandighed, som den nu er begyndt,
U. D. tilsidst har ganske gennemtrængt Verden: saa vil den eneste Opfattelse af det Christelige, der staaer tilbage være at gjøre Christus og Apostlene o: s: v: comiske. Det vil da blive et Sidestykke til Don Quixote, en Mand, der har den fixe Idee, at Verden ligger i det Onde, at hvad Verden ærer er Middelmaadighed, eller det endnu Værre. Saa dybt er det dog endnu ikke sunken. Man korsfæstede Christus, man har kaldet ham en Sværmer, o: s: v: — men at gjøre ham comisk! Og dog er det ubetinget den eneste Consequents, det Eneste, der vil tilfredsstille Tidens Fordring, naar engang Verdsligheden ganske har seiret. Og dertil arbeides der — thi Verden gaaer fremad!

520 Socrates Smiil. Man troede dette Smiil var onskabsfuldt men
U. D. det var det ikke. Det var fordi det var hans eneste Lyst og Glæde at see det slaae til med at spørge den Anden tom — derfor smilede han. Tænk Dig en Kunstner (der da altsaa Intet har at gjøre med at spørge Andre ud); i det Øieblik Ideen til et stort Kunstværk ret bliver ham klar, smiler han. Og saaledes ogsaa en Tænker, idet han ret har begrebet Noget. Dersom det ikke var saa aandløs en Kunst at fiske, saa vilde Fiskeren ogsaa smile idet Fisken bider. Dette er Intellectualitetens Smiil.

521
U. D.

Text til en Brudevielse

Eph: 5,20: hvo, som elsker sin Hustru, elsker sig selv.

Dette er Selvkerlighed i god Forstand.

⁵²¹ Brudevielse] sml. 467. Eph: 5,20] det anf. findes Eph. 5,28. Selvkerlighed] sml. 501. 554.

Om man kunde lægge alle Verdens Herligheder i Din Haand, 522
 Alt Alt, dertil Skjebnernes Føielighed for Dine Ønskers Lune: U. D.
 kunde Du ønske at tage mod det, men saaledes, at Du selv skulde
 ene og alene raade for Dit Liv, der skulde ingen Gud være. Be-
 tænk, hvad Du tabte, <blandt Andet> at Du Intet slet Intet fik at
 forundre Dig over, slet Intet betræffende Dit Livs Gang — slet
 Intet at forundre Dig over, hvor viist, hvor ubeskriveligt kjerligt
 Gud havde styret Dit Liv. Thi saaledes er ethvert Menneskes Liv,
 det ringeste — hvis han vilde nøies med at være sig selv, og saa
 glædes og forundres over Gud: han skulde opdage det Guddomme-
 ligen uendelige Viisdom ogsaa i hans Liv — ligesom den mindste
 Blomst vidner om Gud.

M: T: selv den ubetydelige lille Blomst, som hverken Du eller 523
 jeg lægger Mærke til — dertil er den for ubetydelig, neppe et Barn U. D.
 lægger Mærke til den — dertil er den for ubetydelig: for Gud er
 den ikke noget Ubetydeligt, for ham er den <noget> meget Betyde-
 ligt — ja eller noget lige saa ubetydeligt som Keiser af Rusland er
 for ham, det er for Gud lige eens denne lille Blomst og Keiseren
 af Rusland!

I Forhold til en Konge er det en Slags Prætension at være kjendt 524
 af ham, hvorfor? Just fordi Kongen kun er et Menneske, og altsaa U. D.
 umulig kan kjende Alle; men kun et Udvalg. I Forhold til Gud skal
 Du netop troe, at han kjender Dig, det er slet ingen Prætension.

Ethvert Menneske, der blot eengang dybere forstod sig selv, 525
 forstaaer dog, at det vilde være ham en Umulighed nogensinde at U. D.
 blive tilfreds, hvis han skulde være sin Skjebnes Herre, at der for
 et Menneske kun er Tilfredshed og Glæde, og Salighed i at lyde.

⁵²² Sml. 678. ⁵²³ [yde] sml. 482, S. 215. 540.

1848

526 Naar En frivilligt udsætter sig for Farer og Tab for en god Sags
 U. D. Skyld, saa sige Menneskene bebreidende „det er hans egen Skyld“,
 og de blive vrede paa ham. Hvad er det de blive vrede paa? Det
 er paa det Frivillige, paa at han er uegennyttig, paa at han lader
 haant om Det, som de eftertragte som det Høieste. Man kan saare
 et selvkjerligt Menneske paa to Maader: man kan som Tyv, Røver,
 Bagtaler o: s: v: fratage <ham> hans jordiske Goder — men man
 kan ogsaa ved Uegennyttighed og Opoffrelse fratage de Goder
 deres Værd, de Goder, hvis Værd er ham hans Høieste. Det ene
 bliver Menneskene næsten lige saa forbittret over som over det
 Andet. Det er jo ogsaa en Art Reduktion, naar det som et Menneske
 anseer for Maximum, og som han besidder, vel ikke fratages ham,
 men det gøres aabenbart, at det er tomt, at det er at foragte.

527 Ogsaa dette er en Besmykkelse som Menneskene bruge, naar
 U. D. de enten frække deeltage i Uretten, som gøres mod et Menneske,
 eller feige ikke tør vise ham Deeltagelse, ikke tør træde til: de
 sige „det er Guds Straf over ham“. Hvor det seer helligt og høi-
 tideligt ud, det er Guds Straf over ham, derfor skal Du have Lov
 at være med og gøre ham Uret, derfor skal Du være fritagen fra
 at staae ham bi! Sæt det var Guds Straf (skjøndt denne Tale dog
 vistnok i Reglen kun kommer frem ved de Leiligheder, hvor det
 er det lige omvendte, hvor det blot er et Udtryk for, at Menneskene
 finde det bekvemmere at skyde Skylden paa den Uskyldige og
 sige han er Skyld deri, end at sige: vi Andre ere de skyldige) er
 mit Forhold til et saadant ikke derfor lige det Samme som mod
 ethvert Menneske, har jeg at indblande mig i dette Forhold. O,
 Hyklerie!

528 Man slaaer sig nogle Stykker sammen, og bilder hinanden ind,
 U. D. at de ere de eneste sande Christne, og har saa dog alene med

⁵²⁶ hans egen Skyld] sml. 405. 572. ⁵²⁷ Sml. 526. Guds Straf] sml.
 545. ⁵²⁸ Sml. 24. 529. 591.

hinanden at gjøre. Ypperligt, paa den Maade undgaaer man rigtig nok den Uleilighed med at gjøre Menneskene opmærksomme, og al Faren deraf. Men skulde det ogsaa være Christeligt, at paastaae, at der kun ere saa faae Christne, og saa ikke gjøre Alt, om det saa var at vove Livet for at gjøre Menneskene opmærksomme. At paastaae at de Christne ere saa faae, og saa ikke at blive Missionair er en uchristelig Selvmodsigelse.

Da Alt i disse Tider skal være saa raskt, saa forstandigt med et rask Sving, saa overordentlig kløgtigt med et humoristisk Træk: saa læser jeg blandt Andet ogsaa følgende Yttring af En, der dog anseer sig for orthodox „det kunde da aldrig falde ham ind at paatage sig eller begynde paa det aldeles unyttige Arbeide at ville omvende Verden.“ Ypperligt! Ved Verden forstaaes her aabenbar den i Christenheden værende Verden eller Verdslighed. Og nu Christendommen, der begyndte med at ville omvende Verden den Gang, da der ikke var een eneste Christen; den Gang sagde Christendommen ikke: hvilken Taabelighed at begynde paa et saa uhyre og unyttigt Arbeide, som dog aldrig fuldføres. Men den nu værende Christendom er i de Orthodoxe en mæsket Selvbehagelighed, der skyer enhver Uleilighed, som fører Farer med sig, og bader sig i alt dette Dybsindige og Dybsindige og Vidunderlig-Deilig og Dybe og Dybe.

529
U. D.

Dersom jeg var Fader eller havde Noget over Een eller Anden og befale, og den Adlydende i eet væk vilde have travlt med at gaae og snakke om, at det var saa deiligt og saa vidunderlig-deiligt, og saa dybt og saa mageløst deiligt o: s: v: det jeg sagde: saa vilde jeg sige „gaae Pokker i Vold, adlyd og hold saa Din Mund“. Men saaledes omgaaes visse Orthodoxe virkeligen Gud og Christus

530
U. D.

1848

— altid denne Snak om Deiligt og Deiligt ¶ al denne theatralske Festlighed med at dandse om en ¶, jeg synes tilsidst at Gud og Christus maa blive kjed deraf og sige „vær Mennesker, og dermed Punktum, adlyd, frygt, elsk og saa ingen Vrøvl.“

#

531 U. D. Den hele Frygt for Tydskland er en Indbildning, en Leeg, et nyt Forsøg paa at smigre National-Forfængelighed. 1 Million Mennesker der redeligt tilstod sig selv at være et lille Folk, og nu for Gud hver især besluttede at ville være hvad man er: er en uhyre Magt; her er slet ingen Fare. Nei Ulykken er en ganske anden; Ulykken er at dette lille Folk er demoraliseret, splidagtig i sig selv, væmmelig misundelig Mand mod Mand, opsætsig mod Enhver, der skal regjere, smaalig mod Enhver, der er Noget, fræk og tøilesløs, mudret op til en Art Pøbel-Tyrannie. Det giver en ond Samvittighed, derfor frygter man Tydskerne. Men Ingen tør sige, hvori Ulykken stikker — saa smigrer man alle disse usunde Liden-skaber og bliver sig selv vigtig ved at stride mod Tydskerne.

Der forestaaer Danmark en væmmelig Periode. Kjøbstads-Aand og Smaalighed-Arrigskab mod hinanden indbyrdes; man vil tilsidst blive mistænkt for at være tydsk, hvis man ikke gaaer med en vis Art Hat o: s: v: o: s: v:.. Fra den anden Side den communistiske Opstand; Enhver, der eier lidt, vil blive udpeget, forfulgt ved Hjælp af Pressen.

See dette er Danmarks Ulykke — eller dette er Straffen over Danmark, et Folk, uden sand Guds frygt, et Folk der kun har Bysnak til National-Bevidsthed, et Folk, der forguder det at være Ingen-ting, et Folk, hvor Skole-Drenge ere Dommerne, et Folk, hvor de, der skulde styre ere bange og de, der skulde lyde ere frække, et Folk, hvor man hver Dag kan faae et nyt Beviis paa, at der ingen

⁵⁸¹ National-Forfængelighed] sml. 290, S. 137. 602. communistiske Opstand] sml. 598. Pressen] sml. 513, S. 236. 538. Danmarks Ulykke] sml. 630. B 185. Skole-Drenge ere Dommerne] sml. VII A 58.

offentlig Sædelighed er i Landet — et Folk, der enten maa frelses ved en Tyran, eller ved et Par Martyrer.

‡

‡

„Beder, saa skulle I faae, at Eders Glæde maa vorde fuldkommen“ (Joh: Ev:) Saaledes viser Christendommen selv, at Bønnen hvor salig den end er i sig selv, dog ikke er den høieste Salighed. I Forhold til det Jordiske er Bønnen det at bede større Salighed, men Himlens Salighed er større end det at bede. 532
U. D.

‡

... Jeg har vel nu en 30 Aar at leve i, eller maaskee 40, eller maaskee kun een Dag: derfor har jeg besluttet at anvende denne Dag, eller hvad det var jeg vilde sige disse 30 Aar, eller hvad det var jeg vilde sige denne Dag, som jeg maaskee har at leve, den har jeg besluttet at anvende saaledes, at om der ellers ikke er een eneste Dag i mit Liv vel anvendt, saa skal den med Guds Bistand blive det. 533
U. D.

‡

‡

I en Henseende bliver jeg da aldeles aldeles misforstaaet. Man vil bestandigt mene, ja, hvorfor trækker han sig ikke tilbage og lever som vi Andre skjult — saa kunde han jo undgaae alt Vrøvl. I en vis Forstand unegteligt; men saa blev det heller aldrig gjort aabenbart, hvor demoraliseret Tiden er. Just dette har været Ulykken hidtil, at saasnart En blev berørt af noget den triumpherende Pøbelagtigheds Angreb, saa trak han sig tilbage. Just derfor blev vi saa vante til at betragte Pøbelagtigheden som triumpherende, den vandt en Hævd som Konge og Hersker. Men saaledes er det altid, det der lægges et Menneske til Last er det Evigheden fordrer af ham og Evigheden vil paaskjønne. 534
U. D.

1848

535 I Christendommens første Tider, da den indførtes i Verden, var
 U. D. det vistnok mere Læren, der gav Anledning til Strid. I Christen-
 heden er Læren egentlig saadan antaget, og her bliver det let blot
 sekterisk Bevægelse, naar der strides om Læren. Det der skal
 strides om i Christenheden, er om at give Læren den ethiske Magt
 over Ens Liv, som Christendommen fordrer. Der ligger nemlig
 Noget i det, at vi alle ere Christne. Det vil sige, Christendommens
 Lære kan ikke staae os saaledes fremmed som Hedningerne. Men
 Ulykken er, at Læren er bleven en Trivialitet for de Fleste, af de
 Fleste saadan antaget som en Trivialitet. Derfor gjælder det om
 Lærens Inderliggjørelse.

536 Grund-Skaden i Christenheden er dog den at man har givet det
 U. D. Christelige en reen forkeert Stilling. Det Christelige, hedder det,
 skal være Trøst, og Trøst og Beroligelse og Lindring o: s: v.: Men
 Herre Gud Christendommen siger jo selv, at det Christelige er
 det for hvis Skyld der skal lides (alle Christne maa forfølges
 siger Paulus — at lide for Ordets Skyld, i Parabelen om Sæde-
 manden). Hvilken Selvmodsigelse: at Det man har grebet til
 forlokket af den Snak om Trøst, at det er Det, for hvis Skyld man
 skal lide. Men det er Følgen af hele dette Præste-Fitterie. Chri-
 stendommen skal antages: saa ordner Alt sig naturligt. Men
 Christendommen er bleven lutter Kjællingerie. Derfor kan de
 nulevende Christne Intet, formaae Intet at holde ud, aldeles som
 Børn, hvem der aldrig har været befalet, men hvor Alt skal gaee
 saa kjærligt og saa slikvorrent til med.

Men hele Tiden vil ikke vide af noget Absolut at sige, alt skal
 bestemmes i endelig Teleologie. Saaledes er det ogsaa gaaet
 Christendommen. Hvad skal Christendommen egentlig til? Dette
 Spørgsmaal er Grund-Løgnen. Og som nu det kgl. danske Can-
 cellie ikke har kunnet faae i sit Hoved hvad Præsterne egentlig

⁵³⁶ maa forfølges] sml. 511, S. 233.
 i Parabelen osv.] Matth. 13,21.

siger Paulus] 2 Tim. 3,12.

skulle til, og derfor har faaet dem beskæftigede med at tælle Faar og Ænder: saaledes er Christendommen bleven en Slags Trøst, fo - saavidt man ikke har Penge-Hjælp nok. See dette er Christendom!

Hvor i al Verden skal dog En, der fra Barn af er opdragen i Christendommen, og indbildt at han er Christen, — hvor skal han faae det Indtryk, at han uden Christo var fortabt? Det kan jo aldrig blive Andet end en Ord-Forsikkring, noget Præste-Sludder, som hverken Præsten eller Degnen eller Menigheden tænker det Mindste videre ved? Hvor skal Den, der bestandigt overvældes med Mad og Drikke, inden han bliver sulten, hvor skal han faae Indtrykket af — at uden Mad og Drikke maatte han sulte ihjel. Han kan gjerne sige noget Saadant, men det bliver noget tilløiet Noget.

537
U. D.

Det er Ulykken, i Christenheden opdrages et Menneske fra Barn af i en Tryghed om det Høieste, en Tryghed der tilsidst bliver identisk med Ligegyldighed. En Hedning var sandeligen ikke tryk, men angst — see derfor kan der være Mening i, at fatte, at han uden Christum var forloren, eller at vorde Christen.

Her stikker igjen verdenshistorisk Ulykken: man har atter etableret det Princip „Mængden“ (og dette Begreb vil nu efter Culturens Overhaandtagen og ved Hjælp af Pressen faae en ganske forfærdeligere Magt end i Oldtiden) „Mængden“ er Instantsen, „Mængden“ er Gud, Mængden er Sandheden, Mængden er Magten og Æren. Nu gjælder det altsaa blot om at ville ligge og spille med denne „Mængde“. Ligesom man spiller om Penge: saaledes er „Mængden“ Alt, og det gjælder ene og alene om at bemægtige sig den, at faae den paa sin Side. For denne Magt bøier Alt sig.^[†]

538
U. D.

⁵³⁷ Hedning...angest] sml. 333. ⁵³⁸ Mængden] sml. 482. 539. Pressen] sml. 531. 540.

1848

Og saa kan man ikke blive opmærksom paa min Lære om „den Enkelte“ — og dog just da det er saa, hvad Under, at man ikke kan blive opmærksom.

Det gjælder fra nu af, at ethvert Sandhedens Vidne vil rette sig mod Mængden, enhver sand Martyr vil falde for Mængden, det gjælder, at just det at ville staae ene i Guds Navn, for at vidne om at der er en Gud til, at just det som man vil bebreide enhver Saadan, at han Ingen vil have til Hjælp, er hans Opgave.

Men man vil ikke forstaae mig, dertil har man ikke Mod, og ikke Gudsfrygt. Min Gjerning er rædsom anstrengende — takket være den Gud, som hjælper mig.

Endnu staae de Fleste med den gamle front mod Konge, Keiser og Conferentsraader istedenfor mod Mængden. Alt hvad Mængden gjør, den rædsomste Grusomhed det er godt, det er Guds Villie. Aldrig er nogen Despot i Østerlandet bleven saa servilt betjent og smigret af Hofkryb, som „Mængden“ af Journalisterne, af alle Øieblikkets Mennesker.

Og saa kan man ikke forstaae min Lære om den Enkelte. Ja Sagen er, man tør det ikke.

⁵³⁹ U. D. [†] *I Marginen*: Og naar En Intet vil have med Mængden at gjøre, vil i reen Stræben efter Sandhed blot eftertrage den og ikke Mængdens Bifald, Penge, o: s: v: saa betragter man en saadan Stræben omtrent som man betragter det at spille Kort om Ingenting. Sandheden troer man er Ingenting, Ideen er Ingenting, men Mængden det er Noget.

⁵⁴⁰ U. D. Springfjederen i hele Tilværelsens uhyre Bygning, og Springfjederen ved hvilken igjen hvert lille Leed er (som en Ring i

den Enkelte] sml. 482. 540, S. 247. Martyr] sml. 531, S. 243. 544.
⁵³⁹ Mængden] sml. 538. 571.

Kjeden) indordnet i det Hele er: Personligheden, Alt er Personlighed — (i Natur-Verdenen) Enhver er Personlighed (i Aands Verdenen). Og saa har man afskaffet Personlighed. Gud er bleven upersonlig, al Meddelelse er upersonlig, — og her især de to rædsomme Ulykker, der egentlig ere Upersonlighedens Hovedkræfter: Pressen — og Anonymitet.

Den høieste Triumph for alle Vildfarelser er det at faae et upersonligt Meddelelses-Middel og saa Anonymitet. Det er Sludder at Pressen selv helbreder de Saar den slaaer. Thi da al sand Meddelelse er personlig (thi Personlighed er Sandhed), saa vil den altid have vanskeligere ved at bruge Pressen. Men Vildfarelsen er altid upersonlig.

Uden Presse og uden Anonymitet, saa bliver der dog altid den Trøst, at det da bliver et bestemt faktisk enkelt Menneske, der skal give Vildfarelsen Ordet, udtale Frækheden o: s: v: . Man tør saa haabe, at Mangen dog vil gyse for at være denne Enkelte, og man veed da i ethvert Tilfælde hvo det er. Men at En der er Ingen (altsaa her er intet Ansvar) uden Tanke om Ansvar kan sætte enhver Vildfarelse i Circulation ved Hjælp af det rædsomst uproportionerede Meddelelses-Middel: det er frygtelig. <Og at derpaa denne uansvarlige Vildfarelse overtages af Publikum, som igjen er Ingen! Der er overalt Ingen, ak og just derfor overalt Vildfarelse!>

Tilslidst forsvinder Sandheden af Verden (thi Sandhed er Personlighed) og det Eneste der høres vil blive dette Slægtens Bugtalerie.

Og saa kan man ikke forstaae min Lære om den Enkelte. Ja, Sagen er, man kan nok forstaae den, men man gyser tilbage for den som for en Afsindighed, at et Menneske kan falde paa at ville sætte sig en saadan Opgave at arbeide for. Men jeg har heller ikke sat mig den, den er mig sat og mig foresat. Der er et Ord som er for mig et Trylle-Ord: Lydighed er Gud kjærere end Vædderens Fedme. Om min Smule Virkekraft forsvinder, menneskelig talt, i Sammenligning med Opgaven som et Intet, saa farer jeg dog fort: Lydighed er Gud kjærere end Vædderens Fedme.

Pressen] sml. 538. 544. den Enkelte] sml. 538. 551. et Ord] i Sam. 15,22. — Sml. 525. 549. II A 422. VII A 106, S. 54.

1848

- 541
U. D. Hvilken Trøst for Den, der naar han hører og læser de nu levende Præster omtrent maa sige til sig selv „ah, jeg forstaaer Eder, hvad jeg har at gjøre, jeg har blot at slaae af, thi jeg er allerede bleven for fuldkommen“ — hvilken Trøst at læse Luther. Det er dog en Mand der kan holde ud med En, og prædike En længere ud, istedenfor at prædike En tilbage.

- 542
U. D. Jeg har slet Ingen, for hvem jeg kan gjøre mig forstaaelig. Det vil sige, naar jeg vil udvikle Noget for dem, saa forstaae de det ypperligt, og naar de saa forlade mig, saa gjøre de det Gamle, saa have de ikke Mod til at opgive jordiske Fordele, og saa misbruge de blot hvad jeg har sagt.

Jeg er til Overflod. Imidlertid plyndrer man mig. Og naar saa en Forfatter der har laant Adskilligt hos mig, faaer udgivet det i en Piece, saa bliver denne anmeldt og berømmet — men jeg er til Overflod.

Saa læser man mig; derpaa laver man Noget af hvad man har læst hos mig sammen til en Indvending, man gjør sig selv, Noget man længst selv har tænkt over. Mit Navn nævnes aldrig. Af alle de nulevende Forfattere er jeg den Eneste, som ingen Betydning har, den Eneste, fra hvem der ikke udgaaer en ny Retning — thi det gjør der fra de Andre.

543
U. D.

Livs-Anskuelsen
en Dobbelt-Prøve.

Tænk Dig en Yngling, og hvorledes han nu kunde ønske at leve — men lad os saa gjøre Prøven. Tænk Dig en Døende, hvorledes han kunde ønske at have levet: og Du skal see Du kommer lige til det modsatte Resultat. Hvo har saa Ret? Dog vel den Døende.

⁵⁴¹ Luther] sml. 465. 612. ⁵⁴² Sml. 507. 554. ⁵⁴³ Sml. 501. 549.

Thi Ynglingen ønsker for Livet (for disse 70 Aar), den Døende ønsker for Evigheden, eller at han havde levet for Evigheden.

#

#

See, dette er Forskjellen. Naar man lider Forfølgelse af en ⁵⁴⁴Regjering, saa tager dette sig ud, en Forfængelig kunde for den ^{U. D.}Sags Skyld fristes til at overdrive, fordi det tager sig ud, at være Gjenstand for en saadan Magts Forfølgelse. Men naar man lider Forfølgelse af Pøbelen, af Folket, af Publikum kort af det Rak som Dag-Pressen kan muddre op, bedst af en Anonym Opmudrer: saa maa man bruge $\frac{9}{10}$ af sin Kraft for at gjøre Forfølgelsen selv mindre end den virkelig er, man kan ikke godt være bekendt at tale om Sligt o: s: v:. See dette er Forskjellen, naar man lider Forfølgelse af Regjeringen, af Magten: saa vil dette concentrere sig i Afgjørelser som Tid efter anden vil indtræde (en Mulkt, en Domfældelse o: s: v:); men Pøbel-Forfølgelsen, eller Forfølgelsen af Publikum er just det Daglige, Dag ud og Dag ind, hver Dag det Samme, hvert Øieblik ny, Tilreisende som Intet veed om En uden at de paa den imper-tinenteste Maade grine af En; det veed de, at de skal, det er deres Pligt, thi Pressen har jo beordret det. Her er ikke Tale om Undseelse — det er en god Gjerning, de gjøre, i Kraft af Almeen-Aanden, naar de udlee En, udskjelde En, raabe efter En o: s: v:, naar de endog insultere Ens Kudsk, saa han næsten bliver bange, fordi han ikke kan begribe hvad dette skal betyde.

Hvad der fattes mig er legemlig Kraft. Min Aand er rolig, jeg har altid tænkt mig at skulle offres, nu har jeg faaet min Ordre, jeg staaer ved mit Bud. Til daglig Brug kan jeg bedre holde det ud. Men naar jeg f. E. for at søge Rekreation har kjørt en 3, 4 Miil, og siddet i Vognen salig i Tænkningens Gjering, saa er mit Legeme successive blevet lidt svagt deels af Kjørselen, deels af den rene Aands-Beskæftigelse, naar jeg da stiger ud, og det hænder, at jeg modtages af en grinende Forsamling, at der vel endog er Nogen

⁵⁴⁴ lider Forfølgelse] sml. 538, S. 246. 548. Dag-Pressen] sml. 540. 553.

1848

tilstede, som er rar nok til at skjelde mig ud: saa virker det meget stærkt paa mit legemlige Befindende. Eller naar jeg har gaaet en lang Tour ud ad eensomme Veie, hængende efter mine Tanker, og jeg saa der pludseligen møder en tre 4 Lømler, der ude, hvor jeg er ganske ene, og disse da give sig til at skjelde mig ud, saa virker det uhyre stærkt paa mit legemlige Befindende. Jeg har ikke legemlige Kræfter til at slaaes, — og jeg veed Intet der i den Grad har bedrøvet min Aand som et saadant Optrin. Jeg har Gaver til at kunne tale mig til Rette med ethvert Menneske — men en raa Tølper ξ , end sige da naar der er tre ξ , som har Ordre fra Pressen: han er ikke til at tale med.

Dog staaer min Tro urokket, at jeg skal blive staaende paa Pletten. Der maa Opvækkelse til, hvis ikke Raaheden ubetinget skal seire i Danmark. Og for mig har det jo haft sit Gode. Sandeligen aldrig havde jeg formaaet saaledes at belyse Christendommen, som det er forundt mig, hvis Alt dette ikke var hændt mig.

#

545 U. D. Min Broders Smaalighed og Misundelse har da været det eneste min Familie har gjort for mig. Han har ene havt travlt med at faae et Fri-Exemplar af hvad jeg skrev. Da saa jeg styrtede mig i „Cor-saren“, saa blev han tilfredsstillet, thi nu fandt han, at Alt hvad der hændte mig var Guds Straf. Man kan misbruge Guds Navn paa mange Maader. Nu begynder han at skrive lidt — han laaner saa Smaat hos mig, men derom tales ikke, han er jo Grundtvigianer, han læser formodentlig ikke hvad jeg skriver, saaledes hedder det vel i hans Omgangskreds, — og saa kan man jo godt benytte En. Og naar jeg saa dør, saa kommer han luskende frem og er — min Broder, min Broder, som med broderlig Deeltagelse har fulgt min Stræben, som kjender mig ganske nøie o: s: v:.

⁵⁴⁵ Guds Straf] sml. 527. 593. begynder . . . at skrive lidt] af: Fortsættelser fra Pedersborg, Kirkeligt Tidskrift af P. Chr. Kierkegaard, er 1. Hefte averteret som udkommet Adresseavisen 1848, Nr. 35 (11. Febr.). — Sml. ogsaa Dansk Kirketidende, Nr. 122-123 (23. Jan. 1848), Sp. 288 ff.

Nei, da er hans Liv lykkeligere. Han opsætter sig mod Regjeringen. Og hvad saa? Han nyder Ære og Anseelse og Beundring som Martyr — og hvad saa? Saa beholder han sit Embede, Ingen rører et Haar paa hans Hoved. See, et saadant Martyrium kan der vel findes Aspiranter til!

‡

‡

Stephanus.

546
U. D.

Naar man skal døe, saadan i det sidste Øieblik har man gjerne en Mængde at arrangere, inden man faaer Lov at døe; man skal gjøre Testamente o: s: v.; saa vender man sig om og døer. Og Stephanus havde ogsaa Noget at arrangere, han skulde først bede for sine Fjender — da saa det var arrangeret, saa døde han. Han efterlod sig egentlig Intet, thi Forbønnen for dem vilde jo Ingen modtage, saa tog han den ogsaa med sig.

‡

NB

547
U. D

Kan der nu dog være den mindste Tvivl om, at det Christenheden behøver er igjen en Socrates, der med samme dialektiske, underfundige Eenfoldighed kan existerende udtrykke Uvidenhed, eller som det her maa hedde: jeg kan ikke begribe det Allermindste af Troen, men jeg troer. Det er denne Begriben og Begriben der er bleven Ulykke. Der har nu til forskellige Tider saa reist sig sande Lærere i Christenheden, der eenfoldigen have holdt sig til Troen. Men disse Lærere have aldrig i eminent Forstand været Dialektikere. Nu er efterhaanden Videnskaben udviklet mere og mere, saa saadanne Eenfoldige ikke mere formaae at trænge igjennem. Der maa altsaa nu en Dialektiker til, just den eminente Dialektiker maa være den Eenfoldige.

⁵⁴⁶ først bede...døde han] sml. 475.

1848

#

⁵⁴⁸ U. D. Skal man løfte en heel Tid, maa man sandeligen kjende den. See deraf kommer det, at disse Christendommens Forkyndere der begynde lige lukt med Orthodoxie de virke ikke meget, og kun paa Faae. Thi Christenheden er meget langt tilbage. Man maa begynde med Hedenskabet. Saaledes begynder jeg med Enten—Eller. Der- ved har jeg faaet Tiden med mig; den har mindst drømt om, hvor den skulde hen, eller hvor vi nu ere. Men opmærksomme paa Proble- merne ere Menneskene blevne. De kan ikke blive mig qvit, just fordi de gik saa gladelig saa gladelig med til Enten—Eller. De kunne nu gjerne lade mig fare, de kunne slaae mig ihjel: det hjælper dem ikke, de har faaet mig paa Livet. Begynder man strax<med> Christendommen, saa sige de: det er ikke Noget for os — saa ere de strax paa deres Post.

Men som det hedder i mine sidste Taler, saaledes er hele mit frygtelige Forfatter-Arbeide det er een stor Tanke og det er: at saare bagfra.

Ære være Gud i Himlene, mere siger jeg ikke, Resten er dog Sludder hvad et Menneske videre tilføier.

#

⁵⁴⁹ U. D. Min hele Existents er Opvækkelsens Epigram. Derfor maa jeg netop af yderste Evne arbeide for at staae ene — desto dybere saarer Epigrammet, naar dets Tid er kommen. Det er frygteligt anstrengende, mangel Gang tør jeg knap tænke paa, hvilken uhyre Vægt, jeg bærer paa mit Hoved. Men jeg tager hver Dag et lille Stykke for, og siger saa til mig selv: Lydighed er Gud kjærere end Vædderens Fedme.

Jeg kan først forstaaes efter min Død; jeg kan medens jeg lever, troende være saligt forvisset om, at jeg vil blive forstaaet, jeg kan

⁵⁴⁸slaae mig ihjel] sml. 544.610. i mine sidste Taler] (sml. 486.558-561) S.V. X, S. 163. — „Christelige Taler af S. Kierkegaard, indeholdende: ... III. Tanker, som saare bagfra — til Opbyggelse...” er averteret som udkommen Adresseavisen 1848, Nr. 101 (26. April). ⁵⁴⁹Lydighed er... Fedme] sml. 540.602. efter min Død] sml. 543.584.

selv forstaae, hvorfor jeg ikke kan blive forstaaet før, og at det er min Opgave, Selvfornegtelsens Gjerning: men sandeligen det er et uhyre Arbeide.

Naar man er saaledes stillet, saa behøver man ikke 3 Beviser for Sjælens Udødelighed. Store Gud, om jeg ikke havde det med Troen paa Evigheden anderledes paa rede Haand: ja saa var jeg forlængst segnet.

Mit Forhold til Martensen o: s: v:, kan jeg ypperligt komme ud af det med. I deres stille Sind kunne de dog nok forstaae en Deel af mig, og derfor morer det mig, at gjække dem. Dette er Ironie. Pøbelagtighedens Angreb er aldeles Meningsløshed. Her er min Overlegenhed mig til ingen Nytte; thi jeg maatte jo være gal om det kunde tilfredsstille mig at være Skoledrenge og Kræmmer-svende og Muurhaandlangere, og Urtekræmmere overlegen. 550
U. D.

Folket har hidtil været det dialektiske Moment i Menneske-Slægtens Udvikling. Folket er ligesom Massen i en Fabrikation, den store Beholdning, hvor der bestandigt strømmes til (Numerus) og hvoraf der saa bliver det, der skal blive o: nogle Enkelte, eller Enkelte — men der spildes uhyre Meget, hvilket dog ikke er Styrelsens Skyld, der har lagt Enhver an til at blive en Enkelt, det hedder derfor, at det forspildes. 551
U. D.

Folket det har været impetus. Folket er Magten der har sløfet Konger og Keisere; Konger og Keisere have stundom igjen brugt Folket for at sløife Adel eller Geistlighed; Folket har sløfet Adel, Folket har sløfet Geistlighed, og Geistlighed har brugt Folket for at sløife Adel, og Adelen brugt Folket for at sløife Geistlighed. Men altid „Folket“.

Nu kommer den sidste Evolution Begrebet Folket bliver selv dialektisk. „Folket“ er nu det som skal sløifes. Hvorledes skal det skee? Ja her kommer Categorien: den Enkelte.

1848

Menneske-Slægten's Opdragelses-Proces er en Individualisations Proces. Derfor maa Slægten først hugges i Stykker i tre Stænder — men saa tilsidst saa gaaer det løs paa, at hugge dette uhyre Abstraktum i Stykker Folket ved Hjælp af den „Enkelte.“

Enhver der kan tænke, kan forstaae dette. Men de Fleste kunne ikke tænke, naar de skulle fastholde en Tanke maa de strax være nogle Stykker om den, som bestyrke hinanden i at den er rigtig, ellers tør de ikke tænke den. Naar saa er, er det vistnok en Umulighed at tænke denne den Enkeltes Tanke — <thi den lader sig vistnok ikke tænke en masse, da den just er beregnet paa at adsprede Massen.>

Til 551:

‡

552 U. D. Dog vil Verdenshistorien have lang Tid for sig, inden den ret kommer til den Enkelte. Først maa Staterne hugges i mindre Stykker. Jo mere Udvikling jo mindre Stat. Skal alle være med i Regeringen maa Staten være meget lille.

‡

‡

553 U. D. Hvorfor skal jeg dog tvinges til at blive fornem! Forunderligt. Jeg har netop ikke villet være fornem, jeg har paadraget mig de Fornemmes Ugunst ved min hele Maade at leve paa, just fordi jeg var villig til at omgaaes ethvert Menneske. Saa pludselig hidses Pøbelen paa mig, og jeg udskrives for at være den Stolte. Netop derved nødsager man mig tilsidst til at blive fornem. Jeg maa gjøre det ligefrem for at værge mig mod Pøbelagtigheden. Nu bliver igjen de vrede, som jeg har været vant til at omgaaes som Ligemænd. Det er Takken; og det er Følgen af <at> Pressen skal misbruges til at skrive om det Piat, som neppe nogen kan være bekendt at have snakket om.

Det er og bliver dog Vanvid, at en Anonym med 3000 Subscribenter og formentlig 50,000 Læsere eller mere afhandler om

⁵⁵² den Enkelte] sml. 551.599. ⁵⁵³ Pressen...misbruges] sml. 544.555.

en Mands Skjæg er klippet rigtigt eller ikke. See, det kalder man Offentlighed.

Naar en Politie-Betjent forløber sig, saa gjøres der Anskrig i hele Landet — og naaren Journalist misbruger Magten, (ved hvilket Misbrug jo just Udbredelsen er den kvalificerede Skyld) saa kan man i det Høieste faae et eneste Menneske dømt, ikke engang det.

Pressen følger den Taktik, altid naar den angriber et enkelt navngivent Individ at gøre ham til Princip — naar man omvendt kalder Fædrelandet Ploug saa skal det være Udannet.

Naar man medens Corsaren florerer hentyder til at Subscribenterne ere Medskyldige, saa raser Pressen mod denne Afsindighed. Og naar saa Goldschmidt retfærdiggjør sig for hele sin Virksomhed i Corsaren, saa forklarer han, at et saadant Blad er berettiget, naar det har et talrigt Publikum. Altsaa Publikum er den Skyldige; men det var jo just hvad jeg sagde. Saaledes er Alt Galimathias det eneste der ikke er i vore sociale Forhold det er endog blot et lille Spor af Mening. Alt er Tøiesløshed, Frækhed — og „Ingen“ er den Skyldige. —

‡

NB.

554
U. D.

Jeg kunde i dette Øieblik vistnok temmelig let skaffe Een og Anden, der vilde docere mine Ideer; det vilde ogsaa være mig let at være en Saadan behjælpelig i denne Henseende; og det vilde for mig være noget Lindrende, at jeg dog ikke stod ganske ene. Dette seer jeg altsammen og vil nu gjøre mig selv Rede for hvad jeg gjør.

Sagen er den, der skal ikke doceres, hvad jeg har at sige maa ikke doceres, det bliver ved at doceres noget ganske Andet. Det jeg behøver er et Menneske, der gestikulerer ikke med Armene paa en Prædikestol og ikke med Fingeren paa et Catheder, men En, der gesticulerer med en heel personlig Existents, med Villighed

kalder Fædrelandet Ploug] fra Maj 1841 havde Ploug (sammen med Gødwad) været Redaktør af „Fædrelandet“. Goldschmidt retfærdiggjør sig] Nord og Syd. Et Maanedskrift. Red. og udg. af M. Goldschmidt. 1. Bd. (1. Qvartal 848), S. 227 Noten. ⁵⁵⁴ skaffe Een og Anden osv.] sml. 542.

1848

til nøiagtigt med enhver Fare at ville i Gjærning udtrykke hvad han lærer. En Docent, det er En, som har 17 Hensyn, han vil have et Levebrød, han vil gifte sig, han vil være godt anseet, han vil tilfredsstille Tiden o: s: v:.. Hvad jeg har udtalt foredraget af en saadan Docent bliver eo ipso noget ganske Andet. Just dette er Usandhedens Dyb i al den moderne Doceren, at man slet ikke har nogen Forestilling om, hvorledes det influerer paa Tanken, at den der fremstiller den ikke i Gjærning vover at udtrykke den, at just derved Tankens Blomst, eller Hjertet i Tanken, forsvinder, Tankens Magt gaaer ud.

Vel sandt, naar jeg nu i dette Øieblik døde, saa kan jeg dog ikke forhindre, at det vil blive doceret. Sandt nok. Men min Forpligtelse kan dog heller ikke strækkes ud over mit Liv. Dertil kommer, at just dette, at jeg, saa længe jeg levede, holdt Sagen reen, giver Spændkraft, som dog muligt kunde virke opvækkende paa Een eller Anden.

Tidens Grund-Skade er denne Doceren, der just lader et Menneskes Inderste aldeles trygt. Som Novellister og Deslige graadige styrtede over en eller anden mærkelig Personlighed, (thi som Skyggerne i Underverdenen sugede Blodet af de Levende for dog at leve saa længe, saaledes er Novellisterne o: D. uvirkelige, Skygger) saaledes ville Docenterne sluge en eksistentiel Tænker, for at faae Blod og Livs-Varme i Paragrapherne for nogen Tid. Dette er Systemets Hemmelighed denne Skygge-Existents, en Vid en om, ikke en Væren.

Saaledes har jeg forstaaet mig selv. Og som altid anseer jeg det for min Pligt at gjøre hvad jeg kan forstaae, forvisset om Guds Bistand. Altsaa, jeg anskaffer mig ikke et Par Docerende, for hvem jeg saa selv docerer denne Vanskelighed, nei jeg tier og handler.

Det er anstrængende, det bliver mere og mere anstrængende Ganske vist, men det er til at udholde, naar jeg nøiagtigt holder mig til det guddommelige Regulativ, ikke at bekymre mig om den næste Dag, men at takke Gud hver Dag, at han idag giver mig Kræfter nok. Al Udmattelse kommer især af en Rutten med Tiden, at man forestiller sig mange Aar o: s: v:., istedenfor at sige, kan

Du ikke holde det ud idag. Og naar Svaret derpaa er ja, saa holder man det ud, og troer for imorgen.

Dertil kommer endnu en Omstændighed, som gjør mig al ligefrem Meddelelse, eller Talen om min Forfatter-Virksomhed uhyggelig. Hvor Meget, der er mig forundt føler jeg vel selv. Men, at jeg ikke skal blive stolt eller hovmode mig deraf, saa bærer jeg i en bekymret Bevidsthed et uhyre Ansvar, tunge, tunge Erindringer, mange mange Anfægtelser. Alt Dette kan jeg ikke tale om. Skal jeg nu tale med En blot om min Forfatter-Virksomhed, saa kommer jeg til blot at tale om det Store. Jeg kan heller ikke saadan i eet væk til et andet Menneske tale om, at jeg for Gud føler mig mindre end en Spurv, eller lige saa ubetydelig. I Samtale mellem Menneske og Menneske bruger man den menneskelige Maalestok, og efter den har jeg en uhyre Overlegenhed. Men at tale saaledes er mig yderst pinligt, det bedrøver min Aand bag efter, det er mig som bedrog jeg Gud.

Derfor tier jeg og gaaer videre. Vil Gud lade det skee, at der optræder En samtidigt med mig, som selvstændigt med Ansaret for Gud erklærer sig enig med mig: saa takker jeg derfor. Men jeg har ikke Lov til for at gjøre mig min Stilling lettere at sætte Nogen i et ligefremt, o: i et usandt Forhold til mig. Jeg har intet Ansvar, som vilde jeg holde det Sande hos mig. Mine Skrifter ligge jo for Verdens Øine, ere publici juris; men jeg har ikke Lov til ved personlig Snakken at hjælpe Nogen paa billigere Vilkaar end jeg selv er bleven hjulpen, det er at bedrage dem. Vil Nogen kalde dette Selvkjerlighed, saa vil jeg kalde Det, han kalder Kjerlighed, Kjellingerie.

‡

Hvilken Afsindighed: en Gardercaptain siger et Ord maaskee ⁵⁵⁵ fornærmeligt o: s: v: — det paataler Pressen. Men at Pressen er ^{U. D.} bleven misbrugt efter den rædsomste Maalestok som et reent

[ligefrem Meddelelse] sml. 170.560, S. 261. bekymret Bevidsthed] sml. 517.602. Selvkjerlighed...Kjerlighed] sml. 521.610. ⁵⁵⁵ Pressen ...misbrugt] sml. 553.556.

1848

Tyrannie: det tør Pressen ikke paatale, det skal ignoreres, det skal være Ingenting. Paa den Maade er hele Tilværelsen ikke langt fra at være en Daarekiste. <Men Sagen er Pressen er feig mod Pressen, just fordi der er Faren.>

#

⁵⁵⁶
U. D. Regjeringen ignorerede Oppositionen, derved blev den til Noget. Oppositionen er ikke bleven klogere: den ignorerer Pøbel-Opstanden i Pressen,—og derved bliver denne til Noget, og Oppositionens Undergang.

#

⁵⁵⁷
U. D. Det er dog sindrigt den Fortælling i 1001 Nat (Geschichte der zwei neidischen Schwestern Nacht 617—637, 3de Bind) hvor der fortælles om Expeditionen efter den talende Fugl, det syngende Træ og det gule Vand. Opgaven var at bestige et høit Bjerg. Men Modstanden var usynlig (som Dervischen ogsaa siger til den ene Prinds, der <ikke> var bange for nogen Fare: har Du betænkt hvad det vil sige at stride med Usynlige), det var ikke Andet end Røster, som raabte og støiede, skjeldte En ud, forfærdede, hvinede, spottede o: s: v: — og saa man sig om, saa blev man til en Steen.

#

⁵⁵⁸
U. D.

NB NB.

Der skal skrives en ny Bog, som skal hedde: **Tanker, der helbrede i Grunden, christelig Lægedom.**

<Her skal Læren om Forsoningen afhandles. Først vises hvori Sygdom i Grunden ligger: Synden. Det bliver altsaa en To-Deling>

⁵⁵⁶ Pressen] sml. 555. 656. ⁵⁵⁷ Fortælling i 1001 Nat] i den til VII A 60 anf. Udg. 3. Bd. (Pforzheim 1841), S. 560 ff., særlig S. 579 ff. 590 ff. ⁵⁵⁸ en ny Bog] sml. 648. Forsoningen] sml. 497. 562.

|| Det vil saa igjen bedst blive en Tre-Deling
først kommer

1) Tanker, som saare bagfra — til Opbyggelse.

Det bliver det polemiske Element, ligesom Hedningenes
Bekymringer, men noget stærkere end hiint, da „christelige
Taler“ skulde holdes totalt i en mildere Toneart.||

1) [rettet fra: 2)] bliver om Syndens Bevidsthed.

Sygdommen til Døden.

christelige Taler.

2) [rettet fra: 3)] **Helbredelsen i Grunden.**

[rettet fra: Tanker, der helbrede i Grunden.]

den christelige Lægedom.

Forsoningen.

==

Nær havde jeg gaaet hen og forstyrret hele Anlægget i „christelige Taler“ og hele deres oprindelige Bestemmelse ved i dem at optage „Tanker, som saare bagfra til Opbyggelse“, fordi jeg just havde disse Taler <liggende> færdige. En saadan Polemik egnede sig mindst af Alt til at gaae ind med der, den vil selv være svækket ved Omgivelsen, og aldeles bortdrage Opmærksomheden fra „Fredags-Talerne.“ Nei, min Bestemmelse er at være saa mild som mulig, just ovenpaa den stærke Polemik i Kjerlighedens-Gjæringer. Saaledes er de christelige Taler holdte. Maaskee reiser jeg ogsaa, og saa ønsker jeg at skilles i Fred. Endeligen var Bogen bleven meget for stor; jo mindre, jo bedre læses jeg. 559
U. D.

#

Nei, Nei, Nei, nei snarere: nær havde jeg ikke paaskjønnet, hvorledes Styrelsen havde i den 3die Afdeling føiet det til som jeg behøvede. Men Sagen er, jeg vilde være lidt klog, selv arrangere Noget. 560
U. D.

Det vil saa igjen osv.] sml. 548. 559-561. 602. ⁵⁶⁹ reiser] sml. 249. 648.

1848

Som det saa ofte er hændt, saaledes ogsaa her. Den 3die Afdeling som er skrevet sidst havde jeg vel ikke tænkt mig skulde høre med i christelige Taler.^[†] Men see just den hører med. Det havde jeg ikke tænkt paa, men Styrelsen føiede det saaledes, at ganske rigtigt den lille Bog var færdig just som jeg skulde til at udgive
 • christelige Taler.

Uden 3die Afdeling er christelige Taler meget for milde, usande i Forhold til min Charakter, de ere milde nok endda. Og hvor i al Verden skulde jeg faae en lykkeligere Sammenstilling end den uhyre impetus i 3die Afdeling — og saa den skjulteste Inderlighed i 4de, just fordi det er Altergang om Fredagen.

Bogen bliver heller ikke for stor, tvertimod uden denne 3die Afdeling havde jeg jo endog maattet lade den trykke med større Typer end ellers for dog at naae et vist Arke-Antal.

Uden 3die Afdeling er ogsaa christelige Taler for meget Repetition.

Men som sagt, jeg vilde være klog. Det er ikke godt. I Tillid og Tro til Gud vil jeg hellere af hans Haand tage, hvad det saa end er end det behagelige Vilkaar naar jeg selv klogt har undgaaet en Fare, der var mig sat, for at naae det. Jeg trænger vistnok til lidt Opmuntring. Vil Gud give mig den: med inderlig Tak tager jeg den. Men den Benaelse, der vilde bringe mit Hjerte til at staae stille, den Benaelse der kommer over mig ved Tanken om, at jeg muligen havde ladet Gud kalde men klogt var gaaet af Veien: nei det kunde jeg ikke udholde. Naar den kjærlige Lærer seer venlig paa Barnet og siger til ham: spring Du kun frisk til min lille Ven, men er Du bange har Du ikke Lyst saa lad det hellere være — o, føi om Barnet kunde bedrøve Læreren ved at lade det være. Og saaledes ogsaa med et Menneskes Forhold til Gud; han tvinger Ingen, han siger En Farerne forud, han forskrækker En ved Hjælp af bange Indbildninger — og seer hen paa En og siger: gaae Du kun freidigt frem mit Barn, men er Du bange, nu jeg vil ikke tvinge Dig. O, i Sandhed gives der nogen mere tvingende Maade.

Paa Dit Ord o Herre! Naar man gjør Noget saaledes, saa er man menneskelig talt forberedt paa det Værste — men dog, dog

jeg kan det ikke anderledes. Man venter saa ikke en lystelig Udgang, menneskelig talt; man troer, at det er muligt, at det alligevel kan skee — men Eet er En det Visse: at Gud ikke vil slippe En, at Gud vil blive hos En i <en> Frimodighed, der er uendeligt mere værd end al Verdens gode Dage.

Det følger af sig selv, at jeg atter her har tænkt mig Muligheder, som, hvis jeg indviede en eneste Anden i dem, strax vilde gjøre at han sagde: for Guds Skyld lad være. Derfor tier jeg. Jeg kan det ikke anderledes Amen. Det er forøvrigt ogsaa meget muligt, at Meget af Det, jeg gruer for, er en tungsindig Indbildning. Maaskee. Men Trykket af den er lige stærkt. Og det er dog, hvad jeg altid har sagt og lært, at den sande Handling er den indre Afgjørelse.

Men Mynster har rørt mig, at han har bevaret sit Venskab for mig trods „Kjerlighedens Gjerninger“. Jeg vilde saa gjerne engang føie ham. Jeg veed han vilde synes saa godt om christelige Taler, naar 3die Afdeling ikke var. Nu, men jeg kan det ikke. Jeg vilde ogsaa saa gjerne have dediceret ham 4de Afdeling, men det kan ikke lade sig gjøre. Maaskee er det atter her <kun> en tungsindig Tanke at han skulde blive saa vred over 3die Afdeling, det er endog uretfærdigt af ham; men i ethvert Tilfælde, jeg har handlet ogsaa med dette Tryk paa mig. O, jo flere Tryk — desto tydeligere, at man trænger til Gud; og desto tydeligere, at det er i Tillid til Gud, at man beslutter sig.

I Marginen:

[†] Den 3die Afdeling er just Styrelsens Islæt: at den er bleven færdig i det rette Øieblik uden at jeg egentlig ret havde forstaaet, hvorledes den hørte med. 561
U. D.

Instrux.

Der bliver saa først at udgive et Bind Afhandlinger. Hertil bruges Bogen om Adler, som jeg i sin Tid har indrettet den. Og

562
U. D.

Derfor tier jeg] sml. 554, S. 257. 633. Mynster] sml. 390. dediceret ham osv.] sml. 438. B: 116. 118. ⁶⁶² Bogen om Adler osv.] sml. 440. B 9-27.

saa bliver der en ny at tilføje: hvorledes var det dog muligt at Jesus Christus kunde blive berøvet Livet.^[†] Denne Afhandling maa frem, samt især de tvende om Collisionen mellem det Almene og den Enkelte, samt om Forholdet mellem et Genie og en Apostel, inden jeg begynder paa Læren om Synden.

563 ^[†] *Paalangs i Marginen*: NB. Skal denne Afhandling være
U. D. pseudonym, maa jeg føje den til som et Anhang, saa Titlen bliver:
Afhandling af S. K., med et Anhang.

564 Af Tanker som saare bagfra til Opbyggelse
U. D. Tale VI

...Som naar et Barn, der skal have Prygl, Læreren uafvidende faaer anbragt et Klæde under Troien, saa han ikke mærker Slagene: saaledes er, ak, ja selv en Straffeprædikant — af gode Grunde Menigheden behjælpelig i at undskyde en anden Skikkelse, der nu bliver afstraffet <—> til Menighedens Opbyggelse, Contentement og Fornøjelse. Af gode Grunde; thi i hiint Tilfælde med Barnet er der ingen Fare forbunden med at være Læreren, der skal slaae; men i Sandhed at være en Straffeprædikant, ja her slaarer Begrebet om, det betyder ikke saa meget at slaae Andre som selv at blive slaadet. Jo flere Prygl Straffeprædikanten faaer, jo bedre er han. Derfor tør en saakaldet Straffeprædikant ikke slaae virkelig, fordi han meget godt veed og kun altfor godt forstaaer, at det ikke er Børn han har for sig, at de Andre, dem han skal slaae, Øieblikket eller de ved at tjene Øieblikkets Lidenskaber Ærede og Anseete og Prisede med samt deres Tusinder ere langt langt de

en ny at tilføje osv.] sml. 469. B 133-139. Collisionen osv.] ∴ Bilag til „Bogen om Adler“ i tredje Skikkelse (se B 9,13-15.10-12). Forholdet mellem osv.] ∴ Bilag II til „Bogen om Adler“ i tredje Skikkelse (se B 9,16-18). Læren om Synden] sml. 558. 581. ⁵⁶⁴ Sml. B 103,6.124,3.133,13. Straffeprædikant] sml. 242.

Stærkeste, der slaae virkeligen igjen, slaar ham maaskee ihjel; thi at være den store Straffeprædikant er at blive slaaet. Derfor indskrænker Straffeprædikanten sig til — at slaae i Prædikestolen. <Paa den Maade opnaar han sin latterlige Hensigt, at blive den latterligste af alle Vanskabninger: en Straffeprædikant, som er æret og anseet, hilset med Acclamation!>

‡

‡

Den som i Sandhed troer, at Christus var og er Gud (her er 565
U. D.
Forargelsens Hoved-Anstød) beder til ham dagligen atter og atter har hele sin Salighed i at omgaaes ham i at tænke paa ham: han kommer dog vel nok i Orden med det Historiske. Hvilket Nonsens at det skulde forstyrre ham saa meget om en Evangelist sagde eet Ord en Anden et andet — han kan jo i Bønnen henvende sig til Christus og sige: dette forstyrrer mig — men ikke sandt, Du er og bliver jo dog hos mig. Det er Nonsens at den historiske Details Vigtighed skulde være afgjørende med Hensyn til Troen paa Den, man har nærværende hos sig, hvem man daglig taler til og henvender sig til.

Ordenen er denne: først maa et Menneske faae en nogenlunde Kundskab om Christus. Men begynder vi her paa al det lærde Uvæsen, saa skeer det Næste aldrig. Det Næste er, at nu Mennesket beslutter sig til selv bedende at henvende sig til Christus. Men man behandler virkelig Christus som var han en blot historisk Person, der har levet for 1800 Aar siden.

Christus siger: hvor To eller Tre ere samlede i mit Navn 3: bedende til mig, paakaldende mig, troende mig, der er jeg. Her er slet ingen Tale om al denne ugudelige og pusilanime Skrift- eller Symbol-Smaalighed.

Tro at Christus er Gud — kald saa paa Ham, beed til Ham, saa kommer Du nok ud af Resten. Naar det inderligen er Dig uendelig langt vissere end al historisk Efterretning, at han er til — saa kommer Du nok ud af det med Hans historiske Tilværs Details —

⁵⁶⁵ Sml. 566. Christus siger] Math. 18,20.

1848

om det var i Cana at Brylluppet var eller maaskee et andet Sted, om der var to Disciple eller blot een.

En simpel historisk Person et Menneske han er kun historisk til — derfor er her enhver Detail af stor Vigtighed. Det hjælper mig saa vist ikke at bede til Socrates, hvad jeg skal vide om ham, det maa jeg lære af Historien, eller danne ud af mit eget Hoved. Men Christus er dog vel i ganske anden Forstand til. Man seer atter her, hvorledes den strænge Orthodoxie egentlig nedværdiger Christus. Thi hvor paradox det end er, sandt er det og christeligt: i Forhold til Christus er den historiske Details ikke nær saa vigtig som i Forhold til Socrates og Deslige, just fordi Christus er Christus, en evig Nærværende, <da han er sand Gud.>

#

⁵⁶⁶ U. D. Men Menneskene ere feige, og ogsaa de Orthodoxe. Det er ganske vist, at Christendommen menneskeligt talt er Galskab. Saa tør man ikke være ene derom — ene derom med Gud og Christus. Deraf denne sig Klamren til det Historiske til disse utallige Tusinder og Tusinder som have været ligesaa gale. Men dette er Leflerie og Uchristeligt.

#

#

⁵⁶⁷ U. D. cfr. p. 21 i denne Journal.
Det Thema:

at det er for Glæde man ikke tør tro det Saligste.
kunde ogsaa bruges til Altergangs-Tale.
dog bedst til sin oprindelige Bestemmelse. Det
Dialektiske bliver bedre: men det er dog glædeligt, at det er for Glæde.

#

⁵⁶⁸ U. D. Den rørende Naivetet i Middelalderens Lyrik har sin Grund i Individualitets Bestemmelse. Denne Naivetet svarer til det Afsnit

⁵⁶⁷ p. 21] 3: 500. Altergangs-Tale] sml. 506.628. ⁵⁶⁸ Sml. II A 383.385.

af Barnets Liv, hvor det siger „mig vil“, hvor det kalder sig selv ved Navn (Carl f. E.) istedenfor at sige „jeg“. Individualiteten er ikke udsondret men er universel. Deraf dette underlig Drømmende, der næsten gør det tvivlsomt om hvem der tales, om den Talende taler om sig selv, eller hvem det er, fordi det nemlig er „Mennesket“. Dette Underlige, Gaadefulde, at det Lyriske paa en Maade er det Impersonale, og dog just saaledes saa uhyre personligt. — Som hvis en Blomst (en Lillie f. E.) kunne tale, vilde den tale saaledes, at man ikke med Bestemthed vidste hvilken Lillie det var der talte, men <dog> som Lilie. Og saaledes med Middelalderens Lyrik: det er ligesom ubestemt hvilket Jeg der taler eller hvilket Menneske det er der taler — men desto bestemtere at det er et Menneske. Ak i vor Tid er det ofte omvendt, det er ganske bestemt, at det er det Menneske, der taler, og dog er det intet Menneske, der taler.

Gud er Den som ophører og Den, som nedtrykker. Om en Verden vilde forgude Dig: Gud er Den, som nedtrykker; om en Verden styrtede sammen over Dig: Gud er Den, som ophører. 569
U. D.

Hvad det er at faste.

570
U. D.

At faste er at sørge over sine Synder.

Og det gør man bedst ved at salve sit Hoved og toe
sit Ansigt, at man ikke maa synes fastende.

„Mængden“ er efter sit Begreb altid vildledt — thi er den rigtig ledet er der ingen Mængde, hvor der, evig forstaaet, ledes rigtigt er der ingen Mængde. 571
U. D.

⁵⁶⁹ Sml. VI B 164.165. ⁵⁷⁰ Sml. C 3,3. ⁵⁷¹ Sml. B 124,2. Mængden] sml. 539.598.

1848

572 Præsterne prædike Aflad og lære at det at forlade Alt er kun
U. D. fordret af nogle Enkelte. Absit. Nei det er Fordringen til Alle; men kun af nogle Enkelte fordres det særligen. Men den af hvem det ikke særligen fordres, han lærer saa desto større Ydmyghed.

Thi det at forlade Alt er Frihedens Spatium. Gud siger ligesom: det er mig kjært om Du vilde forlade Alt for Christi Skyld; men absolut fordres det ikke af Dig.

573 At en Fugl kan leve, det begriber jeg vel, den veed jo heller
U. D. ikke af, at den er til for Gud — og det kan jeg vel begribe, at man kan udholde det at være til for Gud, naar man ikke selv veed det. Men at vide at man er til for Gud — og saa at kunne leve!

574 Jeg har meget godt forstaaet, at det var et Slags Forskud, en
U. D. Driftscapital jeg begyndte med, og som jeg ogsaa efter Evne benyttede: det, at jeg var anseet for saa omtrent en Skurk. Det gjør En interessant. Jeg vidste nok, at det efterhaanden maatte gaae tilbage for mig, efterhaanden som Menneskene opdagede, at jeg endda ikke var saa ond, maaskee endog et godt Menneske. Men hiint Første hjalp mig til at faae Farten, og Menneskene med mig. Den, der skal rive Menneskene med sig maa være anseet for en Skurk, den fuldkommen Kjerlige korsfæste de, enhver anden Kjerlig mishandles i Forhold til som han er kjerlig.

575 Tauler Nachfolgeung des armen Lebens Christi 2^d Afdeling § 17
U. D.

Det Høieste bliver:

Vernunft

jetzt wird sie (die Weisheit) vom Erkennen kenntnisslos, und von Liebe liebelos.

⁵⁷² Frihedens Spatium] sml. 526. 579.

⁵⁷³ Sml. S. V. XI, S. 145 f.

⁵⁷⁵ Tauler... § 17] i Nik. Casseder's Udg. (Frankf. am Main 1821. Ktl. Nr. 282) S. 121.

I christelige Taler 3die Afdeling No 6.

576
U. D.

Denne Tale er ganske rigtigt anlagt saaledes at den <næsten> lige saa godt kunde være en Tale om hvad den ogsaa har indflettet som Comentar: vee Eder, naar Alle tale vel om Eder. Dens polemiske Sigte maa derfor ogsaa være paa den Art Existents: at være med, at være Ingenting, at have ingen Mening: s: v: Enhverderer stillet noget fremragende maa dog udsætte sig for Noget — men Tallet, det triumpherende Tal, Mængden er i den Vanskelighed at kunde undgaae al Anfægtelse.

Parlerende.

577
U. D.

... Ja, i den Henseende indrømmer jeg gjerne de fleste Medlevende et stort Fortrin for mig, hvad de jo ogsaa idelig nok lade mig høre: betragtet under Dyrebestemmelsen, som Ploughbæst eller som Slagteqvæg staaer jeg langt tilbage for dem, jeg har hverken Muskler og stærke Been, eller feedt Kjød. Hvad Under da at jeg oversees af de Andre. Detsamme er jo Tilfældet blandt Hornqvæget. Den Stud, den gaaer stolt med opløftet Hoved, Den, der veed med sig selv, at den veier 70 L⁸⁷⁶, og at den vil blive en uhyre feed Steg. Og den Stakkel derimod, den gaaer beskæmmet omkring, den Stakkel, som kun veier 25 L⁸⁷⁶, og som der ikke er en Pille Fedt paa.

Det kunde være moersomt og psykologisk rigtigt engang at give Sagen denne Vending mod een eller anden Grundtvigianer. De ere nemlig aabenbart opblæste af at være aandrige og geniale og skimtende i det Vidunderlige; men naar En angriber deres Charakter, saa lade de saa hellige, som saarede dette dem virkelig saa dybt.

578
U. D.

⁸⁷⁶ vee Eder osv.] sml. 486. 596. ⁸⁷⁷ Dyrebestemmelsen] sml. 241.

1848

Altsaa man skrev mod En af dem omtrent saaledes. Jeg troer virkelig at man gjør (Birckedahl f. E.) Uret. Det jeg egentlig vilde sige om ham, tør jeg heldigviis sige ganske frit og uforbeholdent; jeg veed det kan ikke saare ham, og hvad der derimod kunde saare ham, at mistænke hans Redelighed, det finder jeg at være i høi Grad Uret mod ham, han er vistnok et meget godt, inderligt godt og redeligt Menneske uden Sviig og Deslige. Men han er noget dum.

Jeg vedder paa, han forløb sig og blev rasende.

‡

‡

579 U. D. Christi Lidelse kan naturligviis ikke begribes, da det Guddommelige og Menneskelige maa troes sammen, hvad kun Troen formaaer.

Man kan begribende foranledige Tanken til at blive opmærksom indtil det Øieblik hvor man maa tilraabe den: tro nu, kast Dig nu tilbedende ned og tro.

Lidelses Inderlighed er størst ved den Dialektik naarden Lidende har det i sin Magt at fritage sig for Lidelsen, og dog vil lide den, og dog lider den, medens de ham Nærmeste, de Medlidende maa fordre det af ham, at han fritager sig fra Lidelsen, skaaner sig, da <han> kan. Det er, Lidelsen er her dialektisk, det er som til at tabe Forstanden over. Naar Lidelsen er ufrivillig, saa har jeg min hele Kraft til at staae imod med, og fremdeles Enhver vil kunne forstaae mig. Men den frivillige Lidelse er dialektisk paa to Steder: jeg maa bruge min Kraft til at tvinge mig selv ud i Lidelsen, og saa bruge den til at bære den.

Og nu Christi Lidelse: guddommeligt at have Alt i sin Magt — og saa dog frit at ville lide menneskeligt, hvert Øieblik guddommeligt formaaende at forandre Alt.

Birckedahl] †: Schøller Parelus Vilhelm Birckedahl (Birkedal), f. 1809, Stud. 1829, Cand. theol. 1834; 1837 ord. Katechet i Ringkøbing, 1840 Sognepræst for Sønderomme og Houen i Ribe Stift. (1849 i Ryslinge, Fyens Stift. D. 1892).
⁵⁷⁹ den frivillige Lidelse] sml. 572. 580.

Derfor siger han ogsaa til Disciplene: I ville <Alle> forarges paa mig i denne Nat. Hvor ligger da Forargelsens Mulighed? Ganske simpelt: de maa enten mistvivle om at Christus er Den, han har sagt sig at være, siden han ikke viser sig at være den Stærkere — eller Han er det, men saa er det jo menneskelig talt en rædsom Afsindighed det Hele, at Han, at Gud lider saaledes.

Fortsættelse til 579 med et overkradset Dobbeltkors over:

„Min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig“ er saa Frihedens ⁵⁸⁰ yderste Anfægtelse. Den Lidelse som ikke er paalagt, men som ^{U. D.} frit er overtagen har jo i sin yderste Spidse af Ansvarrets Dialektik denne Smerte, at Gud lader Mennesket føle, at han jo selv frit har overtaget den.

Men begribe disse Ord af Christus kan man ikke, thi i Christus er jo igjen det Guddommelige tilstede. Det er den reent menneskelige Side deraf jeg fremhæver. Men dette vilde jo være Blasphemie, om jeg efterat have oplyst Noget den betræffende gav mig Mine af at have begrebet Christus. Intet mindre. Hans Væsen er kun for Troen og Tilbedelsen.

Det kunde dog være rørende og opbyggeligt for mig selv, engang ⁵⁸¹ at gennemgaae Lidelses-Historien. Thi vistnok skal hovedsagelig ^{U. D.} Christi Lidelse omtales saaledes, at jeg skjælver o: hans Lidelse er jo Forsoningen — jeg Synderen. Men Hans Lidelse har dog ogsaa en anden Side, hvorved den ligefrem er til Opbyggelse for Lidende.

Den uendelige Sorg der er i dette tre Gange at finde Disciplene ⁵⁸² sovende — og saa tilsidst at sige: sover nu kun, nu er det afgjort. ^{U. D.}

siger han] Matth. 26,31. — Sml. S. V. XII, S. 99. Forargelsens Mulighed] sml. 511, S. 233. 585. ⁵⁸⁰ Min Gud...forladt mig] Matt. 27,46. Frihedens] sml. 579, 584. ⁵⁸¹ Forsoningen] sml. 562. 645. ⁵⁸² tre Gange at finde osv.] Matth. 26,40 ff. — Sml. C 3,18.

O, at stride ene — og den eneste Deeltagelse man finder er at de Andre sove — saa ligegyldige som angik det dem slet ikke.

- 583 U. D. Hvilket rørende Udtryk for menneskelig Forladthed ligger der dog i at Christus siger til Peder tre Gange: elsker Du mig. O, Den, der er omgiven af en Verden af Fjender, Den der lever saaledes, at hvad Ulykke der kunde hændes ham synes de Medlevende en Morskab, hvad Ondt der kan siges om ham en Forlystelse, hvad Uret og Krænkelser der kan tilføies ham et Skuespil til Tidsfordriv: han lærer at spørge den eneste Ven tre Gange „elsker Du mig“ — den eneste Ven, og dog nei, ogsaa denne Ven fornegtede ham jo.

- 584 U. D. Man vil kun forstaae Alt bagvendt. Derfor kun beundre de Afdøde, hvor Resultatet er sikkert, og hvor det altsaa er tvivlsomt, om det var en umiddelbar Genialitet der drev til at vove sig saa langt som de gjorde, eller det var Frihedens Selvbestemmelse med Ansvarrets Bevidsthed.

Man siger et Menneske tør gjøre det, hvis han har Kraft dertil? Men saa, naar man saa taler videre taler man bestandigt om de Afdøde, hvor Udfaldet viser at de havde Kraft.

Men paa den Maade lærer man Intet; thi man lærer kun af Begyndelsen.

- 585 U. D. Forargelsens Mulighed i Forhold til Christo er maaskee bleven større i Christenheden (ved Hjælp af den forflygtigede christelige Tradition hvori man lever uden dog at være Christen) end nogen sinde. Alt beroer paa hvor udviklet Ens Forestilling om Gud er.

⁵⁸³ siger til Peder] Joh. 21, 15 ff. ⁵⁸⁴ beundre de Afdøde] sml. 549. 594. Frihedens] sml. 580. 587. ⁵⁸⁵ Forargelsens Mulighed] sml. 579. 673.

Jødernes var dog ikke nær saa udviklet og reen og aandelig som Guds-Forestillingen er bleven det ved Christendommen. Men desto større er ogsaa Forargelsens Spændkraft: at et Menneske var Gud.

Denne hele Vanskelighed kommer af at opdrages i Christendommen. Det kan nu ikke være anderledens, men Vanskeligheden er man slet ikke opmærksom paa.

Man taler nu aldrig om Forargelse — ak og selv til Disciplene, de troende Disciple, <sagde> Christus: I ville forarges paa mig.

Den som banker, for ham oplades. Og selv om det er saa at Gud ikke strax lukker op: trøst Dig. Tænk Dig en Ældre, der sad i sin Stue og gjorde nogle Tilberedelser til at glæde et Barn, der skulde komme til en vis Tid. Men Barnet kom for tidligt. Det bankede, men der blev ikke opladt. Og Barnet kunde see, at der var Nogen i Stuen, thi der var Lys. Altsaa hørtes jo Barnets Banken — og dog blev der ikke lukket op. Da blev Barnet mistrøstigt. O, og hvorfor lukkedes der ikke op? Fordi Tilberedelserne til Glæden endnu ikke vare ganske færdige.

586
U. D.

I Taulers Nachfolgung des armen Lebens Jesu Christi, som jeg i denne Tid læser til Opbyggelse, finder jeg § 2den Afdl. § 33 p. 137 en ypperlig Overeensstemmelse med hvad jeg har udviklet i christelige Taler 3die Afdeling Tale 2. Især er det fortræffeligt: at Kjerlighed heller vil lyde Raad end Bud. Det er altsaa som jeg og har fremstillet det, et christeligt Raad at forlade Alt, som et Ønske af Christus, at Du vil gjøre det, men han befaler ikke, han dømmer heller ikke hver Den, som ikke gjør det, ikke at være en Christen.

587
U. D.

⁵⁸⁷ p. 137] i den til 575 anf. Udg. jeg har udviklet osv.] sml. S. V. X, S. 181 f. 188 f. som et Ønske osv.] sml. 572. 584. 629.

1848

588

En psykologisk Bemærkning.

U. D.

Aldrig er nogen Fare større og man længere fra at overvinde den end den, om hvilken man saadan siger det <er> Ingenting, medens man kan see paa den Talende at det er Løgn, at det er Angesten der lærer ham at lyve, saa han taler saaledes, naar Andre høre derpaa, saa Alle tale saaledes — og først naar man er hos den Enkelte og han ved, at Døren er lukket, først da siger han: det er lumpent, oprørende. Dette viser at Faren har en uhyre Magt. Naar der tales pathetisk om den, naar man tør udlade sig saaledes, saa er Faren mindre; naar der handles er den betydelig mindre. Men størst naar det usandt siges: det er Ingenting, <det er Tegn paa en Art panisk Skræk, liig den for Spøgelser og Deslige.>

589

U. D.

Den jeg har fremstillet (i 1ste Tale af Hedningenes Bekymringer) saa grelt talende om Livets Alvor, er, som man strax seer ikke hvad man saadan kalder et fattigt Menneske, o, med et saadant kunde jeg aldrig falde paa at tale saaledes. Nei det er saadan en Journalist, En af dem, der leve af, maaskee yppigt og overflødigt, leve af at skrive om — Pauperisme.

590

U. D.

Modsætningen imellem 3die og 4de Afdeling i christelige Taler er saa stærk som mulig og saa inderlig: Først som en Tempelrenselses-Fest — og saa den stille og inderligste af alle Guds-tjenester: en Altergang om Fredagen.

591

U. D.

Til Grund for al denne Striden med Grundtvigianerne ligger en Misforstaaelse. Sagen er den, Grundtvigianerne bilde sig ind

⁵⁸⁸ Sml. VII: A 98, S. 43. 211. B 55, S. 227. 69, S. 255. ⁵⁸⁹ har fremstillet] S. V. X, S. 24 f. ⁵⁹¹ Sml. 528.

at de ere de eneste sande Christne, en lille Flok, som nu til deres egen Beskæftigelse sysler med allehaande Petitesser.

Man maa bebreide dem noget ganske Andet: det at de ikke gjøre Noget for at bibringe andre Mennesker Christendom. Det er en Art Eudaimonisme en Art Yppighed at leve saaledes hen med det Christelige; det er en Art Utroskab mod det Christelige, at holde det saaledes for dem selv. Og deres Tale om Tolerance er Vrøvl. Christendommen har aldrig været saaledes tolerant at den har villet tillade de andre Mennesker at være Hedninger eller at fortabes. Nei den har været saaledes intolerant, at Apostelen hellere vilde miste sit Liv for at forkynde dem Christendommen. Man glemmer, at Intolerance vistnok er at ville herske over Andre; men at det sandeligen ikke er Intolerance at ville lide for at hjælpe Andre.

Det Forfeilede i Middelalderen var, at det ansaaes for noget ⁵⁹²Fortjenstligt at forlade de udvortes Goder o: s: v: . Dernæst at det ^{U. D.}at forlade dem ganske in abstracto ansaaes for det Christelige. Begge Dele er uchristeligt. Noget Andet er det jo, at En ved at bekjende Christum, kun beskæftiget dermed, egentlig opgiver Alt, ikke faaer Tid til at passe sin Formue, ikke forlanger en Hustrue til ægte o: s: v:, udsætter sig for at Regjeringen eller Folket confiskerer hans Eiendom o: s: v: .

Det er Noget som feige og pusilanime Mennesker strax har ⁵⁹³travlt med naar de see, at En, der har vovet et dristigere Skridt, ^{U. D.}har lidt Modgang — at de sige: det er Nemesis. Og naar de saa have sagt det, saa ere de kisteglade, at de — gudfrygtige ikke have udsat sig for at skulle hjemfalde til Nemesis; og kisteglade, eller dog saa smaat i behageligt Velbefindende, at noget mere end Almindeligt blev miskjendt.

⁵⁹² bekjende Christum] sml. 511, S. 233. ⁵⁹³ det er Nemesis] sml. 545.

1848

Men hvorledes mon saadanne Mennesker forstaae den reen menneskelige Side af Christi Liv. Dette at han, menneskelig talt, aldeles gik under — ja hvad endnu mere er, dette, at Han, menneskelig talt, ligesom tabte sig selv, altsaa leed Undergangen, da han raabte min Gud, min Gud hvi haver Du forladt mig?

Om saadanne feige og pusilanime Mennesker kan man sige: selv gaae de ikke ind ad Døren (til noget Høit og Ædelt) og de forhindre ogsaa Andre, som ville gjøre det.

En lille Smule, mener man, kan der voves i Livet, men saa maa man strax see det lykkelige Udfald til Tegn paa Guds Bifald, at man ikke hjemfalder til Nemesis! Pfui over dem, de ere ligesom disse modige Jøder, der svømme paa Lavden. — Nei Christendommen har villet mønstre Menneskene ud, den vil ikke lade sig narre mindst af den stundom saa snilde og næsten raffinerede Kløgt med hvilken en vis Classe af Gudsfrøgtige i at holde sig til Gud ere saa nærgaaende og smaalige som muligt. Christendommen lærer derfor, at det at seire i Tiden egentlig er en tvivlsom Seier. Nei, complet Undergang, med Haar og Hud — at man ikke er en svigefuld Krabat, der saadan vil gjøre det Christelige til en fordeelagtig Conversion — og saa Seiren.

#

⁵⁹⁴
U. D. Det er i en vis Forstand uhyre anstrengende at fastholde denne Viden: at Det, just Det vil tage sig bedst ud for Erindringen, funkle som den ægte Perle i Mindet — Det, som de Medlevende i Nu'et ansee for Tab, Nederlag, eller Taabelighed Daarskab o: s: v.: Det er som naar Theatermaleren veed at hvad der nærvæd er for det uøvede Øie en Klat — at Det paa Afstand bliver en Skønheds-Plet.

#

⁵⁹⁵
U. D. Goldschmidt ender nok med at blive Minister. Han er ganske rigtigt begyndt med at foragte sig selv, saa bliver man nok til noget Stort i disse Tider, hvor Bevægelsens Bølger ere for stærke til at

da han raabte osv.] sml. 580. ⁵⁹⁴ for Erindringen] sml. 584. 631.

man kan bemærke hvorledes den Enkelte skifter 17 Gange — naar han saa blot foragter sig selv, at der ingen Standsning bliver indvendig fra, saa gaaer det.

I 3die Afdeling af christelige Taler 6te Tale. Det Sted i Slutningen: 596
hvis eneste Bekymring er at naae hiint Ugudelige, at man overalt U. D.
taler vel om dem. Dette er ganske rigtigt, just fordi Christendommen lærer, at dette ikke kan hænde En uden ved Ugudelighed. Det er umuligt at Nogen der har en alvorlig Overbeviisning (og det skal Enhver, christeligt, have) kan naae det. Altsaa naaer Nogen det, saa er det eo ipso hans Ugudelighed. Christendommen har ikke en letsindig Forestilling om hvad der hænder et Menneske, at det f. E. hænder ham, at Alle tale vel om ham. Thi Christendommen siger: Sligt maa ikke hænde Dig, saa lidet som det at stjæle, hore o: s: v: *Herunder et overkradset Dobbeltkors* <Du skal ikke kunde forsvare Dig med, at Du ikke har eftertragtet det, at Du ikke var Skyld deri — thi Du skal leve saaledes som Christendommen fordrer, og saa er det eo ipso en Umulighed, at det kan hænde Dig. Hænder det Dig saa er det eo ipso et Beviis for, at Du ikke lever, som Christendommen fordrer det.>

Det at nyde er seet fra Evigheden som det at øde at ødsle; det 597
at lide som det at samle Sparepenge — udmærkede Sparepenge, U. D.
skjøndt man her i Timeligheden almindeligviis slet ikke kjender denne Møntsort, eller bestemmer dens Værd.

Ligheds-Spørgsmaalet vil nu engang være at betragte som op- 598
givet, det er sat ind i den europæiske Discussion. U. D.

⁵⁹⁶ Sml. 576. Sted i Slutningen] S.V. X, S. 231. ⁵⁹⁸ Ligheds-Spørgsmaalet] sml. 531.

Altsaa enhver Form af Tyrannie som tilhører ældre Former v. nu være afmægtigt (Keiser, Konge, Adel, Geistlighed, selv Penge-Tyranniet).

Men til Ligheden svarer en Form af Tyrannie: Menneske-Frygt. Det er den jeg allerede har gjort opmærksom paa i den sidste Tale af Lidelsernes Evangelium. Det er den jeg nu igjen i 3die Afdeling af christelige Taler No 6 har gjort opmærksom paa.

Den er af alle Tyrannier den farligste, deels ogsaa fordi der behøves at man bliver opmærksom paa den, da den ikke sees ligefrem.

Communisterne her hjemme og andetsteds kæmpe for Menneske-Rettigheder. Godt, det gjør jeg ogsaa. Just derfor kæmper jeg af al Magt mod Menneske-Frygtens Tyrannie.

Communisme fører i Maximum til Menneske-Frygtens Tyrannie (see blot hvor Frankrig i dette Øieblik lider af den); netop der begynder Christendommen.

Det som Communismen gjør saa store Ophævelser over det antager Christendommen at være Noget som følger af sig selv, at alle Mennesker ere lige for Gud, altsaa væsentligen lige. Men da gyser Christendommen for denne Afskyelighed, der vil afskaffe Gud og gjøre Frygt for Menneskenes Mængde, for Majoriteten, for Folket, for Publikum.

599 U. D. Enhver Bevægelse, der virkelig skal være et Fremskridt, maa udgaae fra Een — at det kan være tydeligt, at Gud er med i Spillet, saa det Hele egentlig udgaaer fra ham. Enhver Bevægelse og Forandring der skeer ved Hjælp af 100,000, eller 10,000, eller 1000 støiende og knurrende og brummende og jodlende Mennesker (Alt ligesom Mavens Knurren og Vinde) er eo ipso Usandhed, et Falsum, et Tilbageskridt. Her er nemlig Gud kun meget forvirret med, maaskee slet ikke, maaskee snarere Djævelen. Men det

i den sidste Tale osv.] S. V. VIII, S. 402 ff. No 6] se S. V. X, S. 231. gjøre] Tanken kunde udtrykkes: i hans Sted sætte Menneskenes Mængde] sml. 571. 599. 599 fra Een] sml. 552. 606.

sandselige Menneske seer altid feil og seer paa det Udvortes, at den og den Forandring er skeet i det Udvortes. Gud hjælpe os. Det Eneste, der skal sees paa, er Guds-Forholdet, og det har man maaskee fjernet sig endnu mere fra. En maadelig Regent er en meget bedre Forfatning end dette Abstractum, 100,000 brummende U-Mennesker.

#

Og naar saa et saadant Abstractum har faaet deres Creaturer til Regjeringen, saa lystre de, som det hedder. Ja, og hvorfor? fordi det smigrer deres Vilkaarlighed, at Regjeringen, som de adlyde, er deres egen Opfindelse. Det er som naar en Hedning — tilbeder — den Gud, han selv har lavet — det er omtrent at tilbede sig selv.

600
U. D.

#

Som den øvede Skyttes Piil, naar den farer fra Buestrængen, ikke under sig Hvile før den er ved Maalet: saaledes er Mennesket skabt af Gud med Sigte paa Gud, og kan ikke finde Hvile før i Gud.

601
U. D.

#

d. 27 Martz 48. 602

Jeg har igjen et Øieblik bekymret optaget mit Ansvar ved nu at lade de christelige Taler, især 3die Afdeling udgaae.^[†] Hvad der er skrevet under ganske andre Forhold, at lade det læse under disse, er ligefrem farefuldt for mig. Men jeg kan det ikke anderledes. Det er Styrelsen, der har lagt det saaledes til Rette for mig. Jeg har ikke styrtet mig i nogen Fare. Mit Manuscript har været indleveret længe førend dette Sidste skete, som vistnok har forandret Menneskene en Deel. At det er sandt hvert Ord i mine Taler, Intet er vissere; jeg har Intet at forandre. Altsaa af Frygt for personlig Fare skulde jeg nu tage det tilbage? Nei, det tør jeg ikke. Hvad jeg er, er jeg ene og alene ved at troe og lyde Gud. I det Øieblik

Marts 27.

Abstractum] sml. 598. 600. ⁶⁰⁰ et saadant Abstractum] sml. 599. 605.
⁶⁰¹ mit Ansvar osv.] sml. 548. 558-561. 604. Manuscript...indleveret]
iflg. Meddelelse i sin Tid fra Bianco Lunos Bogtrykkeri (se E. P. V, S. 41) var det
sket 6. Marts 1848. lyde Gud] sml. 549.

1848

jeg griber mig selv i feigt at have flygtet nogen Fare, hvori han har villet føre mig: saa har jeg rigtignok undgaaet den Fare — men til min egen Fordærvelse, vee mig — jeg synker sammen i Intet. Med Gud kan jeg taale Alt — det haaber jeg til Gud; uden Gud Intet.

Maaskee er der ogsaa megen Hypochondrie i denne min Frygt; men dette gjør jo hverken fra eller til. Gud veed, hvorledes jeg lider — men Gud vil ogsaa hjælpe mig, og min Sag.

Og saaledes sidder jeg her. Derudenfor Alt i Bevægelse, Nationaliteten giennembølger Alle, Enhver taler om at ofre Liv og Blod, er maaskee ogsaa villig dertil, men understøttet af en Opinions Almagt. Og saa sidder jeg paa et stille Værelse (— udskreget vil jeg vel snart blive for Ligeegyldighed ved Nationens Sag —) jeg kjender kun een Fare: Religieusitetens. Men derom bekymrer Ingen sig — og Ingen aner hvad der foregaaer i mig. Saaledes er mit Liv nu engang. Altid Misforstaaelse. Der, hvor jeg lider forstaaes jeg ikke — og jeg hades.

603 [†] I Marginen: Og mod Sædvane paa en Hverdag slog jeg op
U. D. læste min Prædiken i Mynster, den jeg ellers skulde have læst
paa Søndag, og see det var: om Nicodemus. Hvor advarende, at
jeg ikke flyer tilbage.

604

27.

Marts 27.

Og nu da Tilværelsen ganske slaar til i Forhold til Alt, hvad jeg har forklaret; nu da Styrelsen har hjulpet mig ved at jeg iforveien har indleveret Manuscriptet, saa her ikke engang er Tale om at gjøre Skridtet, men om feigt at gjøre Skridtet tilbage; nu da jeg saa ganske forstaaer mig selv i at være et eenligt Menneske, uden

Hypochondrie] sml. 554, S. 257. 629. Nationaliteten] sml. 531. 607.
603 Prædiken i Mynster] sml. 510, S. 231. 615. om Nicodemus] Joh. 3, 1 ff.,
Ev. paa Trinitatis Søndag (i Aaret 1848 d. 18. Juni). — D. 27. Marts faldt i Aaret
1848 paa en Mandag. — Sml. 612. 604 Sml. 602. 648.

Forhold til Nogen, med dybe Smerter i mit Indre, kun med een Trøst Gud, som er Kjerlighed, kun med Attraae efter een Ven, at jeg ganske maatte være hans, den Herre Jesus Christus, med Længsel efter en afdød Fader, værre end ved Døden skilt fra det eneste levende Menneske, jeg i afgjort Forstand har elsket: nu at træde tilbage — nei, nei!

‡

‡

Naar en Sandhed seirer ved Hjælp af en 10,000 brummende Mennesker — antaget ogsaa at Det, der seirer, saadan er saadan en Sandhed: der seirer, ved Seierens Form og Maade, en langt større Usandhed.

605
U. D.

‡

Til sidst bliver hele Verdenshistorien Vrøvl. Man afskaffer aldeles Handling; forsaavidt derskeer Noget er Alt Begivenhed. Den Magt, der er den Stærkere handler ikke, veed ikke bestemt hvad den vil, siger det ikke bestemt — end mindre at der er nogen enkelt Mand i Spidsen, en Heros. Nei som et Abstractum tvinger man in abstracto den Svagere til at gjøre Noget, lidende — og dette bliver Begivenheden. Man stormer <mod> Slottet i Paris, en ubestemt Folke-Mængde, som ikke veed hvad den selv vil, uden bestemt Tanke. Saa flygter Kongen — og saa er det Republik. Vrøvl. Herhjemme rykker en 15,000 Mennesker syngende mod Slottet. Man har ikke forlangt et Ministerium: Hvidt, nei, man har benyttet ganske ubestemte Udtryk om at omgive Thronen med folkeligsindede Mænd; end mindre har man forlangt ansvarlige Ministre.^[†] Saa bliver Frederik VII altereret, gjør Hvidt o: s: v: til Ministre, til ansvarlige — og Folket jubler, det er Folkets Seier. Mig synes det er mere til at græde over, over al den umenneskelige Feighed, hvorder ikke findes Spor af personligt Mod.

606
U. D.

⁶⁰⁵ 10,000 brummende Mennesker] sml. 600. 606. ⁶⁰⁶ Sml. 607. 608.
enkelt Mand] sml. 599. 620. et Abstractum] sml. 605. 611.

1848

- 607 [†] *I Marginen:* Hvidt o: s: v: burde aldrig have været andet og
 U. D. aldrig selv fordret at blive Andet end Folke-Tribuner med Adgang
 til Statsraadet den ene Sag (Nationaliteten) betræffende.

- 608 Den franske Republikeren Præsent af Skjebnen. Den er grundet
 U. D. paa en Usandhed, og maa saa begynde med den Usandhed, at man
 skal bilde hinanden ind, at det var det man vilde, det man havde
 til Hensigt — uagtet man notorisk Intet vilde, ingen Hensigt havde.

Dette kan Tscherning ypperligt forstaae i en Samtale med mig,
 Aftenen iforveien — næste Dag er han selv Minister paa samme
 Maade, just som jeg sagde det om den franske Revolution, at den
 var liig en Forlovelse paa et Bal i et overstadigt Øieblik, hvor man
 ikke vidste hvad man gjorde.

- 609 Ulykken i dette Øieblik er at det ny Ministerium behøver Krig
 U. D. for at holde sig, behøver al mulig Agitation af National-Følelsen.
 Om vi end let nok kunde faae Fred — hvis Ministeriet ikke er
 ganske dumt, maa det see, det behøver Krig.

- 610 Den Tanke kan da aldrig nogensinde i noget Øieblik „Øieblikket“
 U. D. faae i sit Hoved, at En kunde blive ihjelslagen, fordi han var Kjerlig.
 Øieblikket forstaaer, og ganske rigtigt paa sin Viis, at den Kjerlige
 maa være elsket. Men Øieblikket forstaaer ikke sig selv, forstaaer
 ikke at Det, det kalder Kjerlighed, er Selvkjerlighed („Øieblikkets“
 Kjerlighed er Selvkjerlighed), og at det just er „Øieblikket“ der
 altid har slaaet den Kjerlige ihjel.

⁶⁰⁷ Nationaliteten] sml. 602, S. 278. 609. ⁶⁰⁸ Sml. 606. ⁶⁰⁹ National-
 Følelsen] sml. 607. 613. ⁶¹⁰ blive ihjelslagen] sml. 548. 617. Kjer-
 lighed...Selvkjerlighed] sml. 554.

#

Hvad jeg har skrevet om „Mængden“, det forstod i sin Tid de 611
 Liberale, Oppositionen, Fædrelandet — nu forstaae de det for- U. D.
 modentlig ikke mere. Dette vil sige, de have aldrig haft nogen
 væsentlig ethisk Betragtning. De ville have Mængden paa deres
 Side — ellers ere de vrede paa den. Men at „Mængden“ selv er
 det Onde, forstaaes ikke.

#

d. 29.

612

Marts 29.

Forunderligt. Da jeg idag mod Sædvane en Eftermiddag læser
 den efter Tour mig foreliggende Prædiken i Luthers Postil — hvad
 skeer? Det er igjen Evangeliet om Nicodemus.

#

Og naarsaa det er forbi det Hele med Holsteen, naardet ikke blev 613
 til Noget — naar vi saa skal til at fordøie det Faktum, som een Aftens U. D.
 Bevægelser skaffede Staten paa Halsen — naar saa Blodet overalt
 er i Bevægelse for Patriotisme, og Masserne giærende: hvad saa?

#

Idette Øieblik maa der naturligviis ingen Opposition være, ingen 614
 Modstand mod Regjeringen — og hvorfor? Fordi Oppositionen er U. D.
 kommen til Regjeringen! Leve den menneskelige Dumhed! Det kan
 man kalde Frihed.

#

Noget Veemodigt ligger der for mig deri, at jeg virkelig troer 615
 de gamle Embedsmænd, just fordi det dog er sædelig opdragne U. D.
 Mennesker, der har en Forestilling om at lyde, bedre kunne finde

⁶¹¹ Mængden] sml. 606. 620. ⁶¹² Sml. 603. Luthers Postil] sml. 541.
 642. ⁶¹³ Sml. 531. Patriotisme] sml. 609. 665.

1848

sig i at lyde endog et saa phantastisk Ministerium, som vistnok er uden Exempel i Europa, end de Unge i at lyde de Gamle.

Det er som i en Familie, hvor Forældrene ikke have kunnet faae Børnene til at lyde — saa siger Forældrene: nu vel, saa tag I Commandoen og lad os lyde, det gaaer bedre. Og ved Forældrenes Respekt for hvad det er at lyde, gaaer det virkelig et Øieblik bedre. O, men denne Usandhed! Og den maa dog tilsidst føde Ulykker af sig.

Det er for mig rørende, men det er saa, jeg troer virkelig at hiin gamle stolte Hersker, der i Sandhed er født til at regjere og har lært det ved at lyde og tugte sig selv — jeg troer at Biskop Mynster bedre kan gjøre det Kunststykke at lyde Monrad — end den unge Monrad nogensinde har kunnet gjøre sin Skyldighed, at lyde den gamle Biskop.

#

⁶¹⁶ U. D. Nei, Opdragelse, Opdragelse er det Verden behøver. Det er det, jeg altid har talt om; det var det, jeg sagde Christian VIII — og det er Det, som man af Alt anseer for det Overflødige.

#

⁶¹⁷ U. D. Maaskee læser ikke en Sjel mine christelige Taler — maaskee bliver der Allarm i Leiren — og jeg det mishandlede Offer. Maaskee. O, det er svært at bære en saadan Mulighed.

Hvad er dog det i en forstumlet Tilstand at lade sig slaae ihjel paa Kamppladsen, Arm i Arm med 1000 andre, baaret af Opinionen, til syvende og sidst maaskee uden en eneste Tanke høist en uklar Følelse — hvad er det mod denne langsomme med Bevidsthed forberedte Fremadskriden, bestandigt med Mulighed af at kunne forhindre det.

#

⁶¹⁸ U. D. Og under hele denne Bevægelse høres der ikke et Ord om Religieusitet — ikke eet eneste. Hvo i al Verden vilde falde paa at

Biskop Mynster] sml. 603. ⁶¹⁶ Sml. 445. ⁶¹⁷ det mishandlede Offer] sml. 610. 623.

Danmark er et christeligt Land. Mon virkelig Nogen af dem der nu gaae i Krig tænke paa at opgjøre deres Regnskab med Gud. O, det er saa langt fra, at neppe nogen Præst engang turde minde derom.

„Naar de ikke troe Moses og Propheterne, troe de heller ikke, 619
om Nogen opstod fra de Døde“. Ganske vist. Thi at troe, er ikke U. D.
at blive phantastisk forskrækket o: s: v:; som man bliver det for
en Afdød, der kommer igjen. En Saadan har maaskee mere For-
færdelse end Moses og Propheterne, men har ikke Alvor—ikke
dette Alvorlige: Du skal troe; slig Skræk er ikke Frygt og Bæven,
ei heller slig Underkastelse Troens.

I gamle Dage var det saaledes. Der stod en Enkelt som havde 620
forstaaet noget Sandt. Just fordi han stod saa eensom bærende dette U. D.
uhyre Ansvar og maaskee ogsaa i Lidelse stærkere og stærkere:
just derfor opdagede han saa det Sande inderligere og inderligere,
thi dette er just Spændingen, hvori det opdages.

Nu derimod sætter man strax Mængden til, man skyder den
Gjenvei, istedenfor at seire lidende, vil man strax seire. Men at
seire ved Hjælp af Mængden, er just Usandhed, er at forraade
Sandheden.

Det kunde være interessant, engang i Exempler at udvikle hvad 621
der æsthetisk og kunstnerisk forstaaes ved evige Billeder, hvilket U. D.
Stemningens Grund-Forhold der maa være mellem Billedets en-
kelte Dele for at høre sammen til et evig Billede.

En Baad i Kallebro-Strand, en Baad med een Mand, som staaer
bagerst i Enden, stagende Aal, hvorved han tvinger Baaden til

⁶¹⁹ Naar de ikke... Døde] Luc. 16, 31. ⁶²⁰ en Enkelt] sml. 606. 656.
Mængden] sml. 611. 656. ⁶²¹ Sml. 88. 677.

1848

at løfte den anden Ende i Veiret — et fint nüanceret Graa-Veir: det er et evig Billede. En almindelig Seilbaad i Kallebrostrand er intet evigt Billede og hvorfor ikke, fordi en Seilbaad intet væsentlig Forhold har til Kallebrostrands Eiendommelighed.

Esrom-Søe fordrer en Seilbaad, men med Damer i.

#

622 Det abstrakte kan frembringe en uhyre Virkning. Naar jeg
U. D. saaledes i en Tale siger: der henne \leq der hvor Veien svinger af \geq , der ved Leddet, hvor Bondemanden staaer — lutter abstracta: der — Veien — svinger af — Leddet — Bondemanden.

Leddet kan være 100,000 Led; Bondemanden kan være Millioner.

Dette er Phantasiens evig Eet. Ligesom dette Phantasiens evige ene Gang: saa gaaer da Mennesket ud i Livets Morgen.

#

#

623
U. D.

Disputeret e concessis.

Antaget (posito), at Det „Fædrelandet“ nu har bragt op er saa Fortræffeligt: for fjorten Dage siden var det jo forhaanet og man trak paa Skuldrene af det. Er det saa ikke saligt at lide Forhaanelse for en god Sag!

#

624
U. D.

Det er et ypperligt Ordsprog, som staaer i 1001 Nat: Den, som <ikke> vil lade sig regjere af sine Egne, han skal tyranniseres af en Fremmed.

Det staaer i Slutningen af 3die Bind, i een af de Lignelser tagne fra Dyrene, som ender dette Bind.

⁶²² Sml. III A 197. ⁶²³ [ide Forhaanelse] sml. 617. 629, S. 286. ⁶²⁴ i 1001 Nat] i den til VII A 60 anf. Udg. 3. Bd., S. 924.

Det vildfarende Faar — er Billedet paa den Elendighed: at fare 625
vild; Den tabte Penning Billedet paa den Elendighed at blive borte U. D.
i Verden. I det ene er der mere Skyld, i det andet mere Lidelse.
Et ringe Menneske taber saa let Forestillingen om sig selv, som
var han slet Intet, han der er overseet af alle. Men Christus søger
den tabte Penning; den tabte Penning er Ham vigtigere end de 99.

Det vilde være en rigtig humoristisk Replik i Situation, hvis En 626
mødte en Anden og sagde: „god Dag, naa, det er da længe siden U. D.
jeg har seet Dem“ — og den Anden svarede „ja, Gud skee Lov og
Tak“.

Jeg har (i Kjerlighedens Gjerninger) bemærket: Tænkernes Tid 627
er forbi. Snart maa man sige: Tankernes Tid er forbi. U. D.

Text til en Fredags-Tale

Joh: Aab: 3,20.

628
U. D.

Jeg forstaaer mindre og mindre Menneskene. Det der forkyndes 629
i Kirkerne er egentlig ikke Christendom. Paa den ene Side synes U. D.
det at interessere Regjeringerne og Præsterne at Landet ansees
for at være Christen, paa den anden Side have Menneskene selv
en dunkel Forestilling om at det dog maa være et Gode at være
en Christen, hvorfor de endda nok vil have Navn deraf, og ønske,
at man beviser dem at være det. Men egentlig Christendom er der

⁶²⁶ Det vildfarende Faar] Matth. 18, 12 ff. Den tabte Penning] Luc. 12, 8 ff. ⁶²⁷ i Kjerlighedens Gjerninger] S. V. IX, S. 348. ⁶²⁸ Fredags-Tale] sml. 567. 659. ⁶²⁹ Sml. S. V. XII, S. 103.

1848

Intet af. Det Præsten prædiker er ikke langt fra at blive Blasphemie. Man finder i alle haande Livets Trivialiteter Analogi til det Høieste. En Mand har et Tab, vupti kalder Præsten det Isaak som Abraham offerer. Hvilket Vrøvl. Er det at offere er det at tabe? At offere er frivilligt at bibringes sig et Tab. En Manders sygelig vuptier det Pælen i Kjødet. Pro dii immortales. Der leves aldeles som i Hedenskabet, hvor man dog ogsaa eftertragtede en vis udvortes Retfærdighed og saa sørgede over jordisk Nød og fattede Trøst derfor. Men i Christenheden tales der strax om Gethsemane.

Derfor kan man let blive slaaet ihjel for at forkynde Christendom. Thi Menneskene vil være Christne, men de ville Intet høre om hvad Christendom i Sandhed er. De kæmpe for Navnet af Christne, og hade derfor Den, der vil gjøre dem det anstrenget at være det.

#

#

630

Mit Forhold

U. D.

Danmark er et meget lille og smaaligt Land, hvor alle kjende hinanden, hvor Menneske-Frygten er den høieste Gud, Det at blive ridicul (det være nu med Rette eller ikke) det meest Frygtede. Disse Proportioner er Landets Undergang: Danmark gaaer op i Kiøbenhavn, Kiøbenhavn bliver en Kjøbstad.

I denne Henseende var i min Tid Alt saa demoraliseret som muligt, og efter en Maalestok som er uhørt: det eneste Læste og det af alle Læste i Landet var misundelig, smaalig Bagvaskelse, Snakken om hinanden, et Usselhedens Tyrannie, hvis Aand var jødisk trællesindet sigselvforagtede Nedrighed.

Her har jeg vovet at handle. Jeg blev væsentligen offret & den eneste Maade paa hvilken der var Noget at udrette. Pøbelen forhaanede, de Fornemme, hvem jeg ellers var for stor, lode mig i Stikken; Ingen, ikke een Eneste, bogstaveligen ikke een Eneste var der, som havde Øie for Danmarks Eiendommelighed, hvor Ondet var (i dette ellers lykkeligt begavede og i udvortes Forstand begunstigede

[frivilligt] sml. 587. Pælen i Kjødet] sml. 602. 640. slaaet ihjel] sml. 623. 630. ⁶³⁰ Sml. 531. offret] sml. 629, S. 286. 641.

Folk, der netop derfor ingen større Fare kjendte end at blive latterlig), hvor rigtigt jeg havde opfattet Forholdet, hvor uegennyttigt jeg handlede.

Give Gud, at mit personlige Liv var saa reent, som mit Forfatterliv er dybsindigt og uegennyttigt.

#

#

I 4de Bind af 1001 Nat findes flere ypperlige Smaahistorier. f. E. 631
759 Nat, 760. 763.—765.^[†] Om de fattige Folk, der bad til Gud U. D.
at faae lidt Hjælp, og saa lod han en Rubin falde ned. De glædede dem meget. Men om Natten drømte Konen, at hun var i Paradiis og saae der utallige Prædikestole og Throner. Da hun spurgte for hvem de vare? svaredes, at det var for Propheterne, for de Oprigtige og Fromme. Hun spurgte, om der ingen var for hendes Mand. Den vistes hende — men hun bemærkede en Spalte paa den ene Side, og man forklarede hende, at denne Spalte betydede den Rubin, der var faldet ned til dem. Saa blev hun saa bedrøvet, bad hendes Mand at bede Gud at tage Rubinen igjen „det er bedre at taale Armod disse faae Dage end at skulle sidde blandt de Herlige paa en Throne, som har en Feil.“

^[†] I Marginen: Alle disse Fortællinger ere ypperlige og bør bringes i Erindring.

#

#

Man pleier jo dog ellers at antage Analogien mellem Generationens Liv og Individets, at Generationen har Aldere ligesom Individet. Hvorfor da ikke antage, at det ender med, at Generationen gaaer i Barndommen. 632
U. D.

#

Psalm: 116, 10: jeg troer, derfor taler jeg, men jeg 633
er saare ydmyget. U. D.

⁶³¹ Sml. 594. 4de Bind af 1001 Nat] den til VII A 60 anf. Udg. (4. Bd. Pforzheim 1841). ⁶³² Sml. 560, S. 261. 640.

1848

634
U. D.

Brorson No 70 v. 5

At Himlen er mit Øiemeed,
Og Veien er Bestandighed.

#

#

635
U. D.

Pharisæeren og Tolderen.

Den Ene slog Øiet op
Den Anden slog Øiet ned
hvorledes den sande Beden slaar Øiet op og hvor-
ledes den slaar det ned.

#

636
U. D.

Efterhaanden som i Verdens-Udviklingens stigende Reflexion ogsaa Individualiteterne blive mere og mere subjektiv reflekterede, hver Subjektivitet for sig: desto mere uproportioneret viser det sig saa, at En er Konge. Kongen er egentlig et Appellativum, tilhører væsentligen Naturstaterne, hvor Individet ikke er reflekteret i sig selv, hvor det derfor, som i Rusland, ikke falder Kongen ind, at hans Personlighed skal influere paa Stats-Styrelsen, at en ny Personlighed igjen skal omforandre hele Organismen.

#

637
U. D.

Der kunde skrives 7 Taler over de Ord:

Kommer hid til mig alle I som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile.

I Marginen: cfr. Journalen NB⁶ p. 26 o: fl.

Kommer hid; thi Han antager, at de som arbeide og ere besværede tungt nok føle Byrden og Arbeidet, og nu staae der raadvilde og sukkende, En staaer og seer allevegne om, om han dog ikke

⁶³⁴ Brorson No 70 v. 5] Psalmer og aandelige Sange af H. A. Brorson samlede og udg. af J. A. L. Holm. 2. Opl. (Kbh. 1838. Ktl. Nr. 200), S. 200. ⁶³⁵ Sml. 248.

⁶³⁷ Sml. VI B 151.—S. V. XII. S. 5 ff. de Ord] Matth. 11, 28. thi Han antager osv.] sml. S. V. XII, S. 16.

kunde finde en Udvei, en Anden sidder ved sit Tab og øiner ingen Trøst o: s: v: men alle søgende: derfor siger han kommer hid. Den, som ophørte at søge indbyder han ikke.

—

Kommer hid. Thi han antager at de der arbeide og ere besværede de ere saaledes trættede og anstrengede, at det som i en Bedøvelse, næsten er gaaet dem af Glemme, at der er Trøst, om de dog saa gjerne vilde hjælpes — det er en Art Aandens Besvimen: derfor maa han kalde paa dem og bringe dem i Erindring, at der er Trøst.

#

I Marginen til 637:

#

Kommer hid! Thi ethvert Selskab har et Symbolum eller Noget, ⁶³⁸ hvorpaa man kan see, at han hører til det. Naar en Pige er pyntet ^{U. D.} og skal til Bal, kan man see paa Paaklædningen, at hun skal til Bal. Saaledes er det at arbeide og være besværet Skjelnetegnet

I Marginen til 637:

#

Kommer hid! Selv om I ikke bære Skjelnetegnet i det udvortes ⁶³⁹ — naar I blot bære det skjult. Kom kun med salvet Hoved og med ^{U. D.} toet Ansigt, naar Du blot inderligt arbeider og er besværet, Du er en Indbuden.

NB NB.

Onsdagen. 19 April.

640

April 19.

Mit hele Væsen er forandret. Min Skjulthed og Indesluttethed er brudt — jeg maa tale.

Store Gud giv Naade!

Det er dog et sandt Ord om mig, hvad min Fader sagde „der bliver aldrig Noget af Dig, saa længe Du har Penge.“ Han har talt prophetisk, han troede jeg vilde svire og sværme. Men det just

Thi han antager osv.] sml. S. V. XII, S. 17. ^{638. 639} Sml. S. V. XII, S. 17.
⁶⁴⁰ Væsen er forandret] sml. 250, S. 120. Min Skjulthed] sml. 633. 641.

1848

ikke. Nei men med min Skarpsindighed og med mit Tungsind og saa med Penge: o, hvilken Begunstigelse for at udvikle al Selvplagelsens Qvaler i mit Hjerte.^[†]

<Saa forunderlig beleiligt, just som jeg havde besluttet at tale, kom min Læge. Dog talede jeg ikke til ham, det er mig for pludselig. Men min Beslutning staaer fast, at tale.

Skjærtorsdag og Langfredag ere for mig blevne sande Hellig-Dage.>

Til 640:

⁶⁴¹ ^{U. D.} ^[†] Ak, hun kunde ikke bryde mit Tungsinds Taushed. At jeg elskede hende — intet er vissere — og saaledes fik mit Tungsind hvad der var nok at tære paa, o det fik en rædsom Tilgift.[†] At jeg blev Forfatter skyldes væsentligen hende, mit Tungsind og mine Penge. Nu skal jeg med Guds Hjælp blive mig selv, jeg troer nu paa, at Christus vil hjælpe mig til at seire over mit Tungsind, og saa bliver jeg Præst.

Jeg har i dette Tungsind dog elsket Verden, thi jeg har elsket mit Tungsind. Alt har hjulpet til at spænde mig Forholdet høiere, hendes Lidelse, al min Anstrengelse, endeligen at jeg har levet forhaanet har bidraget ved Guds Hjælp til endeligen nu, da jeg er bragt til at maatte sørge for mit Udkomme, at bryde igjennem.

[†] og endnu kunde hun <ikke> være blevet min. Jeg var og er en angrende Individualitet, og fik kun min Straf rædsomt forøget ved at være begyndt paa det Forhold.

⁶⁴²

#

Løverdag.

April 22.

Jeg har idag læst Luthers Prædiken efter Tour, den var Evangeliet om de 10 Spedalske. O, Luther er dog Mesteren for os Alle.

#

mit Tungsind] sml. 629, S. 286. 641. min Læge] sml. 185, S. 92. 645.
⁶⁴¹ Taushed] sml. 640. 645. mit Tungsind] sml. 640. 645. bliver jeg
 Præst] sml. 451. 645. forhaanet] sml. 630. 650. mit Udkomme] sml.
 282. 645. ⁶⁴² de 10 Spedalske] Ev. paa 14. Søndag e. Trin., i Aaret 1848 d. 24.
 Septbr. Luther] sml. 612. 661

Nye Taler om Lilierne og Fuglen.

643
U. D.

Men siger Du maaskee: o, gid jeg var en Fugl, der lettere end alt jordisk Tyngende hæver sig i Luften, saa let, at den endog kan gjøre sig let nok til at bygge Rede paa Havet. Gid jeg var som en Blomst i Engen o: s: v: Det vil sige, det som Digteren anpriser som den høieste Lykke, til hvilket Menneskets Ønske stræber tilbage, hvor ubilligt at gjøre det til Læremesteren for Den, som skal fremad.

Digterisk er nemlig Umiddelbarheden det man ønsker sig tilbage til (man ønsker Barndommen tilbage o: s: v:), men christelig er Umiddelbarheden tabt og den skal ikke ønskes tilbage men naaes igjen.

I disse Taler vil altsaa blive at udvikle Konflikten mellem Poesie og Christendom. Hvorledes Christendommen i en vis Forstand i Sammenligning med Poesien (der er ønskende, bedaarende, bedøvende, forvandlende Livets Virkelighed til en østerlandsk Drøm, som naar en ung Pige kunde ønske at ligge hele Dagen paa en Sopha og lade sig fortrylle) er Prosa — og dog netop Evighedens Poesie.

Selvfølgeligt vil Lilien og Fuglen \propto : Natur-Skildringen. \succ denne Gang faae end mere poetisk Colorit og Farvepragt, just for at vise, at det Poetiske skal bort. Thi naar Poesien i Sandhed skal falde (ikke for en tvær og treven Præsts Snak) saa skal den have Høitidsklæderne paa.

I Marginen til 643:

Herkunde ogsaa tages et Hensyn til den Bemærkning af Zeuthen i et Brev for en Uges-Tid siden (som jeg i en skjødesløs Hentydning i Svaret ligesom slog paa at ville tage Hensyn til): „at der ogsaa gives en Bekymring for den Dag Igaar betræffende hvad

644
(Maj 17.)

⁶⁴³ Nye Taler osv.] S. V. XI, S. 3-46. Men siger Du osv.] sml. S. V. XI, S. 11 ff. ⁶⁴⁴ Bemærkning af Zeuthen] sml. S. V. XI, S. 41. Brev] af 11. Maj 1848 (se E. P. V, S. 397 ff.).

1848

man har spiist — og ikke betalt.“ Vanskeligheden er nemlig at faae den Dag Idag forudsætningsløs.

d. 17 Mai 48.

645

April 24.

NB NB.

2den Paaskedag.

Nei, nei min Indesluttethed lader sig dog ikke hæve idetmindste ikke nu. Den Tanke at ville hæve den kommer til at beskæftige mig saa meget og saaledes i ethvert Øieblik, at den blot sætter sig mere og mere fast.

Det trøster mig dog, at jeg har talt til min Læge. Jeg har ofte gaaet og været bange for mig selv, at jeg maaskee skulde være for stolt til at tale til Nogen. Men som jeg har gjort det tidligere, saa har jeg gjort det nu igjen. Og hvad veed egentlig Lægen at sige? Intet. Men for mig er det af Vigtighed, at jeg har respekteret den mennesskelige Instants.

Min Aands-Arbeiden tilfredsstiller mig saa aldeles, og gjør at jeg med Glæde finder mig i Alt, naar jeg blot maa tilhøre den. Saaledes kan jeg ogsaa forstaae mit Liv: at jeg forkynnder andre Trøst og Glæde, selv bunden i en Smerte, som jeg ingen Lindring seer for — uden just den, at jeg saaledes kan arbeide med min Aand. O, i denne Henseende er der fra min Side sandeligen Intet at indvende mod mit Livs-Vilkaar, tværtimod jeg takker Gud hver Dag, at han har forundt mig meget mere end jeg nogensinde havde ventet, jeg beder ham hver Dag at tillade mig at turde takke ham — det veed han.

Men Sagen var denne. Min Fremtid bliver vanskeligere og vanskeligere med Hensyn til Udkommet. Havde jeg nu ikke denne Indesluttethed at trækkes med, saa kunde jeg blive Embedsmand. Nu vanskeligt. Saa har jeg ogsaa længe gaaet og grundet paa om det dog ikke skulde være muligt at trænge igjennem, og ved det

⁶⁴⁵ min Indesluttethed] sml. 641. min Læge] sml. 640, S. 290. forkynnder andre Trøst] sml. 493. bunden i en Smerte] sml. 641. 649. takker Gud osv.] sml. 333. 650. Udkommet] sml. 641. 648. blive Embedsmand] sml. 641.

jeg hidtil væsentligen har opereret eviterende, glemmende, har jeg oftere tænkt, at det var min Pligt, især forsaavidt denne Indesluttethed kan blive mig Anledning til Synd, at gjøre et Forsøg paa offensivt at gaae tilværks.

Havde jeg ikke gjort det, vilde jeg altid have det at bebreide mig. Nu har jeg gjort det og forstaaer mig selv igjen, <bedre end før, hvortil dette just har været mig behjælpelig.>

Jeg haaber nu til Gud, at han paa een eller anden Maade vil komme min Virksomhed som Forfatter til Hjælp, eller paa anden Maade hjælpe paa mit Udkomme, og saa lade mig vedblive at være Forfatter.

Vel troer jeg paa Syndernes Forladelse, men jeg forstaaer det saaledes, som hidtil, at jeg maa bære min Straf Livet igjennem at blive i denne Indesluttetheds smertelige Fængsel, fjernt fra Samfund med andre Mennesker i dybere Forstand — dog formildet ved Tanken om, at Gud har tilgivet mig. Saa høit kan jeg idetmindste endnu ikke komme i Troen, >saadan Troens Frimodighed kan jeg endnu ikke vinde> at jeg kan troe denne smertelige Erindring bort. Men troende værger jeg mig mod Fortvivlelsen, bærer Indesluttethedens Smerte og Straf — og er saa ubeskrivelig lykkelig eller salig i den Aandens Virksomhed, som Gud saa rigeligt og naadigt har forundt mig.

Skal min Indesluttethed brydes igjennem, skeer det maaskee snarere ved at Gud paa een eller anden Maade hjælper mig ind i en Livs-Stilling, og nu hjælper mig til at faae hele mit Sind derhen. Men paa denne formelle Maade at ville hæve en Indesluttethed ved i eetvæk at tænke paa <at> hæve den fører lige til det Modsatte.

#

Det var et Mirakel, da Christus sagde til den Værkbrudne: Dine 646
Synder ere Dig forladte eller stat op at gaae. Men naar dette U. D.
Mirakel nu ikke skeer mig — hvilken Troens mirakuløse Fri-

Syndernes Forladelse] sml. 581. 646. ⁶⁴⁶Sml. 645, S. 293. 647. Christus sagde] Matth. 9, 2. 6.

1848

modighed for at troe, at Synden ganske er glempt, saa Mindet om den intet Ængstende har, Dette i Sandhed at troe sig til at blive et nyt Menneske, saa man neppe kan gjenkjende sig selv igjen.

#

647 Læren om Syndernes Forladelse maa jeg dog bestandigt komme **NB**
U. D. nærmere og nærmere.

#

648 Men jeg trænger til legemlig Recreation og Hvile. Correctur-
U. D. Læsningen af den sidste Bog i en saadan Tid, Anfægtelsen med Hensyn til Udgivelsen, det pecuniaire Spørgsmaal i Tidens Vanskelighed, 7 Aars fortsatte Arbeiden, at jeg skal flytte, at man nu endog tager min Anders fra mig, og jeg staaer ganske ene — dog bestandigt (Gud være lovet! det Eneste, der hjælper mig) arbejdende og producerende (thi selv i disse Dage har jeg skrevet paa den ny Bog om Sygdommen til Døden): alt Dette har anstrengt mig lidt. Nu havde jeg tillige regnet paa iaar at skulle reise endog meget — og saa er der intet Sted at reise hen.

Deraf en bekymret Anfægtelse — som dog med Guds Hjælp skal hjælpe mig til og har hjulpet mig til bedre at forstaae mig selv. Priset være Gud; det er dog mit Livs lykkelige Side, denne hidtil Gud være lovet uopslidelige og altid sig foryngende Kilde til Glæde: at Gud er Kjerlighed.

Mere og mere forstaaer jeg, at Christendommen egentlig er os Mennesker for salig. Man betænke dog hvad det vil sige, at turde troe, at Gud ogsaa for min Skyld er kommen til Verden. Det lyder jo næsten som var det den meest gudsbespottelige Formastelse, at et Menneske turde formaste sig til at troe noget Saadant. Dersom det ikke var Gud selv, der havde sagt det — dersom et Menneske havde hittet paa det, for at vise, hvilken Betydning et Menneske

⁶⁴⁷ Sml. 646. 648. ⁶⁴⁸ Anfægtelsen osv.] sml. 604. pecuniaire Spørgsmaal] sml. 645. min Anders] se til VII A 191. den ny Bog osv.] sml. 558. 651-653. reise] sml. 559. for salig] sml. 300. ogsaa for min Skyld osv.] sml. 647. 649, S. 293.

har for Gud: ja, det vilde af alle Gudsbespottelser være den rædsomste. Men derfor er det heller ikke opfundet, for at vise, hvilken Betydning et Menneske har for Gud — men for at vise, hvilken uendelig Kjerlighed Guds Kjerlighed er. Thi vel er det uendeligt, at han bryder sig om en Spurv, men for Synderes Skyld (og en Synder er jo endnu mindre end en Spurv) at lade sig føde og døe: o, uendelige Kjerlighed.

#

NB. NB.

d. 11 Mai 48.

649

Maj 11.

De fleste Mennesker ville (hvis een eller anden Lidelse, eet eller andet Kors, en af disse sørgelige Indskrænkninger for Sjelen var dem fra deres tidligste Tid anviist at bære) begynde med at haabe og som det hedder at troe, at det nok vil blive bedre, at Gud nok vil gjøre det godt o: s: v.; og saa langt om længe, naar der dog ingen Forandring indtraadte, vilde de lidt efter lidt lære at tye til det Eviges Hjælp o: resignere og styrkes ved at nøies med det Evige. — Den dybere Natur, eller Den, hvem Gud har anlagt mere evigt, begynder lige strax med at forstaae, at dette maa han nu bære, saa længe han har at leve, en saadan overordentlig, paradox Hjælp tør han ikke forlange af Gud. Men derfor er Gud lige fuldt Kjerlighed, Intet ham vissere. Han resignerer altsaa, og da det Evige ligger ham nær, finder han saaledes Hvile, bestandigt saligt forvisset om at Gud er Kjerlighed. Men Lidelsen maa han finde sig i. Saa langt om længe, naar han bliver mere og mere concret i Livets Virkelighed, kommer mere og mere til sig selv qua endeligt Væsen, naar Tiden og Tidens Succession udøver sin Magt over ham, naar det trods al Anstrengelse dog bliver saa vanskeligt Aar efter Aar at leve hen ene hjulpet af det Evige, naar han i en mere ydmyg Forstand bliver Menneske, eller lærer hvad det er at være Menneske (thi i hans Resignation er han dog for ideal, eller abstrakt, hvorfor der ogsaa i al saadan Resignation er nogen Fortvivlelse): saa er Troens Mulighed for ham, om han nu i

⁶⁴⁹ Kors] sml. 645. 650. Resignation] sml. 650. — S.V. XI, S. 181 f. ⁹)

1848

Kraft af det Absurde vil troe, at Gud vil hjælpe ham timeligt.[†] (Her ligger alle Paradoxerne. Saaledes er ogsaa Synds-Forladelse at hjælpes timeligt, ellers er det Resignationen, der kan udholde at bære Straffen, dog forvissat om, at Gud er Kjerlighed; men Troen paa Syndsforladelse er at troe, at i Tiden er Synden af Gud glemt, at det virkelig er sandt, at Gud glemmer.)

Dette vil sige, de fleste Mennesker komme slet ikke til Troen. De leve en lang Tid hen i Umiddelbarhed, og endelig drive de det saa til nogen Reflexion, og saa døde de. Undtagelserne begynde, aldeles bagvendt, fra Barn af dialektisk *o*: uden Umiddelbarhed, begynde med det Dialektiske, med Reflexionen, leve saaledes hen Aar efter Aar (omtrent lige saa længe som de Andre leve blot umiddelbart) og saa, i en modnere Alder, saa viser Troens Mulighed sig for dem. Thi Troen er Umiddelbarheden efter Reflexionen.

Undtagelserne faae naturligviis en høist ulykkelig Barndom og Ungdom; thi at være væsentlig Reflexion i den Alder, der naturligt er umiddelbar, er det dybeste Tungsind. Men det kommer igjen; thi de fleste Mennesker drive det saa ikke til at være Aand, hele deres Umiddelbarheds mange lykkelige Aar er i Retning af Aand Sinkerie, og derfor komme de aldrig til Aand. Men Undtagelsernes ulykkelige Barndom og Ungdom forklarer sig til Aand.

[†] Anm. Dette er den inverse Gang, hvilken overhovedet er „Aand“. Aand er den anden Gang. Humor er ikke Lune; men findes, dialektisk rigtigt, hos et Menneske, der ulykkeligt blev bedragen for sin Barndom, og saa senere blev Aand og nu opmærksom paa Barndommen.

*

*

*

650 Forunderligt, hvor dog Guds Kjerlighed overvælder mig — ak,
U. D. jeg veed tilsidst ingen sandere <Bøn>, end hvad jeg atter og atter beder, at Gud overhovedet vil tillade mig, at han ikke vil blive vred paa mig, fordi jeg ieetvæk takker ham, at han har gjort og gjør, ja og gjør, saa ubeskriveligt meget Mere for mig end jeg

Synds-Forladelse] sml. 648. 663. Undtagelserne] sml. 185, S. 92.
650 takker ham] sml. 645.

nogensinde havde ventet. Omgivet af Forhaanelse, plaget Dag ud og Dag ind af Menneskenes selv mine Nærmestes Smaalighed veed jeg intet Andet der hjemme, eller i mit Inderste, end at takke og takke Gud; thi jeg forstaaer, at det er ubeskriveligt hvad han har gjort for mig. Et Menneske — og hvad er dog et Menneske for Gud, et Intet, mindre end Intet; og nu et stakkels Menneske, der fra Barn af er faldet i det elendigste Tungsind, sig selv en Angestens Gjenstand: og saa hjælper Gud saaledes, og forunder mig, hvad han har forundt mig! Et Liv, som var mig selv til Byrde, hvor meget jeg end stundom forstod alle de lykkelige Anlæg, men som Alt forbittredes mig ved det sorte Punkt, som fordærvede det Hele; et Liv, hvorom jeg selv forstod, at hvis andre Mennesker kjendte dets Hemmelighed, da var jeg fra tidligste Tid anviist at være en Gjenstand for Ynken og Medlidenhed, en Byrde for mig selv: et saadant Liv tager Gud sig af. Han lader mig i stille Een-somhed græde for ham, udgræde og <atter> udgræde min Smerte, saligt trøstet ved at vide, at han bekymrer sig om mig — og imidlertid giver han dette Smertens Liv en Betydning, som næsten overvælder mig, giver mig Lykke og Kraft og Viisdom til alle mine Præstationer, til at gjøre hele min Existens til et reent Udtryk for Ideer, eller det gør han den til.

Thi saaledes seer jeg nu saa tydeligt (atter til ny Glæde over Gud, ny Leilighed til at takke), at mit Liv er anlagt. Mit Liv er begyndt uden Umiddelbarhed, med et rædsomt Tungsind, i den tidligste Barndom allerede forstyrret i dets dybeste Grund, et Tungsind, der styrtede mig en Tid i Synd og Udsvævelse, og dog <menneskelig talt> næsten mere afsindig end skyldig. Saa standsede min Faders Død mig væsentligen. Athiin mit Væsens Grund-Elendighed kunde hæves, turde jeg ikke troe: saa greb jeg det Evige, saligt forvisset om, at Gud dog er Kjerlighed, om jeg ogsaa hele mit Liv skulde lide saaledes; <ja,> saligt forvisset derom. Saaledes saae jeg mit Liv an. Da bliver jeg endnu engang, og sympathetisk, stødt ned i mit Tungsinds Afgrund ved at maatte bryde min Forlovelse, og

Forhaanelse] sml. 641. 656. Tungsind] sml. 649. mere afsindig end skyldig] sml. IVA 107, S. 43.

1848

hvorfor, just fordi jeg ikke turde troe, at Gud vilde hæve mit Væsens Grund-Elendighed, tage mit næsten afsindige Tungsind bort, hvad jeg nu ønskede med min Sjels hele Lidenskab for hendes og saaledes igjen for min Skyld. Det var saa tungt som muligt at maatte reproducere min egen Elendighed. Jeg resignerede atter anden Gang. Blot betænkt paa at arbeide hende flot, gik jeg et saadant Liv imøde, men, Gud være lovet, stadigt forvisset og saligt forvisset om, at Gud er Kjerlighed, Intet har været mig vissere.

Og nu, nu da jeg paa mange Maader er bragt til det Yderste, nu (siden sidste Paaske-Fest, om end med Mellemrum) nu er der vaagnet et Haab i min Sjæl, at Gud dog kunne ville hæve hiin mit Væsens Grund-Elendighed. Det er, nu er jeg ved Troen i dybeste Forstand. Troen er Umiddelbarheden efter Reflexionen. Som Digter og Tænker har jeg i Phantasie-Mediet fremstillet Alt, selv levende i Resignationen. Nu kommer Livet mig nærmere, eller jeg kommer nærmere til mig selv, kommer til mig selv. — For Gud er Alt muligt, denne Tanke er nu i dybeste Forstand mit Løsen, har vundet en Betydning for mig, som jeg aldrig havde tænkt mig. At jeg aldrig i noget Øieblik maatte formaste mig, fordi jeg ingen Udvei seer, til at sige, at der derfor ingen skulde være <for> Gud. Thi dette er Fortvivlelsen og det Formastelige, at forvexle sin Smule Phantasie og Deslige med den Mulighed Gud raader over.

#

651

d. 13 Mai 48.

Maj 13.

Rapport angaaende Sygdommen til Døden.

Denne Bog har en Vanskelighed; den er for dialektisk og streng til ret at kunne bruge det Rhetoriske, det Opvækkende, det Gripende. Titlen selv synes at tyde paa at det skulde være Taler, Titlen er lyrisk.

Maaskee bliver den slet ikke at bruge men i ethvert Tilfælde har den beriget med et ypperligt Schema, som altid kan bruges men mere skjult i Taler.

Sagen er førend jeg egentlig kan begynde at bruge det Rhetoriske, maa jeg altid have det Dialektiske aldeles gelaufigt, mange Gange gjennemgaaet det. Det var ikke Tilfælde her.

I Marginen til 651:

Skulde den lægges rhetorisk an, maatte den samles under visse 652
Hovedprædikater, som hver blev een Tale. U. D.

Hvorledes det maa forstaaes med det Udtryk „Sygdom til Døden.“

No 1.

Dens Skjulthed.

Ikke blot at Den, der har den, eller at En der har den, kan ønske at skjule den. Nei, det Frygtelige, at den er i den Grad skjult, at En kan have den, uden at vide det.

No 2 dens Almindelighed.

enhver anden Sygdom er dog paa en eller anden Maade begrændset, ved Clima, Alder o: s: v:

No 3 dens Vedvarenhed

gjennem alle Aldere — i Evigheden.

No 4 Hvor den har sit Sæde?

I Selvet.

fortvivlet Uvidenhed om at have et Selv; vidende om at have et Selv, fortvivlet ikke at ville være sig selv, eller fortvivlet at ville være sig selv.

Men Sagen er for et rhetorisk Anlæg er Opgaven altfor stor, idet saa hver enkelt Skikkelse skulde tillige digterisk tegnes. Det Dialektiskes Bogstavregning gjør det bedre af.

<Men her blev det dog bedst at bruge Titelen Sygdommen til 653
Døden den er saa rhetorisk> U. D.

Læren om Synden kunde maaskee foredrages saaledes.

1848

1.) det Sted i Jacob:

Ingen fristes af Gud, Enhver fristes af sig selv (Selvet)

2) Rom. 7.

Kjød og Blod. En anden Lov i Kjød.

3) Eph:

Vi have ikke blot Strid med Kjød og Blod men med
Fyrstendømmer og Magter.

Her Selvisheden

fortvivlet ikke at ville være sig selv
eller fortvivlet at ville være sig selv.

4) Enhver, der gør Synd, er Syndens Træl.

Syndens Trældom.

i Jacob] 1,13 f. Eph:] 6,12. Enhver...Syndens Træl] Joh. 8,34.

LØSE PAPIRER

(1847—48)

Af Bladene erfarer jeg, <at mit fulde Navn har staaet paa Plakaten> at jeg er bragt paa Skuepladsen, og at den Skuespiller der her gjør det, har skilt sig saa mesterligt derved, at han blev hilset med Acclamation. Det synes mig en Inconsequents — thi havde det været mig selv var jeg neppe blevet hilset med Acclamation, men vel med et lille pereat — saa har Ligheden dog ikke ganske skuffet.

Forøvrigt har jeg Intet imod, om Nogen i disse trange Tider, ved at gjøre mig i Penge kan tjene nogle Drikkeskillinger, ogsaa deri er han mig ulig, thi Honorar, kan jeg af egen Erfaring bevidne, tjenes der kun mindre end intet af i Danmark.

654
U. D.

Goldschmidt.

655
U. D.

Han gjør i sit Program ganske Indtryk som en Confirmant, ell. En der skal staae næste Søndag, og nu bliver overhørt, han kan sine Ting paa Fingrene — om hvad en Fri-Stat er — hele Lectien, som Enhver kan. Det er Candidat-Prosa — ell. som en Afhandling der skrives til Præleminair Examen for danske Jurister og Vetrinairer.

Det er utroligt hvilken Forskjel mell. den bag den privilegerede Foragteligheds Betyggelse frække G. og den forlegne lille G. Det er som naar man seer En, der har været første Herre paa alle Dandseboder og Kneiper i fornemt Selskab staae og pille i sit

⁶⁵⁴ Sml. 458 og se Note dertil. ⁶⁵⁵ Goldschmidt... Program] Nord og Syd. Et Maanedskrift. Red. og udg. af M. Goldschmidt. I. Bd. (2: 1. Qvartal 1848), S. 1 ff. („Program“). — Maanedskriftets I. Hefte er averteret som udkommet Adresseavisen 1847, Nr. 302 (23. Decbr.). Candidat-Prosa] sml. II A 124.

(1847—48)

Halstørklæde. <Som en Moder siger til sit Barn, der har været uartigt, naar det er blevet artigt, nu kan jeg ikke kjende Dig igjen>

Dog Hr.G. har Hjælp. Hovedsagen er maaskee hans Forbindelser, hans europæiske Forbindelser, hans Forbindelser over hele Europa. Han siger selv: De have dog betinget sig, at deres Artikler til Hr. G. bag efter maa trykkes i udenlandske Journaler. Glæde over Danmark. Hvad Kongen af D. neppe har formaaet at sikkre D. ved sine Ministre at være første Stat i Europa — det har G. naaet paa sin Reise „fra hvilken han nyligen er vendt tilbage“ — Blot vi saa beholde G., at der ikke pludselig kommer Bud efter at han skal med til den europæiske Conferents i Neuchatel (hvor han har været cfr.). Ak, Ak. Med mindre han da beslutter ikke personligt at komme men lade sig paa vanlig Viis repræsentere (som Konger af Ministre) saa han af — <en> Sjouer. — I saa Fald beholde vi da ham og ere hjulpne ved hans mægtige Forbindelser i Udlandet over hele Europa, hans Venner i Tydsk. Eng. Fr. Italien Schweiz o: s: v.: Ja vi ere hjulpne — med mindre disse Venner skulde være Sidestykker til dem Geert W. (der ogsaa har reist i Udlandet) traf paa sin Reise: en Hattemagersvend, et godt stykke Karl, Skarpretteren, som han drak Duus med o: D.

656 Stykket VII A 176 Lin. 5 ff. ved Rettelser og Tilføjelser ændret paa
U. D. følgende Maade:

Kjære!

Modtag Lin. 6-10 eller hvorvidt muligen Din Tid engang vil komme. Dog er Du Lin. 11 f. min Ære; i Uvisheden, thi kjendte Lin. 12-15 for Dig|Kjære|, hvad jeg under min Arbeiden og ved min Arbeiden redeligen har tilsigtet og eftertragtet. Thi ikke, dersom

siger selv] anf. St., S. 33 f. („Til Medarbejdere... have vi Venner i Tydskland, Schweiz, Frankrig og Italien... Aftalen er, at disse Meddelelser senere kunne trykkes i de respective Landes Journaler eller Revuer“). fra hvilken... vendt tilbage] sml. anf. St. S. 227 f. (i Maanedskriftets Nr. 2), og VII A 214, S. 141 (og se Note hertil). har været cfr.] sml. anf. St. S. 121 f. (i Maanedskriftets 2. Hefte, der er averteret som udk. Adresseavisen 1848, Nr. 20, 25. Jan.). lade sig... Sjouer] sml. VII B 13, S. 181 og se Note dertil. 656 Sml. 620. 667. — S. V. XIII, S. 591 ff.

dette var muligt, ikke hvis det *Lin. 17-19* Læser, da havde tvertimod Misforstaaelsen seiret, ja den havde tillige bedaaret mig *Lin. 20—S. 113 Lin. 2* skriver (og dersom *Lin. 2-6* min Læser. Da søger *Lin. 6-8* Skyld, men for sin egen Skyld, *Lin. 8-13* lyttende — ja, Ære *Lin. 13-16* Mængden, i Forvisning om at hvor *Lin. 16 f.* Nogle, da der er Mange, og *Lin. 18-23* Veir — dersom *Lin. 23-25* gjerne som hjemme kunde *Lin. 25-32* fulgte, dersom kun *Lin. 32—S. 114 Lin. 2* hvis der da blev Allarm i Leiren, og megen Løben for at spørge til mig: jeg troer *Lin. 3-7* saligt.

Der er *Lin. 8-11* Usandheden, saa (for<et Øieblik> at føre Sagen ud paa sin yderste Spidse) hvis end alle Enkelte, hver for sig i Stilhed havde Sandheden, vilde dog, dersom de kom sammen i Mængde (saaledes dog, at Mængden fik nogensomhelst afgjørende, stemmende, larmende, lydelig Betydning) Usandheden strax være tilstæde.

Thi „Mængden“ <(ikke den ell. hiin, den nulevende ell. en afdød men i Begrebet forstaaet)> er Usandheden [*rettet fra*: det Onde], idet Mængde [*rettet fra*: den] enten ganske giver Angerløshed og Ansvarløshed, ell. dog svækker Ansaret for den Enkelte ved at gjøre det til en Brøkbestemmelse. See, der var ingen <enkelt> Soldat, der turde lægge Haand paa Cajus Marius[†]; men blot en 3 a 4 Fruentimmer med Bevidsthed om ell. Forestilling om at være „Mængde“, med<dog>et Slags Haab om Muligheden af, at Ingen bestemt [*rettet fra*: med Bestemthed] kunde sige, hvo det var^{††} der begyndte: de havde haft Mod dertil.*) Tag det Høieste, tænk || Dig || Chrstus og

† — dette var Sandheden

†† eller hvo det var,

*) hvilken Usandhed! §

§ Usandheden er først den, at det er „Mængden“ [*rettet fra*: „en Mængde“], der gjør hvad enten <kun> een Enkelt <i Mængden> gjør ell. i ethvert Tilfælde hver Enkelt gjør. Thi en Mængde er et Abstractum, der ikke har Hænder, hver Enkelt <derimod> har ordentligviis to Hænder; og naar han <, en Enkelt,> lægger sine to

(1847-48)

hele Mskslægten, alle de Msker, der ere fødte og nogensinde blive fødte, men Situationen er Enkeltheds: som Enkelt, i eensom Omgivelse ene med ham som Enkelt at træde hen til ham <—> og spytte paa ham: det Msk. er aldrig født og bliver det aldrig, som havde Mod ell. Frækhed dertil.[†] Men da de blev Mængde, || da gik det lysteligt. | da havde de Mod dertil — frygtelige Usandhed!

< | Thi | „Mængden“ er Usandheden >. Der er derfor i Grunden Ingen, der har mere Foragt for det at være Msk., end de [rettet fra: En], der staaer i Spidsen for Mængden. Lad En komme til en Saadan [rettet fra: ham], et enkelt ringe maaskee fattigt Msk. — jo vist; hvad bryder han sig derom; det er meget for lidt^{††}; | nei || der maa idetmindste være 100. Og naar der er 1000, saa bøier han sig for Mængden, bukker og skraber. Feige, ugudelige Umenneske [rettet fra: Usling].*) Nei, naar et enkelt Msk. kommer til En, maaskee som man grusomt siger, et stakkels fattigt Msk., saa skal man indbyde ham i sin bedste Stue, og hvis man har flere Stemmer, bruge den kjerligste og venligste.***) Naar det derimod var en Forsamling af 1000 ell. flere[§], * da skal man^{§§} stolt knappe sin Over-

Hænder paa C. M., saa er det denne Enkeltes to Hænder, <dog vel> ikke hans Naboes endnu mindre [rettet fra: hell. ikke] — Mængdens <,deringen Hænder har>. Dernæster Usandheden den, at Mængden havde „Mod“ dertil, da aldrig nogensinde selv den Feigeste var saa feig som „Mængden“ altid er. Thi hver Enkelt, der [rettet fra: som] flygter ind i Mængden, og altsaa feigt flyer det at være den Enkelte (som [rettet fra: der] enten har Mod til at lægge Haand paa C. M. [rettet fra: at gjøre det], ell. dog Mod til at tilstaae, at han ikke har Mod dertil) han bidrager sin Deel af Feighed til „Feigheden“, som er Mængden. —

[†]; dette er Sandheden

^{††} stolt afviser han ham;

*) hvilken Usandhed!

**); dette er Sandheden.

[§] hvor Sandheden vil blive Gjenstand for Ballotation

* da skal man give dem en god Dag og blæse dem et Stykke ||

^{§§}, gudfrygtigt,

frakke<saa>høit op<i Halsen>som muligt; og er man saa uheldig, at der raabes bravo, da skal man (hvis man ikke foretrækker dette der er det Rigtigste i al Stilhed at bede den Bøn af Fadervor: frels os fra det Onde) om muligt samle al Spydighed || og Satire || i sin Skikkelse, <og <ikke> sige som hiin til en vis Grad Vise: skulde jeg have sagt en Dumhed, men endnu bestemttere: jeg maa have sagt en Dumhed. Dette er Sandheden.>

|| Thi || <Mængden er Usandheden.> Derfor blev Chrstus korsfæstet, fordi han ikke vilde have med Mængden at gjøre, (om han end henvendte sig til alle)[†] fordi han ikke vil stifte Partie, ikke tillade Ballotation men være, hvad han var, Sandheden, der forholder sig til den Enkelte. — Og derfor er Enhver, der i Sandhed vil tjene Sandheden eo ipso Martyr; || og || var det muligt, at et Msk. i Modersliv kunde fatte den [*rettet fra: denne*] Beslutning<i Sandhed at ville tjene Sandheden>er han ogsaa endnu i Modersliv eo ipso Martyr. Thi at vinde en Mængde [*rettet fra: Mængden*] er ingen Kunst, dertil behøves blot Usandhed, || Galimathias ||, <og> lidt Kjendskab til de msklige Lidenskaber. Men intet Sandheds-Vidne tør indlade sig med Mængden; hans Gjerning er det at indlade sig om muligt med Alle, men bestandigt enkeltviis, tale med hver især paa Gader og Stræder — for at splitte ad^{††}. || Men || „Mængden“ <derimod> især naar den behandles som Instants i Forhold til Sandheden, dens Bravo, Hys, Ballotation som Dommer, Mængden afskyer han mere end den unge sædelige Pige at gaae paa en Dandsebod || i Holmensgade |. Og dem, der tale til Mængden, eftertragtende dens Bifald, dem der ærbødigst bukke og skrabe for den, (medens de dog enten maa forstaae det de tale om og saa skal<de>netop ikke bukke og skrabe, ell. ikke forstaae det og saa

[†] fordi han ikke paa nogen Maade vilde have en Mængde til Hjælp, fordi han i denne Henseende stødte ubetinget fra

^{††} eller dog tale til Mængden ikke for at danne Mængde men for at splitte ad, at dog een og anden Enkelt maa gaae hjem fra Forsamlingen og blive den Enkelte.

(1847-48)

skal de ikke tale) dem anseer han || værre end offentlige Fruentimmer. || for Usandhedens Redskaber.

| Seederforlærer jeg at | Mængden er Usandheden. [*rettet fra*: det Onde,] Og jeg kunde græde ja ønske mig død [*rettet fra*: Døden], naar jeg tænker paa[†], at Dag-Pressen og Anonymitet gjør det endnu afsindigere [*rettet fra*: galere] ved Hjælp af „Publikum“. At en Anonym ved Hjælp af Pressen Dag ud og Dag ind kan faae sagt hvad han vil, hvad han maaskee ikke i fjerneste Maade havde Mod til personligt at sige det Mindste af i Enkelthedens Situation, kan faae 10,000 × 10,000der til at sige det efter — og Ingen har Ansvaret; at end ikke som i Oldtiden den relative angerløse Mængde er det Almægtige, men det absolut Angerløse: Ingen.

Gud i Himlene hvad er saa det i Grunden for en Narrestreg, at Staterne holde et Politie, som opfanger nogle enkelte Tyve og Røvere: naar det offentlige Liv [*rettet fra*: Staten] selv <og — Sandheds-Meddelelsen> er som en Grund-Usandhed [*rettet fra*: Grund-Demoralisation]. Man sige ikke: at saa kan jo Sandheden igjen^{††} indhente Løgnen og Vildfarelsen. Umuligt! Sandheden er ikke saa hurtig til Beens, den kan for det første ikke virke ved det Phantastiske (hvilket er det Usande) dens Meddeler er kun en Enkelt, og dens Meddelelse forholder sig <der næst> igjen til den Enkelte — thi denne Betragtning af Livet (den Enkelte) er netop Sandheden.[§]

[†] vor Tids Elendighed, endog blot sammenlignet med Oldtidens største,

^{††} ved Hjælp af Pressen

[§] Sandheden <kan> hverken meddeles eller modtages uden^{§§} ved Guds Hjælp, uden at Gud er med, er Mellembestemmelsen, som han er Sandheden, derfor kun meddeles af og modtages af „den Enkelte“, der, for den Sags Skyld kunde være hvert eneste Msk. der lever. Bestemmelsen er blot Sandhedens i Modsætning til det abstrakte og Phantastiske <Upersonlige.> Mængden, Publikum,

^{§§} ligesom for Guds Øine

Dag-Pressen] sml. 556.

Jeg for mit Vedkommende er^{††} villig til i Forhold til hvert enkelt Msk., der lever i Landet med mig, ubetinget ethvert enkelt Msk., hvis jeg kunde overkomme det,*¹ at ydmyge< mig>baade mundtligt og skriftligt saa dybt for ham som muligt, som en Bønfaldende at bede ham om, at betænke sit Guds-Forhold.**² Om det< derfor>var en Forsamling af 10,000[§] og om det var et Publikum af 100,000^{§§}: jeg beder til Gud (og< haaber>han vil gjøre det) at give mig< den Svageste af Alle>Fynd til at udtrykke al min Afskye; thi „Mængden“ er Usandheden. [*rettet fra: det Onde.*]

Men Den, som vedkjender sig denne Anskuelse (der da sjældent foredrages o: s: v: i Journalen NB p. 97 lin. 4 fr. neden. S. 114 Lin. 16-18 naar den — Mængden — blot vil Lin. 18-22 Side for at drive sin Anskuelse igjennem, at Mængden er Usandheden: det var jo at spotte sig selv. Altsaa tilstaaer han jo han maa ligge under. Men er saaledes denne Anskuelse fra Første af Svaghedens og Afmagts Indrømmelse, og synes den maaskee derfor saa lidet indbydende og høres den maaskee derfor saa sjældent: saa har Lin. 24-27 Enkelte; det maa Lin. 27-35 Afmægtige, timeligt-verdsligt overseer den evige Sandhed: den Enkelte.

der udelukker Gud som Mell.bestemmelse[†] dermed ogsaa Sandheden, thi Gud er Sandheden og dens Mellembestemmelse.

[†] (thi den personlige Gud kan ikke være Mell.bestemmelse i et upersonligt Forhold)

^{††} tjenende min Sag

*¹ i Guds Navn

**² thi at ære hvert enkelt Msk., det er at frygte Gud, medens enhver Forsamling bevidst ell. ubevidst har et Hang til at ville gjøre sig til Gud for En, at man skulde frygte den mere end Gud.

[§] med Fordring paa at være Instantsen < i Forhold til Sandheden >

^{§§} med Fordring paa at være Instantsen < i Forhold til Sandheden >

(1847—48)

657
U. D.

Lykkelige <i Blyantsklammer: bagvendte> Nutid!

Lykkelige Nutid, en Tid da et Lands faa Forfattere ere de eneste <i Landet>, som Intet forstaae, eller betræffende hvilke det dog er tvivlsomt, hvorvidt [*rettet fra*: om] de forstaae Noget. Forfatterne skrive Bøgerne. Disse Bøger bedømme Journalisterne — thi Forfatterne forstaae ikke den Sag, de skrive <om>, eller det er dog tvivlsomt, hvorvidt [*rettet fra*: om] de forstaae den. Men <at> Journalisterne, || som bedømme, De forstaae den, utvivlsomt || forstaae den, det er <dog vel> utvivlsomt — de bedømme jo Forfatterne. Derpaa indstille saa Journalisterne Sagen til et høistæret dannet Publikums Dom — thi Forfatterne forstaae ikke den Sag, de skrive om, eller det er dog tvivlsomt, hvorvidt [*rettet fra*: om] de forstaae den. Men at Publikum, hvis Dom er „Dommen“, forstaaer den, det er da <vel> utvivlsomt. Ergo er de faa Forfattere de eneste <i Landet>, som Intet forstaae, eller betræffende hvilke det dog er tvivlsomt, hvorvidt [*rettet fra*: om] de forstaae Noget. Lykkelige Nutid. || Alle veed Alt, med Undtagelse af Landets faae Forfattere; kunde disse nu blot lade være at skrive og derved forraade deres Uvidenhed, saa vilde Alle i dette Land vide Alt. || [*Indklammet med Blyant*: Kunde disse faa Forfattere blot beslutte sig til at lade være at skrive, saa var Fuldkommenheden naaet, saa vidste Alle Alt.[†] Er en Forfatter Læreren, saa er Forholdet bagvendt, thi saa burde aabenbart Journalisterne og Publikum være Forfattere, thi den meest Vidende burde dog vel være Forfatteren. Er Journalisterne og Publikum dem, der skal lære, saa er Forholdet bagvendt,[§] thi saa burde de ikke bedømme Forfatterne, saa lidet som Discipelen skal bedømme Læreren.

[†] Bagvendte Nutid! [§] saa er det Nonsens med denne Bedømmen.]

658
U. D.

Een ell. anden lille Bog skal dog
dediceres <afdøde> Spang

⁶⁵⁷ Sml. 132. 399. ⁶⁵⁸ Spang] se til V A 17.

A: T:! Det var vistnok ingenlunde gavnligt, om det ganske var overladt et Msk. selv at bestemme om han vilde have nogen Helligdag, ell. hvilke Dage han vilde skulde være Helligdage; men derfor kan det gjerne være et Msk. meget gavnligt, at han stundom vælger en Dag, som han, ved den Brug han gjør af den, gjør sig *»særligen»* til en Helligdag, skjøndt den ellers ikke er det. Just fordi han paa en saadan Dag er overladt til sig selv og anvist sig selv, just derfor vil han ogsaa baade være nødsaget til hvad han jo frit har besluttet, ret at samle sit Sind fra al Adspredelse, ret at gjøre enhver forstyrrende Tanke Modstand, fordi han intet Tilhold og ingen Hjælp finder udenfor. Saaledes ere I nu her forsamlede. Netop fordi det ingen Helligdag er, netop derfor har vel Dagen igaar, mere maaskee end Dagen ellers forud for en Helligdag, ganske ell. saavidt muligt været indviet til Stilhed til hellige Betragtninger. Nu er det den Morgen, til hvilken I forberedte Eder, vel ikke den tidlige Morgen, o men dog som den tidlige Morgen, thi ikke sandt, kun denne Tanke har beskæftiget Eder fra den tidlige Morgen; den Tid forinden I kom herhen er som eet eneste Øieblik, I have ikke villet vide af, at det i nogen anden Forstand var bleven Dag — forsaavidt det at det bliver Dag er eenstydigt med at Livets Gjerning og mangfoldige Syssel skal tage sin Begyndelse er det endnu ikke bleven Dag for Eder — det er om ikke Nat, saa dog den tidlige Morgen.

I Marginen: Vi skulle mindes Christi Lidelse tidt, ikke blot paa den ene Festdag som er bestemt dertil een Gang om Aaret.

Af „Hedningenes Bekymringer.“ 660

U. D.

Udgang.

Saa blot et Ord endnu til Slutning. Du Stridende, hvo Du end er, Du som maaskee bærer timelige og jordiske Bekymringers tunge Kors, forsøgt i denne Kamp; eller Du, som ængstes derfor, 5

⁶⁵⁹ Sml. 628. ⁶⁶⁰ Af S. K. vedlagt 602. Sml. B 97. Hedningenes Bekymringer] 3: Første Afdeling af „Christelige Taler“ (S. V. X, S. 9 ff.).

(1848)

- og gruer, men dog begjærer Trøst; eller Du, som sørgeligt foer vild
men dog begjærer Veiledning: Du vil maaskee stundom, især i
Begyndelsen af den enkelte Tale finde Fremstillingen ikke at være
alvorlig nok. Døm imidlertid ikke for tidlig, læs kun, og læs ube-
5 kymret, o tro mig, det ethvert Menneske først og fremmest behøver
er at formildes, at formildes til og ved det Smiil, som er i Taarer.
Ikke Alt hvad der kaldes Alvor er Alvor; der er Meget som kun er
mørk Forstemthed, et verdsligt besværet Hjertes Fortredelighed,
et Sinds Forbittrelse, der ikke sukker til Gud men mod Gud og
10 anklager sin Skjebne, en daarlig og taabelig Travlhed, der har travlt
med alt Andet end det ene Fornødne, der gennem et langt Liv
faaer Tid til alt Andet men ikke eet eneste Øieblik til det eneste
Fornødne. Men at hjælpe et Menneske til det Smiil, der formilder,
medens Taaren lindrer, det vil blandt Andet ogsaa det gudelige,
15 det opbyggelige Foredrag, og det skal det. Det skal kunne tale
strengt, det skal kunne holde Opgavens Fordring i Hævd, og Pligten
i Ære, men det skal ogsaa kunne aflokke Smilet. Vi tale ikke her
om den skingre Latters Kaadhed, som er den Vise en Væmmelse,
og er fræk Formastelighed at byde en Lidende, nei vi tale om det
20 Smiil, der formaaer, hvad Taaren i sig selv vanskeligt formaaer, at
gøre det at græde velgjørende, dette Smiil, som man oftest lader
uden Tak, fordi man mener, det var Taaren, der hjalp — ak ligesom
naar man hjælpes af et Barn, og føler sig hjulpen, men ikke ret
tænker paa, at Barnet var Hjælperen. Thi et Barn er jo for uerfarent
25 til at kunne hjælpe; og et Smiil er for lidt Alvor til at kunne hjælpe.
See, det er dette Smiil, som det opbyggelige Foredrag vel ikke beiler
til, thi det opbyggelige Foredrag beiler ikke til noget Smiil og
trænger til Ingen, men det er dette Smiil, som den Kæmpende
trænger til. Og det opbyggelige Foredrag beder til Gud (sandeligen
30 det veed og, hvad det beder om), at det maatte have Held til at
afvinde ham Smilet, ved at tale med ham saaledes, at det først og
fremmest bevæger ham til et Øieblik at glemme alle andre Baand
for at trække paa Smilebaandet. Tro mig, just dette hører med til
Alvor; tro mig, det er et sikkert Kjende at et Menneske gjør Frem-
35 gang i det Evige og modnes for Evigheden, hvis han, jo mere han

lider (den uskyldige Lidelse, hvori han forsøges, eller hvad han selv forskyldte som Straf) bliver desto mere formildet, desto mere istand til med dette Smil at bære hvad han skal bære, med dette Smil i Taarer. Tro heller ikke, at det er Svaghed at græde saaledes.

5

Tænk Dig, for at tage et Exempel paa noget Enkelt, tænk Dig en viis Olding, der dog var bleven kraftfuldere og mere haardfør med Aarene og med Aarenes Besindighed. Han havde gennemgaaet meget i Livet, var forsøgt i allehaande jordiske Gjenvordigheder; nu var hans Livs Vilkaar betrygget, sorgfrit, og som vi Mennesker 10 kalde det lykkeligt. I Gjenvordighedernes Tid havde Ingen seet ham græde, heller aldrig havde Nogen seet ham græde ved Andres jordiske Nød, thi man græder ikke, pleiede han at sige, over Sligt, man hjælper saavidt man kan. Men da traf det sig en Dag, som han sad og talte med en Ungdoms-Ven om dette Liv og dets Gjenvordigheder, just om Nærings-sorg, det traf sig, at et lille Barn, der var tilstede, blandede i al Uskyldighed et Ordderi i Form af et Spørgsmaal: og see Oldingen smilede, og i samme Øieblik kom han til at græde. Hvoraf kom nu vel, eller hvoraf kommer dette Besynderlige, at et Ord af et Barn, just naar det falder uskyldigt ind midt i Alvoren, 20 kan frembringe denne Virkning? Det kommer deraf, at Barnet aldeles ikke har Forstand paa eller Anelse om det **Forbittrende**, som Jordlivets Bekymringer kunne have — uden at derfor Barnet behøver at tale uforstandigt; Barnet taler endogsaa forstandigt, men udelader, af gode Grunde, ganske og aldeles det Forbittrende. 25 **Man** siger derfor ved en saadan Leilighed: „ja, det Du der siger, det er ganske sandt mit Barn“, og dermed affærdiger man Barnet, man ønsker ikke videre at indlade sig med det. Ak, Barnet har i Grunden bragt En i Forlegenhed, og derfor søger man at undslippe Samtalen med den skalkagtige Vise, der rigtignok ikke selv veed 30 hvor ironisk han er eller hvorledes han er det. I Anledning af hvad Barnet siger, kommer man uvilkaarligt til, samlet i eet eneste Indtryk at tænke paa alt det gennem mange Aar erfarede Forbittrende, som man selv veed den Sag betræffende, o, og som Barnet <endnu> ngen Anelse har om — < ak, > og dog, dog er det i Grunden ganske 35

(1848)

- sandt det som Barnet siger. Dette er Modsigelsen, ad hvilken man smiler; men Barnet rører. Man kommer et Øieblik ved Hjælp at Barnets Oprindelighed til at tænke ganske uhildet, ja næsten som var man i Evigheden saa uhildet og saa formildet over Jordlivets
- 5 Tryk: derfor smiler man. Er det ikke ogsaa besynderligt, at Den, som taler om, hvad han slet ikke forstaaer, skal gaae hen og sige det Rette, og saa igjen selv <end> ikke forstaae, at han har sagt det Rette; og er det ikke rørende, at denne gaadefulde Viismand er et Barn, ak, altsaa Noget man selv engang var! — O, og <som
- 10 et Barn> saaledes er just <hine u-examinerede men dog af Gud beskikkede Læremestere> Lilien og Fuglen!

- 661 || Dette er Troens Stigen, ell. at komme til Troen. Her ligger
U. D. ogsaa det Absurde. || Luther taler (i Prædiken om Høvidsmanden fra Capernaum) om hvorledes hans Tro tiltog, først troede han, at Christus kunde hjælpe, hvis han blot vilde komme, men da Christus ikke vilde dette, troede han alligevel, troede, at Christus kunde hjælpe uden at komme.

- 662 Man talte i en ældre Theologie meget om at fordi Synden var
U. D. mod Gud, derfor var den saa stor, derfor maatte Helvedsstraffene være evige. Det fandt man saa i en senere Tid taabeligt; thi Synden blev jo lige stor enten den var mod Gud ell. ikke. Dette er da i Grunden den aandløseste og meest materielle Betragtning. Er da Synd et udvortes Faktum, er den ikke ogsaa en Forestilling, og synder den ikke mere der har en udviklet Forestilling end Den, som har en dunkel, og synder Den ikke dybest, der, uagtet han har en udviklet Forestilling om Gud dog fremturer i Synd.

⁶⁶¹ Luther taler... om] En christelig Postille (den til VII A 192 anf. Overs.), 1. Deel, S. 165 f. — Sml. 642. 664. ⁶⁶² Sml. S. V. XI, S. 192.

Noget om Syndernes Forladelse.

663

U. D.

Vanskeligheden ligger her psykologisk paa et ganske andet Sted end man almdl. drømmer om.

|| Lad os antage ||

Vanskeligheden er til hvilken Umiddelbarhed vender den tilbage som troer det, ell. hvilken er den Umiddelbarhed som følger paa denne Tro, hvorledes forholder denne sig til hvad man ellers kalder Umidd.

At troe Syndernes Forladelse er et Paradox, det Absurde o: s: v: o: s: v: det er ikke derom jeg taler, men om noget Andet.

Jeg antager altsaa at En har haft det uhyre Troens Mod til i Sandhed at troe, at Gud bogstaveligen har glemt hans Synd — et Mod som maaskee ikke findes i Ti i hver Generation, dette afsindige Mod, efter at have en udviklet Forestilling om Gud, saa at troe dette, at Gud ganske bogstavelig kan glemme.

Men jeg antager det. Hvad saa? Nu er altsaa Alt glemt, han er som et nyt Msk. Men efterlader det da slet intet Spoer det vil sige: skulde det være muligt, at et Msk. nu kunde komme til at leve med en Ynglings Sorgløshed. Umuligt!

Og just heraf beviser jeg, at det er en ubeskrivelig mislig Sag at opdrage et Barn strængt i Chrstd.; thi man forvirrer en Saadan hans Liv efter den rædsomste Maalestok omtrent til ind i det nogle og 30de Aar.

Hvor skulde det være muligt, at Den, der har troet sine Synders Forladelse nu skulde blive ung nok til erotisk at forelske sig.

Her er mit eget Livs Vanskelighed. Jeg er af en Olding opdraget uhyre strængt i Chrstd., derfor er mit Liv mig rædsomt forvirret, derfor er jeg blevet bragt ind i Collisioner som Ingen tænker paa, mindre taler om. Og nu først, nu i mit 35te Aar har jeg maaskee ved Hjælp af tunge Lidelser og med Angerens Bitterhed lært saa megen Afdøethed fra Verden, at der for mig ret kan være Tale om, at finde hele mit Liv og min Salighed i Troen paa Syndernes For-

663 Sml. 649. 664. Her er mit eget Livs osv.] sml. 90.

(1848)

ladelse. Men sandeligen, om end aandelig stærk som nogensinde, jeg er nu meget for gammel til at blive forelsket i en Qvinde o: D:-

Der fordres en Udlevethed for egl. at føle Trang til Chrstd. Paanødes den En før den Tid, saa gjør den En egl. gal. Der er det i Barnet og Ynglingen, som hører dem saa naturligt til, at man maa sige saaledes maa Gud selv have villet at de skulle være; Barnet og Ynglingen ere væsentligen seet blot sjæleligt bestemme, hverken mere ell. mindre. Chrstd. er Aand. At opfatte et Barn strængt under Bestemmelsen „Aand“ er Grusomhed er som at slaae ham ihjel, og har aldrig været Chrstds Mening.

Og derfor er hele Chrstd. i Chrstheden for største Delen bleven til Piat, fordi der opdrages i den. Thi sjeldent, saare sjeldent opdrages et Barn uhyre strængt deri, hvilket dog, naar galt skal være, er det ulige bedre, om det end dræber hans Barndom og Ungdom; som oftest opdrages der piattet deri, og saa bliver det aldeles Skidt. Det er dog altid bedre at have udholdt alle disse Qvaler i Barndom og Ungdom ved at være udspændt (som i en Tortur) under Bestemmelsen Aand, som man endnu ikke er, at have udholdt alle disse Qvaler, saa Ens Barndom blev idel Elenighed — og saa endeligen engang med heel Salighed forstaae, see nu kan jeg bruge den, nu er Chrstd. til for mig og Alt: det er dog bedre end piattet hverken at have været det Ene ell. det Andet.

⁶⁶⁴ „Dine Synder ere Dig forladte“ dette er de Christnes Tilraab
U. D. til hinanden, med dette Tilraab gaaer Christend. gennem Verden, paa dette Sprog kjendes den som altid et Folk en Nation paa det Sprog den taler. Dette Ord tilraaber den ene den anden som Natteposterne i Kiæden tilraabe hinanden et Ord o: s: v:

cfr. Luthers Prædiken paa Evangeliet 19de
Søndag efter Trinitatis Slutning

⁶⁶⁴ Sml. 663. 673. Luthers Prædiken osv.] En christelig Postille (den til VII A 192 anf. Overs.). 1. Deel, S. 559. — Sml. 661. 676.

(1848)

At alle Msker have lige Adgang til Lidenskab og Følelse har jeg altid forfægtet, det har været min Trøst. Men nu seer man dog ogsaa det Mislige. Et Rabalder-Fjog som Pastor Boiesen blæser ad Dr. Rudelbachs Lærdom o: s: v:; thi han (Boiesen) er Patriot! Bravo. Hvilken uhyre Løgn. Blot ved at være Patriot <blot> ved at vræle derpaa bliver man Alt. Jeg troede: ved at være Patriot blev man Patriot og derved blev det.

665
U. D.

Aand bliver nu i disse Tider en Overflødighed, Kunst, Viden- skab o: D: Luxus. Der var en Kone forleden Dag, der med Be- vægelse beklagede sig over, at der ligeoverfor hende boede en Mand, som holdt Keglebane, hun fandt det saa oprørende for Nationalitets-Følelsen, at En i disse Tider holder Keglebane. Som en saadan Stakkels Mand formodl. nu vil gaae nedslaaet omkring, og ikke turde opløfte Øinene, fordi han ikke er Patriot — men holder Keglebane: saaledes maae vi stakkels Forf., item Kunstnere o: s: v: blive os bevidste, hvis det ikke gaaer videre, og vi blive (i Tidens Alvor!) som Glædes-Piger en Afskye o: s: v:

666
U. D.

Af alle Tyrannier er en Folkeregjering den kvalfuldeste, den aandløseste, ubetinget alt Storts og Ophøiets Undergang.

667
U. D.

En Tyran er dog <M. ell.> et enkelt Msk. Han har dog ordent- ligviis en Tanke selv om det er den urimeligste. Man kan nu overveie med sig selv om det er Umagen værd for den Tanke at lade sig slaae ihjel om den saaledes colliderer med Ens egne Tanker, ell. om dette ikke er Umagen værd. Og saa indretter man sig og lever. — Men i en Folke-Regjering hvo er Herskeren?

⁶⁶⁶ Pastor Boiesen blæser osv.] Dansk Kirketidende. 3. Bd., Sp. 567 f. (Nr. 139, 7. Maj 1848: Art. af F. E. Boisen, Skjørpinge); sml. Fædrelandet 1848, Nr. 107 (20. April). Patriot] sml. 613. 666. 669. ⁶⁶⁸ Nationalitets-Følelsen] sml. 665. 669. ⁶⁶⁷ M.] o: Menneske (Læsn. forøvr. tvivlsom)

(1848)

Et X ell. det evindelige Pjæt: hvad der i ethvert Øieblik er ell. har Majoriteten — den afsindigste af alle Bestemmelser. Naar man veed hvorledes det gaaer til med at faae Majoritet og hvorledes det kan fluctuere, at saa dette Nonsens er det Regjerende.

En Tyran er dog kun Een, man kan altsaa, hvis det saa synes En, indrette sig paa at undgaae ham, leve fjernt fra ham o: s: v.: Men hvor skal jeg i en Folke-Regjering undflye Tyrannen. Ethvert Msk. er jo i en vis Forstand, Tyrannen, det er blot han skaffer et Opløb, en Majoritet.

En Tyran som enkelt Msk. er da saa ophøiet En saa fjern, at man for ham kan faae Lov til at leve privat som man vil. Det kan i al Evighed ikke falde en Keiser ind at bryde sig om mig, hvordan jeg lever, hvad Tid jeg staaer op, hvad jeg læser o: s: v: — ordentligviis veed han slet ikke af, at jeg er til. Men i en Folke-Regjering er jo „Ligemanden“ den Herskende. Ham beskæftiger Sligt, om mit Skjæg er som hans, om jeg tager i Dyrehaven paa samme Tider som han om jeg er ganske som han og de Andre. Og hvis ikke, ja da er det en Forbrydelse — en politisk Forbrydelse, en Stats-Forbrydelse!

En Folke-Regjering vil i Maximum kunne skaffe nogle Martyrer, af hvilke den har Fortjeneste som Josephs Brødre af Joseph.

At leve under en saadan Regjering er det meest Dannende for Evighed, men den største Qval saa længe det staaer paa. Kun een Længsel kan man have, hiin socratiske at døe og at være død. Thi Socrates han har døiet denne Aandsløshed, at Numerus er Regjeringen, at vi ikke Alle ere lige for Gud (thi hvad bryder man sig om Gud i en Folke-Regjering!) men alle lige for Tallet! Og Tallet er just det Onde, som det ogsaa i Aabenbaringsens Bog bruges saaledes prægnant.

En Folke-Regjering er det sande Billede paa Helvede. Thi selv om man skulde holde dens Qval ud, det var dog en Lise, hvis man fik Lov at være ene, men det Qvalfulde er netop, at „de Andre“ tyrannisere En.

Majoriteten] sml. 656. Martyrer] sml. 656, S. 307. 671. i Aabenbaringsens Bog] 13, 18. 15, 2.

Naar i denne Tid Præsten prædiker om Gud og Chrstus og Evigheden o: s: v:, da hører Menigheden efter<—>som sædvanligt. Men naar han blot siger „i disse Tider, nu da Krigen....“ vupti saa faaer Menigheden Ørene op, det er Noget at prædike om, man reiser sig op for at fange hvert Ord, Damerne tage Hatten af, at Intet skal undgaae dem — med hvad der siges om Gud og Chrstus gaaer det ikke saa nøie. 668
U. D.

min Forfatter-Virksomheds Realitet er naturligviis nu Nul, mindre end Nul, bliver snart en Forbrydelse. Jeg bliver tilsidst for at faae Fortjeneste af Staten og Anseelse som Patriot, nødsaget til at tilbyde „Fædrelandet“ min Tjeneste som Bud, med at bære Avisen om. 669
U. D.

Guds-Forholdet er det Eneste der giver Betydning. Det seer man eminent i Chrsti Liv. Det var en Dag, en Dag der formdl. ogsaa har haft sin Begivenhed, om hvilken Alle have talet som det uhyre Vigtige — paa den Dag salvede en Qvinde Chrsti Hoved — hvilken Ubetydelighed: og dog er alt det Andet glemt kun hun erindret. Men aldrig synes mig træder Guddoms-Værdigheden, Bevidstheden om at være Gud stærkere frem i Chrsti Liv, ikke naar han gjør et Mirakel, end da Han viser hvilken uendelig Realitet hans Liv havde, at en saadan ubetydelig Begivenhed fortjener evig at erindres, at en ubekjendt Kone, et forsvindende Intet bliver udødelig blot fordi hun en Dag salvede hans Hoved! 670
U. D.

Man taler rigtignok stundom om, at der ogsaa stundom have levet i Sandhed Udmærkede som ikke ere blevne forfulgte, men 671
U. D.

⁶⁶⁸ Sml. 666. 669. ⁶⁶⁹ Patriot] sml. 665. 668. ⁶⁷⁰ salvede en Qvinde] se Luc. 7, 37 ff. (sml. særlig v. 46). ⁶⁷¹ forfulgte] sml. 667.

(1848)

høit ærede og anseete. Maaskee. Men lad os dog see Sagen lidt nærmere an. Fordi En er stor f. E. som Kunstner, Digter, Skuespiller, Taler o: s: v.; deraf følger endnu ikke at han, ethisk, er stor. Maaskee har han altsaa trods sin æsthetiske Storhed været svag nok til at ville æres og ansees i Verden ogsaa paa en usand Maade, ogsaa ved at smigre for det Onde, ell. dog ved at undflye Farer, som han skulde have vovet sig ud i. See, det er noget Andet. Lad os tænke en Digter. Jeg negter altsaa ikke at han er i Sandhed stor som Digter; men det er saa vist ikke derfor han blev saa høit anseet og beundret af de Samtidige. Nei, men han var tillige en svag Charakter, feig, han holdt gode Miner med Misundelsens Organer, styrkede sig ved Sammenhold med Andre o: s: v.; see derfor levede han æret og anseet.

Men dette staaer fast, at aldrig har Nogen, der var ethisk stor været æret og anseet saa længe han levede; thi saa maatte ogsaa Verden være god. Det er kun ved Lurvethed man naaer virkelig at være anseet og æret saa længe man lever; det at En virkelig er Genie hjælper ikke. Havde hiin Digter tillige været Ethiker saa var han ikke blevet æret og anseet.

672 Naar I ikke see Tegn og Undergjæringer ville I ikke troe.
U. D.

Her seer man Rigtigheden af at gjøre det at troe til en egen Sphære. Thi dersom det man saadan i Almdl. kalder at tro: ((at troe, at der er en Gud til, et Forsyn o: s: v:)) hvilket slet ikke er Andet end at vide, ell. den Umiddelbarhed som vel kan være klaret ved Tænkning, men ikke er forsøgt i Anfægtelse, der piner ud til det Absurde) var at troe, saa blev Chrsti Ord en Anti-Climax og Christus kom til at sige det Modsatte. Thi hiin qvasi Troen, den mener at troe — kun Mirakler o: D. kan den ikke komme ud af det med; den troer, som det hedder, paa Gud og Christus, men lader Miraklet staae hen. Dog ordner Chrstus Forholdet omvendt, først kommer den Tro, som troer Mirakler, troer, fordi den seer

⁶⁷² Naar I ikke osv.] Joh. 4, 48.

Mirakler, og saa den næste, som troer, uagtet der intet Mirakel skeer. Disse to Bestemmelser ere Troens, og det Absurde, Forargelsens Mærker ere der. Først at troe, at Gud vil lade Noget skee som aldeles strider stik mod vor Fornuft og Forstand. Det er absurd. Og naar man saa har troet det, at dette vil skee, saa alligevel at troe, uagtet det ikke skeer. Men tager man Troens første Bestemmelse bort, at troe fordi man seer Tegn og Under, saa forvirres Sphærerne, thi saa kommer Viden og Troens høieste Form til at ligne hinanden. Thi Viden, naar den faaer Lov til at kalde sig Tro, forlanger intet Mirakel, det vil den tværtimod helst være fri for, thi Miraklet er den netop til Forargelse. Men Troens høieste Form er jo at troe, uden at see Tegn og Under.

Her seer man et Exempel paa, hvorledes Alt er forvirret, naar man ikke passer paa at gjøre Troen til en Sphære for sig selv.

Noget om Syndernes Forladelse.

673
U. D.

At troe sine Synders Forladelse det er den afgjørende Crisis, hvorved et Msk. bliver Aand, den som ikke troer det er ikke Aand. Det er Aandens Modenhed, det betyder, at hele Umiddelbarheden er gaaet tabt, at Msket ikke blot Intet formaaer ved sig selv, men formaaer<kun>at skadesig selv. Men hvor Mange opleve i Sandhed reent personligt at forstaae om sig selv, at man er bragt til den Yderlighed. (Her ligger det Absurde. Forargelse. Paradoxet. Syndernes Forladelse.)

De fleste Mske blive aldrig Aand, opleve aldrig at blive det. Den Udvikling: Barn, Yngling, Mand, Olding, den gennemgaae de, tak dem Skam til, det er ikke deres Fortjeneste, ell. deres Zuthat, det er den vegetative ell. vegetativ-animalske Proces. Men det at blive Aand opleve de aldrig.

Syndes Forladelsen angaaer nemlig ikke noget Enkelt — som var man total god (dette er det Barnlige, thi Barnet beder altid om

⁶⁷⁸ Sml. 664. 674. Forargelse] sml. 585. deres Zuthat] sml. V: B 5, s. C1.

1848

Forladelse for noget Enkelt, at det igaar gjorde det, idag glemte det, o:s v.; det kunde aldrig falde Barnet ind, ja Barnet kunde end ikke faae det i sit Hoved, at det overhovedet er ond) nei det angaaer lige omvendt ikke saa meget det Enkelte som det Totale, det angaaer hele Ens Selv, der er syndigt og fordærvende Alt, saasnart det kommer det mindste med.

Den, som saa i Sandhed har oplevet og oplever det at troe sine Synders Forladelse han er saa vistnok blevet et andet Msk., Alt er glemt — men dog gaaer det ham ikke som Barnet, der efter at have faaet Forladelsen, væsentligen bliver det samme Barn igjen. Nei, han er blevet en Evighed ældre; thi han er nu blevet Aand, hele Umiddelbarheden og dennes Selviskhed, dens selviske Vedhængen ved Verden og ved sig selv er tabt. Han er nu msklig talt gammel, uhyre gammel, men evigt er han ung.

674 U. D. Man finder stundom Udviklinger af Synds-Forladelsen, der fortælle, at Forf. troer paa den, og i hans Udvikling seer man lige det Modsatte, at han egl. er forarget paa den.

[†] Den megen Tale om, at Gud vel tilgiver Synder, men ikke Syndens naturlige Følger maaskee hell. ikke Samvittighedens Nag borttages — hvad er saa Synds-Forladelse?

Heed det da ikke til den Værkbrudne: stat op og gaae. Men Prædikeforedraget indvikler sig i lutter Modsigelse; det kan egl. ikke prædike over hiint Evangelium, fordi det ikke troer, men saa laver det selv en Lære, og det skal være Synds-Forladelsen, og er intet andet end Fornuft-Præk — og dog skal Syndsforladelsen være „den dybeste og vigtigste Lære i Chrstd.“

[†] Saaledes f. E. i en Prædiken af Löffler (cfr. Handbuch deutscher Beredsamkeit v. Dr. O. L. B. Wolff. Leipzig. Weber. 1845. 1ste Deel p. 189.)

⁶⁷⁴ Sml. 673. 675. til den Værkbrudne] Matth. 9, 6. (Sml. 664). Handbuch deutscher osv.] Ktl. Nr. 250-51.

Noget om Syndernes Forladelse

675

U. D.

Somen sand og dyb Forelskelses første Udtryk er Følelsen af den egne Uværdighed, saaledes er Trangen til Syndernes Forladelse Kjendetegnet paa at man elsker Gud. Men af sig selv kan intet Msk. falde paa, at Gud elsker ham. Det maa forkyndes Msket. Dette er Evangeliet, Aabenbaring. Men netop fordi intet Msk. af sig selv kan falde paa at Gud elsker ham, derfor kan hell. intet Msk. af sig selv falde paa, hvor stor Synder han er. Consequent lærer den augsburgske Confession, at det maa aabenbares et Msk., hvor stor Synder han er. Thi uden den gudd. Maalestok saa er intet Msk. den store Synder (det er han kun — for Gud).

Men begge Dele svare til hinanden, naar Msket ikke fatter hvor stor en Synder han er, kan han ikke elske Gud; og naar han ikke (ved at det forkyndes ham hvor høit Gud elsker ham) elsker Gud, kan han ikke fatte, hvor stor en Synder han er. Syndsbevidsthedens Inderlighed er just Kjerlighedens Lidenskab. Thi vel gjør Loven En til Synder — men Kjerligheden gjør En til langt større Synder; vel kan Den, der frygter Gud og skjælver, føle sig som Synder, men Den, der i Sandhed elsker, føler sig som endnu større Synder.

Det er et sandt < Ord > af Luther (etsteds i hans Postil), at naar de 676
Modige og Stærke blive bange, saa maa Gud til at bruge de Svage. U. D.

Ogsaa det er et evigt Billede (cfr. Journalen NB⁴ etsteds langt 677
henne): et Buskads som danner begrændsende Slutningen af en U. D.
Park, en Aae løber langs med, — det er Morgen — en ung Dame
i Morgendragt spaserer ene

Der vil gives et Partie ved Ladegaards-Aaen,
som complet udtrykker dette.

⁶⁷⁵ Sml. 674. lærer den augsburgske Confession] se Art. 25; i: Den rette uforandrede Augsburske Troesbekjendelse... overs... af Dr. A. G. Rudelbach (Kbh. 1825. — Ktl. Nr. 386), S. 83 ff. — Sml. B 165, 2. 166. II A 252. — S. V. XI, S. 206. ⁶⁷⁶ Luther] sml. 664. ⁶⁷⁷ Sml. 621.

1848

678
U. D.

Lad os tale saaledes. Tænk Dig Du var i Besiddelse af alle mulige Lykkens Goder, derhos en Smag, en Genialitet til at benytte dem, en Opfindsomhed i at nyde, ja som i Digter-Fortryllelse var hele Dit Liv indrettet; og Enhver der besøgte Dig fra de fjerneste Egne[†] Alle Alle vare enige om at beundre Din Aand og tause af Forundring over Din Lykke. Hvad manglede Du saa? Du tænker maaskee, at jeg vilde sige: Du manglede En til at dele Din Lykke med Dig. Ingenlunde, ogsaa dette indrømmes; thi Ønsket er i min Haand føielig med Alt. Altsaa en Elsket havde Du, et Indbegreb af al Elskværdighed, hun var yndig som hiin Høisangens Rose, endnu yndigere, mere blussende end østerlandsk Yppighed, mere bly end nordisk Qvindelighed, hun var underholdende som en Schehersad (i 1001 Nat) og i mere end 1001 Nat. Hvad manglede Du saa? Du tænker maaskee, at jeg vil tale om, at dog Alt er saa usikkert, at Lykken saa ofte vexler, saa Du manglede Sikkerhed for at den vedblev. Ingenlunde, ogsaa dette indrømmes Dig. Hvad manglede Du saa? Du tænker maaskee jeg vil sige: Døden er saa — uvis, nei saa vis altid, dette er Forstyrrende. Ingenlunde; ogsaa dette indrømmes Dig. Der indrømmes Dig 70 Aar aldeles sikre — hvad manglede Du saa?

Du manglede det at have Gud og hans Styrelse at forundre Dig over; thi Du var jo Din egen Lykkes Smed, Dit Forsyn.

See i hiin den ønskende Ynglings Pallads, der manglede eet Vindue. Udsigten fra alle de andre var fortryllende — men dette Vindue som han (thi lad os digte det saaledes) rigtigt forstod, at han ikke kunde gjøre færdigt — Udsigten fra dette Vindue den var til Gud, til Guds Forsyn. O, og ikke sandt, naar vi saa vende det Hele om, saa stod Du Dig dog bedre: istedetfor det uhyre Pallads med de 23 Vinduer, havde Du intet mindre end et Pallads, Du havde et lille Værelse, der var kun eet Vindue paa, og selv det var ikke ganske færdigt — men det var det Vindue, gennem hvilket Du saae til Gud.

[†] *Paalangs i Marginen*: selv Reisende fra de Lande, der grændse nærmest til Phantasiens Rige.

⁶⁷⁸ i hiin... Vindue] se Adam Oehlenschlägers Poetiske Skrifter (Kbh. 1805. — Ktl. Nr. 1597-98). 2. Deel, S. 248.

Blandede Følelser.

679

U. D.

Under denne Titel kunde jeg have Lyst til at henkaste lidt Lyrik. Pointen skulde naturligviis være, at der ved reent dialektiske Beregninger og ved Combinationer af Følelsers og Lidenskabers Krydsen blev udfundet hvad man kunde kalde de combinerede Numere. „Blandingen“ vil altsaa betyde Intensiteten, thi jo større Blanding i Eenhed desto intensivere, jo flere Modsigelser og dog Harmonie jo rigere.

Overhovedet var det interessant saaledes at udregne hele Følelsens og Lidenskabens Omraade, hvad Ingen har tænkt paa, endnu mindre paa, at Hemmeligheden just er, at det maa gjøres dialektisk ikke lyrisk, men dialektisk og saa lyrisk.

Som Exempel paa et Numer af blandede Følelser kan benyttes hvad der ligger henkastet „Noget om det at elske“.

Noget om det at elske.

680

U. D.

Hvilket Msk. kan ideelt tænkt blive meest elsket? Den, der gjør mig ulykkelig, men saaledes at jeg er inderlig overbeviist om, at det er med hans bedste Overbeviisning, at han i Sandhed oprigtigt mener at gjøre det Bedste. Den der skal være elsket meest, maatte sætte alle Kjerlighedens Faktorer i Bevægelse, og det er kun Tilfældet i den her beskrevne Formel. Jeg elsker et saadant Msk., fordi jeg føler Kjerligheden i ham; men det at han gjorde mig ulykkelig ved Noget han mente at gjøre til mit Bedste, vækker min Sympathie — og jeg elsker ham endnu engang høiere. I Sorgen over den egne Ulykke, naar jeg saa betænker, hvor tungt det maa være for Den der elsker at have gjort den Elskede ulykkelig, i Sorgen derover elsker jeg ham endnu engang.

Dette er den meest fuldendte Formel for at elske. Jeg har aldrig seet den fremstille. Den har det mærkelige Paradox, at jeg netop elsker mest — fordi han gjorde mig ulykkelig.

⁶⁷⁹ hvad der ligger henkastet] se 680. ⁶⁸⁰ Sml. 679.

1848

I denne Formel er der den reflekterede Sympathie mere end hvad man ellers tænker paa.

Dette er Scalaen.

- 1) At elske En fordi han gør mig lykkelig — er Egoisme.
- 2) at elske — uden videre Tilføiende, hvilket er høiere end 1. i samme Forstand som General er mere end General-Major. Simplex er mere end Graderne. Simplex og Superlativs Identitet. (fordi er ligesom Major til General, det trækker fra)
- 3) at elske — og som tilføiende at elske endnu høiere — fordi han gjorde mig ulykkelig. Naar nemlig et „fordi“ i Forhold til at elske er som plus (og saaledes under No 1.) trækker det fra og er minus; men naar i Forhold til at elske et „fordi“ synes et minus (det at han gjorde mig ulykkelig er jo som fradragende) er det plus, det eneste, det absolut inderlige, rørende plus i Forhold til at elske.

⁶⁸¹ U. D. Man skal ikke foragte: Springet. Der er deri noget Overordl. Derfor jo ogsaa næsten i alle Folkeslag et Sagn om et Spring hvor Uskyldigheden frelstes, medens det Onde styrtede i Afgrunden, et Spring, som kun Uskyldigheden kan gjøre.

⁶⁸¹ Springet] sml. VI A 33. V A 74 og se Note dertil.

Den første indskrifter i den
 første af de første i den, og de
 mange andre i den. Men de
 andre af den i den. Men de
 i den første af den. Men de

Facsimile af Teksten Side 100, A 206

Den første af den

Den første af den Phrygia den første af den

Den første af den Phrygia den første af den
 Den første af den Phrygia den første af den
 Den første af den Phrygia den første af den

Facsimile af Teksten Side 199, A 446 og 447

KILDE-ANGIVELSE,
MANUSKRIFT-BESKRIVELSE
OG TEXTKRITISKE
OPLYSNINGER

Med B-Fortegn.		betegnes:	Fortegnelse over de efter Søren Aabye Kierkegaards Død forefundne Papirer. 1865 optaget af H. P. Barfod. Manuskript.
— L-Fortegn.	—		Fortegnelse over Manuscripterne af S. Kierkegaard. optaget efter hans Død af Henr. Lund. d. 17 Januar 1856. Manuskript. (Se Fortale I, S. VIII).
— U-Fortegn.	—		Universitets-Bibliotekets Fortegnelse over Søren Kierkegaards Manuskripter.
— * ved Stykkernes Numre	—		de Stykker, som ikke før har været trykt.
— Mgl.	—		at Original-Manuskript mangler.
— Tal med \times imellem	—		Tvær- og Længdemaal i Millimeter.
— \div	—		at et Manuskript er beklippet.
— 1 S., 2 SS. osv.	—		at en Side, to Sider osv. er helt eller delvis beskrevet.
— <i>Kursiv</i>	—		Udgiver-Bemærkninger i citeret Text.

\perp betyder: vinkelret(te) paa

4. — Kvart

8 — Oktav

$<$ — fremkommet ved S. K.s Rettelse af

\vdash — udslettet af S. K. med Blyant

\parallel — — — — Blæk

Forøvrigt er brugt følgende Forkortelser:

Anm.	Anmærkning(er)	m. m.	med mere
Barf.	H. P. Barfod	mrk.	mærket
Beg.	Begyndelse(n)	osv.	og saa videre
beg.	begyndende	pag.	pagineret
Bl. Bl.	Blad Blade	Pap.	Papiret
efterh.	efterhaanden	Pb.	Papbind
enk. St.	enkelt(e) Sted(er)	rektang.	rektangulær
f. ff.	og følgende Side(r)	S. SS.	Side Sider
	Nummer (Numre) osv.	S. K.	Søren Kierkegaard
Forgyldn.	Forgyldning	Skr.	Skriften
forøvr.	forøvrigt	sl.	sluttende
gennemg.	gennemgaaende	Slutn.	Slutning(en)
gull.	gullig	sml.	sammenlign
iflg.	ifølge	spr.	sprængt
indv.	indvendig	Tidsbestem.	Tidsbestemmelse
Kt. Ktt.	Kant Kanter	Tilf.	Tilføjelse(n)
langstr.	langstrakt	ubeskr.	ubeskrevet
Lin.	Linie	udv.	udvendig
Læsn.	Læsningen	uregelm.	uregelmæssig
Marg.	Marginen	Vb.	Vælskbind
Marg.-Tilf.	Marginal-Tilføjelse(n)	Vm.	Vandmærke

Umiddelbart efter de Tal, der giver Optegnelsernes Numre i Udgaven, følger Henvisninger til Manuskript-Stykkernes Plads i B-Fortegn.; i de Tilfælde hvor Identificeringen ikke er umiddelbart givet, men helt eller delvis beroer paa Slutninger, er dette i Henvisningerne tilkendegivet ved Hjælp af skarpe Klammer, med Tilføjelse af Spørgsmaalstegn hvor Identificeringen helt eller delvis er tvivlsom. Ved et: = L-Fortegn. føjet til Henvisningen til B-Fortegn. angives, at det paagældende Nummer hører til den Afdeling af Papirerne, hvorover ogsaa Henrik Lund har optaget Fortegnelse, hvis Nummerering indtil Nr. 382 er den, der følges i B-Fortegn.

I selve Manuskriptbeskrivelsen er skarpe Klammer benyttet til at betegne de Dele af denne, der paa Grund af Materialets nuværende defekte Tilstand kun har Beskrivelsen i B-Fortegn. at holde sig til; men forøvrigt maa det bemærkes, at — saavidt gørligt ved Hjælp af B-Fortegn. — Materialets oprindelige Tilstand er lagt til Grund for Beskrivelsen, medens der er set bort fra de Defekter, hvormed det nu efter Barfods senere Behandling præsenterer sig.

I de tekstkritiske Oplysninger henviser Brøktal til Linie i Stykket (altid talt fra oven); almindeligt Tal med Brøktal ved angiver Stykkets Nummer

og Linien; hvor vedkommende Stykke strækker sig over to eller flere Sider indskydes (med et S. foran) Sidetallet foran Linietallet, som da gælder vedkommende Side. Til venstre for skarp Klamme anføres med spærret Tryk hvad den trykte Text har, og til højre følger hvad Kilden har, eller med Tegnet < foran hvad Manuskriptet oprindeligt har haft, som saa af S. K. selv er bleven rettet til det i den trykte Text optagne. Tilføjelsen af manglende Forkortelses-Punktum, Prik over i, Tøddel over ö eller ä eller ü, samt Gengivelsen ved Chr (chr) af det af S. K. ret hyppigt benyttede χ i Forkortelser for Christus, Christendom, Christne, christelig er der ikke taget Hensyn til i de tekstkritiske Oplysninger; Overstregninger meddeles kun, hvis de sikkert kan tydes og menes at være af Interesse for Texten; men ellers vil enhver Afvigelse fra Kilden findes anført.

Med nærværende Bind er følgende Numre af B-Fortegn. helt udtømte: 380. 381. 382, og følgende delvis: 144. 152. 312. 353. 379.

144	findes i U-Fortegn.	52
152	— - —	52
312, 1c	— - —	50
353 h	— - —	50
379	udgør —	75
380	— —	74
381	— —	73
382	findes i —	69
B-Fortegn.	udgør —	72
L-Fortegn.	— —	71

A

1: 382 (= L-Portegn. — Bind, udv. af S.K. mrk. NB, somerskaaret ud i en helt overblækket Etikette, der under Blækket har Spor af at en oprindelig Paaskrift, som nu er ganske usynlig, først er bleven overkradset med Blyant; paa indv. trykt Etikette mrk. „N. C. Møller Bogbinder Ulfeldtsplads N° 97“, 4. (176 × 218), Vb. med Ryggen delt i 5 Felter ved Guldlinier og Guldfileter; rødbruntspr. Snit. Pap.: Bikube-Vm. C & I HONIG; ribbet; svært), S. 175 (sml. VII A 229). — Skr.: stor; hurtig i enk. Ord flygtig.

An m.: Stykkerne i 382 anbragt med bred ydre Margen. Pagineringen er med Blyant; Bladene S. 181 f. 183 f. og 207 f. er pag. paa begge Sider, forøvrigt kun Paginering af hvert Blads første Side (med ulige Tal). Nederste $\frac{1}{3}$ af S. 175 ubeskr.

2-3: 382 (se 1), S. 176. — Skr. 2: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord flygtig. 3: som 2.

4: 382 (se 1), S. 177. — Skr.: stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere.

¹Alt] < alt ²mai i mai-eutiske] < mei

5: 382 (se 1), S. 178. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere.

An m.: nederste $\frac{1}{3}$ af Siden ubeskr.

²Din] || Dit || Din ³Du der] Du ⁴for Dig] Dig ⁵til] || at || til ⁶-nummet] -nummet || det ||

6: 382 (se 1), S. 179. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. rolig.

An m.: nederste $\frac{1}{3}$ af Siden ubeskr.

S. 7⁴¹. en Lidende] < Nogen

7: 382 (se 1), S. 180. — Skr.: som 1.

8: 382 (se 1), S. 180 f. — Skr.: stor; hurtig tildels flygtig.

9: 382 (se 1), S. 181 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtig tildels flygtig.

S. 8² anerkjendes det anerkjendes S. 8⁵ Enhver] < enhver

10: 382 (se 1), S. 182. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.

11: 382 (se 1), S. 183. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtig i enk. Ord flygtig.

- S. 9¹ -staae] -staae ||, ||
S. 9¹⁸ en] en || erk ||
- 12-13: 382 (se 1), S. 184. — Skr. 12:
efterh. stor; beg. sirlig, snart
hurtig tildels flygtig. 13: stor;
gennemg. rolig, i enk. Ord
hurtigere.
12⁴ turde] *Læsn. tvivlsom*
kunde [?] 12⁷ Gud.] < Gud.
- 14: 382 (se 1), S. 185. — Skr.: som 1.
An m.: nederste 1/4 af Siden ubeskr.
³hiin] < den anden
- 15: 382 (se 1), S. 186-190. — Skr.:
stor; gennemg. hurtig tildels
flygtig, enk. St. rolig.
An m.: nederste 1/4 af S. 190 ubeskr.
S. 11⁸ idet den] idet *ved*
Overgang til ny Linie S. 11²⁰
blot] || endog || blot S. 12⁸
ethisk,] ethisk, || humo- ||
S. 12⁶ 175.] < 173.
- 16: 382 (se 1), S. 191-193. — Skr.:
efterh. stor; beg. rolig, efterh.
hurtig i enk. Ord flygtig.
³saa] i, at || saa ⁴disse]
|| de || disse S. 13⁵ Dig] < dig
S. 13¹¹ see] see ||, ||
- 17: 382 (se 1), S. 193. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, efterh.
hurtig.
An m.: nederste 1/4 af Siden ubeskr.
- 18: 382 (se 1), S. 194 f. — Skr.:
som 9.
- 19: 382 (se 1), S. 195 f. — Skr.:
stor; gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtig tildels flygtig.
⁷er anden Gang] er || b ||
- 20: 382 (som 1), S. 196. — Skr.:
som 19.
- 21-22: 382 (se 1), S. 197. — Skr. 21:
som 19. 22: sirlig.
An m.: nederste 1/4 af Siden ubeskr.
21¹ den] < det 21⁵ ope-
rerer] operer
- 23: 382 (se 1), S. 198-200. — Skr.:
som 1.
S. 16¹² mig] || sin/?] || mig
S. 16¹⁵ det] || no | det S. 16¹⁸
til] til ||, || S. 16²¹ Mæng-
den] || D || Mængden
- 24: 382 (se 1), S. 201 f. — Skr.:
snart stor; beg. rolig, snart
hurtigere.
S. 17² dem] dem ||. || S. 17¹⁸
sige] sige ||: || S. 17¹⁴ Skyld,]
< Skyld:
- 25: 382 (se 1), S. 202 f. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, efterh.
hurtigere.
³siger] siger ||, || ⁶troe]
< tro ⁷paa] paa ||, ||
- 26: 382 (se 1), S. 203 f. — Skr.:
stor; rolig.
¹²] || to || 2
- 27: 382 (se 1), S. 204 f. — Skr.:
stor; rolig, sl. hurtig.
⁶har] har || jeg || ⁹der]
der || ikke kan blive ||
- 28-29: 382 (se 1), S. 205. — Skr. 28:
stor; rolig. 29: beg. rolig,
snart hurtigere.
28³ -terne] -terne ||, ||
S. 19¹ Hjerter] || Klæd || Hjer-
ter 29⁴ Sønner] < Brødre

30-32: 382 (se 1), S. 206. — Skr. 30: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere. 31: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere. 32: sl. stor; beg. sirlig, efterh. hurtig.

An m.: 32 begynder øverst i Marg., sl. med Linier der tillige optager nederste $\frac{1}{4}$ af Siden Textdel.

33-34: 382 (se 1), S. 207-210. — Skr. 33: tildels stor; gennemg. rolig tildels sirlig, enk. St. hurtigere. 34: stor; hurtig.

An m.: 34 findes paa S. 209.

33⁷ noget Andet] noget S. 21⁹ at jeg] at S. 21¹⁷ grama-] grami- < grammi-

35-36: 382 (se 1), S. 210. — Skr. 35: som 8. 36: som 1.

35² ved anden Gang] || hver || ved 35⁴ læse] læsde [?] 35⁵ Form] form

37: 382 (se 1), S. 211. — Skr.: som 1.

38: 382 (se 1), S. 211-213. — Skr.: stor; hurtig tildels flygtig; sidste Stykke: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere. ⁸ i] || staae || i ¹⁷ Samme] < samme

39: 382 (se 1), S. 214 f. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere. ⁵ er] || og || er ⁸ Dens] < Den ⁹ Dens] < Den ¹⁵ op-] om- ¹⁸ hvem] || som || hvem

40: 382 (se 1), S. 215. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

An m.: nederste $\frac{1}{4}$ af Siden ubeskr.

¹ over] over || Nu || S. 25⁵ den første Gang] < det

41: 382 (se 1), S. 216. — Skr.: sirlig, i enk. Ord hurtigere.

An m.: nederste $\frac{1}{8}$ af Siden ubeskr.

42: 382 (se 1), S. 217 f. — Skr.: som 19.

43: 382 (se 1), S. 218. — Skr.: som 1.

An m.: nederste $\frac{1}{8}$ af Siden ubeskr.

¹ den Ende] < Enden ³ kunde] kun

44: 382 (se 1), S. 219. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtig.

⁸ just] || jeg || just

45: 382 (se 1), S. 219 f. — Skr.: stor; beg. hurtig, efterh. roligere; i Tilf.: rolig.

*46: 382 (se 1), S. 220 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.

⁴ eneste] eneste || Pla || ¹¹ Ualmindeligt] Ualmindelighed

47-48: 382 (se 1), S. 222. — Skr. 47: efterh. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, i enk. Ord rolig. 48: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig.

An m.: 48 begynder øverst paa Siden i Marg. med Linier ind i Textdelen over 47, fortsat og sl. i Marg. udfor 47.

47⁴ En] < en S. 28³ Mennesket] Msk.

- 49: 382 (se 1), S. 222 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, tildels hurtigere i enk. Ord flygtig.
- 50-51: 382 (se 1), S. 223. — Skr. 50: stor; rolig. 51: sirlig.
- 52: 382 (se 1), S. 223 f. — Skr.: tildels stor; rolig i enk. Ord sirlig.
¹Stykke] Stykke || af ||
- 53: 382 (se 1), S. 224 f. — Skr.: stor; gennemg. rolig, tildels hurtigere i enk. Ord flygtig.
¹Disse] || — || Disse ⁹Forfatter⁹] Forfattere
- 54: 382 (se 1), S. 225. — Skr.: som 48.
- 55: 382 (se 1), S. 225 f. — Skr.: stor; beg. rolig, efterh. hurtigere tildels flygtig.
 Anm.: nederste ¹/₄ af S. 226 ubeskr.
⁴vi] || at || vi ⁶vi] vi || tale ||
⁶at anden Gang] at || hengive ||
 -Fraværelse] -fraværelse
¹⁰os] || Dig || os S. 30³ betænke] < tænke
- 56: 382 (se 1), S. 227. — Skr.: som 4.
- 57: 382 (se 1), S. 228. — Skr.: som 19.
- 58: 382 (se 1), S. 228 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig.
³høit] || meg || høit S. 31¹ vise] vise || sig ||
- 59: 382 (se 1), S. 229. — Skr.: som 4.
- 60: 382 (se 1), S. 230 f. — Skr.: som 8.
⁴, I] I ⁸, jeg] jeg S. 32⁶
 -hedens] < -heds S. 32¹
 sige,] < sige:
- 61: 382 (se 1), S. 232. — Skr.: stor; rolig.
 Anm.: nederste ¹/₂ af Siden ubeskr.
- 62: 382 (se 1), S. 233 f. — Skr.: som 8.
¹blot:] < blot, ¹²det] dette
¹³med] ||, || med
- 63: 382 (se 1), S. 234 f. — Skr.: som 8.
⁷for] for || at || ¹⁰Gud vil] Gud ¹¹afstedet,] < afstedet.
- 64: 382 (se 1), S. 236. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere.
⁴igjen] igjen ||, ||
- 65: 382 (se 1), S. 236 f. — Skr.: som 8.
¹er] er || en || ⁸Mirakel] Mirakel || det ||
- 66: 382 (se 1), S. 237 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigt tildels flygtig.
⁴med] < met
- 67: 382 (se 1), S. 238. — Skr.: som 8.
 Anm.: nederste ¹/₃ af Siden ubeskr.
¹blot] blot || det || ⁸det] det || Negativ ||

- 68-69: 382 (se 1), S. 239. — Skr. 68: stor; beg. rolig, snart hurtig tildels flygtig. 69: stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
69¹ Carr i *Carriere*] < Cari 69⁴ was] ||, || was
- 70-71: 382 (se 1), S. 240. — Skr. 70: sirlig. 71: tildels stor; rolig, tildels sirlig.
An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr. 70² „Als] Als 70⁶ ein Feind zu] zu ved *Overgang til ny Linie* 71³ sein] sein || Glü ||
- 72-74: 382 (se 1), S. 241. — Skr. 72: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtigere. 73: stor; hurtig. 74: beg. sirlig, snart hurtigere.
An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr. 73⁶ Gode] < gode 74³ ham] han
- 75: 382 (se 1), S. 242. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig, efterh. hurtig i enk. Ord flygtig.
An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr. ⁸ Du] Du || ligesom ||
- 76: 382 (se 1), S. 243. — Skr.: tildels stor; rolig.
¹ Tjener] Tjener || læse ||
- 77: 382 (se 1), S. 243-246. — Skr.: som 4.
²(— thi] < — thi ⁶Alt aldrig] aldrig ²⁰nogen] nogen || Anvend || S. 38¹⁶ Andre] || D || Andre S. 38¹⁷ de] < der
- 78: 382 (se 1), S. 247. — Skr.: som 8.
- 79: 382 (se 1), S. 248. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, hist og her hurtig.
An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr. ²de,] < de:
- 80: 382 (se 1), S. 249. — Skr.: snart stor; beg. rolig, snart hurtig tildels flygtig.
An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr. ²dog] dog || ikke || ⁴Nogle] < nogle ⁸Modsatte] < modsatte
- 81: 382 (se 1), S. 250 f. — Skr.: snart stor; beg. sirlig, snart gennemg. hurtig i enk. Ord roligere.
⁸ givet] givet || os ||
- 82: 382 (se 1), S. 251. — Skr.: tildels stor; rolig.
¹et] < en
- 83: 382 (se 1), S. 251 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere tildels flygtig.
⁸den] < de ¹Dig og] Dig ved *Overgang til ny Linie*
- 84: 382 (se 1), S. 252-257. — Skr.: snart stor; beg. rolig, efterh. hurtig hist og her flygtig.
An m.: nederste ¹/₄ af S. 257 ubeskr. ⁶de] < man S. 41¹den] den || siges dem ell. || S. 41⁸faae] || forstaaes || faae S. 41¹¹behøve] < behøves S. 42¹en] < een anden] || og || anden
- 85: 382 (se 1), S. 258. — Skr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig.
An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr

- 86: 382 (se 1), S. 259. — Mgl. — E. P. I, S. 425 (sml. B-Fortegn.).
 A n m.: øverste $\frac{1}{4}$ af Bladet S. 259 f. bortklippet.
- 87-88: 382 (se 1), S. 259. — Skr. 87: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere. 88: tildels stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord rolig.
 87³ Døden] Døden || ender alle ||
- 89: 382 (se 1), S. 260. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.
⁶de] || Stilheden voxer for || de
- 90: 382 (se 1), S. 261. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere hist og her flygtig.
 A n m.: nederste $\frac{1}{4}$ af Siden ubeskr.
¹⁰Den] < den
- 91: 382 (se 1), S. 262 f. — Skr.: som 4.
²Forfatter] < Forfattere
³red i reduppligeret] < rep
⁶de] < det
- 92: 382 (se 1), S. 263 f. — Skr.: som 4.
³-boren] -boren ||, ||
- 93: 382 (se 1), S. 264 f. — Skr.: snart stor; beg. rolig, efterh. hurtig tildels flygtig.
 A n m.: nederste $\frac{1}{4}$ af Siden ubeskr.
³skuffende] skuffend liig) er] liig er) ⁶-fægtelse] -fægelse ⁸¹. Synet eller Tilløkkelsen] < Faren ¹⁰men] men || derimod || (han] (, han ¹²vil] || e || vil
- 94-95: 382 (se 1), S. 266. — Skr. 94: som 89. 95: som 94.
- 96: 382 (se 1), S. 266-268. — Skr.: som 8.
³altid] altid || Misfo ||
¹⁰mod] || over || mod ¹⁶An-grebet] < det
- 97: 382 (se 1), S. 268. — Skr.: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.
- 98: 382 (se 1), S. 269 f. — Skr.: stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere.
⁵dal da || T ||
- 99: 382 (se 1), S. 270 f. — Skr.: som 8.
²¹bevidne] ||, || bevidne
- 100: 382 (se 1), S. 272 f. — Skr.: som 8.
- 101: 382 (se 1), S. 273 f. — Skr.: som 98.
³kun] || af || kun ¹³til hvilke] hvilke
- 102: 382 (se 1), S. 275. — Skr.: som 4.
⁵Christus] Christus || kom jo ikke til Verden ||
- 103: 382 (se 1), S. 275 f. — Skr.: som 98.
- 104-106: 382 (se 1), S. 276. — Skr. 104: som 4. 105-106: sirlig.
 104⁵Men] Men || ma ||
- 107: 381 (= L-Fortegn. — Bind, paa indiv. trykt Etikette mrk.

„Tilkjøbs hos Bogbinder N. C. Møller, Graabrødre-Torv Nr. 97“, 4. (160 × 198), Pb. med olivengrøn Skindbeklædning, marmoreret Forsats; gult Snit; Bladene, der kun har været fastlimede til Bindets Ryg, har været gennemtrukket med hvid Snor, forseglet „S A K“ forneden paa Indsiden af forreste Bind. Pap.: Post-Velin, gull.) udv. Etikette. — Skr.: sirlig; et med Omhu tegnet NB paa en med Lineal trukket fin Blyantslinie.

Anm.: Stykkerne i 381 anbragt med bred ydre Margin. Paginering med Blyant paa hvert Blads første Side (med ulige Tal), kun Bladene S. 153 f. 209 f. og 237 f. er pag. paa begge Sider. Nu findes ingen Blade udover de beskrevne (pag. 1-267), men i B-Portegn. bemærkes: „Resten af Bogen er hvide Blade.“ Bladtallet er dog i L-Portegn. kun opgivet som ¹²³/4.

108-109: 381 (se 107), S. 1. — Skr. 108: sirlig. 109: beg. sirlig, efterh. hurtigere.
108¹⁰ paa] paa || s || S. 52¹ I] || Det || I S. 52⁵ secessio] sesessio 109⁴ Huus] Huus ||, ||

110-112: 381 (se 107), S. 2. — Skr.: sirlig.

113: 381 (se 107), S. 3. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.

114-115: 381 (se 107), S. 3 f. — Skr.: sirlig.

Anm.: 115 findes paa S. 4.

S. 54¹ Du] Du || offer || S. 54² Du] Du || ved ||

116-118: 381 (se 107), S. 4-6. — S. 4 (116 Beg. til Lin. 9 „var“ med Marg.-Tilf. S. 55) Skr.: sirlig.

S. 5 f. — Mgl. — 116 (Resten): E. P. I, S. 459. 117-118: E. P. I, S. 451 (sml. B-Portegn.).

116^{13 f.} at tjene Sandheden] fremhævet 116¹⁴ utaknemligste] fremhævet S. 55⁹ det første Gang] fremhævet S. 55¹¹ Trang] fremhævet 117¹ Tauler] fremhævet 117² Wem] „Wem 117⁴ solche] fremhævet -heit] -heit“

119: 381 (se 107), S. 7. — Skr.: sirlig.

120: 381 (se 107), S. 7 f. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.
² ud:] || at || ud- ⁸ at] < ad ²⁰ og] ||, || og ²¹ i at] i ²³ omtrent] < omtrenst

121: 381 (se 107), S. 8. — Skr.: gennemg. sirlig, i enk. Ord hurtigere.

122: 381 (se 107), S. 9. — Skr.: sirlig.
² først] først || det ||

123: 381 (se 107), S. 9-12. — Skr.: gennemg. sirlig, tildels hurtigere.

S. 58¹¹ af] || for || af S. 58¹⁷ men] || af || men S. 58²⁰ Generalk i Generalkrigscomisair] < Generalc

124: 381 (se 107), S. 13-16. — Skr.: som 123.

- ^aat staae] staae S. 60⁵ Bi-fald.] < Bitald: S. 60⁹ Jo] Jo || længere || S. 60¹⁰ jo] jeg S. 60²⁸ til] til || mig || S. 60³⁰ mig.] < mig, S. 60²⁹ -lig] < -lige S. 61²⁵ der] der || consequent || S. 61²⁷ kan] ||, || kan S. 61²⁸ jeg just] just var] || h || var
- 125: 381 (se 107), S. 17. — Skr.: rolig.
- 126: 381 (se 107), S. 18. — Skr.: sirlig.
^a blive Christen.] < gaae i Kloster.
- 127: 381 (se 107), S. 18 f. — Skr.: som 123.
² -se] -sen S. 63⁹ Gud] || ve || Gud
- 128: 381 (se 107), S. 19 f. — Skr.: sirlig.
- 129-130: 381 (se 107), S. 20. — Skr. 129: beg. sirlig, efterh. hurtigere. 130: sirlig.
S. 64⁸ et Menneskes] < de msklige 130¹¹ ham] ham || om, hvad han ||
- 131: 381 (se 107), S. 20-22. — Skr.: som 48.
⁹ Kræmmer] Kræmmer || blive || S. 65³ disse] < dem S. 65⁸ til] til || dem || S. 65⁴ Qvæget] || S || Qvæget S. 65⁸ der er] der S. 65⁹ Der er] Der
- 132: 381 (se 107), S. 22. — Skr.: rolig.
- 133: 381 (se 107), S. 22 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
S. 66⁸ Halv-] < halv- [?] S. 66⁹ snakke] < tale
- 134: 381 (se 107), S. 24 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, enk. St. hurtigere.
² nogle] < de ¹ -lig] < -ligt ¹⁰ Pressen?] < Pressen! S. 67¹ være første Gang] være || Journal ||
- 135: 381 (se 107), S. 25-27. — Skr.: som 134.
²² hørt] || tilsid || hørt
- 136: 381 (se 107), S. 27. — Skr.: som 48.
- 137: 381 (se 107), S. 27 f. — Skr.: som 134.
- 138: 381 (se 107), S. 28 f. — Skr.: som 134.
- 139: 381 (se 107), S. 29. — Skr.: rolig.
- 140: 381 (se 107), S. 29 f. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
² -ende] -de
- 141: 381 (se 107), S. 30 f. — Skr.: som 48.
- 142: 381 (se 107), S. 31. — Skr.: som 48.
⁴ dersom] || saa længe jeg lever || dersom ¹³ mit] < mig
- 143: 381 (se 107), S. 32. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.

- 144: 381 (se 107), S. 33. — Skr.:
i enk. Ord stor; beg. sirlig,
efterh. hurtigere.
⁶ en] en || Sold || ¹¹ man]
man || Religieusit ||
- 145: 381 (se 107), S. 33-36. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, efterh.
hurtigere.
⁶ ligger] er ligger ¹¹ til at]
til S. 72² ville] || o || ville
S. 72¹ De] Det S. 72⁹ bliver
jeg første Gang] bliver ved
Overgang til ny Linie endog]
endog || til ||
- 146-147: 381 se 107), S. 37. —
Skr. 146: efterh. stor; beg.
sirlig, snart hurtigere. 147:
som 146.
- 148-149: 381 (se 107), S. 38. —
Skr.: rolig.
- 150: 381 (se 107), S. 38 f. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, snart
hurtigere.
¹ mange Gange] mange
ved Overgang til ny Linie
S. 74⁹ sin] || sig || sin
- 151: 381 (se 107), S. 39 f. — Skr.:
som 48.
- 152: 381 (se 107), S. 40. — Skr.:
rolig.
¹ -soph] -sop
- 153: 381 (se 107), S. 40 f. — Skr.:
enk. St. stor; gennemg. rolig,
i enk. Ord hurtigere.
- 154: 381 (se 107), S. 41. — Skr.:
i enk. Ord stor; gennemg.
rolig, i enk. Ord hurtigere.
- 155: 381 (se 107), S. 41 f. — Skr.:
beg. rolig, efterh. hurtigere.
⁴ sig] sig || endnu ||
- 156: 381 (se 107), S. 42 f. — Skr.:
som 154.
S. 76⁹ -lig] -ligere S. 76⁴
muligt,] muligt, med over-
streget Tilføjelsesmærke
- 157: 381 (se 107), S. 43-45. — Skr.:
enk. St. stor; beg. sirlig, efterh.
hurtigere.
¹⁰ salige.] < salige! sige,]
< sige: ¹¹ -melse < -melse,
¹² mene] || lær || mene S. 77⁶
klart...maatte] < som
maatte Du S. 77⁶ gjorde
det] gjorde — „Jeg] < „Jeg
i ny Linie med Udgang S. 77¹⁷
svarer] svare
- 158: 381 (se 107), S. 45. — Skr.:
rolig.
- 159: 381 (se 107), S. 46. — Skr.:
rolig.
- 160: 381 (se 107), S. 46-49. — Skr.:
tildels stor; gennemg. rolig,
enk. St. hurtig tildels flygtig.
⁴ -Menneskelige] -Msk
¹⁶ en] || d || en ²² han] han
|| , ||
- 161: 381 (se 107), S. 49 f. — Skr.:
gennemg. rolig tildels sirlig,
enk. St. hurtigere.
¹ -len] -lens ⁸ Til-] || si [?] ||
Til- ¹⁶ ingen] || Inge || ingen
¹⁸ -lig] < -ligt < -ligen [?]
- 162: 381 (se 107), S. 51-55. —
Skr.: tildels stor; beg. sirlig,

forøvr.: gennemg. rolig, enk.
St. hurtigere tildels flygtig.

^a det] || men det va || det
at blive] at blive at blive
^g gnave] gavne ⁶ For-] < for-
¹⁶ Nogle] || Andres || Nogle
²¹ Der er] Der ²⁴ -tid] -tid
|| se || ³⁰ at] || hvad || at S. 81¹⁴
Pøbellite-] Pøbel-lite- S.
81¹⁵ Tu-] < tu- Pøbellite-]
Pøbel-lite- S. 81¹⁶ at] at
|| Pøbelen || S. 81¹⁷ skri-
ver] || si || skriver -havn.]
< -havn, S. 81²⁵ min Ung-
doms] < mit Livs S. 81²⁷
det havde] havde

163: 381 (se 107), S. 55 f. — Skr.:
snart stor; beg. rolig, snart
hurtigere tildels flygtig.

S. 82¹ at-] < ath- S. 82⁵
Alt] < alt S. 82⁶ -alt] -aldt
S. 82⁷ ligesom] ligesom som

164: 381 (se 107), S. 57 f. — Skr.:
som 4.

¹ -tigt.] < -tigt:

165-166: 381 (se 107), S. 58. —
Skr. 165: rolig tildels sirlig.
166: som 165.

165^a være] være || subj ||

167: 381 (se 107), S. 59. — Skr.:
i enk. Ord stor; rolig tildels
sirlig.

^a Auge] < Augen ¹² Siegel]
Ziegel ¹⁸ Vertrau-] < Ver-
trauun

168: 381 (se 107), S. 59 f. — Skr.:
gennemg. stor; gennemg. rolig,
i enk. Ord hurtig.

169: 381 (se 107), S. 60 f. — Skr.:
rolig tildels sirlig.

er] er ||, || ⁵ intet] || I ||
intet

170: 381 (se 107), S. 61 f. — Skr.:
beg. sirlig, forøvr.: gennemg.
rolig, enk. St. hurtigere.

⁶ som] som [< saa] || I ||

171: 381 (se 107), S. 62 f. — Skr.:
tildels stor; gennemg. hurtig,
hist og her roligere.

⁵ var] var || ikke || ¹¹ reent]
< ret ¹⁸ -gen;] < -gen.

172: 381 (se 107), S. 63 f. — Skr.:
som 168.

173: 381 (se 107), S. 64 f. — Skr.:
sl. stor; beg. rolig, efterh.
hurtigere.

⁵ og] < ogsaa ⁶ hvis] hvis
|| saa || ⁸ saa] saa || aldeles ||

174: 381 (se 107), S. 65-67. — Skr.:
tildels stor; beg. sirlig, forøvr.:
snart rolig, snart hurtig til-
dels flygtig.

¹ i anden Gang] || efter || i
⁵ det] det || ingen || S. 87¹
Davids Psalme] < Psalmen
S. 87⁸ som] || (|| som o:]
|| og [?] || o: hele] || L || hele
S. 87⁹ saa] || I || saa S. 87¹⁴ er]
er er

175: 381 (se 107), S. 67-69. — Skr.:
stor; gennemg. hurtig tildels
flygtig, hist og her roligere.

S. 88³⁰ Enhver] < en-
hver

- 176: 381 (se 107), S. 69-71. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigere tildels flygtig.
⁴ Dan-] || I || Dan-
- 177: 381 (se 107), S. 71. — Skr.: sl. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 178: 381 (se 107), S. 72. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig tildels sirlig, snart hurtigere.
 S. 90⁷ i] i || Uendelighed ||
- 179: 381 (se 107), S. 72 f. — Skr.: som 89.
- 180-184: 381 (se 107), S. 73. — Skr. 180: Overskriften stor; rolig, tildels sirlig. 181: rolig, tildels sirlig. 182-183: stor; rolig. 184: som 181.
 Anm.: 183-184 paa Foden af Siden, 183 tilhøjre for 184 (under Slutn. af 180) fortsat ud i Marginen, 184 tilvenstre for og under Slutn. af 180.
 184⁸ Færre] < færre
- 185: 381 (se 107), S. 74-77. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. flygtig.
 S. 92¹⁰ mig] ||, || mig S. 93¹¹. af et] af ved Overgang til ny Linie
- 186-187: 381 (se 107), S. 77. — Skr. 186: gennemg. stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord rolig. 187: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
- 188: 381 (se 107), S. 78. — Skr.: som 19.
⁸ -ben] < -bens ⁷ at] at || hore ||
- 189-190: 381 (se 107), S. 79. — Skr. 189: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere. 190: som 19.
 189² Stygge] Styggen 190¹ Coro-] < Corb
- 191: 381 (se 107), S. 80 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, forøvr.: gennemg. rolig, enk. St. hurtigere.
¹⁷ -skrig] < -skriig
- 192: 381 (se 107), S. 81 f. — Skr.: som 187.
- 193: 381 (se 107), S. 82. — Skr.: tildels stor; snart rolig, snart hurtigere.
- 194-195: 381 (se 107), S. 83-85. — Skr. 194: tildels stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere. 195: rolig tildels sirlig.
 194³ siger] siger || til || S. 96⁷ galt —] < galt,
- 196: 381 (se 107), S. 85-87. — Skr.: stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere.
⁷ Lykke] < lykke ¹¹ -rie.] -rie || n ||
- 197-198: 381 (se 107), S. 88. — Skr. 197: rolig. 198: i enk. Ord stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig.
 198¹ eet] < et ¹⁰ nu] nu || lu ||
- 199-201: 381 (se 107), S. 89. — Skr. 199-200: stor; rolig. 201: rolig tildels sirlig.

- 202: 381 (se 107), S. 90 f. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig tildels sirlig, efterh. hurtig i enk. Ord flygtig.
⁸ alle.] alle.“
- 203: 381 (se 107), S. 92. — Skr.: stor; rolig.
- 204: 381 (se 107), S. 92 f. — Skr.: efterh. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, enk. St. roligere.
⁴ hun] han ⁹ Ingen] < ingen os — uden] os || — || — [rettet fra Komma] || : || uden
- 205-206: 381 (se 107), S. 93. — Skr.: stor; rolig.
 206¹ Nei. anden Gang] < Nei,
- 207-209: 381 (se 107), S. 94. — Skr. 207: som 187. 208: stor; rolig. 209: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
 207³ ene] eneste 207⁵ Sider] || D || Sider
- 210-211: 381 (se 107), S. 95. — Skr. 210: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere tildels flygtig. 211: stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere; i Marg.: rolig.
- 212: 381 (se 107), S. 96. — Skr.: stor; rolig.
- 213: 381 (se 107), S. 96 f. — Skr.: tildels stor; rolig tildels sirlig.
⁹ Ehr- anden Gang] Erhn-
¹³ dieses,] < dieses: ¹⁴ merkt] || w || merkt
- 214-215: 381 (se 107), S. 98. — Skr. 214: som 209. 215: rolig tildels sirlig.
 214⁷ Eieren] || Den || Eieren 215¹ forstaaes] forstaaes || , ||
- 216-217: 381 (se 107), S. 99. — Skr. 216: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere. 217: stor; rolig.
 216³ Over] < over
- 218: 381 (se 107), S. 100-102. — Skr.: stor; beg. rolig tildels sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
³ paa] || i en || paa Flere] < flere ²³ naar] || de Samme som || naar
- 219: 381 (se 107), S. 103 f. — Skr.: stor; gennemg. rolig, tildels hurtigere.
⁷ udleer] udleder ¹⁰ Gud] || u || Gud
- 220: 381 (se 107), S. 104 f. — Skr.: som 219.
- 221: 381 (se 107), S. 105 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere.
⁸ at] at || en || ¹⁴ Navnet] < Navn ¹⁵ Vi] || s || Vi
- 222: 381 (se 107), S. 106 f. — Skr.: som 209.
- 223: 381 (se 107), S. 107 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord flygtig.
⁷ ud] ud || at ||

- 224: 381 (se 107), S. 108. — Skr.: stor; hurtig.
- 225: 381 (se 107), S. 108 f. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
⁶ ogsaa] ikke ogsaa
- 226: 381 (se 107), S. 109 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, forøvr.: gennemg. rolig, i enk. Ord flygtig.
¹ naar] || at, || naar
- 227: 381 (se 107), S. 110-113. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, hist og her hurtigere.
¹⁴ (saa] < , saa ¹⁶ det)] < det. S. 109¹⁴ i] || iaar || i
- 228: 381 (se 107), S. 113 f. — Skr.: gennemg. stor; rolig.
³ en] < een
- 229: 381 (se 107), S. 114 f. — Skr.: som 89.
- 230: 381 (se 107), S. 115. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 231: 381 (se 107), S. 115 f. — Skr.: som 223.
- 232: 381 (se 107), S. 116. — Skr.: stor; rolig.
- 233: 381 (se 107), S. 116-120. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
¹ „Mag.] Mag. ⁸For-] < for-¹¹Skyld] < skyld S. 112¹¹ Verden,] Verden, [<.] || Det er ing:n Kunst at tale || S. 112³¹ han] < at
- 234: 381 (se 107), S. 120 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
³ Prøven] Prøvens
- 235: 381 (se 107), S. 121 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, tildels hurtigere i enk. Ord flygtig.
¹³ der er] der
- 236-237: 381 (se 107), S. 123. — Skr.: 236: i enk. Ord stor; rolig tildels sirlig. 237: gennemg. stor; beg. rolig, snart hurtigere.
236³ Intet] < intet
- 238: 381 (se 107), S. 123 f. — Skr.: som 223.
¹ nok] nok || , ||
- 239: 381 (se 107), S. 124. — Skr.: tildels stor; rolig tildels sirlig.
- 240: 381 (se 107), S. 124 f. — Skr.: som 19.
S. 115³ sige,] < sige:
- 241: 381 (se 107), S. 125. — Skr.: stor; hurtig, sl. rolig.
² t i tusinde] < T < t
- 242: 381 (se 107), S. 125-127. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
¹ -heden] < -dommen
¹¹-skenes] -skes ¹³-dom] < -dommen.
- 243: 381 (se 107), S. 128 f. — Skr.: snart stor; beg. rolig, snart hurtigere.

- 244: 381 (se 107), S. 129. — Skr.: tildels stor; rolig tildels sirlig. ²-phische] -sche Anth i Anthro-] < Ant
- 245: 381 (se 107), S. 130 f. — Skr.: snart stor; beg. rolig, snart hurtigere.
- 246: 381 (se 107), S. 131-133. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtigere tildels flygtig.
- 247-248: 381 (se 107), S. 133. — Skr. 247: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere. 248: rolig tildels sirlig.
- 249: 381 (se 107), S. 134. — Skr.: efterh. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere.
- 250: 381 (se 107), S. 134-139. — Skr.: snart stor; beg. sirlig, forøvr.: gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere. ² det] < der ¹ meget] || det || meget S. 120¹⁸ denne] < den
- 251: 381 (se 107), S. 139 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere; i Marg.: rolig. S. 121⁶ vidst] < viist vovet] || fors || vovet
- 252: 381 (se 107), S. 140-145. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere tildels flygtig. ⁶ ogsaa] ogsaa || isole || S. 122 ²⁴ hvor] || at || hvor S. 122 ³⁶ -ste —] < -ste,
- 253: 381 (se 107), S. 145. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig, efterh. hurtig.
- 254: 381 (se 107), S. 145 f. — Skr.: som 98. ²-stilling om] -stilling
- 255: 381 (se 107), S. 146 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtigere. ⁶ hvis] hvis || end ||
- 256: 381 (se 107), S. 147 f. — Skr.: stor; beg. rolig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig.
- 257: 381 (se 107), S. 148-150. — Skr.: snart stor; beg. sirlig, snart hurtigere tildels flygtig.
- 258: 381 (se 107), S. 150 f. — Skr.: snart stor; beg. rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
- 259: 381 (se 107), S. 151 f. — Skr.: som 98. ² den for den] den ved Overgang til ny Side
- 260: 381 (se 107), S. 152. — Skr.: som 98. ⁵ Christus] < Gud
- 261-262: 381 (se 107), S. 153. — Skr. 261: som 98. 262: stor; rolig.
- 263: 381 (se 107), S. 154. — Skr.: stor; rolig.
- 264: 381 (se 107), S. 154 f. — Skr.: særlig stor; hurtig tildels flygtig; i Marg.: rolig.

- ⁶ den første Gang] || Be-
grebet || den || Extraordinaire, ||
⁷ Et] < En
- 265: 381 (se 107), S. 155 f. — Skr.:
stor; rolig.
⁴ vor] < „vor
- 266: 381 (se 107), S. 156. — Skr.:
som 209.
- 267-268: 381 (se 107), S. 157. —
Skr. 267: som 209. 268: stor;
rolig.
- 269: 381 (se 107), S. 158. — Skr.:
tildels stor; beg. sirlig, snart
hurtigere.
S. 129¹ i] i || Jordli || S. 129²
bliver] bliver || Sit || S. 129⁶
der] der || er ||
- 270: 381 (se 107), S. 158 f. — Skr.:
stor; hurtig.
- 271-274: 381 (se 107), S. 159-164. —
Skr. 271: stor; beg. rolig, efterh.
hurtigere tildels flygtig. 272:
rolig. 273: rolig tildels sirlig.
274: beg. sirlig, snart hurtigere.
Anm.: 272 øverst tilvenstre paa
S. 160; 273 paa Foden af S. 159 med
Linier ud i Marg.; 274 tilhøjre i
Mellemlummet mellem Slutn. af 270
og Overskriften til 271, med Linier
ud i Marg., Tilf. til 274 i Marg. oven-
over Stykket.
271⁷ en] < et S. 130⁶ sin]
|| deres || sin S. 130¹⁸ tvinge]
|| gjøre || tvinge 273² p.] || i / ?]
5te C || p.
- 275-276: 381 (se 107), S. 164. —
Skr. 275: stor; rolig. 276:
som 209.
- 277: 381 (se 107), S. 165 f. — Skr.:
snart stor; beg. sirlig, snart
hurtigere tildels flygtig.
¹⁸ er første Gang] er || d ||
- 278-279: 381 (se 107), S. 167. —
Skr.: stor; rolig.
279² er] || . || er
- 280: 381 (se 107), S. 167 f. — Skr.:
som 19.
Anm.: Marg.-Tilf. (paa S. 168) har
Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.
- 281: 381 (se 107), S. 169. — Skr.:
som 209.
- 282: 381 (se 107), S. 169-171. —
Skr.: stor; gennemg. hurtig,
hist og her roligere.
- 283: 381 (se 107), S. 171 f. — Skr.:
som 4.
- 284: 381 (se 107), S. 173. — Skr.:
stor; rolig.
- 285: 381 (se 107), S. 173 f. — Skr.:
stor; hurtig, sl. roligere.
- 286: 381 (se 107), S. 174. — Skr.:
som 98.
Anm.: nederste 1/4 af Siden ubeskr.
- 287-288: 381 (se 107), S. 175. —
Skr. 287: stor; rolig. 288:
som 19.
- 289: 381 (se 107), S. 176. — Skr.:
som 19.
- 290: 381 (se 107), S. 176-182. —
Skr.: stor; beg. rolig, efterh.
hurtig tildels flygtig.
Anm.: nederste 1/4 af S. 182 ubeskr.

- S. 137⁹ blev] blev || ideligt
talt || S. 137¹³ blive] | gaee |
blive S. 137²⁸ at] at || for-
fægte || med] < mel S. 137⁸⁰
for] for || en] | S. 138¹⁸ ikke i]
ikke S. 138¹⁴ Danmarks...
Europa] < Danmark
- 291-292: 381 (se 107), S. 183. —
Skr. 291: stor; beg. rolig,
snart hurtigere. 292: som 291.
291² frygte] < frygter
- 293-294: 381 (se 107), S. 184 f. —
Skr. 293: stor; beg. rolig,
efterh. hurtigere tildels flygtig.
294: gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtigere.
Anm.: 294 findes paa S. 184.
293⁷-else] < -elsen 293¹⁰
Forstand] Forstand || urol ||
- 295: 381 (se 107), S. 185 f. — Skr.:
stor; hurtig, sl. roligere.
- 296-297: 381 (se 107), S. 186-189. —
Skr. 296: som 4. 297: rolig.
Anm.: 297 findes paa S. 188.
296⁸ En] || e || En 296⁹
ved] < med af] af || det ||
296¹⁸ det] et || det || 296²⁸ der]
eer
- 298: 381 (se 107), S. 189. — Skr.:
tildels stor; gennemg. hurtig
tildels flygtig, i enk. Ord ro-
ligere.
Anm.: nederste 1/4 af Siden ubeskr.
- 299: 381 (se 107), S. 190. — Skr.:
som 4.
¹VII] < VIII
- 300-302: 381 (se 107), S. 190 f. —
Skr. 300: stor; beg. rolig,
efterh. hurtigere i enk. Ord
flygtig. 301: tildels stor; rolig.
302: beg. rolig, efterh. hur-
tigere.
Anm.: 301 findes paa S. 190, 302 paa
S. 191.
- 303: 381 (se 107), S. 191 f. — Skr.:
som 8.
- 304: 381 (se 107), S. 192. — Skr.:
stor; beg. rolig, snart hurtigere.
¹Blod,] < Blod i
- 305: 381 (se 107), S. 192 f. — Skr.:
som 98.
- 306: 381 (se 107), S. 193. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, snart
hurtigere.
⁶ud —] < ud.
- 307: 381 (se 107), S. 194. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, efterh.
hurtigere.
- 308-309: 381 (se 107), S. 195. —
Skr. 308: som 98. 309: til-
dels stor; hurtig.
- 310: 381 (se 107), S. 195-197. —
Skr.: gennemg. stor; beg.
rolig, snart hurtigere i enk.
Ord flygtig.
⁶Deraf] || Fordi || Deraf
- 311: 381 (se 107), S. 197 f. — Skr.:
gennemg. stor; beg. rolig,
snart hurtigere tildels flygtig.
- 312: 381 (se 107), S. 198-201. —
Skr.: som 8.
¹⁰det] det || Udvortes ||
S. 146¹ der] ||, || der

- 313: 381 (se 107), S. 201 f. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 314: 381 (se 107), S. 202 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigere tildels flygtig.
- 315: 381 (se 107), S. 203 f. — Skr.: tildels stor; rolig.
¹2] < 3 S. 147² 85:] 85 (S. 147³ num] || dum || num
- 316: 381 (se 107), S. 204. — Skr.: som 315.
- 317-318: 381 (se 107), S. 205. — Skr. 317: rolig. 318: stor; rolig tildels sirlig.
- 319: 381 (se 107), S. 205-208. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig.
 S. 148²⁶ Villie] Villie || v ||
- 320: 381 (se 107), S. 208 f. — Skr.: efterh. stor; rolig.
- 321: 381 (se 107), S. 209. — Skr.: tildels stor; rolig.
- 322-323: 381 (se 107), S. 210. — Skr. 322: stor; rolig. 323: rolig.
 322⁶ i] i || at || 322⁷ ad] || af || ad
- 324-325: 381 (se 107), S. 211. — Skr. 324: stor; rolig. 325: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
- 326: 381 (se 107), S. 212. — Skr.: stor; rolig.
⁵Grunden] Grund
- 327: 381 (se 107), S. 212 f. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
 S. 151³ Mon] || De || Mon
- 328: 381 (se 107), S. 214. — Skr.: som 327.
¹det anden Gang] de
- 329: 381 (se 107), S. 214 f. — Skr.: som 327.
⁹Forsyn.] < Forsyn:
- 330: 381 (se 107), S. 215. — Skr.: som 209.
- 331: 381 (se 107), S. 216-218. — Skr.: efterh. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere.
- 332: 381 (se 107), S. 218 f. — Skr.: som 187.
 A n m.: nederste ¹/₄ af S. 219 ubeskr.
¹Gang] Gang ||, || ³at] < det
- 333: 381 (se 107), S. 220 f. — Skr.: tildels stor; snart rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
³-dom.] < -dommen.
- 334: 381 (se 107), S. 221 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtigere.
⁴til for] til
- 335: 381 (se 107), S. 222. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigere.
⁵og] ||, || og Alt] < alt
- 336: 381 (se 107), S. 222 f. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere.

- 337: 381 (se 107), S. 224. — Skr.: stor; rolig tildels sirlig.
^afu i *furcht*-] < fr
- 338: 381 (se 107), S. 224 f. — Skr.: gennemg. stor; rolig tildels sirlig, sl. hurtigere.
- 339: 381 (se 107), S. 225. — Skr.: som 19.
¹f. E.] < at
- 340: 381 (se 107), S. 226. — Skr.: som 187.
- 341: 381 (se 107), S. 227. — Skr.: rolig tildels sirlig.
¹tvært-] < tvert-
- 342: 381 (se 107), S. 227 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig tildels sirlig, i enk. Ord hurtigere.
 Anm.: Noten findes paa S. 227, Marg.-Tilf. paa S. 228.
 S. 157⁴ mægtigere] < stærkere
- 343: 381 (se 107), S. 228. — Skr.: tildels stor; rolig tildels sirlig.
- 344: 381 (se 107), S. 228 f. — Skr.: snart stor; rolig.
- 345-346: 381 (se 107), S. 229. — Skr. 345: snart stor; beg. rolig, efterh. hurtigere. 346: som 209.
- 347: 381 (se 107), S. 230 f. — Skr.: som 19.
²det] < den ¹¹Fugls]
 || Flu || Fugls
- 348: 381 (se 107), S. 231 f. — Skr.: snart stor; beg. rolig, snart hurtigere.
- 349-350: 381 (se 107), S. 232. — Skr. 349: som 348. 350: rolig tildels sirlig.
- 351: 381 (se 107), S. 232 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
- 352: 381 (se 107), S. 233 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, enk. St. roligere.
⁵en] < end ⁸at] at || man ||
- 353: 381 (se 107), S. 234. — Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere.
- 354-355: 381 (se 107), S. 235. — Skr. 354: tildels stor; hurtig. 355: rolig tildels sirlig.
¹Tag] < tag
- 356-357: 381 (se 107), S. 236. — Skr. 356: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere. 357: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig.
 357²med] ||, || med
- 358: 381 (se 107), S. 237. — Skr.: snart stor; hurtig.
²Sinds-] Sind-
- 359: 381 (se 107), S. 237 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig, sl. igæn rolig.
- 360-361: 381 (se 107), S. 238. — Skr. 360: rolig. 361: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere.
- 362: 381 (se 107), S. 239. — Skr.: som 209.
 Anm.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.
⁸-haande] -haande || I ||

363-364: 381 (se 107), S. 240. —
Skr. 363: tildels stor; beg.
sirlig, efterh. hurtigere. 364:
tildels stor; rolig tildels sirlig.

363⁴En] < en 363⁵-vel,
< -vel: 364⁸Text:] Text
364⁶endnu] : endnu

365: 381 (se 107), S. 241. — Skr.:
som 187.

An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.
⁷at et Menneske] at Msk.

366: 381 (se 107), S. 242. — Skr.:
gennemg. stor; gennemg. rolig,
i enk. Ord hurtig.

367: 381 (se 107), S. 242 f. — Skr.:
efterh. stor; hurtig.
⁸Christi] < hans

368: 381 (se 107), S. 243. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, efterh.
hurtigere.
S. 164¹Dog] || O || Dog

369: 381 (se 107), S. 243-245. —
Skr.: gennemg. stor; beg.
sirlig, efterh. hurtigere.
⁵at gifte] gifte ¹¹gift]
ugift

370: 381 (se 107), S. 245 f. — Skr.:
som 209.
⁷-les] -le

371-375: 381 (se 107), S. 246 f. —
Skr. 371: gennemg. stor; snart
rolig snart hurtigere. 372:
rolig tildels sirlig. 373-375:
som 372.

An m.: 372 paa S. 246 i Marg. ud-
for Beg. af 371, med de første Linier
lidt ind i Textdelen; 373-375 paa S. 247,
373 øverst paa Siden med Linier ud

i Marg., 374 nederst tilhøjre under
Slutn. af 371, med Linier beg. lidt
inde i Textdelen, 375 i Marg. lidt over
Midten af Siden.

371⁶Baad] Bod S. 166⁶
ned] || t || ned 373¹Høihed]
< Død 373⁵hvis han] hvis
375⁸Han] < han

376*-378: 381 (se 107), S. 248. —
Skr. 376: sirlig; Udslettelse
med Bølgelinier. 377-378: stor;
rolig.

379: 381 (se 107), S. 248 f. — Skr.:
som 209.

380: 381 (se 107), S. 249. — Skr.:
som 187.
⁸ak] || og || ak -under:]
-under, :

381: 381 (se 107), S. 250. — Skr.:
stor; beg. rolig, efterh. hur-
tigere.

An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.

382: 381 (se 107), S. 251. — Skr.:
som 209.
⁸Perioden] < Periode
⁷til] til || at || ⁹klinket] <
klinget

383-385: 381 (se 107), S. 252. —
Skr. 383: stor; rolig tildels
sirlig. 384: stor; rolig. 385:
tildels stor; rolig.

An m.: 384-385 i Marg., med Linier
lidt ind i Textdelen, 385 ovenover
384. Nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.

383⁸alle] alle || kjender ||
384⁸Esaias] Esaias || San ||

386: 381 (se 107), S. 253. — Skr.:
som 48.

An m.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.

- 387: 381 (se 107), S. 254. — Skr.: hist og her stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
⁹ hvis] visse
- 388: 381 (se 107), S. 255 f. — Skr.: som 4.
⁶ opp i oppe-] < op S. 171⁸
 liig en] liig
- 389: 381 (se 107), S. 257. — Skr.: som 98.
⁸ Taler"] Taler ⁷ der] der
 || der || ved Overgang til ny Linie ⁹ det] < den
- 390: 381 (se 107), S. 258 f. — Skr.: som 8.
 An m.: nederste ¹/₃ af S. 259 ubeskr.
- 391: 381 (se 107), S. 260. — Skr.: som 187.
² sig] sig ||, f ||
- 392: 381 (se 107), S. 260 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
 An m.: nederste ¹/₃ af S. 261 ubeskr.
⁹ Der er] Der ved Overgang til ny Linie ¹⁰ at] at
 || be ||
- 393: 381 (se 107), S. 262 f. — Skr.: som 8.
²-cipere] -cepere ⁷Gud]
 Guds ⁸De] || T || De ¹¹de] det
- 394: 381 (se 107), S. 263. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere.
¹-lig] < -ligh
- 395: 381 (se 107), S. 264. — Skr.: som 209.
⁷Fuld] || Fugl || Fuld
- 396-397: 381 (se 107), S. 265. — Skr. 396: snart stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 397: som 187.
⁸Pølse-] Pølse
- 398: 381 (se 107), S. 266. — Skr.: efterh. stor; beg. rolig, snart hurtigere.
- 399: 381 (se 107), S. 266 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigt efterh. flygtig.
 An m.: nederste ¹/₃ af S. 267 ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet.
- 400: 380 (= L-Fortegn. — Bind, indiv. trykt Etikette som 107, 4. (178×219), Vb. uden Forgyldn., grønt marmorert Overtræk; spr. Snit. Pap.: som 1), udv. Etikette. — Skr.: rolig; NB med tredobbelt Understregning.
 An m.: Stykkerne i 380 anbragt med bred ydre Margen. Paginering med Blyant paa hvert Blads første Side (med ulige Tal), kun Bladene S. 45 f. til 53 f., 77 f. 87 f. og 89 f. er pag. paa begge Sider.
- 401-402: 380 (se 400), S. 1. — Skr. 401: tildels stor; hurtig. 402: som 401.
 401⁸Klippen] || at || Klippen 402¹Intet] < intet
- 403: 380 (se 400), S. 2 f. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtig.
⁸ naar] < om S. 176 ⁸værre] være
- 404: 380 (se 400), S. 3. — Skr.: som 353.

- 405-406: 380 (se 400), S. 4. — Skr.
405: snart stor; beg. rolig,
snart hurtigere. 406: efterh.
stor; beg. sirlig, efterh. hur-
tigere.
405² en] en en 406⁴ Læn-
kens] || K || Lænkens
- 407: 380 (se 400), S. 5. — Skr.:
gennemg. stor; beg. rolig, snart
hurtigere.
- 408-409: 380 (se 400), S. 6. — Skr.
408: i enk. Ord stor; beg. sirlig,
efterh. hurtigere. 409: i enk.
Ord stor; beg. rolig, snart hur-
tigere.
408⁸ Dersom det] Dersom
408⁴ at] at || tale || 409² fjernt]
< fjern < fjernt
- 410-411: 380 (se 400), S. 7. — Skr.
410: gennemg. stor; gennemg.
rolig, i enk. Ord hurtigere.
411: efterh. stor; beg. rolig,
efterh. hurtigere.
410³ Du nu] nu
- 412-413: 380 (se 400), S. 8. — Skr.
412: som 98. 413: efterh. stor;
beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 414: 380 (se 400), S. 9-13. — Skr.:
stor; beg. rolig, snart hur-
tigere i enk. Ord flygtig.
4har] || fra || har ¹⁰ Forvir-
ringen... paa] Forvirringen
[< Det] er skeet <paa> || Det
er skee || ¹⁷ Opsæts-] < Op-
sæt- ¹⁹ bliver] bliver || skulle ||
S. 180² Menneske] || I || Msk.
S. 180⁷ Min] Min || i || S. 180¹⁰
Saalænge] < Saaledes
- 415: 380 (se 400), S. 14-17. — Skr.:
tildels stor; beg. sirlig, efterh.
hurtigere i enk. Ord flygtig.
4tage] tage || xstd. || S. 181²⁰
-Kirke"] -Kirke S. 181²¹
-rømmer man] -rømmer
S. 181³¹ han første Gang]
< ham
- 416: 380 (se 400), S. 17 f. — Skr.:
som 187.
- 417: 380 (se 400), S. 18 og 21. —
Skr.: som 353.
Anm.: Pagineringen S. 19 f. er
oversprunget.
- 418: 380 (se 400), S. 21. — Skr.:
som 353.
- 419-422: 380 (se 400), S. 22-25. —
Skr. 419: snart stor; gennemg.
hurtig tildels flygtig, i enk.
Ord roligere. 420: i enk. Ord
stor; gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtigere. 421: gennemg.
sirlig, i enk. Ord hurtigere.
422: gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtigere.
Anm.: 420 paa Foden af S. 22
med Linier beg. ude i Marg. 421 paa
S. 22 paalangs i Marg. imellem den
i Texten optagne Marg.-Tilf. og 420,
med Linier beg. ⊥ Sdens øverste Kt.
422 paa S. 24.
419³ først og] først 419¹⁵
Jøde] Jøde || (|| S. 184²⁰
havde] havde || jeg || 420⁸
Alle] Alle ||) ||
- 423: 380 (se 400), S. 25. — Skr.:
efterh. stor; beg. rolig, snart
hurtigere.

- 424: 380 (se 400), S. 25 f. — Skr.:
 efterh. stor; hurtig i enk. Ord
 flygtig.
- 425: 380 (se 400), S. 26. — Skr.:
 som 1.
- 426: 380 (se 400), S. 27. — Skr.:
 tildels stor; gennemg. hurtig
 tildels flygtig, i enk. Ord ro-
 ligere.
⁶et] et || lille || ⁷im-] i-
- 427: 380 (se 400), S. 28. — Skr.:
 rolig tildels sirlig.
- 428: 380 (se 400), S. 28 f. — Skr.:
 enk. St. stor; gennemg. rolig,
 i enk. Ord hurtig.
- 429: 380 (se 400), S. 29. — Skr.:
 efterh. stor; beg. rolig, efterh.
 hurtigere i enk. Ord flygtig.
⁶-toren] -toreren ⁷Indi-
 vider] || G || Individer
- 430: 380 (se 400), S. 30 f. — Skr.:
 efterh. stor; beg. rolig tildels
 sirlig, efterh. hurtigere.
 S. 188¹⁶ sine] || enhver ||
 sine
- 431: 380 (se 400), S. 31-33. — Skr.:
 enk. St. stor; gennemg. rolig,
 i enk. Ord hurtigere.
⁸Forsikkringer] For-
 ved Overgang til ny Side
 S. 189²¹ ad] < af
- 432: 380 (se 400), S. 34. — Skr.:
 efterh. stor; beg. sirlig, snart
 hurtigere.
- 433: 380 (se 400), S. 34 f. — Skr.:
 som 209.
¹Hav] Hav || Ere || ³Egre-]
 < Ere- ⁷er en] er
- 434: 380 (se 400), S. 35-40. — Skr.:
 gennemg. stor; beg. rolig,
 snart hurtigere, efterh. gen-
 nemg. hurtig tildels flygtig,
 enk. St. (ved ny Udgang) igæn-
 roligere.
²Ortho-] || T || Ortho- S. 191²
 Alvor] Alvor || , || S. 191¹⁰
 -røret] -røretet
- 435: 380 (se 400), S. 41. — Skr.:
 snart stor; beg. rolig, snart
 hurtigere.
- 436: 380 (se 400), S. 41-43. —
 Skr.: gennemg. stor; beg. rolig,
 efterh. hurtigere, sl. tildels
 flygtig.
 S. 193¹⁸ at staae] staae <
 staaen
- 437: 380 (se 400), S. 43. — Skr.:
 stor; rolig tildels sirlig.
- 438: 380 (se 400), S. 44. — Skr.:
 gennemg. rolig, i enk. Ord
 hurtig.
²Det] || Men der || Det
 S. 194⁸ det tredie Gang] <
 dette
- 439: 380 (se 400), S. 44 f. — Skr.:
 gennemg. stor; gennemg. rolig,
 i enk. Ord hurtig tildels flygtig.
 A n m.: nederste ¹/₃ af S. 45 ubeskr.
⁴om han] om
- 440: 380 (se 400), S. 46-48. — Skr.:
 gennemg. stor; beg. rolig, snart
 hurtigere i enk. Ord flygtig.

- ⁴vist] < hvis S. 195⁴ mig] mig ||, || S. 195¹² en *anden Gang*] || som || en
- 441: 380 (se 400), S. 49-51. — Skr.: som 134.
S. 196¹⁴ en Processions] < Processionens
- 442-443: 380 (se 400), S. 52 f. — Skr. 442: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere tildels flygtig. 443: hurtig.
Anm.: 443 findes paa S. 52.
442¹⁸ morede] < moret
- 444: 380 (se 400), S. 53-55. — Skr.: tildels stor; beg. rolig tildels sirlig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig.
Anm.: nederste 1/4 af S. 55 ubeskr.
⁵-lig første Gang] < -lige
- 445: 380 (se 400), S. 56. — Skr.: som 89.
- 446-447: 380 (se 400), S. 57. — Skr. 446: som 168. 447: rolig tildels sirlig.
- 448: 380 (se 400), S. 57 f. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig tildels sirlig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig.
⁸ved] veed S. 200¹ det første Gang] < den S. 200⁸ Præst] < Præsten
- 449: 380 (se 400), S. 58 f. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
¹sagt,] < sagt: ⁸vilde sige] vilde ved Overgang til ny Side
- 450: 380 (se 400), S. 59. — Skr.: sirlig.
- 451: 380 (se 400), S. 60 f. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig.
Anm.: nederste 1/4 af S. 61 ubeskr.
S. 201¹² derfor] derfor || føler jeg || S. 201¹⁸ -lige] -lige || Opmærksom ||
- 452: 380 (se 400), S. 62 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, sl. rolig.
¹mig meget] meget ved Overgang til ny Linie ¹⁸indbildsk] indbildt
- 453-454: 380 (se 400), S. 64. — Skr.: som 8.
453⁴at gaae] gaae Gaden] Skaden 453⁸fornem!] fornem! || O, I ||
- 455: 380 (se 400), S. 65. — Skr.: enk. St. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.
S. 203⁸ -hovedet] -hovedet
- 456: 380 (se 400), S. 66 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.
- 457: 380 (se 400), S. 67. — Skr.: som 1.
S. 204⁸ lille] lille || Fatti [?] ||
- 458: 380 (se 400), S. 68 f. — Skr.: som 8.
Anm.: nederste 1/3 af S. 69 ubeskr.
⁴Nogen] < nogen
- 459-460: 380 (se 400), S. 70. — Skr. 459: rolig. 460: tildels

stor; gennemg. rolig tildels
sirlig, i enk. Ord hurtigere.

461: 380 (se 400), S. 71. — Skr.:
tildels stor; hurtig i enk. Ord
flygtig.

^oPublikum.] < Publikum,
Nonsens.

462: 380 (se 400), S. 71-73. —
Skr.: som 5.

⁵Qval] < qval S. 206 ³
kjende Dig“.] < kjende“.
S. 206 ⁹ flere] || m || flere
S. 206 ¹² det Sjælelige] <
Aanden

463-464: 380 (se 400), S. 73 f. —
Skr. 463: efterh. stor; beg.
sirlig, efterh. hurtigere. 464:
rolig tildels sirlig.

Anm.: 464 paa S. 74.

463 ⁸ tænk] tænkt 464 ²
dybt] || dybt Saaret nager ||
dybt

465: 380 (se 400), S. 74 f. — Skr.:
som 410.

^oan (] < an.

466: 380 (se 400), S. 75-77. —
Skr.: gennemg. stor; beg.
sirlig, efterh. hurtig tildels
flygtig.

S. 208 ⁴ forstaae] forstaaer
S. 208 ⁶ af ham] ham

467-468: 380 (se 400), S. 77. —
Skr. 467: stor; rolig. 468:
som 89.

469: 380 (se 400), S. 78 f. — Skr.:
gennemg. stor; beg. rolig,
snart hurtigere i enk. Ord
flygtig.

²var] || g || var ⁶han] han
|| slet ikke || ⁷var] || af || var
til at] til ¹¹ihjel.“] ihjel.
¹⁴forsvare] ikke forsvare
¹⁵været] være

470: 380 (se 400), S. 79 f. — Skr.:
som 410.

S. 210 ¹ saae] saae || “ ||
S. 210 ³ det.] < det at dø

471-472: 380 (se 400), S. 81. —
Skr. 471: stor; gennemg. rolig,
i enk. Ord hurtig. 472: som 187.
471 ¹ rædsomste] < ræd-
somme rædsomste,] <
rædsomste:

473: 380 (se 400), S. 82 f. — Skr.:
efterh. stor; beg. rolig, efterh.
hurtigere i enk. Ord flygtig.

¹hos] hos || Msk || S. 211 ³
hvor] || jeg har kun || hvor

474-476: 380 (se 400), S. 83. —
Skr. 474: i enk. Ord stor;
rolig. 475: snart stor; rolig.
476: rolig tildels sirlig.

474 ¹ Vingerne] Vingerne
||, ||

477: 380 (se 400), S. 84. — Skr.:
stor; gennemg. hurtig, tildels
roligere.

478: 380 (se 400), S. 84 f. — Skr.:
som 477.

479: 380 (se 400), S. 85 f. — Skr.:
stor; hurtig tildels flygtig.

480: 380 (se 400), S. 86 f. — Skr.:
stor; beg. rolig, snart hurtigere
tildels flygtig.

⁶og] og || see ||

- 481: 380 (se 400), S. 87. — Skr.: tildels stor; hurtig.
 hvem] < hved S. 217¹² En] < en
- 482: 380 (se 400), S. 88-90. — Skr.: beg. sirlig, forøvr.: rolig tildels sirlig.
 Anm.: Beg. af sidste Stykke for største Delen med Linier beg. i Marg., Slutn. anbragt i Marg. paa S. 90 lige under Midten.
⁴ stod] stod || ved || ²¹-fatters. Men] < -fatters; men S. 214¹ Dage] Dag S. 214²⁴ af] af || H || S. 214²⁵ Taager] Taager || eller af dens Reflex || S. 215¹ Christenh i *Christenheden*] < Christend
- 483: 379 (= L-Fortegn. — Bind, 4. (187 × 233), Vb. uden Forgyldn., blaet marmoreret Overtræk; spr. Snit. Pap.: Koncept; svært), udv. Etikette. — Skr.: rolig; NB med firedobbelt Understregning.
 Anm.: Stykkerne i 379 anbragt med bred ydre Margen. Paginering med Blyant paa hvert Blads første Side (med ulige Tal), kun Bladene S. 71 f. 105 f. og 183 f. er pag. paa begge Sider.
- 484: 379 (se 483), S. 1. — Skr.: rolig tildels sirlig.
- 485: 379 (se 483), S. 1 f. — Skr.: i enk. Ord stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
- 486: 379 (se 483), S. 2-4. — Skr.: enk. St. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
 Anm.: Marginal-Tilføjelserne findes paa S. 2.
⁹forladt] < fornegtet ¹¹os] os ||, || ¹⁶3] < 4 S. 217⁶
- 487: 379 (se 483), S. 5 f. — Skr.: som 187.
³ganske] < ganske ¹⁴et anden Gang] < en ²¹om] < i
- 488: 379 (se 483), S. 6 f. — Skr.: som 187.
²om] om || egl || ³er] er || hans Fordeel || ⁵den] < Før
- 489: 379 (se 483), S. 7-9. — Skr.: som 187.
⁴jeg.] < jeg, ²¹Vers] < Verds S. 220³ strax.] < strax, S. 220⁶-hed!] < -hed, S. 220¹¹ Maade] Maade || træder || S. 220¹⁸ Hellig.] Helli-
- 490: 379 (se 483), S. 10. — Skr.: som 187.
- 491: 379 (se 483), S. 10 f. — Skr.: som 219.
 S. 221¹⁰er] er i S. 221¹⁴ ethvert] ethvert ||) ||
- 492: 379 (se 483), S. 11 f. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
 S. 222 Alt] Alt,
- 493: 379 (se 483), S. 13. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
³Netop Det] Netop ⁷sammen] sammen || og for ||
- 494: 379 (se 483), S. 13 f. — Skr.: snart stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig.

- 495: 379 (se 483), S. 14 f. — Skr.: stor; gennemg. rolig, enk. St. hurtig.
andre] Andre < Andres
- 496: 379 (se 483), S. 15. — Skr.: stor; gennemg. hurtig, tildels roligere.
- 497: 379 (se 483), S. 16. — Skr.: rolig tildels sirlig.
S. 224⁸ han af] af
- 498: 379 (se 483), S. 17. — Skr.: stor; snart rolig, snart hurtig tildels flygtig.
- 499: 379 (se 483), S. 18 f. — Skr.: snart stor; beg. sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
Anm.: nederste ¹/₄ af S. 19 ubeskr.
⁶gjorde] < gjort ⁹: han] < . Han komme] || lide. || komme S. 225² -ning] < -nings
- 500: 379 (se 483), S. 20 f. — Skr.: som 187.
⁸Træng-] Stræng- ¹⁸en] < een
- 501: 379 (se 483), S. 21-23. — Skr.: enk. St. stor; beg. rolig, snart hurtigere.
⁹Er-] || H || Er- ¹⁰saadan] < saadanne ²⁸syndet] < syndent
- 502: 379 (se 483), S. 23 f. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig.
Anm.: nederste ¹/₄ af S. 24 ubeskr.
S. 227⁹ Ret] || fuld || Ret
- 503: 379 (se 483), S. 25. — Skr.: i enk. Ord stor; rolig.
- 504: 379 (se 483), S. 25 f. — Skr.: stor; gennemg. rolig, tildels hurtigere i enk. Ord flygtig.
²tangeres] || s || tangeres
- 505: 379 (se 483), S. 26-28. — Skr.: snart stor; gennemg. rolig, enk. St. hurtig tildels flygtig.
⁸humo-] hummo- ⁸hele] || F || hele ⁷det anden Gang] < der ¹⁰o fjerde Gang] < og ¹²mig —] < mig, ¹⁶læst] læst, har læst det
- 506: 379 (se 483), S. 28 f. — Skr.: rolig tildels sirlig.
- 507: 379 (se 483), S. 29. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere.
²vel] < vil ³seire.] < seire,
- 508: 379 (se 483), S. 29 f. — Skr.: som 209.
S. 230¹¹de] < det
- 509: 379 (se 483), S. 31. — Skr.: stor; rolig.
- 510: 379 (se 483), S. 31-34. — Skr.: som 19.
S. 231⁸ sige,] < sige: S. 231¹⁵ Uprak-] < uprak- S. 231⁸⁰ -tiske] < -thiske S. 232² Fængslet,] < Fængslet. S. 232³ hvor] || for at || hvor
- 511: 379 (se 483), S. 35-39. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.

- ⁸kan] || v || kan ¹⁴er] || ikke ||
er ¹⁰er] er er *ved Overgang*
til ny Side ²⁸fleest] fleest] ||
S. 233¹⁶ for] < at S. 233²⁸
Intet,] < Intet:
- 512: 379 (se 483), S. 39-41. —
Skr.: enk. St. stor; beg. sirlig,
snart: gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtigere.
³20] || Et || 20 ¹¹til] til || og ||
S. 235 ⁴Dusin-] Dusind-
S. 235⁷lever] leve
- 513: 379 (se 483), S. 42 f. — Skr.:
som 187.
¹Land] || F || Land ²-lig]
<-lige ⁷kan] || v || kan ⁸-fat-
ter:] <-fatter, ¹⁵ud] uden
¹⁷skal] skal || derfor || ¹⁹endog]
for endog S. 236⁷fik] *Læsn.*
tvivlsom
- 514: 379 (se 483), S. 44 f. — Skr.:
snart stor; Dateringen sirlig,
forøvr.: gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtigere.
⁷Til-] Tilv-
- 515-516: 379 (se 483), S. 45. —
Skr. 515: snart stor; gennemg.
rolig, i enk. Ord hurtigere.
516: som 515.
515⁸været] være 516⁸
Gud *anden Gang*] || K || Gud
- 517: 379 (se 483), S. 46 f. — Skr.:
som 515.
⁴hvor] hvor || Ø ||
- 518: 379 (se 483), S. 47. — Skr.:
stor; rolig.
³Saltet] Saltet || — ||
- 519: 379 (se 483), S. 47 f. — Skr.
som 209.
¹⁰-quents] -quent
- 520: 379 (se 483), S. 48 f. — Skr.:
som 209.
¹ond-] || iro || ond- ²hans]
|| den || hans ⁵i] || ide || i
- *521: 379 (se 483), S. 49. — Skr.:
stor; rolig.
- 522: 379 (se 483), S. 50. — Skr.:
efterh. stor; gennemg. rolig,
i enk. Ord hurtigere.
²for] < i
- 523-524: 379 (se 483), S. 51. —
Skr.: som 209.
523¹den] < denne 523³
dertil] < derfor
- 525: 379 (se 483), S. 52. — Skr.:
som 209.
²dog] dog || det ||
- 526: 379 (se 483), S. 52 f. — Skr.:
som 515.
¹god] < gods ⁴-tig] <
-tigt ¹²ikke] ikke || betragt ||
- 527: 379 (se 483), S. 53 f. — Skr.:
som 187.
¹⁰Uskyl-] < uskyl-
- 528: 379 (se 483), S. 54 f. — Skr.:
som 209.
- 529: 379 (se 483), S. 55 f. — Skr.:
som 187.
²Træk:] < Træk, ¹læser
jeg] læser *ved Overgang til*
ny Linie ⁵eller] || det || ell.
⁶Verden] Ver- *ved Overgang*

til ny Side ¹¹ Men den]
Men *ved Overgang til ny*
Linie

530: 379 (se 483), S. 56 f. — Skr.:
som 219.

⁸ gaee og] gaee

531: 379 (se 483), S. 57-59. — Skr.:
stor; gennemg. rolig, enk.
St. hurtig tildels flygtig.

⁸ Noget] < noget ¹⁶ med]
|| i || med

532-533: 379 (se 483), S. 60. —
Skr. 532: som 209. 533: i
enk. Ord stor; gennemg. rolig,
i enk. Ord hurtigere.

533¹ vel] < maaskee 30]
< 40

534: 379 (se 483), S. 61. — Skr.:
som 533.

¹ da] da || aldrig ||

535: 379 (se 483), S. 61 f. — Skr.:
som 209.

⁹ for] ||, || for

536: 379 (se 483), S. 62-64. —
Skr.: snart stor; beg. rolig,
snart hurtigere i enk. Ord
flygtig.

⁷ Det] < Den ¹⁴-vorrent]
< -vurrent

537: 379 (se 483), S. 64 f. — Skr.:
som 98.

538-539: 379 (se 483), S. 65-68. —
Skr. 538: som 4. 539: rolig
tildels sirlig.

Anm.: 539 findes paa S. 66.

S. 246⁶ i] ||, || i S. 246¹⁶
bleven] blev

540: 379 (se 483); S. 68-71. —
Skr.: stor; beg. rolig, efterh.
hurtig tildels flygtig; i Marg-
Tilf.: rolig.

S. 247¹ Kjed en] Kjed et
S. 247¹³ der] < det S. 247⁴⁰
end] ind

541: 379 (se 483), S. 72. — Skr.:
stor; hurtig.

³ Eder] ||, || Eder

542: 379 (se 483), S. 72 f. — Skr.:
stor; hurtig.

Anm.: i Pagineringen er 73 rettet
fra 72.

³ mig] ¹ de || mig

543: 379 (se 483), S. 74. — Skr.:
snart stor; beg. rolig tildels
sirrig, snart hurtigere.

Anm.: nederste ¹/₃ af Siden ubeskr.

² Dobbelt-] Dobbelt

544: 379 (se 483), S. 75-78. —
Skr.: efterh. stor; beg. sirrig,
snart hurtigere.

² en] || man || en ³ til at]
til *ved Overgang til ny Linie*
⁶ bedst] || de [?] || bedst
⁸ man kan] man ¹⁸ det
anden Gang] de ¹⁴ som] som
|| blot || ¹⁵-teste]-ste ³⁰dette]
< det S. 250⁴ jeg] || s || jeg
S. 250¹⁰ tre] tre,

*545: 379 (se 483), S. 78 f. — Skr.:
gennemg. stor; beg. sirrig, snart
hurtigere.

⁸ Fri-] fri- ⁴ han *første*
Gang] han || plud ||

- 546: 379 (se 483), S. 80. — Skr.: i enk. Ord stor; rolig tildels sirlig.
 An m.: nederste ¹/₃ af Siden ubeskr.
³inden] man inden ⁶saa
 anden Gang] || d || saa ⁷For-
 bønnen] < den Forbøn
- 547: 379 (se 483), S. 81. — Skr.: snart stor; rolig, beg. sirlig.
- 548: 379 (se 483), S. 82 f. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 549: 379 (se 483), S. 83 f. — Skr.: som 209.
 S. 253⁵ havde] have
- 550: 379 (se 483), S. 85. — Skr.: efterh. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
⁴¹Her er] Her
- 551: 379 (se 483), S. 85-87. — Skr.: som 209.
²er] < har været ¹⁶Enkelte.] Enkelte. || Nu || S. 254¹ en] en || Udso || S. 254⁹ Tanke —] < Tanke.
- 552: 379 (se 483), S. 87. — Skr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
- 553: 379 (se 483), S. 88-90. — Skr.: som 410.
⁷mod] mod || al || S. 255⁸ Naar en] Naar S. 255⁴ Landet —] < Landet, S. 255⁵ den kvalificerede Skyld] < Skylden S. 255⁷ angriber] angrib S. 255⁹ skal] || k || skal
- 554: 379 (se 483), S. 90-95. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, forøvr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
¹¹en] - et S. 256¹⁹ - hed,] -hed, || for at gjøre ham || S. 256²⁰ Under-] U- S. 257¹⁰ Store.] < Store,
- *555: 379 (se 483), S. 95 f. — Skr.: snart stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere tildels flygtig.
- 556: 379 (se 483), S. 96. — Skr.: som 98.
³denne] < den og] og || Pøbelens Under ||
- 557: 379 (se 483), S. 96 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigere.
²Bind] < Bind p.
- 558: 379 (se 483), S. 97 f. — Skr.: snart stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
 S. 259¹ Tre-] < tre-
- 559: 379 (se 483), S. 99. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere.
- 560-561: 379 (se 483), S. 99-105. — Skr. 560: stor; beg. rolig tildels sirlig, efterh. hurtig tildels flygtig. 561: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.
 An m.: 561 findes paa S. 100.
 S. 260⁶ Taler.] Taler. || Jeg har skrevet det af ||. S. 260⁶ den] den || Af || S. 261¹⁰ Meget] < meget S. 261¹⁸ sit] < sig

562-563: 379 (se 483), S. 105 f. —
Skr. 562: som 98. 563: som
187.

An m.: 563 paa S. 105, med Linier
beg. \perp Siden nederste Kt.

564: 379 (se 483), S. 106 f. — Skr.:
som 353.

An m.: nederste $\frac{1}{4}$ af S. 107 ubeskr.

⁵ ja] || af || ja ⁷ Conten-]
Con- ved Overgang til ny
Linie ¹² slaaet.] < slaaet;
¹⁶ ved] || i || ved ¹⁷ Tusin-
der] Tusinder ||, ||

565: 379 (se 483), S. 108-111. —
Skr.: som 4.

⁸ har] || omgaa || har ²⁸ -li-
gen] < -ligere S. 264 ⁹ -ligt]
-ligt, S. 264 ¹² -værende,]
< -værende.

566: 379 (se 483), S. 111. — Skr.:
som 8.

An m.: nederste $\frac{1}{4}$ af Siden ubeskr.

*567: 379 (se 483), S. 112. — Skr.:
som 353.

568: 379 (se 483), S. 112 f. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, efterh.
hurtigere.

S. 265 ¹¹ taler] taler || —
men desto b ||

569: 379 (se 483), S. 113 f. — Skr.:
stor; rolig.

570-571: 379 (se 483), S. 114. —
Skr. 570: stor; rolig. 571:
som 209.

572: 379 (se 483), S. 115. — Skr.:
som 219.

573: 379 (se 483), S. 115 f. — Skr.:
som 219.

² til for] til ved Overgang
til ny Linie

574: 379 (se 483), S. 116 f. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, snart
hurtigere.

¹⁰ Kjerlig] Kjerlige

575: 379 (se 483), S. 117. — Skr.:
som 353.

576: 379 (se 483), S. 117 f. — Skr.:
tildels stor; hurtig.

⁵ -stens] < -stens

577: 379 (se 483), S. 118 f. — Skr.:
som 98.

¹ -de.] < -de! ⁴ betragtet]
betragt ⁹ den anden Gang]
< det ¹¹ Pille] < Pilde

578: 379 (se 483), S. 119. — Skr.:
i enk. Ord stor; gennemg. rolig,
hist og her hurtigere tildels
flygtig.

579: 379 (se 483), S. 120 f. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, efterh.
hurtigere i enk. Ord flygtig.

⁵ maa] maa || sige || ⁶ Li-
delsen] < Lidende dog] dog
|| lider || ¹⁸ ville] ville || Lid ||
S. 269 ⁴ sig første Gang] sig
|| s ||

580: 379 (se 483), S. 121 f. — Skr.:
som 209.

⁴ lader] lader || E || ⁹ Noget]
|| de || Noget be-] Be-

581: 379 (se 483), S. 122. — Skr.:
snart stor; rolig.

² -Historien] -Historie

- 582: 379 (se 483), S. 122f. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, snart hurtigere.
S. 270³ sove —] < sove,
- 583: 379 (se 483), S. 123. — Skr.: som 209.
Anm.: nederste^{1/4} af Siden ubeskr.
7 eneste Ven] < Eneste
- 584: 379 (se 483), S. 124. — Skr.: som 8.
- 585: 379 (se 483), S. 124f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
- 586: 379 (se 483), S. 125f. — Skr.: som 585.
^b Og] || Dog || Og
- 587: 379 (se 483), S. 126. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, snart hurtigere.
⁴ 3] < 2
- 588: 379 (se 483), S. 127. — Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, hist og her hurtigere tildels flygtig.
⁶ man] man || har || ¹¹-ting,]
< -ting.
- 589: 379 (se 483), S. 127f. — Skr.: stor; hurtig.
- 590: 379 (se 483), S. 128. — Skr.: som 8.
Anm.: nederste^{1/4} af Siden ubeskr.
- 591: 379 (se 483), S. 129. — Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, forøvr.: gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere.
S. 273¹⁰ fortages] < tabes
- 592: 379 (se 483), S. 130. — Skr.: som 8.
¹ i] || v || i
- 593: 379 (se 483), S. 130-132. — Skr.: tildels stor; snart rolig tildels sirlig, snart hurtig tildels flygtig
S. 274⁴ altsaa] || da han || altsaa S. 274¹¹ ikke] ikke || bliv || S. 274¹⁸ narre] snarere
- 594: 379 (se 483), S. 132f. — Skr.: som 8.
⁸ de] < det
- 595: 379 (se 483), S. 133. — Skr.: som 8.
S. 275³ ind-] in-
- 596: 379 (se 483), S. 133f. — Skr.: som 8.
Anm.: nederste^{1/4} af S. 134 ubeskr.
¹ -ningen:] -ning: [< ,]
- 597: 379 (se 483), S. 135. — Skr.: som 209.
- 598: 379 (se 483), S. 135-137. — Skr.: stor; snart rolig, snart hurtig tildels flygtig.
S. 276³ Penge-] Penge ved Overgang til ny Linie S. 276¹⁷ -ser over] -ser
- 599: 379 (se 483), S. 137f. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere.
⁸ ikke,] ikke, || s ||
- 600-601: 379 (se 483), S. 138. — Skr.: som 209.
601¹ farer] farer || frem ||

- 602-603: 379 (se 483), S. 139-141.
— Skr. 602: som 4. 603:
som 426.
Anm.: 603 findes paa S. 139.
602¹⁰ Intet] < intet 602¹³
ved] || a || ved S. 278¹ feigt]
|| at || feigt S. 278³ til] || v || til
- 604: 379 (se 483), S. 141. — Skr.:
efterh. stor; beg. rolig tildels
sirlig, snart hurtigere tildels
flygtig.
S. 279² som] || der || som
- 605: 379 (se 483), S. 142. — Skr.:
stor; rolig.
- 606-607: 379 (se 483), S. 142 f. —
Skr. 606: gennemg. stor; beg.
rolig, efterh. hurtig tildels flyg-
tig. 607: rolig.
Anm.: 607 findes paa S. 143.
606⁵ in] < en 607² Folke-]
|| A || Folke-
- 608: 379 (se 483), S. 143 f. — Skr.:
som 4.
⁷ -tion,] < -tion:
- 609: 379 (se 483), S. 144. — Skr.:
som 209.
³ Fred —] < Fred,
- 610: 379 (se 483), S. 144 f. — Skr.:
snart stor; rolig.
⁴ elsket.] < elsket,
- 611: 379 (se 483), S. 145. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, snart
hurtigere i enk. Ord flygtig.
Anm.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.
- 612-613: 379 (se 483), S. 146. —
Skr. 612: efterh. stor; gen-
nemg. rolig, i enk. Ord hur-
tigere. 613: som 612.
- 614: 379 (se 483), S. 146 f. — Skr.
som 353. :
⁸ Regje-] Regjer- ved Over-
gang til ny Side
- 615: 379 (se 483), S. 147 f. — Skr.:
som 8.
S. 282⁵ I] < i
- 616: 379 (se 483), S. 148. — Skr.:
som 8.
- 617: 379 (se 483), S. 148 f. — Skr.:
som 8.
² jeg] jeg || fald || ⁶ Tanke]
Tanke || — ||
- 618: 379 (se 483), S. 149 f. — Skr.:
som 4.
- 619: 379 (se 483), S. 150. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, snart
hurtigere.
Anm.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.
¹ „Naar] Naar ⁴ En] En
|| saadan ||
- 620: 379 (se 483), S. 151. — Skr.:
efterh. stor; beg. sirlig, snart
hurtigere.
Anm.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.
⁴ -ligere,] < -ligere.
⁷ -vei,] -vei, || at ||
- 621: 379 (se 483), S. 152 f. — Skr.:
snart stor; beg. sirlig, snart
hurtigere tildels flygtig.
⁶ Mand] Mand || i ||
- 622: 379 (se 483), S. 153. — Skr.:
som 8.
Anm.: nederste ¹/₄ af Siden ubeskr.

- ¹Det] < Dett ²staaer] || sviger || staaer
- 623-624: 379 (se 483), S. 154. — Skr.: som 8.
624 ⁴tagne] (tagne)
- 625: 379 (se 483), S. 155. — Skr.: som 8.
Anm.: nederste ¹/₃ af Siden ubeskr.
⁴Menneske] Msk || , ||
- 626-628: 379 (se 483), S. 156. — Skr. 626: som 8. 627: stor; rolig. 628: snart stor; rolig.
- 629: 379 (se 483), S. 157 f. — Skr.: som 8.
Anm.: nederste ¹/₂ af S. 158 ubeskr.
⁴Side] Side || af || ⁶hvorfor] || og || hvorfor S. 286 ¹³Den] < den
- 630: 379 (se 483), S. 159. — Skr.: enk. St. stor; rolig tildels sirlig.
⁴-cul] < -cule ¹³udrette] udrette.
- 631: 379 (se 483), S. 160. — Skr.: som 8.
¹³Feil. "] Feil.
- 632-634: 379 (se 483), S. 161. — Skr. 632: som 209. 633: gennemg. stor; rolig tildels sirlig. 634: stor; sirlig.
632 ¹-logien] < -logiet
- 635: 379 (se 483), S. 162. — Skr.: som 209.
¹-særen] < -særen Tol-deren] < Toldren
- 636: 379 (se 483), S. 162 f. — Skr.: snart stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
²-neret] < -nerede ⁴Konge.] < Konge,
- 637-639: 379 (se 483), S. 163 f. — Skr. 637: stor; beg. rolig, efterh. hurtigere tildels flygtig. 638: som 4. 639: som 209.
Anm.: 638-639 findes paa S. 164; 639 med en enk. Linie ind i Textdelen under Slutn. af 637.
637 ⁶der] der den ⁷og første Gang] og || bet ||
- 640-642: 379 (se 483), S. 165 f. — Skr. 640: som 8. 641: som 4. 642: stor; flygtig.
Anm.: 641 er anbragt i Marg. nederst paa S. 165 og øverst S. 166, Tilf. paa Foden af S. 165 i Textdelen under en Del af 640. Nederste ¹/₃ af S. 166 ubeskr.
640 ³Skjulthed] < Skjult-heds ⁷i i svire] < æ S. 290 ²hvilken] hvilke 641 ⁹høiere,] < høiere: 641 ¹¹Guds] || H || Guds 642 ³for] for || al ||
- 643-644: 379 (se 483), S. 167 f. — Skr. 643: som 5. 644: beg. sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig.
Anm.: 644 findes paa S. 168, hvis nederste ¹/₃ er ubeskr.
643 ³saa] || let || saa 643 ¹⁶Sammen-] Sam- ved Overgang til ny Side 643 ²³det] det || skal || 644 ³-Tid siden]-Tiden
- 645: 379 (se 483), S. 169-172. — Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, snart hurtigere tildels flygtig.

⁴den] < det ⁹tidligere]
 || en || tidligere ¹²Instant]s
 || Exist || Instant] S. 293³ at]
 at || jeg || S. 293⁶ igien,] <
 igien. S. 293¹⁸ som] || at ||
 som S. 293²¹ den] dens
 S. 293²⁷ i] || at || i

646: 379 (se 483), S. 172 f. — Skr.:
 som 5.

647: 379 (se 483), S. 173. — Skr.:
 som 209.

648: 379 (se 483), S. 173-175. —
 Skr.: som 5.

Anm.: nederste ¹/₄ af S. 175 ubeskr.

⁶ganske ene] ganske
¹⁰intet] < intet- ¹²bedre]
 || at || bedre ¹⁷betænke] <
 tænke S. 295⁵ Synderes]
 || en || Synderes

649: 379 (se 483), S. 176-178. —
 Skr.: tildels stor; beg. sirlig,
 efterh. hurtigere tildels flygtig.

Anm.: Anmærkningen findes paa
 Foden af S. 177.

⁶vil] < vilde ¹⁸i] ||, || i
¹⁹qua] ||, || qua ²¹det] det
 || Timelige || ²⁴abstrakt]
 abstrakt ||) || S. 296⁴ Gud]
 < Guds S. 296¹² lige saa]
 < ligesaa

650: 379 (se 483), S. 178-182. —
 Skr.: enk. St. stor; snart rolig
 tildels sirlig, snart hurtig til-
 dels flygtig.

De tre Stjerner over Styk-
ket] < et Dobbeltkors ³til-
 sidst] tilsidst || ikke Andet ||
⁸at anden Gang] at || jeg ||
⁴ieetvæk] < ieetvæk S. 297¹⁰

alle de] < al det S. 297¹⁹
 Lykke] Lykke || til || S. 297²⁸
 Væsens Grund-] Væsen
 Grunds- S. 297²⁹ troe] troe
 ||, || S. 298¹⁹ seer] < selv

651-652: 379 (se 483), S. 182 f. —
 Skr. 651: gennemg. stor; beg.
 rolig, snart hurtigere tildels
 flygtig. 652: gennemg. rolig
 tildels sirlig, i enk. Ord hur-
 tigare.

Anm.: 652 optager Marg. udfor
 651 paa begge Sider.

651⁸-hed;] < -hed: for]
 for || rhetorisk || 652¹lægges]
 < lægger 652²-kater,] <
 -kater. 652⁷Frygtelige] <
 frygtelige 652¹⁶vidende]
 || fortvivlet || vidende 652¹⁸
 sig selv] selv 652¹⁹Sagen
 er] Sagen

653: 379 (se 483), S. 183 f. — Skr.:
 tildels stor; snart rolig, snart
 hurtig tildels flygtig.

Anm.: nederste ¹/₄ af S. 184 ubeskr.
 S. 300³Selvet)] < Selvet.

654: 312 (= L-Fortegn.), 1c.—¹/₃ Blad
 4. (173 × ...); en Kt. uregelm.
 afrevet. Pap.: gull. Konzept.
 Skr.: gennemg. flygtig, i enk.
 Ord roligere. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden
 Side.

⁶ikke] ikke været ¹⁰kun]
 kun || meget ||

655: 353 (= L-Fortegn.) h. — Blad,
 4. (171 × 207). Pap.: som
 654. Skr.: stor; gennemg.
 flygtig, i enk. Ord roligere. —
 2 SS.

An m.: nederste $\frac{1}{3}$ af Bladets anden Side ubeskr. — 353 har iflg. B-
Fortegn. udgjort en Afdeling Papirer,
der af S. K. har været samlet under
Betegnelsen: „Hvad der laae i Bibel-
foderalet, ældre end 1848.“

³ Han...sit] < Hans en]
< En ⁴ Fri-] < fri- ⁹-heds]
-hed S. 304³ er] er || ha ||

*656: ad 382 (se 1). — Rettelser i
Stykket VII A 176, samt: Tre
Blade (det første med Rest
foroven af Arkets andet Blad),
4. (169 × 205), med Blyant pag.
1-4. Pap.: blaat Koncept.
Skr. i Rettelserne: rolig
tildels sirilig; paa de hos-
lagte Blade: tildels stor;
gennemg. flygtig, enk. St. (især
i Tilføjelser) rolig tildels sir-
lig. — 4 SS.

An m.: Bl. 1-2 med smal indre og
ydre Margen, Bl. 3 med smal ydre
Margen. Anden Side af Bl. 1 og 3 er
ubeskr. og upag. Paa S. 1 er Tilføjel-
sen S. 305† anbragt i den ydre Mar-
gen; †† i den indre Margen; *) i den
ydre Margen; § tilvenstre paa neder-
ste $\frac{1}{3}$ af Siden, sl. med Linier ud i
Marg., med Tilføjelser i den tomme
Plads tilhøjre; S. 306† i den ydre
Margen. Paa S. 2 er Tilføjelserne S.
306†† *) og **) anbragt i den ydre
Margen; § paalangs i den indre Mar-
gen, med Linie beg. ⊥ Sdens øverste
Kt.; S. 306* og S. 307† i den ydre
Margen. Paa S. 3 er Tilføjelserne S.
307†† og S. 308† anbragt i den ydre
Margen. Paa S. 4 er Tilføjelserne S.
308†† og § anbragt i den ydre Mar-
gen; S. 308 §§ og S. 309† i Textdelen
(i tom Plads efter Slutn. af Texten S.
308); S. 309†† *) **) § og §§ i den
ydre Margen.

⁵ -heden,] < -heden;
*|Kjære|,] herefter med
Blyant tilføjet et Sammen-
visningstegn og et tilsvarende
foran Tilføjelsen i Marg., foran

hvilken ogsaa med Blyant er
sat et (overflødigt) Komma
S. 305³⁴ det] < der S. 305³⁹
først...³⁰ gjør] < først at de
ere Flere, Mange, at de er
<en> Mængde ||, || om at gjøre
S. 305³¹ gjør. Thi] < gjør; thi
Mængde] Mængde || har in-
gen Hænder || S. 306¹ alle]
|| men lad [?] og || alle S. 306³¹.
eensom Omgivelse] || et ||
eensomt Omgivelse [< Væ-
relse] || o: D., men || S. 306⁷
Der er derfor] < Og derfor
er der S. 306¹² der første
Gang] < det S. 306¹⁴ et] et
|| stakk || S. 306²² da...var]
< thi aldrig var nogensinde
selv den Feigeste S. 306³³
er. Thi] < er; thi S. 306²⁶
Enkelte (] < Enkelte, S. 307³
man (] < man, S. 307³ bede]
bede || et || S. 307⁶ Skik-
kelse,] < Skikkelse. S. 307⁸
Derfor] < derfor S. 307¹⁰
alle)] < alle, S. 307¹² En-
kelte. — Og] < Enkelte. Ny
Udgang Og er] er || et hvert ||
S. 307²² især] især || som ||
S. 307²³ -tion] < -tionen
S. 307²⁵. Og] <; og S. 308⁴
Og] < og S. 308^{9f}. -tion,
kan] < -tion — og S. 308¹³
Al-] < al- S. 308¹⁸ -farel-
sen. Umuligt!] < -farelsen:
det er umuligt; S. 308²³
Enkelte —] < Enkelte;
S. 308³⁰ Skyld] Skyld || go ||
S. 308³² Mængden,] < Mæng-
den — S. 309⁵ -Forhold.**)
Om] -Forhold.**)] — ||; || men ||
Om [< om]

657: 152 (= L-Fortegn.), 3. — Blad 4. (170 × 206) sammenlagt i 8.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 654. Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig tildels flygtig. — 2 SS.

Anm.: anbragt paa Kvartbladets ene Side, beskrevet (uden Margen) med to Sider i 8., med Linier beg. \perp Kvartsidens ene smalle Kt.; Kvartbladets anden Side ubeskr. Tilføjelserne anbragt paa Foden af Oktavsiderne.

⁶ thi] thi || det || ¹⁰ -stille] -stille || Sa || ¹² de] < om ¹⁴ den] < det ²² Er] Er || Forf. det at være F || ²⁷ -fatterne] < -fatteren

658: 152 (se 657), 4. — $\frac{1}{3}$ Blad 4. (170 × . . .); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 654. Skr.: stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

659: ad 381 (se 107). — Blad, 4. (200 × 242). Pap.: Konzept; grovt. Skr.: enk. St. stor; beg. sirlig, snart hurtigere tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: Bladet brækket, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Optager hele første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr. Bladet har med Oblater været fastklæbet foran i 381.

⁸ skuld i skulde] < skull ⁶ ikke er] ikke ⁸ hvad] hvad || jo h || ⁹ samle] samle || sig selv || sit] < sine[?] ¹⁴ ganske] ganske || været || ¹⁶ dog] ||, dog ¹⁸ eet] < een ²⁰ var] var || D || ²² tidlige] || ganske || tidlige ²⁴ Christi Lidelse] < Christus ²⁶ Fest-] < Feste-

660: ad 379 (se 483), S. 139 (sml. 602). — Ark, 4. (171 × 207); 2 Bll., med Blyant paa første Side pag. 139. Pap.: som 654. Skr.: enk. St. stor; gennemg. rolig tildels sirlig, hist og her hurtigere. — 4 SS.

Anm.: Arket brækket med bred ydre Margen. Slutn. af Stykket (fra S. 313 Lin. 26: „ja) med Linier beg. ude i Marg.

S. 312²¹ som] || der || som S. 312²⁹ til. Og] < til; og S. 313⁶ noget] || d || noget S. 313¹⁵ Liv] < Livs S. 313¹⁹ vel] vel || dette B || S. 313³⁰ et første Gang] et || Barns || et S. 313²⁴ endogsaa] endogsaa || ganske || S. 313³⁶ „ja] ja

661-662: 144 (= L-Fortegn.), 1. — Blad, 8. (124 × 200). Pap.: Post-Velin. Skr. 661: hurtig i enk. Ord flygtig. 662: beg. sirlig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side, hvis nederste $\frac{1}{2}$ er ubeskr. ligesom hele anden Side. 144 findes i et Omslag dannet af et Ark Fol. (Pap.: Vm. Bikube i snørklet Indramning I WHATMAN; ribbet, svært), af S. K. paaskrevet: „Løse Papirer fra 48, som laae i Bibel Foderalet.“ (Skr.: stor; rolig).

661⁴ blot] || vil || blot 662⁶ -løseste] < -løste

663: 144 (se 661 f.), 2. — Ark, 8. (som 661 f.); 2 Bll. Pap.: Post-Velin; Vm. I WHATMAN 1843. Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtig tildels flygtig. — 4 SS.

⁶ ell.] || fra at troe || ell. ¹⁶ det. Hvad saa?] det?

Hvad saa. ²¹ opdrage] < opdage ²² og] og || tredi || ²³ Ingen] < ingen ²⁴. Syn- dernes Forladelse] Syn- dernes S. 316¹ end] en S. 316² -elsket] -elsket || o: D:] || D:] < D:, S. 316⁷ seet] || ps || seet

664: ad 144,2 (se 663). — Blad som 663. Skr.: efterh. stor; beg. sirlig, efterh. hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt øverst paa anden Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

665-666: 144 (se 661 f.), 3. — Lap af Blad 4. (170 X...); med Spor af Hæftning. Pap.: som 654. Skr. 665: snart stor; beg. rolig, snart hurtigere i enk. Ord flygtig. 666: i enk. Ord stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere tildels flygtig. — 2 SS.

Anm.: anbragt hvert paa sin Side af Lappen, 665 paa første, 666 paa anden Side af Bladet.

666³ Luxus.] < Luxus,

667: 144 (se 661 f.), 4. — Ark som 661 f.; 2 Bll. Skr.: stor; hurtig tildels flygtig. — 3 SS.

Anm.: sl. paa andet Blads første Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr. ligesom hele sidste Side af Arket.

S. 318¹ Pjat] < Piat S. 318¹⁸ ordent-] ord- S. 318¹⁵ den] < det S. 318²⁵ er] er det

668-670: 144 (se 661 f.), 5. — Blad som 661 f. Skr. 668: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtigere tildels flygtig. 669: stor;

gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere. 670: stor; gennemg. flygtig, i enk. Ord roligere. — 2 SS.

Anm.: 668-669 findes paa første Side af Bladet, 670 optager anden Side.

669⁴ som] || med || som

671: 144 (se 661 f.), 6. — Blad som 661 f. Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og roligere. — 1 S.

Anm.: paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

672: 144 (se 661 f.), 7. — Blad som 661 f. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, tildels rolig. — 2 SS.

Anm.: begynder paa anden Side af Bladet, sl. paa første Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr.

⁴ der er] der ⁷ saa] som ¹⁰ med; den] < med. Den S. 321⁷ bort] || fr || bort S. 321¹⁰ for-] || vil ogsaa helst være fri || for-

673-674: 144 (se 661 f.), 8. — Blad som 661 f.; en Kt. uregelm. afrevet. Skr. 673: tildels stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, tildels rolig. 674: tildels stor; gennemg. rolig, tildels hurtigere; i Tilf.: sirlig. — 2 SS.

Anm.: 673 begynder paa anden Side af Bladet, sl. midt paa første Side, hvis nederste Halvdel optages af 674 med smal indre Margin, hvori Tilf. er anbragt midt paa.

S. 322³ kunde anden Gang] < kan S. 322¹⁰ samme] < Samme 674² og] || i || og 674¹⁵ Leipzig] Leipzig

675: 144 (se 661 f.), 9. — Blad som 661 f. Skr.: stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, tildels rolig. — 2 SS.

Anm.: begynder paa anden Side af Bladet, sl. øverst paa første Side, som forøvr. er ubeskr.

¹² Msket] || et || Msket

676: 144 (se 661 f.), 10. — Lap, rektang., af Blad. Pap.: som 661 f. Skr.: gennemg. stor; hurtig tildels flygtig. — 1 S.

677: 144 (se 661 f.), 11. — Blad, 4. (170×207); med Spor af Hæftning. Pap.: som 654. Skr.: snart stor; beg. sirlig, snart hurtigere. — 1 S.

Anm.: Bladet brækket paalangs midtpaa; Stykket anbragt uden Hensyn til Marg. paa anden Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

³ med,] med, || e || det] der ⁴ ene] ene || i Hav ||

678: 144 (se 661 f.), 12. — Blad, 4. (170×207). Pap.: som 654. Skr.: stor; gennemg. flygtig, i enk. Ord roligere; i Tilf.: rolig. — 2 SS.

Anm.: optager begge Sider af Bladet, paa første Side med meget smal

indre og ydre Margen; Tilf.: paa første Side, øverst i den ydre Margen, med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt.

⁷ vilde] < vil ⁹ -lig] -lige
¹¹ end] en ¹² Schehersad] Scheserad ¹³ Ynglings] Ynlings [heri Ynl < Ynd]

679: 144 (se 661 f.), 13. — Ark som 663; 2 Bil. Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, efterh. hurtigere i enk. Ord flygtig. — 1 S.

Anm.: optager første Side af Arket, som forøvr. er ubeskr.

680: 144 (se 661 f.), 14. — Blad som 663. Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, snart hurtigere tildels flygtig, sl. igæn roligere. — 2 SS.

Anm.: optager begge Sider af Bladet, beg. paa anden Side.

⁵ meest] || ma || meest
⁷ fordi] || just || fordi ¹² den] < en

681: 144 (se 661 f.), 16. — Lap af Blad 4. (170×...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 656. Skr.: stor; hurtig tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden Side.

← Barcode (over)

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

